

**KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

MİMARLIK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KÜLTÜREL MİRASI TEHDİT EDEN RİSK UNSURLARININ
İNCELENMESİ: AGİOS GEORGIOS KİLİSESİ ÖRNEĞİ**

MERVE SONGUR

KOCAELİ 2021

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KÜLTÜREL MİRASI TEHDİT EDEN RİSK UNSURLARININ
İNCELENMESİ: AGİOS GEORGIOS KİLİSESİ ÖRNEĞİ

MERVE SONGUR

Doç.Dr. Emre KİSHALI
Danışman, Kocaeli Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Nurdan KUBAN
Jüri Üyesi, Kocaeli Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Ayça ÖZMEN
Jüri Üyesi, Çankaya Üniversitesi

Tezin Savunulduğu Tarih: 24.09.2021

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Kültürel mirası tehdit eden risk unsurlarının incelenmesi bağlamında, Niğde ilindeki taşınmaz kültür varlıklarından olan Agios Georgios Kilisesi'ni (Yeşilova Kilisesi/Kiçağaç Kilisesi) tehdit eden unsurların risk analizi yoluyla değerlendirilmesini kapsayan tez çalışmam sırasında fikirleri ve eleştirileri ile çalışmalarına katkıda bulunan değerli danışmanım Doç. Dr. Emre KİSHALI'ya teşekkürlerimi sunarım.

Hayatım boyunca çıktığım her yolda bana olan güvenlerini, inançlarını kaybetmeden başaracağıma inanarak beni cesaretlendiren, yaptıkları hiçbir fedakârlığı unutamayacağım en büyük destekçilerim olan annem Hatice SONGUR ve babam Mehmet SONGUR'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Her zaman yanımda olan abilerim Mesut ve Mikâil SONGUR'a, yengem İrem SONGUR'a, yaptığım arazi çalışmalarında yardımlarını esirgemeyen Yasin ve Yasemin YÜRTMEN'e, tez çalışmamı hazırladığım süreçte de yanımda olarak beni motive eden tüm arkadaşlarıma sonsuz sevgilerimi sunarım.

Eylül - 2021

Merve SONGUR

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR	i
İÇİNDEKİLER	ii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	iv
TABLolar DİZİNİ	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	ix
ÖZET.....	x
ABSTRACT	xi
GİRİŞ	1
1. GENEL BİLGİLER	4
1.1. Malzeme ve Yöntem	4
2. KÜLTÜREL MİRAS VE RİSK KAVRAMI	11
2.1. Kültürel Miras ve Mimari Miras	11
2.2. Kültür Varlıklarını Koruma: Kuruluşlar ve Tüzükler	14
2.3. Kültürel Miras: Tehlike, Zarar Görebilirlik, Risk ve Afet	22
2.4. Kültürel Miras: Bozulmalar ve Nedenleri	26
2.4.1. İç nedenler	27
2.4.2. Uzun süreli doğal etkenler.....	29
2.4.3. Doğal afetler	31
2.4.3.1. Deprem.....	31
2.4.3.2. Sel baskını.....	42
2.4.3.3. Rüzgâr	45
2.4.3.4. Volkan patlaması	45
2.4.4. İnsanların neden olduğu hasarlar.....	47
2.4.4.1. Terk.....	47
2.4.4.2. Kötü kullanım ve onarımlar	48
2.4.4.3. Yangınlar	49
2.4.4.4. Savaşlar	51
2.4.4.5. Vandalizm.....	54
2.4.4.6. Kentleşme ve koruma faaliyetleri	56
2.5. Kültür Mirasına Yönelik Risk ve Afet Yönetimi	61
3. NİĞDE İLİ VE AGİOS GEORGİOS KİLİSESİ	69
3.1. Niğde İli.....	69
3.1.1. Niğde ilinin tarihi	69
3.1.2. Niğde ilinin fiziki ve coğrafi durumu.....	70
3.1.3. Niğde ilinin kültürel miras durumu	74
3.2. Agios Georgios Kilisesi'ne Genel Bakış.....	76
3.2.1. Agios Georgios Kilisesi'nin tarihi.....	76
3.2.2. Agios Georgios Kilisesi hakkında genel bilgiler.....	79
3.2.3. Agios Georgios Kilisesi'nin mimari özellikleri	79
3.2.4. Agios Georgios Kilisesi'nin taşıyıcı sistemi	85
3.3. Agios Georgios Kilisesi'nin Önem Derecesi	89
3.3.1. Miras değeri.....	89
3.3.2. Yapı bütünlüğü	91

3.3.3. İç süslemeler.....	92
4.AGİOS GEORGIOS KİLİSESİ RİSK UNSURLARININ İNCELENMESİ	99
4.1. İç Nedenler	99
4.2. Dış Nedenler.....	103
4.2.1. Doğal afetler.....	103
4.2.2. İnsanların neden olduğu hasarlar.....	105
4.2.3. Uzun süreli doğal etkenler.....	121
5.SONUÇ VE ÖNERİLER	134
KAYNAKLAR	148
EKLER.....	162
KİŞİSEL YAYIN VE ESERLER	177
ÖZGEÇMİŞ	178

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1.	Risk derecesinin grafiksel gösterimi	23
Şekil 2.2.	Tehlike, zarar görebilirlik, risk ve afet arasındaki ilişki	26
Şekil 2.3.	Anıtların bozulmasına neden olan etkenler	27
Şekil 2.4.	a) Kocaeli Müzesi koleksiyonundaki heykellerin deprem sonrası durumu, b) üç parçaya bölünen bir sütun, c) parçalara ayrılan bir başka sütunun restorasyon görmüş hali.....	35
Şekil 2.5.	a) parapet duvarlarında oluşan derin çatlaklar, b) yapının deprem sonrası durumu, c) tavanlarda oluşan ciddi hasarlar, d) duvar-tavan birleşimindeki pervaz işlemlerinde görülen hasarlar	36
Şekil 2.6.	Bam (İran) Dünya Mirası; 2003'teki depremden önceki hali	37
Şekil 2.7.	Bam (İran) Dünya Mirası; 2003'teki depremde dünyanın en büyük kerpiç kalesinde meydana gelen hasar	37
Şekil 2.8.	Yeni Zelanda'daki Christchurch Katedrali'nde meydana gelen deprem hasarı	38
Şekil 2.9.	Parish Church of Tempera; a) deprem öncesi, b) deprem sonrası	39
Şekil 2.10.	2009 Abruzzo depreminden sonra L'Aquila'da bulunan St. Mary of Paganica Kilisesi	39
Şekil 2.11.	2012 yılında İtalya'da meydana gelen depremde hasar gören Ferrara Kalesi'ndeki kulelerden biri	40
Şekil 2.12.	Hanuman Dhoka'da saray ve tapınak binası deprem öncesi.....	41
Şekil 2.13.	Hanuman Dhoka'da saray ve tapınak binasındaki hasar durumu	41
Şekil 2.14.	1966 yılında İtalya'da yaşanan sel baskını sonucu meydana gelen hasarlar.....	44
Şekil 2.15.	Pompei Antik Kenti.....	46
Şekil 2.16.	Haydarpaşa Garı'nda meydana gelen yangın.....	50
Şekil 2.17.	Notre Dame Katedrali'nde meydana gelen yangın	50
Şekil 2.18.	Tarihi Mostar Köprüsü'nün savaş sırasında aldığı hasar	52
Şekil 2.19.	Tarihi Mostar Köprüsü'nün aslına uygun olarak tamamlanmış günümüzdeki hali	52
Şekil 2.20.	Halep Ulu Camii'nin iç savaş öncesindeki durumu	53
Şekil 2.21.	Halep Ulu Camii'nin iç savaş sonrasındaki durumu.....	53
Şekil 2.22.	a) Buda Heykeli'nin tahribat öncesi görünümü, b) Yok edici tahribat sonrası Buda Heykeli'nin görünümü	55
Şekil 2.23.	Zafer Takı'nın IŞİD işgali öncesi ve sonrasındaki hali.....	56
Şekil 2.24.	Afet yönetim sistemi	64
Şekil 2.25.	Afet risk yönetim döngüsü	65
Şekil 3.1.	Türkiye'deki volkanik dağlar	71
Şekil 3.2.	Türkiye deprem tehlike haritası.....	71
Şekil 3.3.	Niğde İlinde 1950-2021 yılları arasında gerçekleşen 3,5 ve üzeri depremlerin yıllara göre sayıca dağılımı	72
Şekil 3.4.	Niğde İlinde 3,5 ve üzeri şiddetteki depremlerin deprem şiddetlerinin dağılımı.....	73

Şekil 3.5.	1950-2019 Türkiye’de meydana gelen sel baskını olaylarının il bazında sayıları.....	74
Şekil 3.6.	Yeşilova Köyü’nün konumu	77
Şekil 3.7.	Agios Georgios Kilisesi’nin doğu yönünden kuşbakışı görüntüsü	77
Şekil 3.8.	Agios Georgios Kilisesi’nin batı yönünden kuşbakışı görüntüsü	78
Şekil 3.9.	Agios Georgios Kilisesi’nin doğu-güney cephesi	79
Şekil 3.10.	Agios Georgios Kilisesi’nin iç mekân genel görüntüsü.....	80
Şekil 3.11.	Agios Georgios Kilisesi’nin batı cephesinde bulunan girişi	81
Şekil 3.12.	Agios Georgios Kilisesi’nin batı cephesi	81
Şekil 3.13.	a) Agios Georgios Kilisesi’nin doğu cephesindeki harç ile kapatılan pencere açıklıkları, b) güney apsidolde bulunan pencere açıklığı, c) Apsiste bulunan pencere açıklığı, d) kuzey apsidolde bulunan pencere açıklığı	82
Şekil 3.14.	Agios Georgios Kilisesi’nin kuzey cephesinin kuzeydoğu yönünden görünüşü	83
Şekil 3.15.	Agios Georgios Kilisesi’nde kullanılan içeriye doğru genişleyen pencere tipi	84
Şekil 3.16.	Agios Georgios Kilisesi’nin güney cephesi	84
Şekil 3.17.	Agios Georgios Kilisesi’nin güney duvarı ve sütunlar	85
Şekil 3.18.	Agios Georgios Kilisesi’nin genel görüntüsü	86
Şekil 3.19.	a) kilisedeki sütunlardan biri, b) taş kaide, c) kalem işi motif	86
Şekil 3.20.	a) tonoz örtü, b) tavandaki yıldız figürü detayı, c) tonoz kenarlarındaki süslemeler.....	87
Şekil 3.21.	Agios Georgios Kilisesi’nin orta nefinde bulunan İsa’nın Göğe Yükselişi’nin tasvir edildiği fresk uygulaması.....	88
Şekil 3.22.	Agios Georgios Kilisesi’nin güney yönündeki tahrip edilen yan nef döşemesi.....	88
Şekil 3.23.	Agios Georgios Kilisesi sütun başlıklarına uygulanan bitkisel formlu işlemler	92
Şekil 3.24.	Agios Georgios Kilisesi sütun başlıklarına uygulanan perde motifi	93
Şekil 3.25.	Agios Georgios Kilisesi sütun başlıklarına uygulanan perde motifi ve bitkisel formlu işlemler	93
Şekil 3.26.	Agios Georgios Kilisesi kemer yan ve alt yüzeylerinde uygulanan işleme motifleri.....	94
Şekil 3.27.	Agios Georgios Kilisesi pencere etrafını çevreleyen bordürlere uygulanan bitkisel formlu işlemler.....	94
Şekil 3.28.	a) Agios Georgios Kilisesi apsisinde bulunan aedikula nişi üzerine uygulanan duvar resmi, b) Agios Georgios Kilisesi apsisinde bulunan diğer aedikula nişi üzerine uygulanan duvar resmi	95
Şekil 3.29.	Agios Georgios Kilisesi doğu duvarı üzerindeki pencerede bulunan melek figürleri	96
Şekil 3.30.	Agios Georgios Kilisesi doğu duvarı üzerindeki pencerenin ve orta nefin beşik tonozundaki duvar resimlerinin genel görünüşü	96
Şekil 3.31.	Agios Georgios Kilisesi beşik tonozun iç yüzeyinde yer alan duvar resmindeki İncil yazarlarından Matta’nın tasviri	97

Şekil 3.32. Agios Georgios Kilisesi beşik tonozun iç yüzeyinde yer alan duvar resmindeki İncil yazarlarından Marcos'un tasviri.....	97
Şekil 3.33. Agios Georgios Kilisesi beşik tonozun iç yüzeyinde yer alan duvar resmindeki İncil yazarlarından Luka'nın tasviri	98
Şekil 3.34. Agios Georgios Kilisesi beşik tonozun iç yüzeyinde yer alan duvar resmindeki İncil yazarlarından Yuhanna'nın tasviri.....	98
Şekil 4.1. Taş malzemede meydana gelen bozulmaların bir arada görülebildiği güney cephesi	100
Şekil 4.2. Agios Georgios Kilisesi'ne ulaşımı sağlayan yollar	101
Şekil 4.3. Agios Georgios Kilisesi'ni çevreleyen bahçe duvarı	101
Şekil 4.4. Türkiye diri fay haritası.....	102
Şekil 4.5. Niğde ilinde son 10 yılda meydana gelen sel olaylarının meydana geldiği ilçelerin dağılımı	104
Şekil 4.6. Agios Georgios Kilisesi üst örtüsünde gözlenen malzeme kayıpları.....	105
Şekil 4.7. Agios Georgios Kilisesi çevresinde bulunan kurumuş otlar	107
Şekil 4.8. Agios Georgios Kilisesi çevresindeki otların yakılmış hali	107
Şekil 4.9. Agios Georgios Kilisesi güney cephesi görüntüsü.....	108
Şekil 4.10. Agios Georgios Kilisesi içinde ateş yakıldığını gösteren is kalıntıları	108
Şekil 4.11. Agios Georgios Kilisesi duvarlarında meydana gelen sıva kayıpları.....	109
Şekil 4.12. Agios Georgios Kilisesi duvarlarına grafiti ile verilen tahribat ve sıva kayıplarının durumu.....	110
Şekil 4.13. Agios Georgios Kilisesi defnecilik sebebiyle tahrip edilen döşeme.....	110
Şekil 4.14. Agios Georgios Kilisesi defnecilik sebebiyle tahrip edilen apsis döşemesi.....	111
Şekil 4.15. Agios Georgios Kilisesi defnecilik sebebiyle kazı yapılan bahçesi.....	111
Şekil 4.16. Agios Georgios Kilisesi sütunlarda görülen vandalizm izleri.....	112
Şekil 4.17. Agios Georgios Kilisesi sütunları birbirine bağlayan demir gergiler	112
Şekil 4.18. Agios Georgios Kilisesi duvarında ise bağlı oluşan kararma	113
Şekil 4.19. Agios Georgios Kilisesi'ne uygulanan vandalizm sonucunda bütünlüğü büyük ölçüde bozulmuş bir duvar resmi	114
Şekil 4.20. Agios Georgios Kilisesi'ne uygulanan vandalizm sonucunda bütünlüğü kısmen bozulmuş bir duvar resmi	114
Şekil 4.21. Agios Georgios Kilisesi duvar resimlerine uygulanan vandalizm örnekleri	115
Şekil 4.22. a) Agios Georgios Kilisesi kapı boşluğunun kuzey tarafında yer alan vandalizm izleri, b) Agios Georgios Kilisesi kapı boşluğunun güney tarafında yer alan vandalizm izleri.....	115
Şekil 4.23. Agios Georgios Kilisesi duvarlarına yapılan vandalizm etkisindeki çizimler ve yazılar.....	116
Şekil 4.24. Agios Georgios Kilisesi kapı boşluğunda bulunan vandalizm etkisindeki yazılar	116
Şekil 4.25. Agios Georgios Kilisesi üst kotlarda bulunan taşlara kazıma işlemi ile verilen tahribat.....	117

Şekil 4.26. Agios Georgios Kilisesi doğu cephesinde yer alan vandalizm izleri.....	117
Şekil 4.27. Agios Georgios Kilisesi çatısında görülen vandalizm	118
Şekil 4.28. Agios Georgios Kilisesi'nin korunmasında rol alan paydaşlar ve aralarındaki ilişki.....	120
Şekil 4.29. Agios Georgios Kilisesi genelinde gözlenen rutubet, nem ve sıva dökülmeleri.....	122
Şekil 4.30. Agios Georgios Kilisesi tonoz yüzeyinde gözlenen rutubet, nem ve sıva dökülmeleri	122
Şekil 4.31. Agios Georgios Kilisesi tonoz yüzeyinde meydana gelen tahribatlar	123
Şekil 4.32. Agios Georgios Kilisesi yapı taşlarındaki dış cephede meydana gelen bozulmalar	124
Şekil 4.33. Agios Georgios Kilisesi doğu apsidol üst örtü silmesinde meydana gelen malzeme kaybı detayı.....	124
Şekil 4.34. Agios Georgios Kilisesi güney cephesi çatı alınlığında meydana gelen malzeme kaybı detayı	125
Şekil 4.35. Agios Georgios Kilisesi kısmen yok olan çatı saçağı ve buna bağlı gerçekleşen derz boşalması	125
Şekil 4.36. Agios Georgios Kilisesi derz aralarında büyüyen bitkiler	126
Şekil 4.37. Agios Georgios Kilisesi için belirlenmiş ve analiz edilmiş 8 risk unsurunun MR değerlerini gösteren öncelik grafiği	133

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 1.1. Niğde Risk Analizi Matrisi	5
Tablo 1.2. ABC risk analizi modelinin değerlendirme tablosu	8
Tablo 1.3. ABC risk analizi modelinin derecelendirme cetveli	10
Tablo 2.1. Deprem tehlikesinin olası risk dereceleri ve afete dönüşmesi durumu	33
Tablo 2.2. Sel baskını tehlikesinin olası risk dereceleri ve afete dönüşmesi durumu	43
Tablo 2.3. Kültürel miras risk yönetiminde afet yönetiminin aşamaları	67
Tablo 3.1. Agios Georgios Kilisesi Bilgi Tablosu.....	78
Tablo 4.1. Agios Georgios Kilisesi için belirlenmiş risk unsurlarının derecelendirme cetveli.....	133
Tablo 5.1. Terk ve kötü kullanım riskine yönelik Risk Yönetimi Model Önerisi	135
Tablo 5.2. Vandalizm riskine yönelik Risk Yönetimi Model Önerisi.....	137
Tablo 5.3. Koruma politikalarına yönelik Risk Yönetimi Önerisi	138
Tablo 5.4. Uzun süreli doğal etkenlere yönelik Risk Yönetimi Model Önerisi	140
Tablo 5.5. Yangına yönelik Risk Yönetimi Önerisi	141
Tablo 5.6. Afete yönelik Risk Yönetimi Önerisi.....	142

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AFAD	:Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BM	:Birleşmiş Milletler
ICA	:International Cooperative Alliance (Uluslararası Kooperatif Birliği)
ICCROM	:International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property (Kültür Varlıklarının Korunması ve Onarımı Çalışmaları Uluslararası Merkezi)
ICOM	:International Council Of Museums (Uluslararası Müzeler Konseyi)
ICOMOS	:International Council on Monuments and Sites (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi)
ICORP	:International Scientific Committee on Risk Preparedness (Uluslararası Riske Hazırlık Bilimsel Komitesi)
IFLA	:International Federation of Library Associations and Institutions (Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu)
ISCARSAH	:International Scientific Committee on the Analysis and Restoration of Structures of Architectural Heritage (Mimari Miras Yapılarının Yapısal Analiz ve Restorasyonu Uluslararası Bilim Komitesi)
KMKD	:Kültürel Mirası Koruma Derneği
STK	:Sivil Toplum Kuruluşu
TMMOB	:Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
UNESCO	:United Nations Educational Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)
UNDRR	:United Nations Office for Disaster Risk Reduction (Birleşmiş Milletler Afet Riskini Azaltma Ofisi)
UNSDR	:United Nations International Strategy for Disaster Reduction (Birleşmiş Milletler Afetlerin Azaltılması Uluslararası Stratejisi)

KÜLTÜREL MİRASI TEHDİT EDEN RİSK UNSURLARININ İNCELENMESİ: AĞİOS GEORGIOS KİLİSESİ ÖRNEĞİ

ÖZET

Geçmiş dönemlerde yaşamış toplumların birikimlerini ortaya koyan, geçmişle bağlantı kurmamıza imkân sağlayan kültürel varlıklar sadece ait olduğu toplum için değil tüm insanlık için anlam ifade eden zenginliklerdir. Bu birikimin kuşaktan kuşağa aktarılması kültürel miras kavramını gündeme getirmiştir. Kültürel miras, ülkemizde ve dünyada tarih süreci boyunca doğa ve insan kaynaklı tehlikelerin etkisiyle zarar görmüştür. Özellikle savaşlar sırasında kültürel mirasın tahrip edilmesiyle koruma konusunda uluslararası hassasiyet oluşmaya başlamıştır. Günümüz koruma olgusunun şekillenmesinde ve kültürel mirasın evrenselleşmesinde uluslararası düzeyde önemli çalışmalar yapılmıştır. Tez kapsamında; yapılan sözleşmeler, düzenlenen kongreler, yayınlanan tüzükler, mirasın korunarak yaşatılması için çalışmalar yapan kuruluşlar ile Türkiye özelinde 2863, 6303, 5366 sayılı kanunlar incelenmiştir. Günümüzde risk altında bulunan kültürel miras giderek artmaktadır. Bu riskler çok sayıda miras varlığının özgünlüğünü ve bütünlüğünü olumsuz etkilemektedir. Riskler karşısında toplumun zarar görebilirliğinin yüksek olduğu durumlarda ise miras varlıkları için afet riski gündeme gelmeye başlar ve afet sonucunda kültürel miras tamamen yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalır. Bu sebeple, miras değerlerinin geleceğe aktarılması için risklere yönelik stratejilerin geliştirilerek risk yönetimi çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Tez çalışmasında, miras varlıklarında risklerin oluşumuna ortam hazırlayan tehlikelerin tanımlanması, risk ve afet yönetim sürecinde yapılması gerekenler aktarılmıştır. Bu bağlamda maruz kaldığı tehditler karşısında savunmasız olduğu belirlenen, Niğde ilindeki kültür varlıklarından Agios Georgios Kilisesi (Yeşilova Kilisesi/ Kıçağaç Kilisesi) çalışma konusu olarak seçilmiştir. Kültürel mirası tehdit eden tehlikeler, bu örnek üzerinden risk unsurlarıyla beraber detaylı olarak incelenmiştir. Kültürel mirasın önemini aktarmak, risk altındaki miras varlıklarından birisi olan Agios Georgios Kilisesi'ne yönelik risk faktörlerinin belirlenmesi ve kilisenin korunması sürecine dair bir risk yöntemi geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Agios Georgios Kilisesi, Kıçağaç Kilisesi, Kültürel Miras, Risk ve Afet Yönetimi, Yeşilova Kilisesi.

THE EXAMINATION OF RISK ELEMENTS THROUGHOUT THE CULTURAL HERITAGE: THE CASE OF AGIOS GEORGIOS CHURCH

ABSTRACT

Cultural assets that reveal the accumulation of societies lived in the past and enable us to connect with the past are riches that are meaningful not only for the society they belong to, but for all humanity. The transfer of this accumulation from generation to generation has brought the concept of cultural heritage to the agenda. Cultural heritage has been damaged by the effects of natural and human-induced dangers throughout the history in our country and in the world. Especially with the destruction of cultural heritage during wars, international sensitivity has started to develop on protection. Important studies have been carried out at the international level in the shaping of today's conservation phenomenon and the universalization of cultural heritage. Within the scope of the thesis; the contracts made, the congresses held, the bylaws published, the organizations working for the preservation and preservation of the heritage and the laws no: 2863, 6303, 5366 in Turkey were examined. Today, the cultural heritage at risk is increasing day by day. These risks negatively affect the authenticity and integrity of many heritage properties. In cases where the vulnerability of the society is high in the face of risks, the risk of disaster for heritage assets comes to the fore and the cultural heritage is in danger of being completely destroyed as a result of disaster. For this reason, it is necessary to develop risk-oriented strategies and carry out risk management studies in order to transfer heritage values to the future. In the thesis, the definition of the dangers that prepare the environment for the occurrence of risks in heritage assets, and the things to be done in the risk and disaster management process are explained. In this context, the Agios Georgios Church (Yeşilova Church/Kıçağaç Church), one of the cultural assets in Niğde province, which was determined to be vulnerable to the threats it was exposed to, was chosen as the subject of study. Threats threatening cultural heritage have been analyzed in detail, along with risk factors, through this example. It is aimed to convey the importance of cultural heritage, to identify the risk factors for the Agios Georgios Church, one of the heritage assets at risk, and to develop a risk method for the preservation of the church.

Keywords: Agios Georgios Church, Kıçağaç Church, Cultural Heritage, Risk and Disaster Management, Yeşilova Church.

GİRİŞ

Tez çalışmasının konusunu, mimari mirasın korunması ve kültürel mirası tehdit eden risk unsurlarının Agios Georgios Kilisesi (Yeşilova Kilisesi/ Kıçığaç Kilisesi) örneği üzerinden incelenmesi oluşturmaktadır.

Geçmiş nesillerden miras kalan kültür varlıkları pek çok tehlike altında yok olma riskiyle karşı karşıyadır. Kültür varlıkları; tarihi, dini, sanatsal, felsefi, etnik, bilimsel vb. birçok değere sahiptir. Tehdit unsurları en çok kültür varlığının önemini artıran bu değerlere zarar vermektedir. Herhangi bir kültürel miras varlığının bozulması ya da yok olması tüm dünya uluslarının mirası için bir yoksullaşma anlamına gelmektedir. Geçmişten bize miras kalan kültür varlıklarının tüm değerlerinin korunarak gelecek nesillere aktarılması toplumsal bir sorumluluktur ve tüm insanlığın ortak görevi olmalıdır. Bu kapsamda, değerlerin geleceğe aktarılması sorumluluğu uluslararası düzeyde kabul görmüştür. Bu koruma bilinciyle oluşan uluslararası örgütler, mirasın her türlü riske yönelik korunması kapsamında çalışmalar içeren uluslararası toplantı ve kongreler düzenlemiş, bildiri ve protokoller yayınlamıştır. Miras varlıklarını tehdit eden tehlikeler belirlenerek bu tehlikelerin oluşturduğu risklerin azaltılmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır. Risklerin yönetilebilir olduğu ve zararlarının alınacak tedbirlerle azaltılmasının mümkün olduğu anlaşılmıştır. Risk yönetiminin önemi ise bu noktada ortaya çıkar. Kültür varlığının yok olması ya da değerini kaybetmesinin önlenmesinde risk yönetimi önemli bir basamaktır. Kültür varlıklarının korunması sürecinde, tehlikelerin tanımlanması, etkilerinin gözlenmesi ve oluşan risklerin değerlendirilmesi atılacak önemli adımlardandır. Risk yönetimi sürecinin ilk aşaması tehdit unsurlarının ve oluşturdukları olası risklerin tanımlanmasıdır. Risk analizi aşamasında tanımlamalar ve gözlemler sonucu elde edilen veriler doğrultusunda risk analizi yapılmaktadır. Bu bağlamda maruz kaldığı tehlikeler karşısında savunmasız olduğu belirlenen, Niğde ilindeki taşınmaz kültür varlıklarından Agios Georgios Kilisesi için bir çalışma yapılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümde, konunun tanımı yapılarak amacı ve yöntemi aktarılmıştır.

İkinci bölümde, kültürel ve mimari mirasın önemi ve korunmaya değer olmasının nedenleri üzerinde durulmuştur. Koruma çalışmalarında görev alan kuruluşlar ve oluşturulan tüzüklerle ilgili yapılan literatür taraması aktarılmıştır. Günümüz koruma olgusunun şekillenmesinde önemli yere sahip olan; BM, UNESCO, ICOM, ICCROM, ICOMOS, Blue Shield, ICORP gibi kurumların miras varlıklarının korunması kapsamında öncülük ettiği çalışmalardan bahsedilmiştir. Her türlü riske yönelik mirasın korunması kapsamında farkındalığın artmasını sağlayan uluslararası çalışmalardan; Carta Italiana del Restauro (1931), Atina Sözleşmesi (1941), Lahey Sözleşmesi (1954), Venedik Tüzüğü (1964), Dünya Mirası Sözleşmesi (1972), Amsterdam Bildirgesi (1975), Avrupa Mimari Mirasın Korunması Sözleşmesi (1985), Washington Tüzüğü (1987), Nara Özgünlük Belgesi (1994), Hyogo Eylem Çerçevesi (2005) ve Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi (2015) incelenmiştir. Ülkemizdeki risk altında bulunan kültür mirasına ilişkin mevcut yasal yapının anlaşılması amacıyla 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun, 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun'un mirasın korunmasındaki etkisinden bahsedilmiştir. Koruma eylemine neden olan tehdit unsurları incelenerek, miras varlıkları üzerindeki olası etkileri üzerinde durulmuştur. Risk kavramının açıklaması yapılarak, risk unsurlarının önlenmesine yönelik risk yöntemi sürecinin önemi vurgulanmıştır.

Üçüncü bölümde, öncelikle çalışma alanını içinde bulunduran Niğde ilinin tarihi, fiziki ve coğrafi durumu aktarılmıştır. Niğde ilinin kültürel miras durumu incelenerek, bu miras varlıklarından birisi olan Agios Georgios Kilisesi'ne ait bilgiler sunulmuştur. Yapının tarihi, yapı hakkındaki genel bilgiler, mimari özellikleri ve taşıyıcı sistemi açıklanmıştır. Agios Georgios Kilisesi'nin kültürel miras varlığı olarak önem derecesi incelenmiştir.

Dördüncü bölümde, kent içindeki konumu ve mimari değerleriyle inşa edildiği dönemden günümüze kalmış anıtsal yapılarından biri olan Agios Georgios Kilisesi

özelinde yapıyı tehdit eden tehlikeler tespit edilmiştir. Agios Georgios Kilisesi için mevcut riskler belirlenmiş ve tanımlanarak risk analizi yapılmıştır. Belirlenen risk unsurlarının yapı üzerindeki etkileri tartışılmıştır. Yapılan alan ziyaretleri sırasında fotoğraflanmış olan, yapıdaki hasar tespitleri bu bölümde aktarılmıştır. Tespit edilen her risk unsuru ABC risk analizi modeline göre değerlendirilmiştir (Pedersoli ve diğ., 2016). Çalışmanın bu bölümünde elde edilen veriler kapsamında risklerin öncelik durumu belirlenmiştir.

Beşinci bölümde incelenen Agios Georgios Kilisesi'nin korunması konusunda yapıyı tehdit eden risklerin engellenmesine yönelik öneriler sunulmuştur. Bulunduğu çevreden koparılmadan korunması ve gelecek nesillere aktarımının sağlanabilmesi amacıyla yapılabilecek müdahalelerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu araştırmanın amacı; kültürel mirasın önemini kavrayarak anıtsal yapı olma özelliği taşıyan ve tehdit altında bulunan Agios Georgios Kilisesi'ne yönelik risk faktörlerinin belirlenmesi ve yapının korunması sürecine dair bir risk yöntemi geliştirilmesidir. Yapının maruz kaldığı risklerin kültürel mirasın korunması kapsamında tartışılması, bu konuda farkındalık yaratılması ve Agios Georgios Kilisesi'nin korunarak gelecek kuşaklara aktarılabilmesine katkıda bulunulması ulaşılmak istenen diğer amaçlardır.

Bu çalışmanın, Agios Georgios Kilisesi'ni tehdit eden tehlikelerin tespit edilmesi, kültür varlığının yok oluş sürecinin durdurulabilmesi ve gelecekte olabilecek risklerin önlenmesi için bu tehlikelerin kontrol altına alınmasına yönelik yapısal ve yönetsel düzeydeki uygulama çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1. GENEL BİLGİLER

Tez çalışmasında, miras varlıklarında risklerin oluşumuna ortam hazırlayan tehlikelerin tanımlanması, risk ve afet yönetim sürecinde yapılması gerekenler Agios Georgios Kilisesi örneği üzerinden incelenmiştir.

1.1. Malzeme ve Yöntem

Tez kapsamında Kültürel Mirası Koruma Derneği (KMKD) tarafından, 2015-2016 yıllarında yürütülmüş olan mimarlık mirası değerlendirme ziyaretlerinin çıktılarını ortaya koyan yayın dizisinin bir parçası olan Niğde Risk Analizi Matrisi çalışmanın temelini oluşturmaktadır. KMKD tarafından Niğde’de yapılan çalışma kapsamında 23 miras varlığı incelenmiştir. İncelenen miras varlıklarının, önem derecesi ve dayanıksızlık derecesi belirlenen kategorilerde değerlendirilerek toplam bir puan elde edilmiştir. Önem derecesi; miras değeri, yapı bütünlüğü, dış süslemeler ve iç süslemeler başlıkları altında incelenirken dayanıksızlık derecesi ise; yapısal dayanıksızlık, ulaşım güçlüğü, deprem tehdidi, rüzgâr ve yağmur erozyonu, zemin yapısı, sel baskını tehdidi ve vandalizm başlıkları altında incelenmiştir. Çalışmalara katılan uzmanlar, yapıların kültürel miras olarak öncelikleri ve maruz kaldıkları tehditlerden yola çıkarak ulaştıkları sayısal karşılıkları risk analizi matrisine yansıtmıştır¹. Risk analizi matrisinde hasar derecesi yüksek olan yapılar tespit edilerek risk altındaki yapılar arasında koruma önceliklendirmesi yapıldığı görülür (Bkz. Tablo 1.1). Raporda yapılan sayısal değerlendirme sonucuna göre ilk sırada yer alan, en acil koruma önlemine ihtiyaç duyan yapı olarak karşımıza çıkan Agios Georgios Kilisesi çalışma konusu olarak seçilmiştir.

Tabloda önem ve dayanıksızlık derecesinin sayısal karşılıklarını bulmak amacıyla belirlenen kategori başlıkları Agios Georgios Kilisesi özelinde değerlendirilerek

¹ 28 Mayıs-3 Haziran 2016 tarihinde yapılan Niğde saha değerlendirme ziyaretinde gerekli araştırmaları yapan katılımcılar: Nazar Binatlı, Mesut Dinler, Burcu Günay, Elmon Hançer, Vilma Hastaoglou-Martinidis, Çağla Parlak, Banu Pekol.

özgünleştirilmiştir. Bu kapsamda kilisenin önem derecesinin aktarılması amacıyla miras değeri, yapı bütünlüğü ve iç süslemeler başlıkları incelenmiştir. Kültürel miras varlıklarını tehdit eden tehlikeler ise yapı için sentezlenerek Agios Georgios Kilisesi örneği üzerinden risk unsurlarıyla beraber iç nedenler, dış nedenler (deprem, sel baskını, terk-kötü kullanım ve onarım, yangın, vandalizm, koruma faaliyetleri ve uzun süreli doğal etkenler) olarak detaylı incelenmiştir.

Tablo 1.1. Niğde Risk Analizi Matrisi (KMKD, 2016)

NİĞDE RİSK ANALİZİ MATRİSİ	miras değeri	yapı bütünlüğü	dış süslemeler	iç süslemeler	önem derecesi	yapısal dayanıksızlık	ulaşım güçlüğü	deprem tehdidi	rüzgâr,yağmur erozyonu	zemin yapısı	sel baskını tehdidi	vandalizm	dayanıksızlık derecesi	önem+dayanıksızlık
Agios Georgios Kilisesi	5	5	2	4	16	4	1	2	4	3	1	5	20	36
Panagia Kilisesi	5	3	3	3	13	4	4	2	5	1	1	5	22	35
Çamardı Rum Kilisesi	4	3	1	2	10	5	1	2	5	1	4	5	23	33
Agia Makrina Kilisesi	5	5	5	5	20	1	1	2	2	1	1	5	13	33
Yeşilburç Hamamı	4	4	3	3	14	4	1	2	4	1	1	5	18	32
Agios Nikolaos Kilisesi	5	4	4	4	17	3	1	2	2	1	1	5	15	32
Ballı Rum Okulu	4	4	5	2	15	2	1	2	3	2	1	5	16	31
Metamorphosis Kilisesi	5	5	5	5	20	1	1	2	2	1	1	3	11	31
Uluağaç Rum Okulu	5	3	3	1	12	3	1	2	4	2	1	5	18	30
Sivri Kilise	3	4	2	2	11	3	1	1	4	3	1	5	18	29
Fertek Hamamı	3	5	2	2	12	3	1	2	4	1	1	5	17	29
Hasaköy Rum Okulu	4	5	4	2	15	1	1	2	2	1	1	5	13	28
Agios Pahomios Kilisesi	4	2	3	2	11	5	1	2	4	1	1	2	16	27
Fertek Şapeli	3	4	3	3	13	3	1	2	4	1	1	2	14	27
Yeşilburç Şapeli	2	2	1	1	6	5	1	2	5	1	1	4	19	25
Agios Vasilios Kilisesi	3	4	1	1	9	4	1	2	2	1	1	5	16	25
Uluağaç Şapeli	3	5	1	2	11	4	1	2	3	1	1	2	14	25
Mihail Arhangelos Kilisesi	3	2	3	N/A	8	5	1	2	4	1	1	2	16	24
Hamamlı Hamamı	2	2	1	2	7	3	1	2	4	3	1	5	19	22
Sulucaova Rum Kilisesi	2	4	2	1	9	3	1	2	2	1	1	3	13	22

Tablo 1.1. (Devam) Niğde Risk Analizi Matrisi (KMKD, 2016)

Agios Georgios Kilisesi	4	4	3	2	13	1	1	2	1	1	1	2	9	22
Agia Makrina Şapeli	1	2	2	1	6	3	1	2	2	1	1	2	12	18
Hasaköy Şapeli	1	4	1	1	7	1	1	2	2	1	1	2	10	17

Çalışma süresi boyunca, kültürel mirasın önemi, miras varlıklarının korunması ile ilgili çalışmalar yapan kurumlar, bu konuyla ilgili düzenlenen kongrelerle yayınlanan tüzükler, miras üzerindeki risklerin tespiti, analizi konularına ilişkin yazılmış tezler, kitaplar, bildiri ve makaleler incelenmiştir. Agios Georgios Kilisesi'ne ait literatür çalışması yapılmıştır. Yapının maruz kalabileceği afetler belirlenerek T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) resmi sitesinden elde edilen Niğde ili deprem ve sel baskını geçmişi ile ilgili verilerden yararlanılmıştır.

Agios Georgios Kilisesi'nin korunmasına yönelik yönetimsel politikalar hakkında bilgi almak amacıyla 02.11.2020 tarihinde Niğde Belediye Başkanı Emrah Özdemir ile röportaj gerçekleştirilmiştir (EK-A).

Agios Georgios Kilisesi ve bulunduğu alana ilişkin verileri arşivlemek amacıyla fotoğraf ve çizimlerle belgeleme yapılmıştır. 27.10.2020 ve 02.07.2021 tarihlerinde düzenlenen alan ziyaretlerinde yapılan belgeleme çalışmasında fotoğraf çekimi Yasin Yürtmen ile birlikte, Canon EOS 5D Mark IV fotoğraf makinesi ve Phantom 4 Pro drone aracı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Yapılan fotoğraf çekimlerinde belgelenen duvar resimlerindeki yazıların çevirisi için Ioannis Papachristou ile iletişime geçilmiştir (Ek-B). Drone çekimine erişimin sağlanabilmesi amacıyla, video internet ortamında yayınlanmıştır (URL-1).

Alan ziyaretlerinde çizilen krokiler üzerinde alınmış ölçüler ve arşivleme çalışmasından elde edilen fotoğraflar kullanılarak yapının plan, kesit ve görünüş çizimleri AutoCAD programı ile hazırlanmıştır. Yapının plan çizimi için KMKD'nin çalışmasında yer alan plandan yararlanılmıştır. Kesitlerin elde edilmesi için alan ziyareti sırasında çizilen krokiler üzerinde ölçü alınmıştır. Yapıdaki hasarın kesitlere işlenebilmesi amacıyla, kesite giren görünüşler fotoğraflanmıştır. Kesitin geçtiği düzlemde yapının toprağa temas ettiği noktalardan lazermetre yardımıyla saçak kotu alınmıştır. İlk olarak elde edilen kroki ve ölçüler AutoCAD programına aktarılmış

devamında fotoğraflarda görünen hasarlar çizime eklenmiştir. Yapının batı, doğu ve güney cephesinin çizimleri cephe fotoğraflarının açısı ayarlanarak alınan ölçüler doğrultusunda çizilmiştir. Ancak kuzey cephesinin, bahçe duvarına çok yakın olması ve cephe ile bahçe duvarı arasında ağaçların bulunması nedeniyle cephe fotoğrafı elde edilememiştir. Kuzey cephesiyle ilgili yerinde yapılan gözlemler doğrultusunda bilgi verilmiştir. Yapıya ait iki kesit alınarak yapının belgelenmesi ve aynı zamanda güncel durumunun anlaşılması desteklenmiştir. Yerinde yapılan incelemeler sonucu elde edilen bilgilerin, hazırlanan rölöve çizimlerine işlenmesi yolu ile hasar tespit paftalarını içeren analitik rölöve çizimleri tamamlanmıştır.

Agios Georgios Kilisesi'nin güncel durumu, alan ziyaretleri sırasında konu kapsamında incelenmiş ve yapının üzerindeki risk unsurları tespit edilmiştir. Ancak meydana gelen Covid-19 salgını sebebiyle yaşanan pandemi süreci, şehirlerarası yolculuk gerektiren alan ziyaretlerini kısıtlamıştır. Planlanmış olan alan ziyaretlerinden, daha azı gerçekleştirilmek durumunda kalmıştır.

Agios Georgios Kilisesi'nin risk analizi için risk unsurlarının belirlenmesinde KMKD'nin ölçütleri altlık olarak kullanılmıştır. Daha detaylı risk analizi için Michalski (1990)'nin ortaya koyduğu ve Waller (1995)'in geliştirdiği yöntem kullanılmıştır. Bu doğrultuda yapı için belirlenmiş olan; iç nedenler, doğal afetler (deprem, sel), insanların neden olduğu hasarlar (terk ve kötü kullanım, yangın, vandalizm, koruma faaliyetleri) ve uzun süreli doğal etkenlerin oluşturduğu tehlikeler bu yöntem ile değerlendirilmiştir. Tehlike unsurlarının, yapıya olan etkilerinin belirlenmesinde ise Waller (1995)'in yöntemindeki derecelendirme cetveli kullanılmıştır (Bkz. Tablo 1.3).

Tez kapsamında yapılan risk analizinde, “A Guide to Risk Management of Cultural Heritage” adlı ICCROM tarafından 2016 yılında hazırlanan çalışmadaki adımlar takip edilmiştir. Ayrıca yine ICCROM tarafından yayınlanmış olan “The ABC Method” isimli kılavuzdan yararlanılmıştır (ICCROM, 2016). Risk unsurlarının önem derecesi, risk analizinin temeli olan “The ABC Scales for Risk Analysis” modeli üzerinden açıklanmıştır (Tablo 1.2).

Bu yöntemle göre risk analizi için kullanılan ABC ölçeğinin üç bileşeni vardır:

A: risk faktörünün hangi sıklıkta ve zaman aralığında gerçekleştiği,

B: risk faktörünün incelenen ögeye vereceği zararın tahmini değeri,

C: risk faktörünün tahmini etki alanının değerini ifade etmektedir.

Tablo 1.2. ABC risk analizi modelinin değerlendirme tablosu (Pedersoli ve diğ., 2016)

Derece	A	B		C	
5	1 yıl	Tamamı	% 100	Tamamı	% 100
4,5	3 yıl		% 30		% 30
4	10 yıl	Büyük bir kısım	% 10	Büyük bir kısım	% 10
3,5	30 yıl		% 3		% 3
3	100 yıl	Küçük bir kısım	% 1	Küçük bir kısım	% 1
2,5	300 yıl		% 0.3		% 0.3
2	1000 yıl	Yüzeysel	% 0.1	Yüzeysel	% 0.1
1,5	3000 yıl		% 0.03		% 0.03
1	10000 yıl	Moleküler düzeyde	% 0.01	Moleküler düzeyde	% 0.01
0,5	30000 yıl		% 0.003		% 0.003
	Gerçekleşme sıklığı	Tanımı	Zararın oranı	Tanımı	Yüzdesi

A Guide to Risk Management of Cultural Heritage adlı çalışmada kültürel miras varlıkları için tehlike oluşturan unsurlar; fiziksel kuvvetler, hırsızlık, vandalizm, yangın, su, zararlılar, kirleticiler, ışık, uygun olmayan sıcaklık, iklimsel değişiklik ve çözüm aşamasındaki eksiklikler olarak risk analizi sürecinde ABC risk analiz modeli kullanılarak analiz edilmesi açıklanmıştır. Bu çalışmada risklerin; olaylar ve kümülatif süreçler olarak sınıflandırılması, risk analizi aşamasında yol gösterici olmuştur (Pedersoli ve diğ., 2016).

Rehberde göre, riskler ‘olay’ türünde olduğunda, ne sıklıkta meydana geldikleri elde edilen veriler ışığında tahmin edilir. Örneğin, verilere göre miras varlığına zarar verecek büyük bir depremin yaklaşık 300 yılda bir olması beklenebilir. Sürekli veya aralıklı olarak ortaya çıkan, yıllar içinde birikerek belirli bir zaman sonunda miras varlıkları üzerinde risk oluşturan tehlikeler, kümülatif süreçler olarak değerlendirilir. Riskler ‘kümülatif süreç’ türünde olduğunda ise, hasarın ne kadar hızlı birikeceği tahmin edilir. Kümülatif süreçlerin yıllar içinde, ögeler üzerindeki etkisi gözlemlenmelidir. Örneğin, ‘Miras varlığının duvarlarında bulunan işlemlerin hava

koşullarından kaynaklanan toplam kaybının yaklaşık 300 yıl içinde gerçekleşmesi bekleniyor.’ çıkarımı yapılabilir. Burada önemli olan tehlike unsurunun olay mı yoksa bir süreç mi olduğunun belirlenmesidir. Olayların veriler ışığında gerçekleşme sıklıkları bulunurken, süreçlerin yapı üzerindeki birikiminin tahmin edilmesi gerekmektedir (Pedersoli ve diğ., 2016).

ICCROM tarafından yayınlanan The ABC Method isimli kılavuzda da, yılda bir kereden daha sık meydana gelen olayların kümülatif süreçler olarak kabul edilmesi gerektiği belirtilmektedir. Kümülatif süreçlerden kaynaklanan riskler için, A puanı (oran) ve B puanı (etkilenen her öge için değer kaybı) bağlantılıdır. Söz konusu riske göre alternatif bir periyod belirlenerek (10, 30, 100 yıl vb.) bu süre içerisinde oluşacak tahmini hasara göre B değeri için puanlama yapılır. Örneğin bir sürecin neden olacağı hasarın fark edilir hale gelmesi için 30 yıllık bir süre belirlenir ve bu süre içerisinde meydana gelecek değer kaybı tahmin edilir (ICCROM, 2016). Bu kapsamda Agios Georgios Kilisesi için belirlenmiş olan iç nedenler, terk-kötü kullanım ve onarım, yangın, vandalizm, koruma faaliyetleri ve uzun süreli doğal etkenler kümülatif süreçler kapsamında ele alınacaktır. Deprem ve sel baskınının ise AFAD verilerinden elde edilen çıktılara göre gerçekleşme sıklığı belirlenecektir.

A Guide to Risk Management of Cultural Heritage ve The ABC Method isimli kaynaklarda yapılmış çalışmalardan yola çıkarak A, B ve C değerlerinin örneklerle açıklanması bu konudaki anlaşılabilirliği artırması açısından önemlidir.

A değeri, tehlike oluşturan olayın sıklığını veya bir sürecin gerçekleşme oranını ölçer. ‘Olay’ riskleri için bu bileşen, olayın ne sıklıkta gerçekleşmesini beklediğimizi, yani iki ardışık olay arasındaki ortalama süreyi gösterir. ‘Kümülatif süreç’ için bu bileşen, belirli bir düzeyde hasarın birikmesinin kaç yıl süreceğini ifade eder. Örneğin, miras varlığına zarar veren büyük bir depremin yaklaşık 300 yılda bir meydana gelmesini beklersek, bu risk için A değeri 2,5 olur. Kümülatif süreçler için, durumumuzla ilgili bir süre (10, 30,100 yıl vb.) belirleyebilir ve bu süre içinde ne kadar hasar birikeceğini tahmin edebiliriz. Örneğin, renkli tekstillerin solma riskini analiz ederken 10 yıllık bir süre (A=4) belirleyebilir ve ardından bu tekstillerde 10 yılda ne kadar solma olacağını tahmin edebiliriz. B değeri, riskten etkilenen miras varlığının her bir ögesinde beklediğimiz değer kaybının boyutunu

gösterir. Etkilenen öğelerdeki değer kaybının tahmin edilmesi için önce, uğrayacakları hasarın türünü ve boyutunu görselleştirmek gerekmektedir. Daha sonra bu hasarın her bir öğedeki değer kaybı açısından ne kadarını temsil ettiği hakkında bir öngörü oluşturulur. Güçlü bir deprem sonrasında çok büyük bir değer kaybı beklenebilir (B=5). ‘Kümülatif süreç’ riskleri için B değeri puanlanırken, puanlanacak hasarın derecesi, A puanı için seçilen zaman periyodu boyunca birikmesi beklenen düzeyde olmalıdır. Örneğin, renkli tekstillerin solma riskini analiz ederken, ne kadar solma olacağını tahmin etmek için 10 yıllık bir süre (A=4), B bileşeninin 10 yıl içinde birikmesi beklenen renk solmasına bağlı değer kaybını ölçmesi gerekir. C değeri ise, miras varlık değerinin ne kadarının riskten etkilendiğini gösterir. ‘Risk, miras varlığının tamamını mı, büyük bir kısmını mı yoksa sadece küçük bir kısmını mı etkiliyor?’ sorusunun cevabı C değerinin karşılığını verecektir. Miras değerinin riskten etkilenecek yüzdesi veya oranı tahmin edilmektedir. Tüm miras varlığını etkileyen riskler için (bir miras varlığını tamamen su basması veya tarihi bir yapıda büyük bir yangının meydana gelmesi) C değeri, miras varlığının tamamını etkilemesi nedeniyle 5 olarak alınır. Ancak miras varlığının yalnızca bir kısmını etkileyen riskler için miras varlığının ne kadarını etkileyeceğini tahmin etmek gerekmektedir (ICCROM, 2016).

A, B ve C değerlerinin toplanması sonucu elde edilen sayısal değer riskin büyüklüğünü tanımlayan MR (Magnitude of Risk) değeridir. Yani $A+B+C = MR$ değeridir. Ulaşılan ABC değerine göre tanımlanan risk dereceleri:

Tablo 1.3. ABC risk analizi modelinin derecelendirme cetveli (Pedersoli ve diğ., 2016)

4,5	5	5,5	6	6,5	7	7,5	8	8,5	9	9,5	10	10,5	11	11,5	12	12,5	13	13,5	14	14,5	15
Düşük						Orta				Yüksek				Çok Yüksek			Aşırı Yüksek				

Son olarak taşınmaz kültür varlığı niteliğindeki Agios Georgios Kilisesi üzerindeki her bir risk unsurunun, ABC Risk Analizi Değerlendirme Tablosu (Bkz. Tablo 1.2) kullanılarak risk dereceleri elde edilerek risk yönetimine yönelik öneriler sunulmuştur.

2. KÜLTÜREL MİRAS VE RİSK KAVRAMI

Bu bölümde kültürel miras ve risk kavramı ele alınmıştır. Öncelikli olarak kültürel miras ve onun bir parçası olan mimari miras kavramının tanımlamaları yapılarak, mirasın önemi ve korunması gerekliliğinin sebepleri üzerinde durulmuştur. Koruma disiplininin tarihsel gelişimi ve kültürel değerlerin korunarak gelecek nesillere aktarımının sağlanması için koruma alanında yapılan uluslararası düzenlemeler, çalışmalar incelenmiş ve ardından koruma eylemine neden olan tehlikeler ve korumanın uygulama sürecinde ortaya çıkan riskler tartışılmıştır.

Kültürel varlıklar üzerinde tehdit oluşturan tehlikelerden bahsedilmiştir. Miras varlıklarının maruz kaldığı riskler doğa ve insan kaynaklı risk olarak kategorize edilerek incelenmiştir. Risk kavramının açıklaması yapılarak, risk unsurlarına karşı yapılan hazırlık süreci hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra ise kültürel miras üzerinde risk oluşturan tehlikelerin afete dönüşmesine neden olan olgular incelenmiştir. Afet öncesi, afet sırası ve afet sonrasında yapılması gereken adımlar kısaca anlatılmıştır.

2.1. Kültürel Miras ve Mimari Miras

Kültür; toplum üyelerinin bilgi birikimi ile zaman içerisinde oluşan değerlerini, inanış biçimlerini, gelenek ve göreneklerini, mimari yönden bakış açılarını, sahip oldukları milli şahsiyetlerini yansıtır (Kaplan, 1999). İnsanoğlunun yaşamı boyunca farkında olmadan yaptığı eylemler ve edindiği tecrübeler ile oluşturduğu kültürün şekillenmesinde etkili olan yaşanan zaman dilimi ve coğrafya unsurları kültürün farklılık göstermesine neden olur (Öter ve Ünal, 2011). Geçmişten bugüne kadar yaşamış olan insanların, tarihsel ve sosyal gelişim süreçlerinde rol alan tüm maddi ve manevi değerleri temsil eden faktörlerin toplamı olarak tanımlanan kültür kavramının kuşaktan kuşağa aktarılması ise miras olarak tanımlanır (Özlem, 2018). Kültürel miras kavramı da bu olguları temel alarak şekillenir (Kaplan, 1999).

Kültürel mirasın sahip olduğu belgesel, tarihsel, mimari, ekonomik ve kullanım değerleri neden korunması gerektiğini açıklar. Kültürel miras incelendiğinde, mirası kullanan ve zaman içinde değişerek gelişmesine neden olan toplumların nitelikleri hakkında bilgi edinilebilir (Ahunbay, 1996). Toplumun sahip olduğu kültürel miras; duygusal (merak, kimlik, süreklilik, simgesel), kültürel (belgesel tarihi arkeolojik, estetik, simgesel, mimari, kentsel, bilimsel) ve kullanım (işlevsel, ekonomik, sosyal ve politik) değeri hakkında bilgi verir (Feilden, 1982). Her milletin sahip olduğu kültür mirası çok yüksek bir değere sahiptir ve kendine özgüdür. Bu sebeple kültürel miras, birçok toplumda ulusal kimliğin önemli bir belirleyicisidir (UNESCO ve diğ., 2013). Kültürel mirasın korunması, değerlerin yanı sıra ulusal kimliği de korumak anlamına gelir. Bununla birlikte oluşan kimlik, o kültürün dünyaya tanıtılabilmesi için gereklidir (SARAT Projesi, 2019).

Kültürel miras, yerel bir topluluğun kültürel kimliğinin kaynağı olmasıyla birlikte ekonominin itici gücüdür. Bulunduğu çevreye yatırım yapılmasını sağlayarak, turizm, koruma, inşaat, gıda üretimi, geleneksel özelliklerin tanıtımı gibi çeşitli alanlardaki faaliyetlerle ilgili ekonomik kalkınmayı destekleyen güçlü bir varlıktır (UNISDR ve diğ., 2013). Bu kapsamda değerlendirildiğinde, kültürel miras dünya çapında topluluklar için manevi değer taşımalarının yanı sıra maddi olarak da büyük önem taşımaktadır. Sosyal uyum için önemli bir olgu olan kültürel miras, tüm bu değerlerin yanı sıra ekonomik kalkınmanın teşvik edilmesinde de önemli bir rol üstlenerek büyüme ve yoksulluğun azaltılmasında kilit rol oynayabilir (Licciardi ve Amirtahmasebi, 2012).

Kültürel miras, bir toplumun ortak geçmişini yansıtan, toplumun dayanışma ve birlik duygularını güçlendiren, insanların tarih boyunca biriktirdikleri deneyimlerin devamlılığını sağlayarak manevi anlamda insan hayatlarını zenginleştiren değerlerdir (İSMEP, 2014). Kültürel miras, ICOMOS 2013 Mimari Mirası Koruma Bildirgesi'nde "Geçmişten bugüne ulaşmış, insanların sahiplik bağı içinde olmaksızın sürekli değişim halinde olan değerlerinin, inançlarının, bilgilerinin ve geleneklerinin bir yansıması olarak betimlenen somut ve somut olmayan tüm varlıklardır." şeklinde tanımlanmıştır. ICOMOS Bildirgesi'nde yapılan tanımdan yola çıkarak kültürel mirasın, insanın binlerce yıllık yaşam tecrübesinin, aklının ve

yaratıcılığının bugüne ulaşmayı başarmış kalıntıları olduğunu söylememiz mümkündür (Aysu, 2013).

Süreç içerisinde, kültürel miras için farklı tanımlar yapıldığı gibi farklı gruplandırma yöntemleri de kullanılmıştır. 1972 Dünya Mirası Sözleşmesi'nde çeşitli kültürel miras biçimleri başlıklar halinde gruplandırılarak üç tür olacak şekilde tanımlanmıştır: anıtlar, bina grupları, yerler. Günümüzde ise UNESCO, ICOMOS vb. uluslararası kurumlar tarafından kullanılan kültürel miras kategorileri şunlardır: somut kültürel miras, sualtı kültürel mirası, somut olmayan kültürel miras (ICOMOS, 2013).

Sonuç olarak, kültürel mirasın; somut ve somut olmayan tüm varlıkları ve buldukları çevrenin özelliklerini içeren, geçmişten bize kalan tarihi değerler ile bellek ve kimliğin oluşmasına rehberlik eden bir kavram olduğunu anlamaktayız. İnsan kimliğinin, varlığının ve sürekliliğinin kanıtı olan kültürel mirasın, emanet kavramıyla özdeşleştirilerek, tüm değerleriyle birlikte gelecek nesillere aktarılması toplumsal bir sorumluluktur (ICOMOS, 2013).

Kültürel mirasın en önemli bileşenlerinden birisi, mimari mirastır. Mimari miras, koruma ilkelerine göre korunması ve günümüze ulaşmış özgün nitelikleri ile geleceğe aktarılması gereken yapı ve yapı gruplarıdır (Özlem, 2018). Bahsi geçen yapı ve yapı grupları özellikle yaş, özgünlük, estetik, benzersizlik ve anıtsallık özellikleriyle birlikte karşımıza çıkar (İSMEP, 2014). Bu sebeple maddi biçimleri ve özellikleri küresel olarak değerlidir (Dewi, 2017). Mimari miras, geçmişin bir görüntüsü olarak günümüze yansır. Topluma ulusal kimlik bilinci, yaşam ve ruh verir. Mimari mirasın çağdaş yaşam ile bütünleştirilmesi kültürel sürekliliği sağlar (Arslan Kalay ve diğ., 2018). Bahsedilen süreklilik ise korumanın devamlılığı ile mümkündür. Koruma; özgün biçim, kimlik, estetik, içerdiği önem ve tarihi anlam sebebiyle sürdürülmesi gereken değerler taşıyan varlıkların fiziksel olarak kurtarılması, bozulmayı önleyen tüm müdahaleleri içine alan, onarımının sağlanması için tasarlanan tüm işlemler olarak tanımlanabilir (Asatekin, 2004). Değer yargısı bulunan niteliklerin muhafazasını ve bu kültürel değerlerin sürekliliğinin sağlanarak gelecek kuşaklara aktarılmasını hedefler. Bu aktarımdaki amaç, kültürel mirasın varlığını sürdürürken, benliğine de sahip çıkarak yaşama adapte olmasını sağlamaktır

(Aladağ, 2010). Bu adaptasyon sürecinde tarihi yapıların ve alanların koruma-kullanma dengesi göz önünde tutularak bu yapıları geleceğe ulaştırmak korumanın amacıdır (Resuloğlu, 2005). Bu denge gözetildiği takdirde söz konusu olan kültürel varlık, benliğini koruyarak yaşanılan sürece dâhil olabilir.

Mirasın korunması ve bu sürecin sürdürülebilir olabilmesi için, günlük hayatımıza dâhil olan ve gelecek nesillere bu olguları taşıma amacı içerisinde olan bir koruma anlayışı oluşmalıdır (Öksüz Kuşçuoğlu ve Taş, 2017). Risk altında olan kültür varlıklarının korunması için bir disiplin sağlanması amacıyla oluşturulan yasa ve yasaklar tek başına yeterli olmamaktadır. Mirasın korunması ve sürekliliğinin sağlanması için koruma konusunda farkındalık oluşturulmalı ve toplumun bu konuda bilinçlendirilmesi sağlanmalıdır (Sürücü ve Başar, 2016). Korumanın topluma rağmen değil, toplumla birlikte yapılması temel prensip olarak ele alınmalıdır (Öksüz Kuşçuoğlu ve Taş, 2017). Sürecin başarılı olması, koruma olgusunun toplumun her kesimi tarafından benimsenmesine ve bireyin sürece katılımına bağlıdır (Aygün, 2011).

Fiziksel korumanın dışında, yapının somut olmayan değerleri de korunmalıdır (Canitez, 2010). Mimari koruma, mimari mirasın bütünlüğünü kapsayan, sosyal ve kültürel bağlamda değerlendirilebilecek bir uygulamadır (ICOMOS, 2013). Bu kapsamda, değerlerin geleceğe aktarılması sorumluluğu, uluslararası düzeyde örgütlenme ve devletlerarası işbirliği ile sağlanabilir (UNESCO, 1972). Bu fikir sayesinde oluşan koruma bilinciyle ortaya çıkan uluslararası örgütler, her türlü riske yönelik mirasın korunması kapsamında çalışmalar içeren uluslararası toplantı ve kongreler düzenlemiş, bildiri ve protokoller yayınlamıştır.

2.2. Kültür Varlıklarını Koruma: Kuruluşlar ve Tüzükler

Miras varlıklarının korunması amacıyla devletler ve uluslararası örgütlerce düzenlenen kongreler, oluşturulan anlaşmalar ve protokollerden bazıları aşağıda açıklanmıştır.

Günümüz koruma olgusunun şekillenmesinde önemli yere sahip, Uluslararası Müzeler Örgütü tarafından düzenlenen ve uluslararası düzeyde ilk olma özelliği taşıyan, Tarihsel Anıtların Korunması ile ilgili Mimar ve Teknisyenlerin I.

Uluslararası Konferansı Atina'da 1931 yılında gerçekleştirilmiştir (Ahunbay, 1996). Bu konferansta, korumanın tekniği ve yöntemine ilişkin temel ilkeler belirlenmiş, anıtların çevreleri ile birlikte koruma altına alınması görüşü ortaya atılarak korumanın yasal ve yönetsel boyutu tartışılmıştır. Konferansın sonuç bildirgesi olarak düzenlenen Carta Italiana del Restauro (1931), çağdaş koruma ve onarım alanındaki ilk yasal belge olma niteliğini kazanmıştır (Kamacı, 2014).

Atina'da yapılan konferansın ardından, 1933 yılında Uluslararası Modern Mimarlık Kongresi tarafından, savaşlar sonrası sağlıklı şehirler oluşturmak ve kültürel mirası korumak amacıyla düzenlenen konferansın sonuç bildirgesi 1941 yılında Atina Sözleşmesi adıyla yayınlanmıştır. Bu anlaşmaya göre yapılar kullanılarak korunabilir ancak bu kullanım onlara zarar vermemelidir. Bu kapsamda, birincisi 1931'de Atina'da yapılmış olan Tarihi Anıtlar Mimar ve Teknisyenleri Kongresi'nin ikincisi 1964'te Venedik'te toplanmıştır (SARAT Projesi, 2019). 1931'de Atina'da yapılan bu konferansta, Uluslararası Kültürel Miras ve Dayanışma ilk kez ele alınmıştır. Bu konferansta tarihi yapılar için her ülkenin koruyucu önlem alması gerektiği ve anıtlara yönelik duyarın kazandırılmasında eğitimin önemli olduğu vurgulanarak tarihi yapıların korunmasında uluslararası işbirliği öngörülmüştür (Ahunbay, 1996). Bu anlaşmaya göre yapılar kullanılarak korunabilir; ancak bu kullanım onlara zarar vermemelidir.

II. Dünya Savaşı'nda ülkeler büyük yıkıma uğramış, kültürel varlıklar yoğun tahribat yaşamıştır. Yaşanan ağır kayıplar üzerine, II. Dünya Savaşı'ndan sonra devletlerarasında veya devletlerin kendi içinde çıkan çatışmalarda, tarafsız bir güç olarak barışı yeniden tesis etmek amacıyla 1945 yılında Birleşmiş Milletler (BM) kurulmuştur (URL-2). BM, barış ortamını sağlama amacıyla beraber savaş nedeniyle zarar gören miras değerlerinin, tüm uluslar tarafından korunması gerektiğine işaret eder (Yalçınkaya, 2008). Barış döneminde eğitim, bilim ve kültürün korunması, geliştirilmesi için yeni stratejiler ve politikalar oluşturmak üzere Birleşmiş Milletler'e bağlı olarak 16 Kasım 1945'te UNESCO (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization/Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü) kurulmuştur. Eğitim, bilim ve kültür alanında çalışmalar yapan UNESCO, mirasın korunması alanında da uluslararası birçok çalışmaya öncülük ederek kültürel mirası koruma alanında çalışmalar yapmaya başlamıştır (URL-3). Çalışmalar

doğrultusunda kentsel ölçekte koruma fikri gündeme gelerek, kültür varlıklarına yönelik tehditlere karşı önlem alınması gerekliliği ortaya çıkmıştır (Zıvralı ve Cabbar, 2015).

Birleşmiş Milletler bünyesindeki UNESCO, kültürel mirasın çevresiyle bir bütün olarak ve kullanıma açılarak korunması konusunda yapılan çalışmalar sonucunda kültürel mirasın sadece bulunduğu topraklardaki toplum için değil, tüm insanlık için anlam ifade ettiği görüşünü kabul etmiştir (Öksüz Kuşçuoğlu ve Taş, 2017). Bu bağlamda uluslararası düzeyde, doğa ve insan kaynaklı tehlikelerin neden olduğu afetlerin etkileri de dâhil olmak üzere, UNESCO tarafından kültürel mirasın korunması için bir dizi sözleşme oluşturulmuştur. Kültürel mirasa yönelik tehditleri ele alan, UNESCO'nun yayınladığı ilk sözleşme, 1954 tarihli Lahey Sözleşmesi olarak bilinen Silahlı Çatışma Durumunda Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi olmuştur (UNISDR ve diğ., 2013). Yaşanan savaşlar sebebiyle kültürel varlıkların zarar gördüğü ve savaş tekniklerindeki gelişmelerin de etkisiyle tehdidin giderek arttığı belirtilmiştir. Kültürel varlıkların korunması için yapılan çalışmaların kapsamı genişletilerek daha etkili çözümler bulunmasına karar verilmiştir (UNESCO, 1954). Lahey Sözleşmesi, kültürel varlıkların karşı karşıya kaldığı risklere ve meydana gelen tahribatlara dikkat çekerek bu konuda devletlerin benimsemesi gereken yaklaşımları tanımlamaktadır (Dinçer, 2012).

UNESCO, II. Dünya Savaşı'nın meydana getirdiği yıkım sonucunda ortaya çıkan ihtiyaçlara çözüm olması amacıyla uluslararası organizasyonların kurulması girişiminde bulunmuştur. Bu amaç neticesinde 1946 yılında müze uzmanlarının bilgi ve görüş paylaştıkları sivil toplum kuruluşu olan ICOM (International Council of Museums/Uluslararası Müzeler Konseyi) kurulmuştur. ICOM, zaman içerisinde dünyada kültür mirasının korunması ve yönetilmesi konusunda söz sahibi olan aktif bir organizasyon haline gelmiştir. Kültür varlıklarının yasadışı ticaretinin önlenmesi ve doğal afetler ile silahlı çatışma durumunda kültür mirasının korunması gibi faaliyetleri yürütebilmek amacıyla uluslararası kurumlarla birlikte çalışmaktadır. ICOM, somut ve somut olmayan kültür mirasının korunmasını ve tanıtılmasını amaç edinmektedir (URL-4). Aynı amaç doğrultusunda 1956 yılında ICCROM (International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural

Property/Kültür Varlıklarının Korunması ve Onarımı Çalışmaları Uluslararası Merkezi kurulmuştur (URL-5).

25-31 Mayıs 1964 tarihlerinde Venedik'te toplanan II. Uluslararası Tarihî Anıtlar Mimar ve Teknisyenleri Kongresi'nin gündemini koruma alanındaki yeni arayışlar oluşturmuştur. Tarihi yapıların korunması ve onarımı hususunda kararlar vermek ve bunları uluslararası bir boyuta taşımak amacıyla toplanan kongrede alınan kararlar Venedik Tüzüğü başlığında yayınlanmıştır (ICOMOS, 1964). Venedik Tüzüğü, miras alanlarının korunması ve rehabilitasyonu ile ilgili hareketleri tanımlayarak mirasın tahrip olmasını engelleyen bir tutumun yaygınlaşmasında önemli rol oynayan bir belgedir (İSMEP, 2014). Restorasyon prensiplerinin evrensel düzeyde geliştirilmesi bakımından önemli bir belge olarak, tarihi çevrenin korunması ve yaşatılmasında yol gösterici olarak bir dönüm noktası olmuştur (ÇEKÜL Vakfı, 2010). Venedik Tüzüğü'nde; tarihi anıt kavramının sadece bir mimari eseri içine almadığı bunun yanında belli bir uygarlığın, önemli bir gelişmenin, tarihi bir olayın tanıklığını yapan kentsel ya da kırsal bir yerleşmeyi de kapsadığı söylenmiştir (ICOMOS, 1964).

Venedik Tüzüğü'nün oluşturulmasından bir yıl sonra, alınan kararları uygulamaya koyacak uluslararası bir konseyin kurulması düşüncesi doğrultusunda tüzüğe imza atan 25 ülkenin katılımıyla 1965 yılında Varşova'da ICOMOS (International Council on Monuments and Sites/Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi) kurulmuştur. ICOMOS, uluslararası sivil toplum kuruluşudur (Ahunbay, 2015). ICOMOS'un başlıca amacı tarihi anıtlar ve sitlerin korunması, değerlendirilmesine yönelik yöntemler ve teknikler geliştirmek için yapılan çalışmaları desteklemek ve yönlendirmektir (URL-6). ICOMOS, koruma alanında ortak bir dil oluşturmak, koruma sorunları ile kavramların tartışılabilmesi amacıyla uluslararası seminerler düzenlemiş, kılavuzlar ve tüzükler oluşturmuştur (Selekoğlu, 2016).

17 Ekim-21 Kasım 1972 tarihleri arasında düzenlenen UNESCO Genel Konferansı'nda dünya miras alanları olarak öneme sahip bölgelerin belirlenmesini öngören Dünya Mirası Sözleşmesi kabul edilmiştir. Bu sözleşmeyi, koruma çabalarının önemli bir sonucu olarak, kültür mirasını risk çerçevesinde ele alan kapsamlı ilk uluslararası belge olarak kabul etmek mümkündür (Ünal ve Ertürk,

2019). Sözleşmede her ülkenin yalnızca kendi topraklarında bulunan miras alanlarını korumakla kalmayıp aynı zamanda uluslararası mirası koruması gerektiği vurgulanarak, koruma konusu evrenselleştirilmiştir. Dünya Mirasının korunması için ortak çalışmaların yürütülmesi gerekliliğinden söz edilmektedir (UNESCO, 1972). Buna göre, taraf olan ülkelere sorumluluklar yüklenmiş, kültür mirasının belirlenmesinden sonra koruma için önlemler alınması, görevli kurumların oluşturulması, bir işlev yüklenerek toplumsal yaşamda yer bulması gibi konular karara bağlanmıştır (Toksöz, 2001). Bu sözleşme ile miras alanlarını tehdit eden risklere karşı uluslararası farkındalık oluşması için önemli bir adım atılmıştır. 1972 yılında onaylanan bu sözleşmede, dünyadaki sosyal ve ekonomik şartların değişmesiyle giderek daha fazla tahribata uğrayan kültürel ve doğal mirasın yok olma tehdidi altında olduğu ve verilen zararın tüm dünyayı etkileyeceği hatırlatılmaktadır (Dinçer, 2012).

1975 yılı, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından, Avrupa Mimari Miras Yılı olarak ilan edilmiştir. Bu olayı takiben düzenlenen toplantı ve çalışmalar sonucunda hazırlanan Amsterdam Bildirgesi (Avrupa Mimari Miras Tüzüğü), 26 Eylül 1975 tarihinde komite tarafından kabul edilmiştir (Dinçer, 2012). Amsterdam Bildirgesi'nde, mimari mirasın kent ve ülke planlamasında ana hedef olması gerektiği vurgulanmıştır. Bildirgede, mirası korumak için yapılması gerekenler sıralanmıştır. Özellikle koruma sürecine halk katılımının sağlanması, bu hususta gerekli eğitimlerin verilmesi gibi maddeler üzerinde durulmuştur (ICOMOS, 1975). Bütünleşik koruma kavramı bu bildirme ile ortaya atılmış ve tüm boyutlarıyla (yasal, yönetsel, sosyal ve finansal) tanımlanmıştır (Ahunbay, 1996). Ancak bütünleşik koruma yaklaşımının, kavramsal ve uygulama alanında yaygınlaşması 90'lı yılları bulmuştur (Ünsev, 2019).

Avrupa Konseyi'ne üye devletler tarafından Avrupa'nın mimari mirasının korunması ve bu koruma anlayışının yaygınlaştırılması için gerekli olan ortak bir politikanın temel ilkelerini belirleyen Avrupa Mimari Mirasın Korunması Sözleşmesi, 1985 yılında Grenada'da kabul edilmiştir (Madran ve Özgönül, 2005). Sözleşme, korunacak kültür varlıklarının; tarihsel, arkeolojik, sanatsal, bilimsel, toplumsal ve teknik bakımdan dikkate değer olmaları gerektiğini vurgulamış ve bu kültür varlıklarına yönelik yasal önlemlerin alınarak korunmasına ilişkin bir çerçeve

oluşturmuştur (URL-7). Sözleşme, mirası korumanın teşvik edilmesi, yaygınlaştırılması ve planlama politikalarında başlıca unsur kabul edilmesi konularına vurgu yapmıştır (Madran ve Özgönül, 2005).

1987 yılında ICOMOS tarafından yayınlanan, Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması Tüzüğü (Washington Tüzüğü), tarihi kentlerin ve alanların korunması ile ilgili ilkeleri, hedefleri ve yöntemleri tanımlayarak koruma yaklaşımının ekonomik ve sosyal kalkınma için de gerekli olduğunu vurgulamaktadır. Washington Tüzüğü, tarihi kent ve bölgelerdeki yaşam alanları arasında uyum sağlamayı ve bu alanlardaki insanlığın belleğini oluşturan kültürel değerlerin korunmasını desteklemeyi hedeflemektedir (ICOMOS, 1987).

1992 yılında ICOMOS'un öncülüğünde Kurumlar Arası Görev Gücü (UNESCO, ICOMOS, ICOM, ICCROM, ICA ve diğer ilgili kurumlar) toplantıları gerçekleştirilmiştir. Uzman kişilerin katılımıyla gerçekleşen toplantılarda, afet riski yönetiminde önemli olan finansman, acil müdahale, belgeleme, eğitim, rehberlik ve bilinçlenme gibi konular tartışılmıştır (Stovel, 1998). Uluslararası ölçekteki genel afet risklerine hazırlık çalışmaları ile koordinasyonun gerekli olduğu vurgulanmıştır (Zıvralı ve Cabbar, 2015). ICOMOS'un bilimsel komiteler aracılığıyla mimari mirasın korunmasına yönelik yürüttüğü çalışmalar, verdiği eğitimler ve yayınlar uluslararası düzeyde önemli bir bilgi paylaşımı sağlamaktadır. Bilginin, yerel ve uluslararası düzlemde her iki yönde de akmasını sağlayarak birbirlerinden beslenmelerine ortam hazırlamaktadır (Çelik, 2016).

1994 yılında Japonya'nın Nara kentinde düzenlenen konferans sonucunda alınan kararlar Nara Özgünlük Belgesi adı altında toplanmıştır. Nara Özgünlük Belgesi, kültürlerin ve kültürel mirasın çeşitliliğine ve tüm ülkelerin değerlerine saygılı bir özgünlük kavramını uygulamaya koyma isteğini dile getirmektedir. Kültürel mirasın korunması kapsamında belirlenen ilkelerin, ülkelere göre değişebileceğini tartışmaya açan bir belge niteliğindedir. Kültürel mirasın korunması kapsamında uygulanacak politikalarda özgünlüğün dikkate alınıp insanlığın ortak belleğine saygı duyularak gelecek nesillere aktarılmasının gerekliliği vurgulanmıştır (ICOMOS, 1994).

Blue Shield (Mavi Kalkan), 1996 yılında ICA, ICOM, ICOMOS ve IFLA tarafından kurulmuştur. İsmi Lahey Sözleşmesi'nde bahsi geçen, silahlı çatışma halinde

korunması gereken kültürel varlıkların belirtilmesi için kullanılan mavi kalkan sembolünden almıştır. Blue Shield'in temel amacı, dünya kültürel mirasının korunması için çalışmaktır (Gündoğdu, 2014). Lahey Sözleşmesi'nin ve protokollerinin onaylanmasını ve uygulanmasını teşvik etmek, kültürel varlıkları tehdit eden risklere hazırlıklı bulunarak kültür varlıklarının korunmasını ve onlara saygı gösterilmesini sağlamak, uzmanları ulusal ve uluslararası düzeylerde eğitmek amaçları arasında sayılabilir. UNESCO, ICCROM gibi uluslararası kurumlarla iş birliği yaparak çalışmaktadır (SARAT Projesi, 2019).

ICOMOS'un malzeme, arkeolojik, kırsal ve kentsel alanlar, endüstri mirası, sunum ve koruma konularında 28 bilimsel komitesi bulunmaktadır. Bu komitelerde yer alan uzmanlar birlikte çalışarak en son gelişmeleri değerlendirerek tüzükler geliştirirler ve uluslararası bilgi alışverişinin sağlanmasına katkıda bulunurlar (Ahunbay, 2015). Bilimsel komitelerden birisi olan ISCARSAH (The International Scientific Committee on the Analysis and Restoration of Structures of Architectural Heritage/ Mimari Miras Yapılarının Yapısal Analiz ve Restorasyonu Uluslararası Bilim Komitesi), kültürel mirasın restorasyonu ve bakımı ile ilgilenen mühendisler ve mimarlar için platform oluşturulması amacıyla ICOMOS tarafından 1996 yılında kurulmuştur. İlk toplantısı 1997 yılında Roma'da yapılmıştır ve komite o zamandan beri yılda iki kez dünyanın farklı yerlerinde toplanmaktadır. ISCARSAH, koruma alanında bilimsel araştırma, bilgi aktarımının merkezinde yer alır. Mirasın korunması ve yönetimine yönelik çok disiplinli bir yaklaşım geliştirmek için çalışmaktadır. Uzmanlık alanlarının gelişiminin sağlanması için bir forum sağlayarak gerekli bilgilerin araştırılmasına, toplanmasına ve yayınlanmasına katkıda bulunur. Bu konu dâhilindeki bilgi, teknik ve becerilerle ilgili eğitimleri teşvik eder (URL-8).

ICOMOS'un bir diğer girişimi ise, 1999 yılında kurulan ICORP (International Scientific Committee on Risk Preparedness/Uluslararası Risklere Hazırlık Komitesi) olmuştur. ICORP, doğa veya insan kaynaklı afetlerin kültür mirası üzerindeki etkisini azaltmayı hedeflemektedir. Mirası koruma konusunu, risk azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme çalışmalarını içeren ulusal, bölgesel veya uluslararası afet yönetimiyle ilişkilendirerek tanımlamaktadır. Aynı yıl başlatılan, ICOMOS Miras@Risk adlı çalışmayla; tehdit altındaki miras alanlarını, anıtları tanımlamak,

kültür mirasının karşılaştığı tehditlere çözüm için öneriler geliştirilmesi amaçlanmıştır (URL-9).

2005 yılının Ocak ayında Japonya, Hyogo, Kobe'de Afetlerin Azaltımı Üzerine Dünya Konferansı düzenlenmiştir. Konferans sonucunda 2015 yılına kadar olan süreci kapsayan Hyogo Eylem Çerçevesi oluşturulmuştur (Ünal ve Ertürk, 2019). Hyogo Çerçeve Planı'nın amacı, 2015 yılına kadar afetlerdeki can kaybı ile toplulukların ve ülkelerin sosyal, ekonomik ve çevresel varlık kayıplarının önemli ölçüde azaltılmasıdır (Gündoğdu, 2014). Hyogo Çerçevesi Eylem Planı'nda; risklerin belirlenmesi ve azaltma çalışmalarının yapılması, afetlere hazırlıklı olmak için planların oluşturulması gerektiği vurgulanmıştır (Oktay ve diğ., 2020). Çerçevede, her ülkenin kendi ulusal varlıklarını korumada birincil sorumluluğa sahip olduğu belirtilir. Riskleri azaltmak ve dirençlilik oluşturmak için riskli bölgelerdeki vatandaşlara, afet riskleri ve koruma seçenekleri hakkında anlaşılabilir bilgiler sağlanmasını ve bu bilgiler arasında kültürel miras bilgisinin de olması gerektiğine işaret eder (Ünal ve Ertürk, 2019).

Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi, 2015 yılı Mart ayında Japonya'nın Sendai kentinde düzenlenen Üçüncü BM Dünya Konferansı'nda kabul edilmiştir. Birleşmiş Milletler Afet Riski Azaltma Ofisi tarafından desteklenen bu belge, 2012 yılının Mart ayında başlatılan ve 2015 yılı Mart ayına kadar devam eden hükümetler arası görüşmelerin bir çıktısıdır. Hyogo Eylem Çerçevesi'nin uygulanması ile ilgili değerlendirmenin de yapıldığı Sendai Çerçevesi'nde kültürel mirastan ve kurumlardan bahsedilerek 2030 yılına kadar olan hedefler belirlenmiştir (Ünal ve Ertürk, 2019). Sendai Çerçevesi'nde; afet risklerinin belirlenmesi ve risklerin azaltılması gerektiğine, afet risk yönetiminin geliştirilmesinin önemine ve milletlerin afetlere karşı dayanıklılığının artırılması konularına değinilmiştir (Oktay ve diğ., 2020). Kültür mirası konusunda duyarlılık gösteren bu yaklaşım, kültür mirasının afet risklerine karşı tüm dünyada korunması için öncelikli olarak dört konuda çağrıda bulunmaktadır. Afet riskini anlamak; afet risklerinin yönetim süreçlerini güçlendirmek; afet risklerinin azaltımı yönünde yatırım yapmak; daha etkin müdahale için afete hazırlık çalışmalarını geliştirmek, ayrıca kurtarma, iyileştirme ve yeniden yapılanma yönünde çalışmalar yapmak (Ünal ve Ertürk, 2019).

Kültürel mirası tehdit eden tehlikeleri ele alan tüzükler ve koruma üzerine çalışan birçok oluşum bulunmaktadır. Özellikle son on yılda UNESCO gerek Danışma Organları gerekse diğer birçok paydaş kurumla işbirliği içinde afet risklerinin azaltılması konusunda toplantılar düzenlemiştir; bu toplantıların sonucunda hazırlanan bildiri kitapları, toplantı raporları ya da videolar UNESCO Dünya Mirası Merkezi'nin internet sitesinde erişime açılmıştır (Ünal ve Ertürk, 2019). Yapılan tüm bu çalışmalar kültürel mirasın korunmasına verilen önemi göstermektedir. Kültür varlıklarını tehdit eden tehlikeler belirlenerek varlık üzerinde oluşturabileceği riskler analiz edilmelidir.

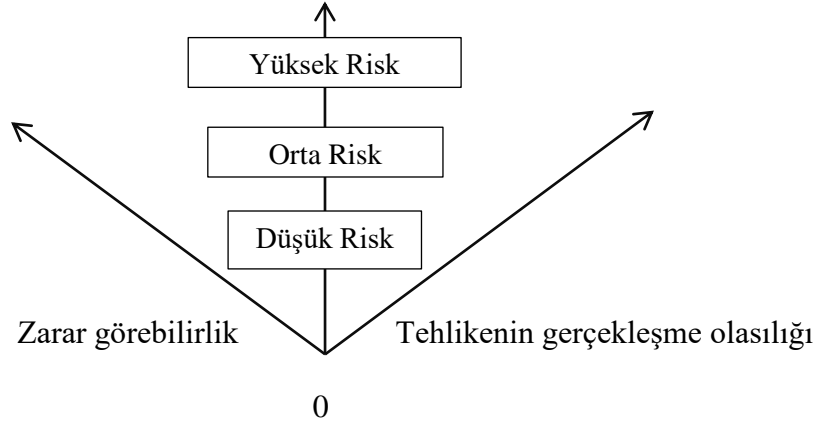
2.3. Kültürel Miras: Tehlike, Zarar Görebilirlik, Risk ve Afet

Kültürel miras üzerindeki tehditlerin belirlenmesinde tehlike, zarar görebilirlik, risk ve afet yol gösterici kavramlardır. Bu kavramların ve aralarındaki ilişkinin doğru anlaşılması miras değerlerine olan etkilerinin belirlenmesinde önemli bir adımdır.

Tehlike, varlıklar üzerinde olumsuz sonuçlara sebep olan doğa veya insan kaynaklı olaylar olarak açıklanabilir (ICCROM, 2010). Tehlike, ekonomik ve çevresel yıkımlara yol açarak yaşamı tehdit eden, zarar verme olasılığı olan bir durumdur (UNISDR, 2009). Ancak tehlikenin tek başına varlığı risk unsurunu oluşturmamaktadır (Özzaim, 2019). Zarar görebilirlik ve tehlikenin birleşmesi risk durumunun ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Erdik ve Fahjan, 2008).

Zarar görebilirlik, tehlikeye maruz kalma olarak tanımlanan bir kavramdır (ICCROM, 2010). Zarar görebilirlik bir toplumun, yapının veya sistemin tehlike oluştuğunda karşı karşıya kalacağı fiziksel, sosyal, ekonomik kayıp ve zararın ölçüsüdür. Zarar görebilirlik düzeyi, sahip olunan nitelik ve çevre koşullarına bağlı olarak değişiklik gösterir (Selekoğlu, 2016). Farklı tehlike durumlarında oluşacak zarar görebilirlik için ortak bir yöntem bulunmamaktadır, meydana gelen her durum için özgün bir zarar görebilirlik söz konusudur (Uzun, 2020). Riskten bahsedebilmek için, belirli bir yerde, belirli büyüklükte bir olay ve tehlikenin gerçekleşmesi, bu tehlikeden etkilenecek olguların zarar görebilirliklerinin mevcut olması gereklidir. Böylelikle tehlike ve zarar görebilirlik bir bütün olarak değerlendirilebilir ve risk tahmini yapılır (Özdikmen, 2014). Bu açıklamaya göre risk, tehlike ve zarar görebilirliğin birleşmesi durumunda oluşmaktadır (ICCROM, 2010).

Risk faktörünün değerler üzerine etki seviyesi

Şekil 2.1. Risk derecesinin grafiksel gösterimi (Jigyasu ve Arora, 2019)

Tehlike ve risk kavramlarını eşit olarak değerlendirmek yanlıştır. Doğa ya da insan kaynaklı tehlikelerin bulunduğu durumlarda, zarar görülebilirlik yani, insan ve insanlara ait olan çeşitli varlıklar bulunmadığı sürece riskin oluşması mümkün değildir (Uzun, 2020). Dolayısıyla riskler, doğanın ya da insanların neden olduğu tehditlerin sonucunda oluşan tehlikeler ile bu etki karşısında zarar görülebilirliğin birleşmesiyle ortaya çıkan olumsuz etkiler için yeterli önlemlerin alınmaması ve tüm sonuçların birleşimidir (URL-10). Risk kavramını düşündüğümüzde, hem olma ihtimalini hem de bu riskin gerçekleşmesi sonucunda beklenen etkiyi göz önünde bulundurmalıyız. Sadece birini ya da diğerini düşünürsek risk kavramı yanlış anlaşılabilir olacaktır, önemli olan onların birleşimidir (Pedersoli ve diğ., 2016).

Sonuç olarak, bir bölgede tehlike ve zarar görülebilirlik varsa riskin ortaya çıkması olası bir durumdur.

Risk kavramı, 1994 yılında Phuket, Tayland'da gerçekleştirilen Miras Komitesi'nin 18. toplantısında ve bu toplantı kararlarıyla kabul edilen Uygulama Rehberi'nde kapsamlı olarak ilk kez yer almıştır. Dünyada devam eden savaşlardan dolayı bu kararda tanımlanan risk, silahlı çatışma konusuna odaklı olarak ele alınmıştır. 2005, 2008 ve 2011 yıllarında yapılan revizyonlar sonucu Dünya Mirası Uygulama Rehberi'nde (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) risk konusu "Koruma ve Yönetim" başlığı altında yer almıştır (Dinçer, 2012). Dünya Miras Komitesi, tehlike unsurlarını "kültür varlığını etkileyen

faktörler” olarak 4 başlıkta tanımlamaktadır: gelişme baskıları (kentsel büyüme, tarım ve madencilikle ilgili uygulamalar), çevre tehditleri (kirlilik, iklim değişikliği, çölleşme), doğal afetler (deprem, sel) ve ziyaretçi/turizm baskısı (URL-11).

Yukarıda tanımlanan tehlikeler tüm miras varlıkları için birer risktir. Risk unsurları arasında sayılan ve afete dönüşebilecek olaylar, kültürel miras varlıkları üzerinde yerine koyulması mümkün olmayan zararlar verir (İSMEP, 2014). Afetler, miras varlığı ile ilgili bilgi kaybını veya miras kalemlerine erişememeyi içerebilir. Bunların sonucu olarak karşımıza çıkan gerçek, miras varlığının yaşayacağı değer kaybıdır (Pedersoli ve diğ., 2016). Bu nedenle afet kavramı da riskin alt başlığı olarak kültürel miras kapsamında incelenmeli ve kültür mirasına yönelik risk yönetimi oluşturularak gereken önlemler alınmalıdır. Bu çerçevede UNESCO Dünya Mirası Listesi’nde yer alan varlıklar için bir yönetim planı yapılması ve bu plan içinde risklere hazırlıklı olunması konusu yerleşik hale getirilmeye çalışılmaktadır (Dinçer, 2012). Bu çalışmalar tüm miras değerleri için risk yönetimi planının önemini ortaya koymaktadır.

Afet riski, belli bir toplumda, belli bir zamanda meydana gelebilecek olan potansiyel afet kayıpları olarak tanımlanır. Afet riski, mevcut olan risk durumunun sonucunu yansıtır. Tehlikenin ve zarar görülebilirliğin bir sonucudur (Bor, 2019). Bir doğa olayının tek başına herhangi bir zarara yol açmaması durumunda meydana gelen olgu bir afet değil tehlike olarak kabul edilir (Özzaim, 2019). Afet riskinin ortaya çıkması için tehlike unsuru ile zarar görülebilirlik özelliğinin bir arada görülmesi gerekir. Afet riski, belli bir toplumda, belli bir zamanda meydana gelebilecek olan can, mal, hizmet, sosyal yaşam gibi potansiyel kayıplardır. Afet riskinde büyüklükler öngörülemez de mevcut tehlikeye ilişkin eldeki veriler, nüfusun dağılımı, sosyoekonomik gelişmişlik gibi unsurların yardımıyla değerlendirilerek somutlaştırılabilir (Bor, 2019).

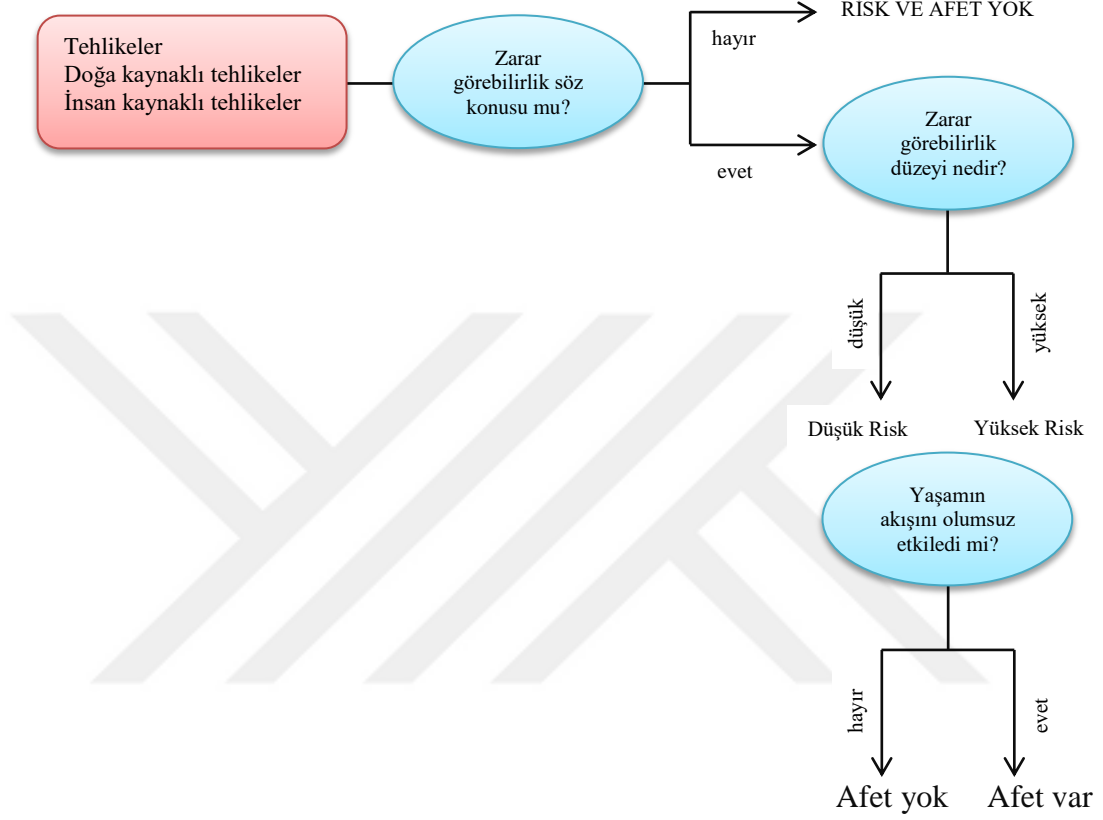
Afetler; doğa ve insan kaynaklı tehlikelerin gerçekleşmesi ile meydana gelen, normal yaşamı ve insan faaliyetlerini durdurarak veya kesintiye uğratarak toplulukları etkileyen, insanlar için önemli olan değerleri yok etme tehdidini taşıyan bir olgudur (Özzaim, 2019). Afet, olayın kendisi değil, olayın sonucudur. Meydana gelen olayların afet niteliği kazanması için doğada önemli yıkımlara, can kayıplarına neden

olması gerekir (Gündoğdu, 2019). Afetin büyüklüğünde, olayın fiziksel büyüklüğü, olayın yoğun yerleşme alanlarına olan uzaklığı, hızlı nüfus artışı, fakirlik ve az gelişmişlik, ormanın ve çevrenin tahribi veya yanlış kullanımı, bilgisizlik ve eğitim eksikliği, toplumun afet olaylarına karşı aldığı önlemler gibi faktörler etkilidir. Meydana gelen zararın boyutlarında insan faktörü de önemlidir. Örneğin bir deprem sonucu meydana gelen afetin yol açtığı zararın boyutları, yerleşim yerinin doğru seçilip seçilmediğine, binaların dayanıklılığına, nüfus yoğunluğuna, afet sonrası acil yardım ve kurtarma çalışmalarının etkinliğine bağlıdır (Şengün, 2007).

Afetler, T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı (AFAD) tarafından doğa ve insan kaynaklı afetler olarak ikiye ayrılmaktadır (Özdikmen, 2014). Doğal afetler, toplumun sosyoekonomik ve kültürel hayatını olumsuz yönde etkileyen, önemli ölçüde can ve mal kaybına neden olan, doğal tehlikeler sonucu meydana gelen olaylar olarak tanımlanabilmektedir. Kendi içerisinde; jeolojik (deprem, heyelan vb.), hidrolojik (taşkın, çığ vb.), klimatolojik (aşırı sıcaklık ve kuraklık vb.), meteorolojik (siklonlar, fırtınalar vb.) ve biyolojik (böcek istilası, salgınlar vb.) olarak kökenlerine göre sınıflandırılabilir (UNESCO ve diğ., 2010). İnsan kaynaklı afetler (beşerî afetler); insanların neden oldukları, büyük can ve mal kaybına sebebiyet veren yangınlar, patlamalar, kontrol edilemeyen nükleer etkinlikler, büyük kazalar, ekonomik-politik ve dini amaçlı eylemler, çatışmalar, savaşlar gibi olaylar sonucu yaşanan afetlerdir (Jigyasu ve Arora, 2019).

Toplumları etkileyen ve verdiği zarar ciddi boyutlarda olan afetlerin büyük bir kısmı ani gerçekleşen deprem, sel, su taşkını, fırtına, hortum, çığ, toprak kayması, kaya düşmesi, tsunami, volkan, orman yangını gibi olaylardır. Bu tür afetlerde genellikle önceden tahmin, erken uyarı ve tahliye imkânı çok sınırlı olduğu için, toplumun afet olaylarına karşı önceden alabildiği koruyucu ve önleyici önlemlerin yetersiz olması sonucu meydana gelen kayıplar da büyük olmaktadır. Gelişmesinin ani olmadığı durumlarda uygun cihazlar veya insanlar tarafından tahmin edilebilen afetlere, yavaş gelişen doğal afetler denilmektedir. Aşırı kuraklık, aşırı kıtlık, aşırı sıcaklık ve soğuklar gibi aşamalı olarak meydana gelen afetlerin sebep olduğu zarar ve kayıplar zaman içerisinde yavaş yavaş geliştikleri için, koruyucu, önleyici ve oluşacak riskleri azaltıcı önlemler almak daha kolay olmaktadır (Holloway, 1995). Afetlere neden olabilecek tehlikeleri tamamen ortadan kaldırmak mümkün değildir, ancak afet

yönetimi sayesinde afet sebebiyle oluşacak zararların azaltılması mümkündür (Ünal ve Ertürk, 2019). Kültürel mirasın kaybı mevcut tehlikelerin risk veya afete dönüşmesi sonucunda meydana gelmektedir. Miras kaybına neden olan tehlikeler açıklanarak yukarıdaki kavramlarla ilişkisi aktarılmaya çalışılacaktır.

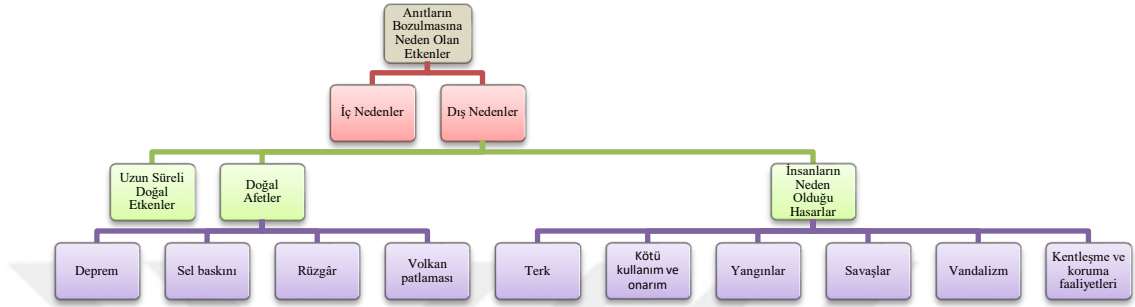

Şekil 2.2. Tehlike, zarar görebilirlik, risk ve afet arasındaki ilişki

2.4. Kültürel Miras: Bozulmalar ve Nedenleri

Kültürel miras; yaşam koşulları, sosyoekonomik şartlar ve çevresel etkilerin değişmesiyle buna bağlı olarak meydana gelen bozulma olgusuyla karşı karşıyadır (UNESCO, 1972). Emre Madran, geçmiş nesillerden bize kalan emanet olarak değerlendirebileceğimiz kültürel mirasımızın sosyal ve ekonomik şartların değişmesi ve buna dayalı tahrip olgusuyla da artarak yok olmakta olduğunu belirtmektedir (Madran, 2003). Geçmişten günümüze kadarki süreçler düşünüldüğünde kültürel varlıklar, onları tehdit eden çeşitli tehlikelerle karşılaşır. Çeşitli hasarlara neden olan bu tehlikeler doğa veya insan kaynaklı olabilir. Bazı tehlikeler ani yıkımlara sebep olurken, bazılarının etkileri yavaş yavaş birikir (SARAT Projesi, 2019).

Ahunbay (1996), anıtların bozulmasına neden olan etkenleri iki başlık altında toplamıştır: İç nedenler (yapının konumu, bulunduğu zemin özellikleri ya da ilk tasarımdaki hatalardan, hatalı yapı malzemesi ve teknik, kötü işçilik kullanılmasından kaynaklanan aksaklıklar) ve dış nedenler (uzun süreli doğal etkenler, doğal afetler ve insanların verdiği zararlar).

Şekil 2.3. Anıtların bozulmasına neden olan etkenler (Ahunbay (1996)'dan uyarlanmıştır.)

Doğa ve insan kaynaklı afetlerin yanı sıra bakım eksikliği ve geleneksel bilgi kaybı, dünyanın birçok bölgesinde kültürel miras varlıklarının zamana karşı direnme gücünü azaltmaktadır. Hızlı kentleşme ve ekonomik sebeplerle birlikte ortaya çıkan bilinçsiz arazi kullanımı veya bazı bölgelerin kontrolsüz biçimde iskâna açılması kültürel mirasın ek risklere maruz kalmasına sebep olmaktadır (World Bank Group ve GFDRR, 2017). Kültürel mirası tehdit eden bu tehlikeler aşağıda açıklanmıştır.

2.4.1. İç nedenler

Miras yapılarının bozulmasına ortam hazırlayan iç nedenler, daha çok yapının tasarım ve inşa aşamasında verilen yanlış kararlar ve yapılan hatalı uygulamalardan kaynaklanmaktadır. Yapının konumu belirlenirken mevcut tehlikelerin göz önünde bulundurulmaması, yapıyı ilerleyen süreçte meydana gelecek tehlikelere karşı savunmasız bırakmaktadır. Yapının oturacağı zemin özelliklerinin belirlenmesi için gerekli çalışmalar inşa süreci başlamadan yapılmalıdır ancak günümüz teknolojisi düşünüldüğünde bu durumun uzun yıllar öncesinde inşa edilen tarihi yapılar için mümkün olmayacağı durumlar bulunmaktadır. Bina tasarımı yapılırken yapının taşıyacağı yüke göre taşıyıcı sistemi oluşturulmalıdır. Yapının bulunacağı çevre özellikleri de düşünülerek doğru malzeme seçiminin yapılması önem taşımaktadır. Yapının inşası sürecinde doğru bir işçilik yapının ömrünü uzatacaktır. İlk tasarım

hatalarının yapı inşa edildikten sonra düzeltilmesi zorlu bir süreçtir. Bu sebeple tasarım ve uygulama aşamasındaki çalışmaların titizlikle yürütülmesi gerekmektedir.

Yapının Konumundan Kaynaklanan Hasarlar: Yapının konumlandırıldığı yer, iklime bağlı etkiler sebebiyle daha fazla zarar görmesine neden olabilir. Örneğin, yamaç eteğinde, çukurda yer alan bir yapı, önlem alınmadığı takdirde su baskını tehdidine açık durumdadır (Ahunbay, 1996).

Zemin Özellikleri: Taşınmaz kültür varlıklarının üzerine oturduğu zeminin yapısı ve niteliği, taşıyıcı sistemde ve yapı elemanlarında tahribatının oluşmasında etkilidir (Olcaç Uçkan, 2013). Yapının fay hattı üzerinde yer alması ya da oluşumunda çatlaklar bulunan bir kaya üzerinde yapılmış olması yapının bozulma, yok olma riskini artıran etkenlerdendir. Yapının oturduğu zeminin mukavemetinin düşük olması ya da homojen olmaması zamanla yapıda farklı oturma gibi bozulmalara neden olabilir (Ahunbay, 1996). Zemin dayanımının düşük olması, zaman içinde yapının yakın çevresindeki zemin yapısının değişimi, yükselen-alçalan yeraltı suları ve zemin suyunun yer değiştirmesi gibi etkenler, taşınmaz kültür varlığında farklı oturmalara neden olarak taşıyıcı sistemde ve yapı elemanlarında çatlaklara ve ayrılmalara sebep olabilmektedir (Olcaç Uçkan, 2013).

Strüktür Tasarımındaki Hatalar: Binaların taşıyıcı sistemlerinde ilk tasarımdan kaynaklı boyutlandırma hataları varsa (örneğin duvar, ayak, payanda gibi öğeler üzerlerine gelecek yatay ve düşey yükleri karşılayacak kesitlerde yapılmamışlarsa) ciddi hasarlar ortaya çıkabilir. Temellerin zayıf ve yetersiz kesitte olması durumunda da üst bölümlerde, duvarlarda, taşıyıcı ayaklarda çatlama, düşeyden ayrılma meydana gelebilir (Erim, 2007).

Hatalı Malzeme Kullanımı: Geleneksel mimaride çoğunlukla taş, kerpiç, tuğla, ahşap gibi doğal kökenli malzemeler kullanılır. Kullanılan malzemelerin niteliğinin iyi olmaması yapının bozulma sürecini hızlandırmaktadır. Taş malzemenin içindeki kil tabakalarının veya başka yabancı maddelerin bulunması hızlı aşınmaya, taşa kopmalara ve ayrılmalara neden olur. Ana malzemeyi birleştirmede kullanılan harcın niteliği de yapının mukavemetini etkileyen önemli bir unsurdur (Ahunbay, 1996).

Kötü İşçilik ve Detay Kullanımı: Yapıyı oluşturan bileşenlerin doğru bir teknik ve uygun bağlayıcı malzeme ile birleştirilmeleri dayanımları açısından önemlidir. Kenet ve mil gibi kesme taş yapılarda blokları birleştirmek için kullanılan, korozyona uğrayabilecek demir bağlantı elemanlarının iyi izole edilmemesi sonucunda, derzlerden içeri giren su demir öğelerin paslanmasına neden olmaktadır. Örneğin, kenet ve millerin paslanması sırasında hacmi büyür ve yarattıkları iç gerilimle birleştirdikleri duvar bloğunu veya söve, sütun başlığı gibi mimari bileşenlerin çatlatmasına neden olur. Bu duruma müdahale edilmediği takdirde bozulma ilerlemeye devam ederek mimari öğeyi parçalamaktadır (Erim, 2007).

2.4.2. Uzun süreli doğal etkenler

Uzun süreli doğal etkenler, taşınmaz kültür varlığının inşa edilmesinden sonra yıllar içerisinde değişen çevresel koşullarının etkisiyle yapı elamanlarında tahribatların oluşmasına neden olan ya da yapıyı yok olma tehlikesi altında bırakan etkiler olarak tanımlanabilir (Olçay Uçkan, 2013). Fiziksel çevreye etki eden, nem, sıcaklık, rüzgâr, yağış miktarlarındaki değişimler miras alanları üzerinde tehlike oluşturmaktadır. Bu tehlike unsurları, miras varlıklarının bulunduğu coğrafya ile ilişkili yerel koşulları, alana özgü durumları ve alanın miras değerlerini etkilemektedir. Kültürel miras üzerinde düşük etkiye sahip olan bu riskler, uzun süreçte birbiri ile bağlantılı olarak değişmeleri durumunda alanı tehdit eder duruma gelmektedir. Fiziksel çevre şartlarının değişimi, uzun süreçlerde yavaş ve sürekli şekilde etki ederek miras varlıklarını tehdit eder. Bu durum, inşa edildikleri dönemin fiziksel koşulları göz önünde bulundurularak yapılmış olan kültürel miras varlıklarının ciddi düzeyde hasara uğramalarına neden olmaktadır (UNESCO, 2012). Yukarıda uzun süreli doğal etken olarak saydığımız, nem, sıcaklık, rüzgâr, yağış miktarlarındaki değişimler birer tehlikedir. Bu tehlikeler miras varlıklarına (veya herhangi bir topluma ve yapıya) zarar vermeye başladığı noktada risk oluşturmaktadır.

Bu risklerin, yıpratıcı etkisi altında uzun süreler bulunan kültür varlıklarında tamamen yok olmaya varabilen tahribatlar oluşturması kaçınılmazdır. Yapılar uzun yıllar boyunca doğanın değişiklik gösteren etkileri karşısında yıpranır ve sürekli bakımının sağlanmaması durumunda risk giderek artar. Sıcak havanın etkisiyle

genleşen malzemeler, soğuk hava karşısında donma maruz kalır. Bir döngü halinde meydana gelen donma ve çözülme olayları malzemenin yorulmasına ve yıpranmasına neden olur (Ahunbay, 1996). Sıcaklık, nem ve rüzgârdaki parametrelerin değişimleri, yağış ve su miktarlarındaki değişimlerin etkisiyle toprak kimyasının değişimi miras varlıklarının bozulmalarını hızlandırmakta, çökmelere ve yok olmalara neden olmaktadır (Yıldırım, 2019). Yeraltı suları ise zamanla temel altındaki toprağı taşıyarak temelleri mesnetsiz bıraktıkları için uzun süreçte yapı üzerinde büyük risk oluşturabilirler (Ahunbay, 1996).

Tehlike olan nem, yosun, bitkilenme, rutubet ve rüzgâr gibi unsurların miras varlıklarında neden oldukları hasarlar bu unsurları riske dönüştürmektedir. Yapıya nüfuz eden nem, yapı malzemelerinde ıslanmaya neden olur ve taşıyıcı sisteme gelen yükü fazlaştırır. Nem hasarı, sızıntılardan kaynaklandığı için ancak zayıflamış alçı duvarlarda ve tavanlarda zarara yol açtıktan çok sonra fark edilebilir (Stovel, 1998). Suda bulunan tuz, yapı malzemelerinde fiziksel ve kimyasal bozulmalara neden olur. Suyun yapıdan hızlı bir şekilde uzaklaştırılmaması yosun ve bitkilenmeye ortam hazırlar (Alkış, 2013). Yosun oluşumu, sürekli rutubet ortamında gelişen biyolojik bozulmadır. Çevre koşullarının etkisiyle duvarların zemine yakın bölgelerinde oluşabilir. Yosunlar yüzeyi kaplayarak duvar örgüsünün nefes almasını engellemesi nedeniyle sakıncalıdır (Döndüren ve diğ., 2017). Çatlaklara giren su, donarak çatlağın büyümesine ve büyük parçaların kopmasına yol açar. Rüzgârın getirdiği bitki tohumlarının boşalmış derzlere, çatlaklara yerleşmesiyle zaman içinde yapı cephesinde yeni bitkiler oluşmaya başlar (Alkış, 2013). Ayrıca uzun süreçlerin sonunda rüzgâr, tozla birlikte kültürel miras alanlarındaki yapı yüzeylerinin bozulmasına, yazıtların ve boyalı yüzeylerin zarar görmesine neden olabilir (UNESCO, 2012). Miras varlıklarının zarar görebilirliğinin azaltılması için önlem alınmadığı sürece risk artarak devam edecektir.

Yüzyıllardır varlığını sürdüren kültürel miras alanlarını etkileyen iklim koşullarının değişmesi hidrolojik, kimyasal ve biyolojik bozulmalara neden olmaktadır (Gençer, 2017). Bu değerlendirmelere dayanarak değişen iklim koşullarının neden olduğu küresel ısınma gibi meteorolojik olayların miras varlıklarının korunmasında risk oluşturduğu açıktır. İklim değişikliği nedeniyle meydana gelen farklı ısınma ve soğuma hareketleri yavaş gelişen şiddetli hava olaylarına sebep vermekte, aşırı

kuraklık, sıcaklık değişimleri, fırtınalar, deniz seviyesinde yükselme, sel gibi riskler ortaya çıkmaktadır (UNESCO, 2012). Fırtına tehlikesinin kasırgaya, deniz seviyesinin çok yükselerek tsunamiye dönüşmesi ve hayatın olağan akışını olumsuz etkilemesiyle bu riskler afete dönüşecektir.

Tarihi yapılarda görülen bozulmalara karşı doğru bir yöntemin uygulanması için bozulmaların türünün tanımlanması gereklidir. Her bozulma türünün gerektirdiği tedavi yöntemi ve uygulama koşulları farklıdır. Bu nedenle, bozulmalar türlerine göre doğru bir şekilde sınıflandırılabilirse, bozulma nedenlerinin nasıl ortadan kaldırılacağı ya da azaltılacağı belirlenebilir. Taş malzemede meydana gelebilecek bozulma türleri: yüzey kaybı, parça kopması, boşluk-delik oluşumu, oyuklanma, çatlak, kavlanma, yapraklanma, derz boşalması, yüzey kirliliği, kabuk oluşumu, çiçeklenme, şekerlenme, bitki oluşumu, yosun oluşumu, korozyon, pas lekesi, hatalı onarımlar, niteliksiz ekler, aşınma, form kaybı ve renk değişimi olarak sınıflandırılabilir (URL-12).

2.4.3. Doğal afetler

Ne zaman olacağı önceden bilinmeyen ve aniden meydana gelen doğal afetler, tarihi çevrelerin, anıtların zarar görmesine neden olabilir (Ahunbay, 1996). Doğal afetler kültürel miras için büyük bir tehlikedir (Bonazza ve diğ., 2018). Deprem, volkanik patlama, sel, toprak kayması, şiddetli rüzgâr gibi doğa olayları söz konusu mirasa geri dönüşü olmayan zararlar verebilir. Doğal sebeplerle meydana gelen olaylar kültürel mirasta fiziksel ve kimyasal bozulmalara yol açar (Meier ve diğ., 2007).

2.4.3.1. Deprem

Deprem, doğal etkenlere bağlı olarak yer kabuğında meydana gelen, ani olarak gerçekleşen, kısa süreli salınım ve titreşim hareketleridir (Şahin ve Sipahioğlu, 2003). Yer kökenli olan jeolojik afetlerdendir ve tektonik depremler, kırılma sonucu biriken enerjinin açığa çıkmasıyla meydana gelir (Çiftçi, 2003). Önlenmesi mümkün olmayan depremler, büyük can ve mal kayıplarına neden olduğu gibi, sosyal ve psikolojik yönden de büyük olumsuzluklara neden olmaktadır (Karaman, 2006). Depremin yarattığı yıkıcı etkiler, toplumdaki zarar görebilirliğin artmasıyla afete dönüşebilir.

Türkiye, dünyadaki depremlerin yaklaşık %20'sinin meydana geldiği, dünyanın üç önemli deprem kuşağından biri olan ve her yıl büyüklüğü 5,0 – 6,0 arasında değişen en az bir deprem üreten aktif Alp-Himalaya Deprem Kuşağı üzerinde yer alan bir ülkedir (AFAD, 2018). Geçmişte çok şiddetli, yıkıcı depremler meydana gelmiştir ve günümüzde de meydana gelmeye devam etmektedir (Öner, 2010). Depremin şiddeti, yeryüzünde ve toplum hayatında neden olduğu hasara bakılarak saptanmaktadır. Zemin yapısı, nüfus miktarı ve yoğunluğu, yerleşim birimlerinin niteliği, yapıların dayanıklılığı ve halkın deprem konusundaki bilinç düzeyi gibi faktörler deprem şiddetini belirler (Şahin ve Sipahioğlu, 2003). Deprem, ani gelişen doğa olaylarından birisidir ve kültürel miras varlığında tahribata yol açmaktadır. İnsanlar tarafından önlenmesi mümkün olmayan bu afetlerin miras varlıkları üzerindeki etkisi, bu varlıkların savunmasızlığına bağlı olarak değişebilir (UNESCO, 2012).

Tarihi yapılar incelendiğinde insanların konumlanma ve yapım aşamasında doğaya müdahale etmekten olabildiğince kaçındığı görülür. Bunun için yapım malzemeleri doğadan ve yakın çevreden elde edilerek doğa hareketlerine karşı davranışları incelenmiş ve en dayanıklı yapım tekniğine ulaşılmaya çalışılmıştır (Ünal ve Vatan, 2012). Depreme karşı geleneksel bilgi birikimiyle yapılmış olan kültür varlıkları, dayanımlarını zaman içerisinde malzeme eskimesi ve yorulması sebebiyle kaybeder (Zakar ve Eyüpgiller, 2015). Tarihi yığma yapılar; taş, tuğla, kerpiç gibi malzemelerden oluştuğu için bu yapılar ağır ve rijit bir özellik göstermektedir (Yazgan, 2020). Taş, tuğla, kerpiç gibi malzemelerin bağlayıcı harç yardımıyla üst üste örülerek yığma tekniğiyle oluşturulan bu tarihi yapılar deprem etkisi altında gevrek bir davranış gösterebilirler (Armağan, 2012). Tarihi bir yapıyı oluşturan bu malzemelerin basınç dayanımı yüksek, çekme dayanımı düşüktür. Deprem sonucunda oluşan çekme gerilmelerini, gevrek davranış sergilemelerinden ötürü karşılayamama ihtimali taşır (Mahrebel, 2006). En tehlikeli ve kalıcı hasarlara neden olan tehlikelerin başında gelen depremlerin oluşturduğu iç gerilmeler, yapının belirli bir bölgesinin yük taşıma kapasitesinin aşılmasıyla o bölgedeki bir yapısal elemanın önemli ölçüde hasar görmesine neden olabilir (Örmecioğlu, 2010). Bir deprem özellikle yığma tekniği ile yapılmış tarihi yapıların dengesini ciddi biçimde bozarak büyük çatlaklara neden olabilir. Bina cephelerine, çatılara ve zeminlere zarar vererek yapıların kısmen ya da tamamen çökmesine neden olur (SARAT Projesi,

2019). Birincil tehlike olarak karşımıza çıkan deprem; yangın, tsunami ve vandalizm gibi ikincil tehlikelerin oluşmasına neden olabilir (Tandon ve ICCROM, 2018). Bu sebeple kültürel miras üzerinde oluşabilecek ciddi etkileri en aza indirmek için gerekli önlemler afet öncesinde alınmalıdır.

Tablo 2.1. Deprem tehlikesinin olası risk dereceleri ve afete dönüşmesi durumu

Tehlike unsuru: DEPREM		
	<p>RİSK YOK</p> <p>Deprem tehlikesinin bulunduğu yerlerde, insan ve insanlara ait olan unsurlar bulunmadığı sürece riskin varlığından söz etmek mümkün değildir. Bir toplumun, yapının veya sistemin olmadığı yerde risk yoktur.</p>	<p>AFET</p> <p>(Afet = Tehlike x Zarar Görebilirlik)</p> <p>Tehlike ne kadar büyük olursa olsun, toplum tarafından zarar görülebilirliğin kontrolü başarılı ise afet de küçük boyutta olacaktır veya tamamen önenebilecektir. Ancak toplum zarar görülebilirlik kontrolünde yetersiz ise, depremin şiddeti küçük de olsa afetin yol açtığı kayıp ve zararlar yine de büyük olacak ve küçük bir tehlike büyük bir afetle sonuçlanacaktır.</p>
	<p>DÜŞÜK RİSK</p> <p>Zarar görebilecek bir unsurun varlık göstermesiyle risk ortaya çıkmaya başlar. Depreme karşı dayanıklı yapılar inşa edilerek planlı bir yerleşmenin gerçekleştirilmesi risk derecesini düşürmektedir.</p>	
	<p>YÜKSEK RİSK</p> <p>Depreme dayanıksız yapıların inşasına izin verilmesi ve yapılaşmanın plansız gerçekleştirilmesi, depremin vereceği tahmini hasarın artmasına sebep olur ve yüksek risk oluşturur.</p>	
<p> 1.Derece (Deprem riski çok fazla)</p> <p> 2.Derece (Deprem riski fazla)</p> <p> 3.Derece (Deprem riski orta)</p> <p> 4.Derece (Deprem riski az)</p> <p> 5.Derece (Deprem riski çok az)</p>		

Deprem tehlikesinin risk, zarar görebilirlik ve afet kavramlarıyla olan ilişkisi, bazı çıkarımlar yapılarak bağlantı kurulması amacıyla oluşturulan tabloda (Bkz. Tablo 2.1) aktarılmıştır. Deprem şiddeti arttıkça tehlikenin büyüklüğü de artar. Öngörülen tehlikenin, zarar görebilirliğin de eklenmesiyle risk oluşturup oluşturmayacağı sonucuna ulaşılabilir. Zarar görebilecek bir unsurun bulunmaması durumunda risk veya afet oluşmaz. Ancak şiddetli deprem oluşturması beklenen fay hatları üzerinde yoğun ve plansız yapılaşmanın görülmesi, depreme dayanıksız yapıların inşa edilmesi oluşacak risk derecesini artırmaktadır. Meydana gelecek bir deprem durumunda; deprem şiddeti çok büyük olmasına rağmen zarar görebilirlik düzeyi önlemlerle kontrol altına alınmışsa afet oluşması engellenebilir. Ancak zarar görebilirlik yüksekse meydana gelen deprem şiddeti büyük olmasa da afetle sonuçlanabilir. Önemli olan nokta; engellenmesi mümkün olmayan tehlikelere karşı, kontrol altında tutulabilecek olan zarar görebilirliğin mümkün olduğu kadar azaltılarak afet oluşumunun önlenmesinde başarı sağlanmasıdır.

Türkiye (1999), İran (2003), Yeni Zelanda (2011), İtalya (2009-2012), Nepal (2015)'de meydana gelen depremler kültürel mirasın yıkımına ve büyük ölçüde zarar görmesine neden olan büyük depremlere örnek gösterilebilir.

17 Ağustos 1999 tarihinde Türkiye'de meydana gelen, merkez üssü Gölcük olan 7,4 büyüklüğündeki deprem büyük bir felakete neden olmuştur. Deprem; Kocaeli, Sakarya, Yalova, İstanbul, Bolu, Bursa, Eskişehir ve Zonguldak illerinde can kayıplarına ve hasarlara neden olmuştur. 1999'da Gölcük'te meydana gelen depremde, resmi rakamlara göre 17.480 kişi ölmüş, 43.953 kişi yaralanmıştır (URL-13). Deprem sonrası meydana gelen yangın ve kimyasal kirlilik de alınan hasarın boyutlarını artırmıştır. Örneğin, AKSA (Akrilik Kimya Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi) elyaf fabrikasındaki tankların çatlamasıyla kanserojen akrilonitril maddesi çevreye yayılmıştır ve kirliliğe sebep olmuştur. TÜPRAŞ (Türkiye Petrol Rafinerileri Anonim Şirketi)'in İzmit tesislerinde çıkan yangın ise, üç gün sonra büyük güçle söndürülebilmektedir (Hoşgören, 2000).

Bir deprem ülkesi olan Türkiye'de bulunan taşınır ve taşınmaz kültür varlıkları meydana gelen afet durumlarında önemli hasarlar almaktadır. Yaşanan en yakın tarihli hasar, 1999 Kocaeli depremi sonucunda oluşmuştur.

Şekil 2.4. a) Kocaeli Müzesi koleksiyonundaki heykellerin deprem sonrası durumu, b) üç parçaya bölünen bir sütun, c) parçalara ayrılan bir başka sütunun restorasyon görmüş hali (Çibuk ve Gölcük, 2020)

1576 yılında inşa edilen, deprem ve yangın başta olmak üzere çeşitli sebeplerle tarihsel süreç içerisinde çok sayıda onarım geçiren Fevziye Camii; 17 Ağustos 1999 depreminde ciddi hasar görmesi sebebiyle yapılan rekonstrüksiyon projesine göre yeniden inşa edilmiştir. 1579 yılında Mimar Sinan tarafından tasarlanan ve yapılan Pertev Paşa Külliyesi'nden kalan Pertev Paşa Camii (Yeni Cuma Camii), tarihsel süreç içerisinde çeşitli onarımlar geçirmiştir. Yapıya son müdahale ise 1999 depreminde zarar gören minaresinin onarımı ve caminin restorasyonu yoluyla yapılmıştır (Kishalı ve diğ., 2019).

Kocaeli Müze Müdürlüğü arşivinden edinilen bilgilere göre; İzmit'te bulunan Av Köşkü, Kasr-ı Hümayun, Redif Dairesi, İmaret Camii, Akçakoca Camii, Akça Camii, Hacı Ayvaz Camii, Seka Camii, AlacaMescid, Yalı Camii, Çuhane Depo Komutanlığı, Eski (Gar) İstasyon Binası ve Gazi Lisesi de tahribata uğrayan kültür varlıkları arasındadır. Gölcük'te Sultan Baba Türbesi, Osmanlı Hamamı; Gebze'de Osman Hamdi Bey Evi ve Müzesi; Karamürsel'de Karabali Camii, Belediye Binası, Kaymakamlık Lojmanı da depremden zarar görmüştür (Çibuk ve Gölcük, 2020).

İzmit'te bulunan ve 19. yüzyılın ikinci yarısında inşa edilen Sultan Abdülaziz Av Köşkü'nde 1999 depremi nedeniyle oluşan hasar türü çeşitli tiplerde yapısal deformasyonlar olarak gözlemlenmiştir. Yapı, özellikle ön cephenin yan cephelerle bulunduğu köşelerde ağır hasar almıştır. Kopan parçalar nedeniyle yağmur suyuna maruz kalan tavandaki işlemler kısmen tahrip olmuştur. Çatıdaki boşluklar nedeniyle çatının ahşap yapısı daha çabuk bozularak ara kat kotuna yağmur suyu girmesine, ahşap giydirmenin şişmesine ve zemin kat tavanlarındaki bezemeli sıvalarda tahribata neden olmuştur (Kahya, 2012).

Şekil 2.5. a) parapet duvarlarında oluşan derin çatlaklar, b) yapının deprem sonrası durumu, c) tavanlarda oluşan ciddi hasarlar, d) duvar-tavan birleşimindeki pervaz işlemlerinde görülen hasarlar (Kahya, 2012)

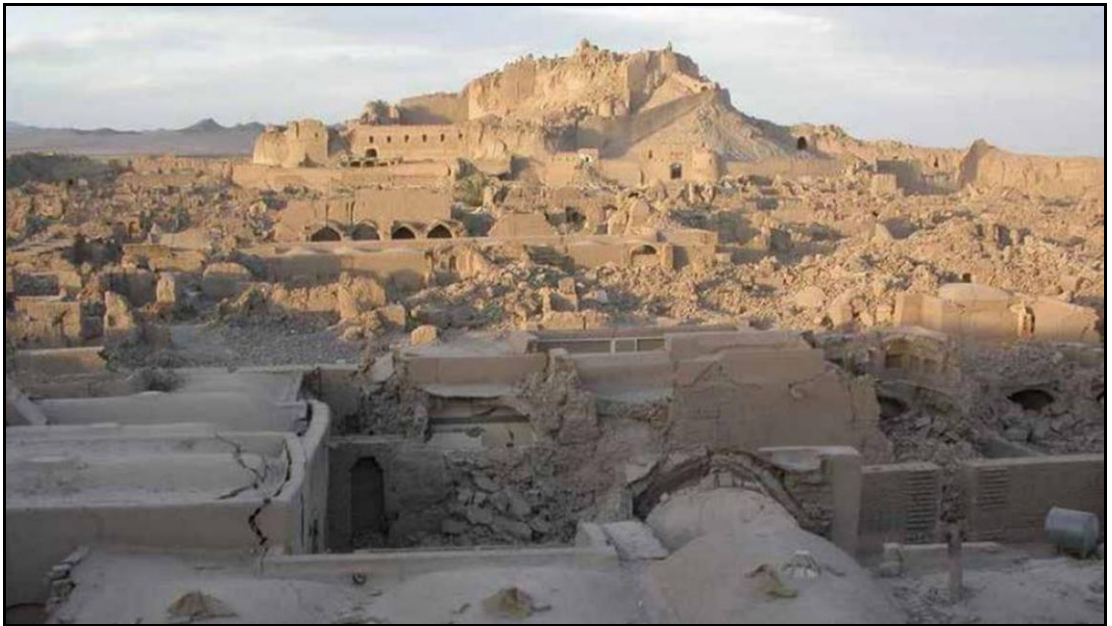
Yukarıda bahsedilen, 1999 Marmara Depremi'nde yaşanan büyük kayıplar Türkiye için bir milat olarak ülkemizde afet yönetimi bilincini değiştirerek afet öncesi planlama ve zarar azaltmayı amaçlayan yaklaşımlara yönlendirmiştir (Ünal ve Ertürk, 2019).

26 Aralık 2003 tarihinde İran’da meydana gelen depremde tarihi Bam kentinin büyük bir bölümü ciddi hasar almıştır.

Depremi tarihi kayıbu ise Bam Kalesi (Erg-e Bem) olmuştur. Dünyanın en büyük kerpiç kalesi olma özelliğini taşıyan Bam Kalesi’nin büyük bir bölümü depremde yerle bir olmuştur (UNISDR ve diğ., 2013).

Şekil 2.6. Bam (İran) Dünya Mirası; 2003’teki depremden önceki hali (URL-14)

Şekil 2.7. Bam (İran) Dünya Mirası; 2003’teki depremde dünyanın en büyük kerpiç kalesinde meydana gelen hasar (UNISDR ve diğ., 2013)

Depremden sonra, Bam'ın zengin kültürel mirasının kurtarılması ve restorasyonun yapılması için uygun müdahaleler gerçekleştirilmiştir. Depremden sonra özellikle kalenin durumunu merak eden insanların ve uzmanların alana ziyareti artmıştır. Ziyaretçilerin geçişi için, enkazın içinden geçici bir ahşap geçit inşa edilmiştir. Ziyaretçileri kontrol etmek ve yönlendirmek için rehberler de görevlendirilmiştir. Enkazın kaldırılması sırasında keşfedilen seramik parçalarının sergilenmesi için de bir alan ayrılarak ziyaretçilerin arkeolojik buluntuların belgelenme aşamasına dâhil olması sağlanmıştır (UNESCO ve diğ., 2010).

2011 yılında Yeni Zelanda Christchurch'de meydana gelen deprem koruma altındaki birçok tarihi yapıya zarar vermiştir. Christchurch, Yeni Zelanda için aynı zamanda sektör gelirlerinin %20'sini oluşturan turizm için bir kapı olması sebebiyle deprem, Yeni Zelanda ekonomisine de ağır hasar vermiştir (World Bank Group ve GFDRR, 2017). Bu deprem tarihi Christchurch Katedrali'nde de büyük hasarlar oluşmasına neden olmuştur (UNISDR ve diğ., 2013).

Şekil 2.8. Yeni Zelanda'daki Christchurch Katedrali'nde meydana gelen deprem hasarı (UNISDR ve diğ., 2013)

Zengin bir kültürel mirasa ev sahipliği yapan İtalya, aynı zamanda sismik olayların sıklıkla görüldüğü bir ülkedir ve depremlerin bölgeye dağılmış kültürel varlıklar üzerindeki etkileri yıkıcı olmaktadır (World Bank Group ve GFDRR, 2017).

6 Nisan 2009'da meydana gelen 6,1 büyüklüğündeki deprem, Abruzzo'da ve başkent L'Aquila ile çevresindeki elli kasabada ciddi hasara yol açmıştır. L'Aquila depremi, insanların hayatını kaybetmesine ve aynı zamanda yeri doldurulamaz kültürel mirasın yok olmasına sebep olmuştur (UNSDR ve diğ., 2013). Afetin hemen ardından tarihi şehir merkezi tamamen boşaltılarak kordon altına alınmıştır ve büyük hasar nedeniyle kırmızı bölge ilan edilmiştir. Felaket sonrası, bu alanların uzun süreli erişilmez olmasının etkileri ciddi şekilde hissedilmiştir. Buna karşılık, L'Aquila halkı, şehir ve mahallelerin toparlanmasına katkıda bulunarak toplum temelli çeşitli girişimler düzenleyerek depremler sonrası iyileştirme çalışmalarında toplum temelli yaklaşımların önemini ortaya koymuşlardır (Tandon ve ICCROM, 2018).

Şekil 2.9. Parish Church of Tempera; a) deprem öncesi, b) deprem sonrası (Borri ve Corradi, 2019)

Şekil 2.10. 2009 Abruzzo depreminden sonra L'Aquila'da bulunan St. Mary of Paganica Kilisesi (URL-15)

İtalya'da 2012 yılında meydana gelen depremde ise UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde bulunan Ferrara kenti büyük hasarlar almıştır (UNISDR ve diğ., 2013).

Şekil 2.11. 2012 yılında İtalya'da meydana gelen depremde hasar gören Ferrara Kalesi'ndeki kulelerden biri (UNISDR ve diğ., 2013)

Nepal, afetlerin kültürel miras üzerindeki etkisinden kaynaklanan insani ve ekonomik bedelin canlı bir örneğini sunar (World Bank Group ve GFDRR, 2017). Katmandu, Patan ve Bhaktapur'un Dünya Mirası anıt bölgeleri, depreme oldukça yatkın bir bölgede yoğun bir kentsel doku içinde yer almaktadır. Son yıllarda Katmandu Vadisi'nde artan kentsel baskı, Dünya Mirası varlıklarını çevreleyen yerleşim alanlarında hızlı bir dönüşümle sonuçlanmıştır. Katmandu şehrinin yoğun kentsel dokusunda yer alan Dünya Mirası varlıkları, çevredeki yerleşim alanlarında kullanılan inşaat türü (katların eklenmesini ve konut mülklerinin dikey alt bölümlerini içeren dönüşümler) bir deprem durumunda Dünya Mirası alanına erişimin engellenmesine neden olabilir. Bu durumlar, depremin oluşturduğu riskin giderek artmasına neden olmuştur (UNESCO ve diğ., 2010).

25 Nisan 2015 tarihinde meydana gelen deprem, Nepal halkı için maddi ve manevi önemi büyük alanlardan biri olan Himalaya dağlarının eteklerindeki Katmandu Vadisi'nde çok büyük hasara yol açmıştır. Katmandu Vadisi, Durbar Meydanı ve meydanadaki saraylar, Hanuman Dhoka, Patan ve Bhaktapur'daki tapınaklar ve kamusal alanlar ve Swayambhu, Bouddhanath (Budizm merkezleri), Pashupatinath,

Changu Narayan'daki dinî unsurları (Hinduizm merkezleri) ile Dünya Miras listesinde yer almaktadır.

Şekil 2.12. Hanuman Dhoka'da saray ve tapınak binası deprem öncesi (UNESCO ve diğ., 2010)

Şekil 2.13. Hanuman Dhoka'da saray ve tapınak binasındaki hasar durumu (Vatan, 2015)

Yaşanan deprem sonucu Dünya Miras Listesi'ndeki Hanuman Dhoka, Swayambhu ve Bhaktapur'daki tapınakları büyük zarar görmüştür (UNESCO ve diğ., 2010). Bölge genelinde pek çok bina ve tapınakların yıkımıyla milyonlarca insanı

etkilemiştir (Ünal ve Ertürk, 2019). UNESCO Dünya Miras Listesi'ndeki anıtlar da dâhil olmak üzere yaklaşık 750 anıt depremden etkilenmiştir (World Bank Group ve GFDRR, 2017).

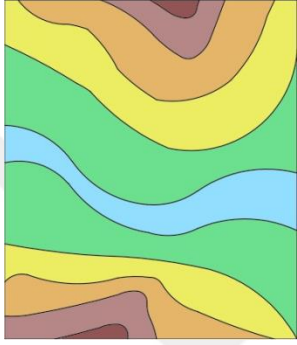
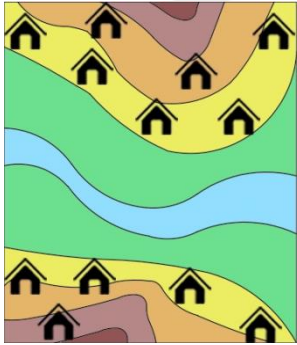

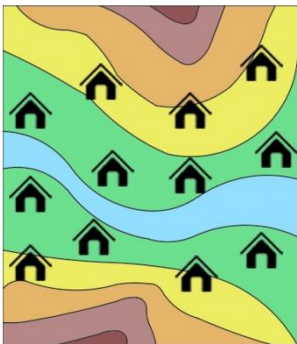

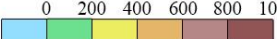
2.4.3.2. Sel baskını

Değişen iklim koşulları meteorolojik faktörleri etkileyerek meydana gelen iklimsel olayların tehdit unsuru olmasına neden olur. Bu tehdit unsurunun başında sel baskını tehlikesi gelmektedir (Yıldırım, 2019). Sel olayı genellikle kuvvetli ve uzun süreli yağış veya kar erimeleri sonucunda oluşan akışlar sebebiyle meydana gelmektedir (SARAT Projesi, 2019). Yağışların uzun süre devam etmesi sonucunda arazinin suya doygun hale gelmesiyle etkisini gösteren ani su baskınları sel olayının temel nedenidir. Sel sularının fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara neden olarak normal yaşamı olumsuz etkilemesi olayın afet haline dönüşmesine sebep olur (Kadioğlu, 2012). Sel suları, afete dönüşmesi durumunda önemli ölçüde can ve mal kaybına neden olan bir tehlikedir (Turgu ve Ceylan, 2008). Sel olayının afete dönüşmesi, büyük ölçüde doğaya yapılan müdahaleler ile alakalıdır (Özcan, 2006). Meydana gelebilecek sel felaketinde ani ve kuvvetli yağış tetikleyici bir unsur olsa da beşeri faktörler de afete dönüşmesinde önemli rol oynar (Kadioğlu, 2012). Doğal bitki örtüsünün tahrip edilmesi, sel ve dere yataklarındaki yapılaşma, düzensiz kentleşme gibi yanlış uygulamalar bu faktörlerden bazılarıdır (Şahin ve Sipahioğlu, 2003).

Fiziksel çevre kaynaklı tehlikelerden biri olan sel baskını, kültür mirasına en fazla yapısal hasar veren doğal afetlerdendir. Bu tehlikenin etkisi sosyoekonomik değişimler nedeniyle kültür mirasına yönelik var olan riski artırması, risk olgusunun kendisi gibi çok yönlü bir bakış açısı ve müdahale yöntemini gerekli kılar (Uzer Von Busch, 2010). Sel baskınının boyutu ve süresi, yerel etkiye sahip olabileceği gibi büyük bir bölgeyi etkileyecek düzeyde de olabilir (Bonazza ve diğ., 2018). Birincil tehlike olarak karşımıza çıkan sel; heyelan, küflenme, vandalizm gibi ikincil tehlikelerin oluşmasına neden olabilir (Tandon ve ICCROM, 2018). Sel, doğrudan veya dolaylı olarak kültürel mirasa zarar verebilir hatta mirasın yok olmasına neden olabilir (Stovel, 1998). Tarihi mekânların yıkımına, kültür mirasın kaybına veya önemli ölçüde bozulmasına yol açar. Yeraltı sularının yükselmesi yapı temeline zarar vererek kültürel mirasın çökmesine veya hareket etmesine neden olabilir (Drdácký,

2010). Bina temellerini zayıflatarak yapının dengesinin bozulmasına yol açabilir (Stovel, 1998). Suyun fiziksel baskısıyla yapı elemanlarının yük taşıma kapasitesi önemli ölçüde azalır ve strüktürel sistemlerde parçalanma, yıkılma gibi sonuçlar meydana gelir (Zakar ve Eyüpgiller, 2015). Bu sonuçların yanı sıra meydana gelen ıslanma, yapı malzemelerinin tahribata uğramasını tetiklemektedir (Drdácký, 2010).

Tablo 2.2. Sel baskını tehlikesinin olası risk dereceleri ve afete dönüşmesi durumu

Tehlike unsuru: SEL BASKINI		
	<p>RİSK YOK</p> <p>Sel baskını tehlikesinin olduğu yerlerde, insan ve insanlara ait olan unsurlar bulunmadığı sürece riskin varlığından söz etmek mümkün değildir. Bir toplumun, yapının veya sistemin olmadığı yerde risk yoktur.</p>	<p>AFET</p> <p>(Afet = Tehlike x Zarar Görebilirlik)</p> <p>Meydana gelebilecek sel baskınında ani ve kuvvetli yağış tetikleyici bir unsur olsa da beşeri faktörler de bu olayın afete dönüşmesinde önemli rol oynar. Doğal bitki örtüsünün tahrip edilmesi, akarsu ve dere yataklarındaki yapılaşma, düzensiz kentleşme gibi yanlış uygulamalar bu olayın afete dönüşmesine neden olabilir. Var olan sel baskını tehlikesinin afete dönüşmesi doğru uygulamalar ve alınacak tedbirler ile mümkün olabilir veya afetin boyutu azaltılabilir.</p>
	<p>DÜŞÜK RİSK</p> <p>Zarar görebilecek bir unsurun varlık göstermesiyle risk ortaya çıkmaya başlar. Yerleşimlerin taşma riski bulunan dere, akarsu kenarlarından daha yüksekte bulunan arazilere konumlandırılması yerleşim birimlerinin alacağı zararı azaltacaktır.</p>	
	<p>YÜKSEK RİSK</p> <p>Sel baskını tehdidine rağmen akarsu ve dere yataklarının betonlaştırılması, yapılaşmanın su kenarlarına yakın arazilerde görülmesi, olası bir sel baskını durumunda ortaya çıkacak hasarın boyutunu artıracaktır.</p>	
<p>0 200 400 600 800 1000</p> 		

Yapı malzemelerinin ıslanması ve çözülebilir tuzların, kimyasal ve biyolojik kirleticilerin suyla birlikte yayılması kültür varlıklarında hasara yol açabilir hatta

onları tamamen tahrip edebilir (SARAT Projesi, 2019). Sel suları yapı içinde nem biriktirerek çürüme olasılığını artırır (Stovel, 1998). Statik ve dinamik yükler, yüzen cisimlerden gelen darbeler ve çözünabilir kimyasal maddeler, ıslanan yapı malzemelerinin üzerinde ek hasarların oluşmasına neden olur (Bonazza ve diğ., 2018). Sular çekildikçe yapı içinde çamur tabakaları birikebilir. Böyle bir durumda tarihi yapının zarar görebilirliğinin azaltılması amacıyla acil temizlik yapılması gereklidir. Sel baskını sonucu ağır hasar görmemiş veya çökmemiş olan miras yapısı, felaketten sonra bile yüksek risk altındadır çünkü hasarlı yapının iyileştirilmesi sürecinde tehlikelerin tamamen ortadan kalkması büyük önem taşır (Stovel, 1998).

Şekil 2.14. 1966 yılında İtalya'da yaşanan sel baskını sonucu meydana gelen hasarlar (URL-16)

İtalya'nın Venedik kentinde 4 Kasım 1966 tarihinde yağmurlar yüzünden debisi çok yükselen ırmak suları ile birlikte fırtına, deniz seviyesini 2 metre yükseltmiştir. 1966'daki büyük selden sonra su yükselmesinin getirdiği hasarı azaltmak için şehirde birçok değişiklik yapılmış, elektrik bağlantı kutuları en yüksek gelgitlerin bile ulaşabileceği seviyenin üzerine çıkarılmış, birçok insan zemin katları terk etmiştir. Meydana gelen sel baskını, kültürel varlıklara da ciddi zararlar vermiştir. Yıkıcı sel felaketinin ardından İtalya, şehir için özel kanunlar geliştirip onaylayarak ve gerekli

kaynakları hazırlayarak, tarihi şehir ve Venedik Lagünü için özel prosedürler ve araçlar kurarak Venedik'i kurtarmak için bir eylem planı başlatmıştır (UNESCO ve diğ., 2010). Sel afetinin yaşanması durumunda, yapılara verdiği zararın anlaşılması ve yapı üzerinde devam eden tehditlerin belirlenmesi için uygun ve etkili tahribatsız veya az tahribahlı testler yapılmalıdır. Testler sonucunda elde edilen hasarın giderilmesi büyük çaba ve zaman gerektirebilir. Sel felaketleri sırasında edinilen tecrübeler, selin tarihi varlıklar üzerindeki etkisi hakkında daha kapsamlı ve güvenilir veriler sağlamıştır. Bu tecrübeler, acil durumlarda kültürel mirasın etkili bir şekilde korunması için bir yönetim planı yapılması konusunda temel oluşturabilir (Drdácký, 2010).

2.4.3.3. Rüzgâr

Rüzgârın etkisi ve kuvvetiyle aşınan kum ve benzeri toprakların; sıçrama, yüzeyde sürüklenme ve havada uçuş hareketleriyle bir yerden başka bir yere taşınarak yığılması doğa olayı, rüzgâr erozyonu olarak tanımlanmaktadır. Hava akımının dış ortamda bulunan tarihi yapılar veya heykeller üzerindeki etkileri oldukça farklı olabilir (SARAT Projesi, 2019). Rüzgâr erozyonu, taşınmaz kültür varlıklarının bulunduğu yerlere kum yığılması sebebiyle miras varlığının kumlar altında kalmasına neden olabilir. Rüzgâr nedeniyle uzun vadede meydana gelecek aşındırıcı etki, yapıların dış yüzeyinde önemli değişikliklere sebep olabilir. Rüzgâr yüzeysel sorunlara yol açabileceği gibi, rüzgâr fırtınaları ve kasırgaya dönüşmesi durumunda afete dönüşebilir. Rüzgâr erozyonunun yavaş ilerlemesi, riske karşı koruma önlemlerinin alınması için zaman kazandırır (Bonazza ve diğ., 2018). Böylece alınan önleyici tedbirler, risk derecesini düşürür ve olası bir olayın afete dönüşmesini engeller.

2.4.3.4. Volkan patlaması

Volkan patlaması, magmanın yeryüzüne püskürerek çıkması veya lav şeklinde akmasıdır (Bonazza ve diğ., 2018). Bazı volkanlar şiddetli bir şekilde patlarken, bir bölümü ise daha yavaş bir şekilde patlar. Şiddetli şekilde patlayan volkanlar; sıcak kaya ve kül parçalarını içeren akıntılar, zehirli gazlar, hızla hareket eden aşırı derecede sıcak gaz bulutları ve küller gibi yaşamı ve çevreyi tehdit edici ürünler üretirler (Gündoğdu, 2014). Volkanik patlama tehlikesi, meydana gelen yüksek

sıcaklık, zehirli gazlar ve oluşan yoğun kül tabakası sebebiyle kültür varlıkları üzerinde risk oluşturmaktadır. Volkan patlaması, patlamanın gücüyle meydana gelen lavların baskısı sonucunda kültürel varlıkların yok olmasına neden olabilecek önemli doğa olaylarından biridir (Yılmaz, 2019). Volkanik patlamadan etkilenen en önemli tarihi yerleşmelerden biri İtalya'da Vezüv yanardağının MS 79 yılındaki patlaması ile küller altında kalan Pompei Antik Kenti'dir. Tarihi kent ancak 18. yüzyılda kazılarla ortaya çıkarılmaya başlamıştır (URL-17).

Şekil 2.15. Pompei Antik Kenti (URL-18)

Volkanik patlama bir tehlikedir. Volkanik patlamanın gerçekleşmesiyle zarar görebilirlik kavramı da gün yüzüne çıkar. Toplumun zarar görebilirlik derecesine göre risk faktörünü tanımlamamız mümkündür; yanardağın patlaması sonucundan hiçbir insani unsurun etkilenmemesi tehlikenin var olmasına rağmen, zarar görebilecek unsurun olmaması nedeniyle risk veya afet oluşturmaz. Yanardağdan çıkacak duman ve toz bulutundan etkilenecek mesafede bir toplumun veya yapının var olması durumunda risk oluşmaya başlayacaktır. Ancak yanardağdan çıkan lavların ulaşacağı noktada yerleşim birimlerinin ve insanların olması büyük bir risk oluşturacaktır. Risk karşısında zarar görebilirliğin azaltılması için yeteri kadar önlem alınmaması durumunda olay bir afete dönüşebilir. İtalya'da Vezüv yanardağının patlaması ile Pompei Antik Kenti tamamen küller altında kalmıştır. Öyle ki yapılan

kazılar sonucunda insan bedenlerine dahi ulaşılmıştır. Bu zarar görebilirlik seviyesi olayın afete dönüştüğünün kanıtıdır.

1815 yılında Endonezya'daki Tambora volkanından lav çıkışı ve püskürme görülmeye başlamış, doğa olayı yaklaşık 92.000 kişinin hayatını kaybetmesine neden olmuştur. 1902 yılında Havai'de Pelee Yanardağı'nın patlaması sonucu ise 40 civarında can kaybı meydana gelmiştir (Ersoy Yılmaz, 2010). Bu olaylar da volkan patlamasının afete dönüştüğü örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.4.4. İnsanların neden olduğu hasarlar

Kültür varlıkları üzerinde insanların sebep olduğu risk faktörlerine örnek olarak; terk, kötü kullanım ve onarımlar, yangınlar, savaşlar, vandalizm, bayındırlık etkinlikleri, turizm, hava kirliliği ve trafik sayılabilir (Ahunbay, 1996).

2.4.4.1. Terk

Tarihi yapılarda gözlemlenen bozulmalar genellikle tek bir nedene bağlı değildir. Yapıların terk edilmesi ve işlevlerini kaybetmesiyle birlikte ortaya çıkan bakımsızlık, bozulmaların başlangıcını oluşturmaktadır. Terk edilen miras varlıkları ihtiyaç duydukları bakım ve onarımdan mahrum bırakılmaktadır. Dini yapı olan kiliselerin kullanıcıları tarafından terk edilerek işlevsiz kalması sonucunda karşılaştıkları defnecilik amacıyla yapılan kazılar, vandalizm ve bakımsızlık durumu yapı bütünlüğüne zarar vermektedir.

Tarihsel süreç içerisinde değişen sosyal yapı ile birlikte ibadet yapıları terk edilmiştir. İnşa edilmesinin sebebi olan sosyal yapının aniden değişmesi ve sahiplerini yitirmenin sonuçları bu yapılar için ağır olmuştur, dini yapılar işlevlerini sürdüremedikleri için zamanın tahribatına maruz kalmıştır (Güngör Açıkgöz, 2007). Çoğu kez sosyal ve ekonomik sorunlarla ilişkili olan bir tarihi yerleşmenin terk edilmesi durumu, orada bulunan kentsel dokunun ve tarihi anıtların bakımsız kalarak zamanın yıpratıcı etkisi karşısında savunmaz kalmasına neden olur. Terk edilme ve bakımsızlık durumu yapı ömrünün sonunu hazırlayan önemli bir etkidir. Bu duruma maruz kalan yapılarda, zamanın ve çevresel koşulların ortaya çıkardığı hasarları gözlemlenmek mümkündür (Ahunbay, 1996). Kapıların çürümesi ve

kırılması, pencere boşluklarındaki camların eksikliği sonucu tamamen dış hava şartlarına, malzemelere zarar verebilen çeşitli gaz ve asitli yağışlara, rüzgâr ve güneşin tüm etkilerine açık durumda kalması yapı üzerindeki riski artırmaktadır. Terk edilen yapılarda korozyon etkisi, çeşitli kimyasal etkiler, güneş, radyasyon, nem, aşırı soğuk ve aşırı sıcak olaylarının etkilerini ve bitkisel parazitlerin verdiği zararları yoğun olarak görmek mümkündür. Korunmayan yapı bazı kişiler tarafından bilinçsizce kullanılarak olası kundaklama ve yangın tehlikeleriyle de karşı karşıya kalmaktadır (Ahunbay, 1996). Bu durum için önlem alınmaması risk derecesini artırır ve olası bir yangının önlenemeyerek geniş alana yayılması afetle sonuçlanabilir. Sürekli bakım sağlanmayan yapılarda zeminden yükselen nem, strüktürü ıslatarak taşıyıcı sisteme gelen yükü fazlaştırdığı gibi taşıdığı tuzların duvar yüzeyinde buharlaşması sonucu çiçeklenmelere, duvarın fiziksel ve kimyasal yapısının bozulmasına neden olabilmektedir. Yağmur sularının binadan hızla uzaklaştırılmaması, yosun ve otların gelişmesine uygun ortamı hazırlar (Ahunbay, 1996). Başlangıçta sadece tehlike olan nem, yapının zarar görebilirliği nedeniyle zamanla riske dönüşür. Yüksek riskin başlangıcı olabilecek bu durumlar sürekli bakımın sağlanması ile önlenmelidir.

2.4.4.2. Kötü kullanım ve onarımlar

Kötü kullanım, yapının tahribatını hızlandıran önemli bir tehlikedir. Asıl sahipleri farklı yerlere göçtüğünde, eski yapılar çeşitli ailelerin kullanımına verilmekte ve yeni kullanıcıların isteklerine göre gelişigüzel, hızlı bir değişime uğrayan tarihi konutlar dikkatsiz kullanımlara maruz kalabilmektedir. Yeni kullanıcıların isteklerine göre eklenen ara kat, bölme duvarları, sokak cephesine açılan vitrin, ayrı giriş gibi öğeler, tarihi yapıların hızla değişime uğramasına neden olmaktadır (Ahunbay, 1996). Müdahale veya onarım söz konusu olduğunda binanın ilk yapısal şemasının değiştirilmemesi gerekir. Ahşap-kiriş zeminlerin ve çatıların kaldırılması, duvarlarda yeni açıklıkların açılması, betonarme elemanların eklenmesi gibi yığma yapılarda uygulanan değişiklikler taşıyıcı sistem düzeninde aşırı yüklenme veya süreksizliklere neden olmaktadır (Borri ve Corradi, 2019). Bu durum dayanımın azalmasına ve meydana gelebilecek doğal tehlikelere karşı yapının zarar görebilirliğinin artmasıyla afetlere yol açabilir. Her müdahale uygun araştırma ve değerlendirmelere dayandırılmalıdır. Sorunlar yapının estetik ve tarihi değerlerine, fiziksel bütünlüğüne

saygı göstererek çözümlenmelidir. Tarihi yapılara yönelik onarımların ideal olanı, yapı dokusuna uygulanan müdahalenin minimumda tutulmasıdır (Borri ve Corradi, 2019). Zeyrek ve Süleymaniye'deki ahşap evler, kötü kullanım sorununa örnek gösterilebilir. Yanlış uygulamalar, bu bölgelerin tarihi dokusunu tehdit etmektedir. 1996'da İstanbul'da toplanan Habitat II konferansı sonrası, UNESCO WHC'nin bu bölgelerde yaptığı fizibilite çalışması sonrasında verdiği tavsiye; tarihi mahallelerin geleceği turistik amaçlı restorasyonlarla sınırlı olmadığı, düşük gelir gruplarının yaşadığı yerlerde yapılan iyileştirmelerle hem kültür mirası hem de şehrin yaşayan dokusunun korunabileceği yönünde olmuştur (SARAT Projesi, 2019).

2.4.4.3. Yangınlar

Her türden kültürel mirasa yönelik büyük bir tehlike olan yangınlar, kültür varlıklarını kullanılamaz hale getirerek zaman içinde yok olmalarına sebep olabilecek insan kaynaklı risk faktörlerinden birisidir (Özgünler, 2018). Kundaklama da taşınmaz kültür varlıklarının yok olmasına neden olan kasıtlı bir yangın türüdür (Ahunbay, 1996). Ancak yangınlar, yıldırım düşmesi gibi doğal bir sebepten de meydana gelebilir. Değişen iklim etkisiyle uzun süren kuraklıklar yangın riskini artırmaktadır. Bazı durumlarda kasırgalar ve depremlerin de yangınlara neden olduğu görülmüştür (SARAT Projesi, 2019).

Geçmişte olduğu gibi günümüzde de pek çok kültürel ve mimari değer, yangınlar sonucunda büyük hasarlar almıştır (Bonazza ve diğ., 2018). Mimari özelliklerine bağlı olarak edindiği somut mimari miras niteliği dışında simgesel anlamıyla birlikte hafızalarda İstanbul ile örtüşen, kültürel miras varlıklarından biri olan Haydarpaşa Garı'nın, 28 Kasım 2010 günü çıkan yangınla büyük ölçüde tahrip olması bu duruma bir örnektir (Alkış, 2013).

Dünyada ve ülkemizde genellikle can ve mal kaybı ile sonuçlanan en büyük afetlerden biri olan yangın, önlem alınmadığı takdirde diğer doğal afetlere oranla çok daha büyük kayıplara neden olmaktadır (Alkış, 2013). Bu tür bir kayıp, kolektif tarihi kimliğimizin ve geçmişle olan fiziksel bağlarımızın kalıcı bir şekilde yok olmasıyla sonuçlanır (Bonazza ve diğ., 2018). Tarihi dokularda meydana gelmiş olan yangınlar, geçmiş kültürümüzün ve mimari değerlerimizin geleceğe aktarılmasını imkânsız hale

getirmiştir (SARAT Projesi, 2019). Bu değerlerin geleceğe aktarılması miras varlıklarını tehdit eden tehlikelerin giderilmesi ile mümkün olacaktır.

Benzer bir durum ise 15 Nisan 2019 tarihinde Fransa'nın başkenti Paris'teki Notre Dame Katedrali'nde yaşanmıştır. Bakım ve onarım çalışmaları sırasında oluşan yangında kilisenin çan kulesi ve çatısı yıkılmıştır.

Şekil 2.16. Haydarpaşa Garı'nda meydana gelen yangın (URL-19)

Şekil 2.17. Notre Dame Katedrali'nde meydana gelen yangın (URL-20)

2.4.4.4. Savaşlar

İnsan kaynaklı tehlikelerden birisi olan savaşlar ve silahlı çatışmalar, günümüz toplumlarının barış isteklerine karşın hala dünya gündeminde önemli bir yer tutmaktadır (Bonazza ve diğ., 2018). Savaşların geçmişi insanlık tarihi kadar eskilere dayanır ve çok eski tarihlerden itibaren uygarlıklara ait kültürel değerler hedef alınarak tahrip edilmiştir. Tarih boyunca meydana gelen savaşlarda farklı kültürün sembolü olan birçok miras varlığı bilinçli olarak tahrip edilmiştir (Çakırca, 2015). Kültürel değerlerin yağmalandığı, heykeller ve sanat objelerinin çalındığı da görülmüştür (Tunçer, 2017). Özellikle I. ve II. Dünya Savaşı sırasında meydana gelen tahribatlar, kültür varlıkları üzerinde ciddi kayıplara sebep olmuştur. Bu kayıpların bir daha yaşanmaması için kültür varlıklarının, insanlığın ortak mirası olduğu kabul edilmiş ve korunması konusunda ortak antlaşmalar yapılmıştır. Buna rağmen yakın tarihlerdeki savaşlarda kültürel varlığın zarar görmesi önlenememiştir (Çakırca, 2015).

Kültürel mirasa bilinçli olarak zarar verilmesinin temelinde kültür ve inanç unsurları bulunmaktadır. Bu sebeple taraflar, birbirlerinin kültürel varlıklarını özellikle hedef almaktadır. Son yıllarda meydana gelen savaşların, silahlı çatışmaların tarihi kentlere, yapılara ve müzelere telafisi zor hasarlar verdiği görülmektedir (Tercan, 2018). Bunların pek çoğu savaşın getirdiği ikincil hasarlar değil, bir toplumun kimliğini ve ortak hafızasını silmeyi hedefleyen ideolojik kökenli kasıtlı saldırılardır (SARAT Projesi, 2019).

Savaşın tarihi yapılara verdiği zararın unutulmaz örneklerinden birisi, Bosna Hersek Savaşı sonucunda yıkılan Mostar'daki 16. yüzyıl Osmanlı köprüsüdür. Bu yıkım askeri bir gereklilik sonucu değil, sembolik yıkım eylemlerinden biri olarak karşımıza çıkmıştır (Bonazza ve diğ., 2018). Sırp bombardımanı ile yıkılan Mostar Köprüsü'nün eski haline uygun olarak yeniden inşası çalışmaları TİKA, UNESCO ve Dünya Bankası'nın desteğiyle 1997'de başlamıştır ve Mostar şehriyle birlikte 2005 yılında UNESCO Dünya Miras Listesi'ne eklenmiştir. Günümüzde köprü, Avrupa'nın kalbinde kopan bir iç savaşın ve gelecekte barış içinde yaşama umutlarını yansıtan bir anıt olmuştur. Uluslararası işbirliği çabalarının sayesinde

yeniden hayat bulan Mostar Köprüsü'nün gelecek nesiller için mimari bir sembolden daha fazla olması hedeflenmiştir (Hasan, 2019).

Şekil 2.18. Tarihi Mostar Köprüsü'nün savaş sırasında aldığı hasar (URL-21)

Şekil 2.19. Tarihi Mostar Köprüsü'nün aslına uygun olarak tamamlanmış günümüzdeki hali (URL-22)

Suriye'de meydana gelen iç savaş ve çatışmalarda çok sayıda tarihi kentin, taşınmaz kültür varlığı olan anıtın ve müzelerde yer alan eserlerin geri dönüşü mümkün olmayan biçimde tahrip olduğu bilinmektedir (Bülbül ve diğ., 2017). UNESCO Dünya Mirası listesinde bulunan Halep Ulu Camii de Suriye iç savaşı ve

çatışmalarından büyük hasar görmüştür. Halep Savaşı, Temmuz 2012’de Halep’in merkezinde önemli bir tahribata neden olmuştur ve bu saldırılardan zarar gören Halep Ulu Camii, defalarca hedef alınmaya devam edilmiş, kullanılamaz hale getirilmiştir. Silahlı çatışma sonrasında restorasyon çalışmaları yapılan Halep Ulu Camii’nin onarımı çalışmaları, enkaz atma, koruma ve yeniden inşa etme kararıyla yapılmaktadır (Hasan, 2019).

Şekil 2.20. Halep Ulu Camii’nin iç savaş öncesindeki durumu (Yalçınkaya, 2018)

Şekil 2.21. Halep Ulu Camii’nin iç savaş sonrasındaki durumu (Yalçınkaya, 2018)

2.4.4.5. Vandalizm

Kasıtlı tahrip anlamına gelen vandalizm, günümüzde sosyal, psikolojik, ekonomik ve hukuki boyutları olan, kültür varlıklarında yok olma riski oluşturan insan kaynaklı önemli bir tehlikedir (Kesimli, 2013). Tarih boyunca insanlar tarafından büyük emek ve kaynak sarf edilerek yapılan ve günümüzde taşınmaz kültür varlığı mirasımızı oluşturan yapılar, yine insan kaynaklı tehlikeler sonucunda yok olma süreciyle karşı karşıya kalmaktadır. Tarih boyunca büyük bir kültür birikimi, emek ve çalışmanın sonucu olarak meydana gelen eserler; sökümler, grafitiler, hatalı kullanım, strüktürel ve mimari elemanlarının çalınarak yok edilmesi gibi davranışlar sebebiyle yine insanlar tarafından tahrip edilmektedir (Zakar ve Eyüpgiller, 2015).

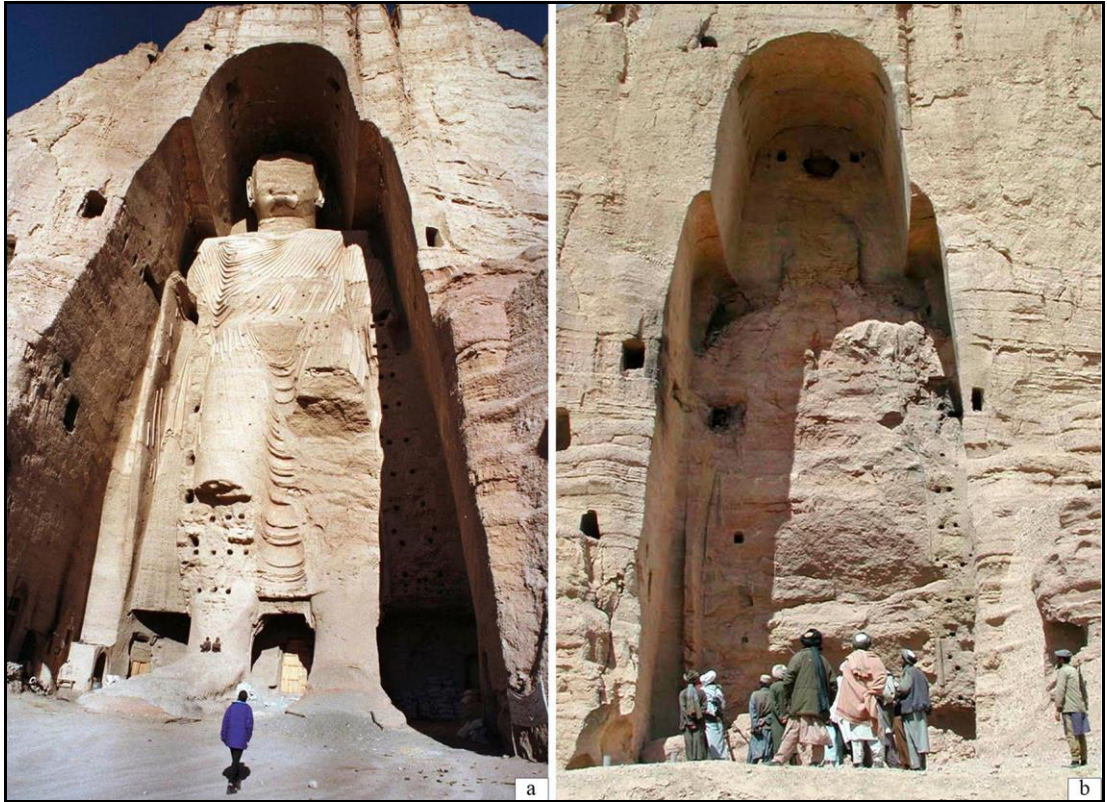
Vandalizm riski, alan kullanıcısının veya ziyaretçisinin bilinçli ya da bilinçsiz olarak zarar verme eylemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilinçli yıkımlar, yazı vb. biçimlerde kültürel miras duvarlarına zarar verme, kirlilik gibi çeşitli alanda birçok Vandal davranış sonuçları görülmektedir (Asatekin, 2014). Ayrıca tarihimizde yaşanmış olan Tehcir Kanunu ve Mübadele ile ayrılan azınlık kesimin bir gün terk ettikleri evlere geri dönme ihtimaliyle değerli eşyalarını yaşadıkları yerlere gömdükleri söylentisi, ülkemizde gayrimüslim halkın yaşadığı konutları, antik mezarları, sosyal yaşantılarındaki kullanım alanlarını ve bölgelerini define arayışı ile meydana gelen vandalizme maruz bırakmıştır (Büyüküner, 2019).

Farklı bir kültürü ya da inancı temsil eden kültürel mirasa zarar verme düşüncesi, bazı durumlarda yok etme duygusuyla da ilgili olabilmektedir. Bu kapsamda, bir düşüncenin simgesi olan kültür varlık üzerindeki vandalizm riski doğru bir politika ve halkın bilinçlenmesi ile azaltılabilir (Dinçtürk, 2007). Yasalar, denetim, yaptırım gibi önlemlere karşın, insanların kültür varlıklarına verdiği zararlar mirasın yok olma riskiyle karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır (Seçkin, 2015).

Kaybedilen her kültür varlığının, sadece ait olduğu toplumun miras kaybı değil, dünya tarihinin sosyal ve kültürel birikimini oluşturan bir değer kaybı anlamına geldiği bilinmelidir. Kültür varlıklarına bu hassasiyetle yaklaşılması gerekmektedir (Alkış, 2013).

Afganistan'ın Taliban yönetimi tarafından Dünya Kültürel Miras Alanı olan Bamiyan Vadisi'ndeki büyük kaya heykelleri Mart 2001'de tahrip edilmiştir. 1500 yıl öncesine ait bir Buda heykelinin tamamen yok edilmiş olması, vandalizmin günümüz dünyasında da devam ettiğini gösteren çarpıcı bir örnektir (Bonazza ve diğ., 2018).

Düşmanın kültürel miras varlığı üzerinde tahribata neden olan savaş hasarının aksine, Bamiyan Budalarının yıkılması Afgan milletinin kültürel mirasıyla ilgilidir. Yıkımın amacı hiçbir şekilde askeri bir hedefle bağlantılı değildir ancak Taliban'ın din ve kültür görüşüne uymayan dini her türlü simgeyi ortadan kaldırmaya yönelik kasıtlı saldırıları sonucunda bir miras yok olmuştur (Meier ve diğ., 2007).

Şekil 2.22. a) Buda Heykeli'nin tahribat öncesi görünümü, b) Yok edici tahribat sonrası Buda Heykeli'nin görünümü (URL-23)

Yaşanan bu duruma benzer bir örnek, Suriye'de bulunan, 1980 yılında UNESCO tarafından Dünya Mirası Alanı ilan edilen Palmira Antik Kenti'nde görülmüştür. Palmira, antik dünyanın en önemli kültür merkezlerinden biri olan büyük bir şehrin anıtsal kalıntılarını barındırmaktadır (UNISDR ve diğ., 2013). Geçmiş MÖ 2000'lere kadar uzanan kentin en belirgin özelliği, Çin'e kadar giden önemli ticaret

yolları üzerinde bulunması dolayısıyla antik Yunan-Roma üslubu ile Pers ve diğer yerel üslupları bir araya getiren özgün mimarisi olmuştur. IŞİD terör örgütü, Antik Palmira kalıntılarının bulunduğu bölgeyi Mayıs 2015'te ele geçirmesiyle antik kente mayın döşeyerek ve patlayıcı yığınağı yaparak birçok taşınmaz kültür varlığını yok etmiştir. Athena Aslan Heykeli, Baalshamin Tapınağı, Bel Tapınağı, Zafer Takı ve daha birçok miras varlığı IŞİD tarafından hasara uğratılmıştır (Zeybek ve Arslan, 2017).

Şekil 2.23. Zafer Takı'nın IŞİD işgali öncesi ve sonrasındaki hali (URL-24)

2.3.4.6. Kentleşme ve koruma faaliyetleri

Kentlerin plansız büyümesi ve uygulanan yanlış imar planları tarihi çevreleri ve yapıları olumsuz etkileyerek risk oluşturmaktadır. Kentleşmenin plansız gerçekleşmesi sonucunda kent içerisinde kalan kültürel miras varlıklarının daha yüksek risk altında kaldığı görülmektedir (Alkış, 2013). Her geçen gün artan kentleşme ve kalkınma baskısı beraberinde riskleri artırmaktadır. Bu değişim dinamiği içerisinde mirasın bütüncül olarak korunması zorlaşmaktadır (Yıldırım, 2019). Kontrolsüz kalkınma ve kentleşme, yönetim sistemi eksiklikleri ile yerel ve geleneksel bilgi kayıpları miras alanlarını tehdit etmektedir (Paolini ve diğ., 2012). Bunun yanı sıra kentleşmenin getirdikleri, sosyal yapıdaki değişimler, hatalı kullanım ve bilinçsiz müdahaleler gibi birçok etkiler de kültürel mirasa zarar vermektedir (Yıldırım, 2019).

Tarihi çevrelerde barajlar yapılması, yeni yollar açılması, mevcut yolların genişletilmesi risk oluşturan imar hareketleridir. Önlem alınmadan eski binaların bitişğinde derin kazılar yapmak, yeraltı geçitleri, tüneller inşa etmek, zemin altına denk gelen maden galerileri açmak gibi faaliyetler temellerin mesnetlenme düzenini bozarak hasara neden olmaktadır. Tarihi binaların yakınında derin bodrumlu yapıların inşa edilmesi zemin suyu seviyesini düşürmesi açısından tehlike oluşturmaktadır (Ahunbay, 1996). Tarihi kent dokularındaki ticari gelişmeler de genellikle doku üzerinde yıkıcı bir baskı oluşturmaktadır (Yıldırım, 2019). Bahsedilen bu gelişmeler uygun kentleşme yaklaşımları gözetilmeden yapıldığında geçmişin izlerini silmekte ve mirasın içerdiği bilgiyi yok etmektedir (Alkış, 2013).

Kentleşmenin oluşturduğu risk ile birlikte ülkemizdeki koruma alanında izlenen politikalar ve yapılan uygulamalar da miras üzerindeki risk durumunu büyük oranda etkilemektedir.

Türkiye’de mevcut yasal yapı ve uygulama araçları risk altındaki kentsel kültür mirasına ilişkin planlama ve uygulamalara yönelik tanımlı bir çerçeve sunamamaktadır. Kültürel mirasın korunmasında sorumlu kuruluşların ve yürürlükteki yasal belgelerin birbirleri ile çelişen kısımları nedeniyle oluşan yasal boşluklardan söz etmek mümkündür (Uzer Von Busch, 2010). Bu noktada, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun ve 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun’a değinmek önemli olacaktır.

1983 yılında kabul edilen 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, günümüzde koruma mevzuatının temelini oluşturmaktadır. Bu kanun kapsamında kültür ve tabiat varlıklarının tanımları, nasıl tespit ve tescil edileceği, korumaya ilişkin karar alma süreçlerini ve bu konuda yetkilendirilen koruma bölge ve yüksek kurullarının görevleri, kamu kurum ve kuruluşlarının sorumlulukları, imar uygulamaları ile ilgili düzenlemelerle birlikte kamuya ait taşınmazların satış ve kiralamalarında izleyecekleri hususlar belirtilmektedir. 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nun ilk maddesinde belirtildiği üzere yasanın amacı; korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür varlıkları ile ilgili tanımlamaları

belirlemek, yapılacak işlem ve faaliyetleri düzenlemek, bu konuda gerekli ilke ve uygulama kararlarını alacak teşkilatın kuruluş ve görevlerini tespit etmektir. Bu yasayla, koruma konusunda karar alma, görevlendirme yetkileri Kültür ve Turizm Bakanlığı'nda toplanmıştır. Yasaya göre korunması gerekli kültür varlıkları ve alanların saptanması Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın koordinatörlüğünde, ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri alınarak yapılır. Saptama çalışmaları Koruma Bölge Kurulu tarafından değerlendirildikten sonra tescil kararı alınır ve işlem tamamlanır. 2863 sayılı kanun incelendiğinde risk, risk yönetimi, afet gibi kavramların bulunmadığı görülmektedir (URL-25).

17 Kasım 2005 tarihli 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun incelendiğinde amacın; yıpranan ve özelliğini kaybetmeye yüz tutmuş, kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurullarınca sit alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarının, bölgenin gelişimine uygun olarak yeniden inşa ve restore edilerek, bu bölgelerde konut, ticaret, kültür, turizm ve sosyal donatı alanları oluşturulması, tabii afet risklerine karşı tedbirler alınması, tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunması ve yaşatılarak kullanılması olduğu görülmektedir (URL-26). 5366 sayılı kanunda dönüşüm alanlarını belirleme kriterleri tanımlanmamıştır ancak il özel idareleri ve belediyelerin proje uygulama, denetim gibi süreçlerdeki yetki ve sorumlulukları detaylı biçimde ele alınmıştır. Bu durum, uygulamada bu birimler arasında yetki karmaşası çıkmasına neden olmaktadır (Genç, 2008).

Türkiye, deprem kuşağında yer alan bir ülke olması sebebiyle yaşamış olduğu deprem ve afet tecrübelerine bağlı olarak önlem amaçlı afet riskini giderici politikalar oluşturmuştur. Atılan önemli adımlardan birisi 16 Mayıs 2012 tarihinde çıkarılan 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun'dur (Negiz ve Yalçın, 2019). 6306 sayılı kanunun amacı, afet riski altındaki alanlar ile bu alanlar dışındaki riskli yapıların bulunduğu arsa ve arazilerde, fen ve sanat standartlarına uygun, sağlıklı ve güvenli yaşama çevrelerini teşkil etmek üzere iyileştirme, tasfiye ve yenilemelere dair usul ve esasları belirlemektir (URL-27). Bu kanun doğrultusunda yapılan uygulamalara bakıldığında Türkiye'de kentsel dönüşüm sürecinin işleyişinde sorunlar görülmektedir (Negiz ve Yalçın, 2019).

2863 ve 5366 sayılı kanun hükümlerinden sonra yürürlüğe giren 6306 sayılı kanunla, afet riski altındaki alanlar ile bu alanlar dışındaki riskli yapıların bulunduğu arsa ve arazilerde yapılacak iyileştirme, tasfiye ve yenilemeler Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın sorumluluğuna verilmiştir. 6306 sayılı kanun, Marmara depreminden sonra gündeme gelen önemli bir kanun olmanın yanında yetkilerin büyük bir kısmını merkezi idareye vermesi açısından eleştirilere konu olmuştur (Sezik, 2018). Yerel yönetimlerin, coğrafi yakınlık açısından kendi yerelinde var olan sorunları ve bu sorunlara ilişkin çözümleri daha yakından takip etme şansına sahip olduğu düşünülür. Merkezde tek bir noktadan yerele ait bilgilerin tam olarak bilinmemesi sürecin etkin yönetilmesini olumsuz etkileyeceğinden bu durum eleştirilere konu olmaktadır (Daşkiran ve Ak, 2015). 6306 sayılı kanunun en çok eleştirildiği noktalardan biri, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na geniş yetkiler verilmiş olmasıdır (Çelikkilek ve Çakır Öztürk, 2017).

Doru'ya göre 6306 sayılı kanunda Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na radikal yetkiler verilmiş ve kanun uygulamasında merkeze öncelik tanınmıştır. Bu kanun ile bakanlık, özellikle yerel idarelerin yetkilerine de sahip olmuş ve neredeyse her alanda her türlü uygulamayı yapabilecek yetkiye sahip kılınmıştır (Doru, 2013). Kentsel dönüşüm kapsamında tarihi değeri bilinmeden yapılan çalışmalar yerleşmeye kimlik kazandıran kültürel değerleri yok etme tehlikesi taşımaktadır. 1920 yılından kalma Nevşehir'deki tarihi Rum evlerinin bir kısmının kentsel dönüşüm kapsamında yıkılması bir miras değerinin yok olmasına mâl olmuştur (URL-28). Kentsel dönüşüm yapılırken dönüşümün yapıldığı tarihi çevrenin ve kültürel mirasın korunması gibi diğer boyutlar da göz önünde bulundurularak bu dönüşüm yapılmalıdır (Doru, 2013).

Kentleşme süreci özellikle kentlerimizin merkez bölgesindeki tarihi konut dokularının ve korunması gerekli kültürel mirasın olumsuz etkilenmesine neden olmuştur (Seydioğulları, 2016). Kültürel miras değerlerinin korunması hususunda tartışılması gereken bir diğer konu ise kanunların izniyle yapılmış olan konutların kent silüetine yaptığı etkidir. Yenilemeler yaparken mutlaka o kentin kültürel miras değerleri korunarak hareket edilmelidir. Aksi takdirde miras değerlerimiz yok olacak ve gelecekte ülkemizdeki yerleşmeler, kimliksiz, birbirine benzeyen yapılar olmaktan öteye geçemeyecektir (Altaş, 2013).

Oluşan tepkilerin bir başka sebebi, ulaşılmak istenen gelişmenin bir kenara itilerek kent içinde ve kent dışında yeni rant alanları oluşturulmasının amaçlandığı düşüncesidir (Koçak ve Tolanlar, 2008). Kentsel dönüşüm sürecinin ekonomik kaygılarla yürütülmesi asıl amaç olarak belirlenen afet riskinin azaltılması konusunu ikinci plana atmaktadır (Negiz ve Yalçın, 2019).

Şahin'e göre 5366 sayılı "Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenecek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun" ile 6306 sayılı "Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun", başta mülkiyet olmak üzere birçok temel hak ve özgürlüğün ihlal edilmesi sonucunu doğuracak müdahaleler öngören, yetki ve usul saptırmalarına davetiye çıkartabilecek, kamu yararına yönelik olmaktan çok, rant amaçlı uygulamalara zemin hazırlamaya müsait ve neredeyse bütün maddeleri bakımından eleştiriye açık bir yasal düzenlemedir (Yasin ve Şahin, 2013).

Türkiye'deki koruma sistemi değerlendirildiğinde risklere ilişkin belirlenen eksiklikler ve sorunlar arasında:

- Kültür mirasına yönelik risk analizi ve değerlendirmede temel olan detaylı envanter çalışmalarının pek çok miras ögesi için eksik durumda olması,
- Türkiye'de kültür mirasının korunmasına ilişkin risk analizi ve zarar azaltma uygulamalarında etkin ve bütünleşik bir sistem oluşturulamamış olması,
- Afetler açısından finansal ve teknik altyapı desteğine yönelik çalışmaların azlığı, var olan çalışma ve desteklerin yeterince duyurulmamış olması,
- Planlama, koruma ve risk yönetimi sistemlerinin çok parçalı yapısı, kurumlar arasında yaşanan iletişimsizlik nedeniyle kültür mirasına yönelik risklerin artması veya mirasın doğrudan zarar görmesi,
- Kentsel kültür mirası bilincinin hem halk hem de karar vericiler düzeyinde eksik olması, sayılabilir (Uzer Von Busch, 2010).

Bir diğer önemli konu ise tespit ve tescil aşamasında karşılaşılan sorunlardır (Aladağ, 2010). Yasada belirtilen, korunması gerekli kültür varlıklarından sorumlu farklı aktörlerin çelişen uygulamaları kültür varlıklarına yönelik olumsuz durumların ortaya çıkmasına sebep olur. Tespit aşamasından sonra, ne kadar süre içinde tescil edilmesi gerektiği, aynı şekilde tescil edilen eserlerin tapu kütüğüne kaydedilmesi

için gereken sürenin belirtilmemiş olması, mal sahiplerinin, tespit ve tescilden haberdar olmadıkları gerekçesiyle, sit alanları üzerinde inşaat yapmalarına, sahip oldukları eserleri değiştirmelerine ya da ortadan kaldırmalarına sebep olabilir (Çakır, 1995).

Koruma yönetimi sürecinde karşılaşılan önemli bir diğer sorun ise denetim eksikliğidir. Kültür varlıklarına yapılacak müdahalenin doğruluğu ve bilimselliği daha önce hazırlanan projelere uygun olması ile sağlanabilir (Aladağ, 2010). Koruma ve onarım uygulamaları sırasında oluşabilecek tahrip edici onarımların önlenmesi için denetimin etkin şekilde yapılması, malzeme ve uygulama teknikleri açısından yapılan uygulamaların izlenmesi gerekmektedir. Türkiye’de bu aşama için belirlenen kuralların yetersiz olduğu görülmektedir. Denetim sisteminin yeterli eğitim düzeyi ve deneyim kazanmış uzmanların kadrolaşmasıyla etkin hale getirilmesi önem taşımaktadır (Çakır, 1995). Aynı zamanda, koruma kurullarının restorasyon projelerinin onay aşamasından sonraki uygulama sürecinde denetim mekanizması olarak bulunmaması da bu konuda önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Aladağ, 2010).

Kültürel ve mimari miras kavramları açıklanarak, tüm insanlığın yaşamındaki önemi aktarılmaya çalışılmıştır. Nitekim bu konunun önemi uluslararası kapsamda gösterilen hassasiyetten de anlaşılmaktadır. İnsanlığın ortak mirası olan ve geçmişin günümüzde yaşamaya devam etmesine imkân sağlayan mirasın korunması kapsamında birçok kuruluş oluşturulmuş ve tüzükler yayınlanmıştır. Her ne kadar mirasın önemi anlaşılmış ve bu konuda çalışmalar yapılmış olsa da kültürel mirası tehdit eden tehlikelerin varlığı devam etmektedir. Bu nedenle mirası tehdit eden risklerin belirlenmesi ve bunların incelenmesi koruma kapsamında önemli bir yere sahiptir. Yukarıda aktarıldığı üzere, miras varlıklarını tehdit eden risk unsurları sınıflandırılarak incelenmiştir. Bu aşamada varlığı bilinen risk unsurlarının vereceği hasarı önlemek amacıyla risk yönetimi çalışmalarının önemi ortaya çıkmaktadır.

2.5. Kültür Mirasına Yönelik Risk ve Afet Yönetimi

Dünyada kültürel miras pek çok riskle karşı karşıya kalmaktadır. Kültürel mirasa etki eden olası doğa kaynaklı tehlikeler arasında deprem, sel, toprak kayması, tsunami sayılabilir. Ayrıca sıcaklık ve nem koşullarının değişmesi ile ve rüzgâr, yağmur, kar

gibi doğa olayları sonucu miras üzerinde fiziksel ve kimyasal bozulmalar meydana gelmektedir. Kültürel mirasa etki eden insan kaynaklı tehlikelere ise savaşlar, terör saldırıları, çatışmalar, vandalizm, hırsızlık, miras varlığının bakımsız bırakılması örnek olarak verilebilir (UNESCO ve diğ., 2010). Ancak kültürel miras üzerinde en fazla risk oluşturan durum afetlerdir. Meydana gelme sıklıkları giderek artan doğa olaylarının afet ile sonuçlanması durumundan dünya üzerindeki kültürel miras varlıkları da etkilenmektedir (Dinçer, 2012).

Kültürel miras varlıklarına yönelik risklerin en önemlilerinden olan afetler; kültürel miras alanlarının bütünlüğünü, taşıdığı değerleri ve özgünlüğünü sebep olduğu kayıp ve zararlar ile tehdit etmektedir (ICCROM, 2016). Bu tehlikelerin artış göstermesi miras alanları üzerindeki riski artırmakta ve risklerin azaltılması ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Bu ihtiyaç doğrultusunda kültürel miras varlıklarına yönelik afet yönetimi uygulanır (World Bank Group ve GFDRR, 2017).

Afet Yönetimi, mirası yalnızca büyük tehlikelerden korumakla kalmaz, aynı zamanda bakım eksikliği, yetersiz yönetim, bozulma gibi olumsuzlukların oluşturacağı afet haline gelebilecek tehlikelere neden olacak faktörleri azaltmakla da ilgilidir (UNESCO ve diğ., 2010). Pek çok kültürel miras, yetersiz acil durum planları nedeniyle tehlike karşısında risk altına girmektedir, bu nedenle risk önleme çalışmaları kapsamında yapılan planlama, kültürel mirasa duyarlılık ve acil durum önlemlerine hazırlıklı olmak için şarttır (Chiabrande ve diğ., 2019). Kültür varlıklarının korunması temelde bir risk yönetimi çalışmasıdır ve risk yönetiminin önemi bu noktada ortaya çıkmaktadır (Ünal ve Ertürk, 2019). Bütün dünyada büyük öneme sahip mirasların geleceğe sağlıklı bir şekilde aktarılması için risk ve afet yönetimine gerekli önem verilmeli ve yaygınlaşmalıdır (Zıvrallı ve Cabbar, 2015). Bu kapsamda UNESCO, ICORP, ICOMOS, UNDRR, ICCROM gibi kurum ve kuruluşlar, kültürel mirasa yönelik olası tehditleri, kültürel mirasın afetler sonucu gördüğü zararları azaltmak ve mirası korumak için dünya çapında kongreler düzenlemiş, sözleşmeler hazırlamış ve bildirimler yayınlamıştır (Ünal ve Ertürk, 2019).

Uluslararası çalışmalar, kültürel miras varlıklarının korunması konusunda riskin azaltılması için acil durumlara karşı hazırlıklar yapılması gerektiği konusunda önemli

uyarılar yaparak aynı zamanda toplumsal farkındalığın artmasını sağlar (Yıldırım, 2019).

Risk yönetiminin öncelikli amacı, koleksiyonlardan, binalardan, anıtlardan ve tarihi çevreden sorumlu miras uzmanlarının ve kuruluşların hedeflerine başarılı bir şekilde ulaşmalarına yardımcı olmaktır. Bu, hem miras varlıklarının daha etkili korunmasını sağlayacak hem de zaman içinde topluma sağladığı faydaları artıracaktır (Pedersoli ve diğ., 2016).

Kültürel miras risk yönetimi için temel yaklaşımların şekillendiği Quebec ve Kobe/Tokyo bildirimleri, ICCROM Riske Hazırlık; Dünya Kültür Mirası için Yönetim Rehberi (Preparing for Risk; Management Guide for the World Cultural Heritage) ve UNESCO Dünya Mirasları için Afet Risklerinin Yönetimi Rehberi (Managing Disaster Risks for World Heritage) metinlerinde kültürel miras risk yönetimiyle alakalı;

- Gelişmiş bir hazırlık ve planlama yapılması,
- Planlama yapılırken kültür varlıklarının somut ve somut olmayan tüm yönleriyle bütün olarak ele alınması,
- Kültürel mirasın değerlerine yönelik etkiyi en aza indirecek önlemlerin alınması,
- Kültür mirasında risk yönetiminin geçmişte yaşadığı risklere yönelik performansı dikkate alınarak geliştirilmesi,
- Bakım ve onarım programlarında yüksek risk altındaki mirasın öncelikli olması,
- Acil önlem planlarında kullanıcıların doğrudan yer alması,
- Acil durumlarda kültür varlığı unsurlarının korunmasının öncelikli olması,
- Afet sonrasında kültür varlığının iyileştirilmesi ve onarılmasında gerekli tedbirlerin alınması,
- Koruma ilkelerinin her aşamada risk planlama, geri dönüş alma ve iyileştirme çalışmalarıyla bütüncül olması, prensiplerinin kabul edildiği görülmektedir (Zıvraklı ve Cabbar 2015).

Afet yönetimi, afetler sonucu oluşan zararlarının en aza indirilmesi ve afet sonrası etkin bir müdahale yapılabilmesi için gereken planlamadır (Ünal ve Ertürk, 2019). Afetlerle mücadele edebilen bir toplum oluşturmak için tüm tehlikeleri dikkate alarak

afet yönetim aşamalarında yapılması gereken çalışmalar ve alınması gereken önlemlerin belirlendiği bir süreçtir.

Afet Yönetimi (Disaster Management), olayların afete dönüşmesinin önlenmesi ve zarar görülebilirliğin azaltılmasını amaçlar. Afetlere hazırlık ve zararlarının azaltılması ile birlikte afetlerden sonraki süreçte müdahale ve iyileştirme gibi çalışmaların tümünde yapılması gereken planlamayı kapsar. Bu kapsamda etkin ve verimli bir uygulamanın sağlanabilmesi için tüm kurum ve kuruluşların yanında toplumun dâhil olacağı şekilde yapılan bir planlama sistemidir (Kadıoğlu, 2011).

Afet Yönetim Sistemi, döngüsel olarak işleyen iki ana bileşenden oluşmaktadır: risk yönetimi ve kriz yönetimi (acil durum yönetimi). Risk yönetimi afet öncesi, kriz yönetimi de afet sonrası çalışma sistemini belirler. Risk yönetimini risk azaltma ve hazırlık; kriz yönetimini de müdahale ve iyileştirme aşamaları ile tanımlayabiliriz (Uzun, 2020).

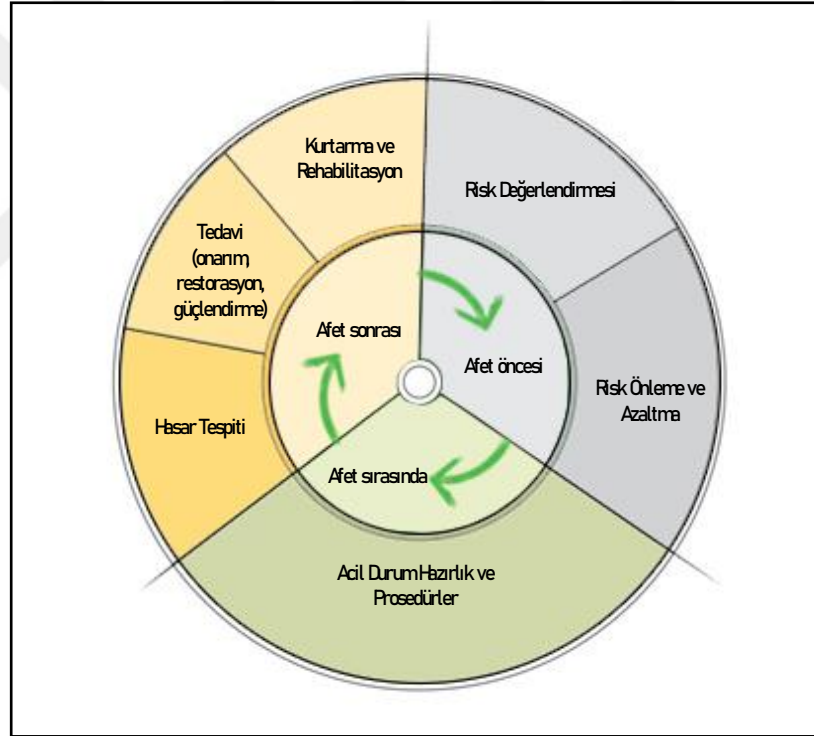
Şekil 2.24. Afet yönetim sistemi (Kadıoğlu, 2011)

Afetlere neden olan tehlikeler tamamen ortadan kaldırılamazlar. Ancak mevcut risklerin yönetilmesi ile oluşacak zararlar azaltılarak afetin oluşması engellenebilir (Kadıoğlu, 2011). Afet öncesinde alınan önlemler, afetin toplum ve çevre üzerindeki etkisini azaltmayı veya bu etkileri ortadan kaldırmayı hedefler. Afet öncesi süreçte belirlenen tehlikelerin neden olduğu tehditleri azaltmak için yapılacak önlemler yer alır ve risk yönetimi olarak adlandırılır (Özzaim, 2019). Etkili bir risk yönetimi

eksikliği durumunda uygulanan kriz yönetimi hazırlıksız olunmasından dolayı başarılı bir sonuç veremeyecektir (Kadioğlu, 2011).

Dünya Miraslarının Afet Risklerine Karşı Yönetilmesi Rehberi, afet yönetimini üç evre olarak risk ve zarar azaltma (risk yönetimi); müdahale ve iyileştirme (kriz yönetimi) olarak kabul etmiş ve buna göre hazırlanmıştır.

Afet Yönetimi, döngüsel aşamalardan oluşur. Bu aşamalar; afet öncesini, sırasını ve sonrasını içerir. Afet öncesi aşamada yapılması gereken hazırlık faaliyetleri risk yönetimi olarak adlandırılır. Bu süreçte; risklerin tanımlanması, risk değerlendirilmesi, risk önleme ve azaltma çalışmaları yer alır (UNESCO ve diğ., 2010).

Şekil 2.25. Afet risk yönetim döngüsü (UNESCO ve diğ., 2010)

Risklerin tanımlanması aşamasında mevcut risklere yönelik yapılan analiz sonucunda tehlikeler tanımlanır. Kültürel mirasın bu tehlikelere yönelik zarar görülebilirlik derecesi belirlenir ve çeşitli senaryolar geliştirilerek risk analizleri yapılır (Pedersoli ve diğ., 2016). Kültür mirasına yönelik detaylı envanter çıkarılması, yapılacak olan müdahale türlerinin belirlenmesi açısından önemlidir. Envanter kaydı risk analizinin

en önemli aşamasını oluşturur ve bu kayıtların sistemleştirilmesiyle birlikte maruz kalabileceği risklere bağlı olarak, öncelikli alanlar tanımlanır (Asatekin, 2004).

Risk değerlendirme, tanımlanan riskin önemini ve derecesini belirlemesini ifade etmektedir. Yapılan değerlendirme sonucu geliştirdiğimiz öngörü, gelecekte olması muhtemel bir olayın kesin ya da istatistik tahminidir (Smith, 2001). Kültür mirasına yönelik risk değerlendirme aşamasında risk altındaki kültür mirasının korunması kapsamında yasal araçlar incelenmekte, risk altındaki miras öğesinin korunmasındaki mevcut uygulamalar değerlendirilmekte ve bu yolla riskin azaltılmasındaki öncelik ve amaçlar ortaya koyulmaktadır. Değerlendirme aşamasında tanımlanan parametreler, kültür mirası açısından önemli olan faktörlerin ortaya çıkmasını sağlayacak şekilde belirlenmelidir (Uzer Von Busch, 2010). Riski azaltma amacıyla alınan önlemler ise; planlama, plan hazırlama, uygulama, kontrol, yeniden düzenleme aşamalarını içermektedir (UNESCO ve diğ., 2010).

Etkili bir yönetim planı yapılabilmesi için öncelikle risklerin belirlenmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu aşama tamamlandıktan sonra ise kriz yönetim sürecine geçilebilir. Kültürel miras kriz yönetimi uygulama sürecinde; müdahale uygulamaları (afet sırası) ve iyileştirme (afet sonrası) faaliyetleri yer alır (Ünal ve Ertürk, 2019).

Afet sırasında önceden hazırlanmış olan bu planların uygulanması yer almaktadır. Afet sırasında insanlar için olduğu gibi kültürel miras için de özel olarak önceden geliştirilmiş acil müdahale programlarının gerekliliği büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmaları yapacak uzmanlar, olay yerine hızla ulaşabilecek ve acil durum ekipleri ile koordineli çalışabilecek donanıma sahip olmalıdır (Ünal ve Ertürk, 2019).

Afet sonrasında yapılacak çalışmalar ise zarar görmüş unsurların kurtarılması, onarılması ve rehabilitasyonu faaliyetleridir (Dinçer, 2012). Afetin hemen sonrasında bölgeye gidecek arama-kurtarma ekiplerinin yapacağı araştırmalar için, özellikle tarihi yapıların yoğun olduğu bölgelerde acil durumda müdahale evresinde kullanılmak üzere bölgedeki geleneksel yapı sistemleri ve davranış biçimlerine ilişkin kılavuzların hazır olması faydalı olacaktır (Ünal ve Ertürk, 2019). Uzmanlar tarafından hasar gören tarihi yapılar için, acil geçici koruma ve destekleme çalışmalarına başlanması hem yapının hem de çevresinin korunmasını olanaklı

kılacaktır. Özellikle anıtsal değer taşıyan yapılarda bulunan bezeme, duvar resmi vb. değerli yapı parçalarının öncelikle yerinde koruma altına alınması gerekmektedir. Enkaz kaldırılmadan önce korunabilecek parçaların ayıklanıp, envanterleri hazırlanarak gerekli bakım ve onarımlarının yapılması için güvenli bir alana nakledilmelerinin sağlanması gerekir (Ünal, 2015).

Tablo 2.3. Kültürel miras risk yönetiminde afet yönetiminin aşamaları (UNESCO ve diğ., 2010)

<p>Hazırlık(afet öncesi)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1.Kültür varlıklarını belgelemek ve envanter çalışmalarını yapmak, 2.Riski tanımlamak ve değerlendirmek, 3.Riske kaynaklık eden unsurları azaltmak, 4.Acil durumlar için hareket planları hazırlamak ve tatbikat yapmak, 5.Tahmini ve erken uyarı sistemleri geliştirmek ve uygulamak.
<p>Müdahale(afet sırası)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1.Acil durum planlarını uygulamak, 2.Koruma uzmanlarını aşamaya dâhil etmek.
<p>İyileştirme(afet sonrası)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1.Afetin meydana getirdiği zararın incelenmesi ve değerlendirilmesi, 2.İyileştirme ve rehabilitasyon gerekli çalışmaları yapmak, 3.Hazırlık ve müdahale planlarını gözden geçirip eksik noktaları belirleyerek daha iyi bir risk yönetim modeli oluşturmak.

Tüm bu bilgiler ışığında terk edilerek kullanım dışı kalan ve çeşitli risklerle karşı karşıya olan Agios Georgios kilisesinin, tek yapı ölçeğinde risk değerlendirilmesinin yapılması planlanmıştır. Etkili ve uygulanır bir koruma planı bulunmayan yapının

uzun süreli doğal etkenlere, doğal afetlere, terk edilmeye, vandalizme karşı detaylı risk değerlendirmesi yapılarak ulaşılan sonuçlar doğrultusunda yapıya yönelik öneriler verilmiştir.

3. NİĞDE İLİ VE AGİOS GEORGİOS KİLİSESİ

Agios Georgios Kilisesi, inşa edildiği dönemin kimliğini yansıtan ve kendisine özgü özellikleri ile mimari miras içerisinde yer edinen bir yapıdır. Bu bölümde Agios Georgios Kilisesi'nin mimarisi ve söz konusu yapının önem derecesi; miras değeri, yapı bütünlüğü ve iç süslemeler başlıkları altında incelenmiştir.

3.1. Niğde İli

Bu bölümde, Niğde ilinin tarihi aktarılarak fiziki ve coğrafi durumundan bahsedilmiştir. İlin kültürel miras durumu hakkında fikir sahibi olunması amacıyla sahip olduğu miras varlıkları hakkında bilgilere yer verilmiştir.

3.1.1. Niğde ilinin tarihi

Niğde Aktaş Köyü Andaval Kilisesi'nde, MÖ VIII.-VII. yüzyılda Anadolu'da yaşayan Geç Hitit Şehir Krallıkları Dönemi'ne ait olan ve Hitit Hiyeroglifi ile yazılmış bir kitabe bulunmuştur. Kitabede, “Ben, Nahita kralı Saruwanis, Nahitiya şehrinin yöneticisi ve efendisiyim.” ifadesi yer almaktadır. Kitabede, Niğde'den “Nahita” olarak bahsedilmesiyle bu kelimenin kentin en eski ismi olduğu anlaşılmıştır (Niğde Valiliği, 2009). Niğde adının kitabede geçen Nahita kelimesinden geliyor olması şehrin, Hitit Dönemi'nde kurulmuş olabileceğini düşündürür (Oflaz, 2007). Niğde, tarihi dönemlerin izlerini taşıması, farklı kültür ve din gruplarını bünyesinde barındırması sebebiyle zengin kültür mirasına sahip bir kent olarak karşımıza çıkar (Yıldırım ve diğ., 2019). Tarihsel süreçte pek çok uygarlığa ev sahipliği yapmış çok katmanlı bir yerleşim olan Niğde, farklı kültür ve uygarlıklara bağlı olarak gelişmiş ve değişmiştir. Yapılan araştırma ve kazılardan elde edilen bilgilere göre kentte, tarih öncesi dönem olarak adlandırılan Paleolitik, Neolitik ve Kalkolitik Dönemler'e ait izlere rastlanmaktadır. Bununla beraber; Tunç, Eski Hitit, Demir Çağ, Geç Hitit, Frig, Helenistik, Roma-Bizans, Selçuklu ve Osmanlı Dönemlerine ait yer altında ve üstünde izler ve eserler de yer almaktadır (Oflaz, 2007).

3.1.2. Niğde ilinin fiziki ve coğrafi durumu

Niğde, 37° 25'- 38° 58' kuzey paralelleri ile 33° 10'-35° 25' doğu meridyenleri arasında konumlanmıştır. Pek çok medeniyete tanıklık etmiş, tarihi sürecin tüm izlerini taşıyan kent, İç Anadolu Bölgesi'nin güneydoğusunda bulunur (Uğurlu ve Somuncu, 2018). Niğde ili, biri il merkezi olmak üzere altı ilçeye sahiptir: Merkez, Altunhisar, Bor, Çamardı, Çiftlik ve Ulukışla.

Niğde ilinin toprakları ağırlıklı olarak İç Anadolu Bölgesi'nde bulunmaktadır ancak Çamardı ve Ulukışla ilçeleri sayesinde Akdeniz Bölgesi'nde de toprak sahibidir (Polat ve Kılınç, 2008). Denizden 1250 metre yükseklikte konumlanan ve yaklaşık 7795 kilometrekarelik bir alana sahip olan Niğde'nin; kuzeybatısında Aksaray, kuzeyinde Nevşehir, kuzeydoğusunda Kayseri, batı ve güneybatısında Konya, güneyinde Mersin ve doğusunda Adana bulunmaktadır (Ekiz, 1998). Bulunduğu konum sebebiyle kuzeyden güneye uzanan ulaşım yolları üzerinde yer alır (Uğurlu ve Somuncu, 2018). Niğde, Türkiye'nin dört yanı ile ulaşım irtibatı olması sebebiyle önemli bir konumda bulunmaktadır (Gürer, 2009).

Niğde'de, yaz mevsimi genellikle sıcak ve kurak, kış mevsimi soğuk ve yağışlı olan karasal iklim etkileri görülür (URL-29). Bölgede ilkbahar, yaz aylarında su ve nem miktarı artmaktadır. Diğer aylarda ise yağış miktarı azalır (Altuner, 1999). Niğde, bozkır alan içinde kaldığı için bitki örtüsünü step bitkileri oluşturmaktadır. Toprakları genel olarak bozkır görünümündedir ve orman varlığı topraklarının %6,3'ünü geçmeyecek kadar azdır (Gürer, 2009). İl topraklarının %28,8'lik kısmını dağlık, %41,2'lik kısmını dalgalı arazi ve yaylalar, %30'luk kısmını ise ovalar oluşturmaktadır (Özel, 2005).

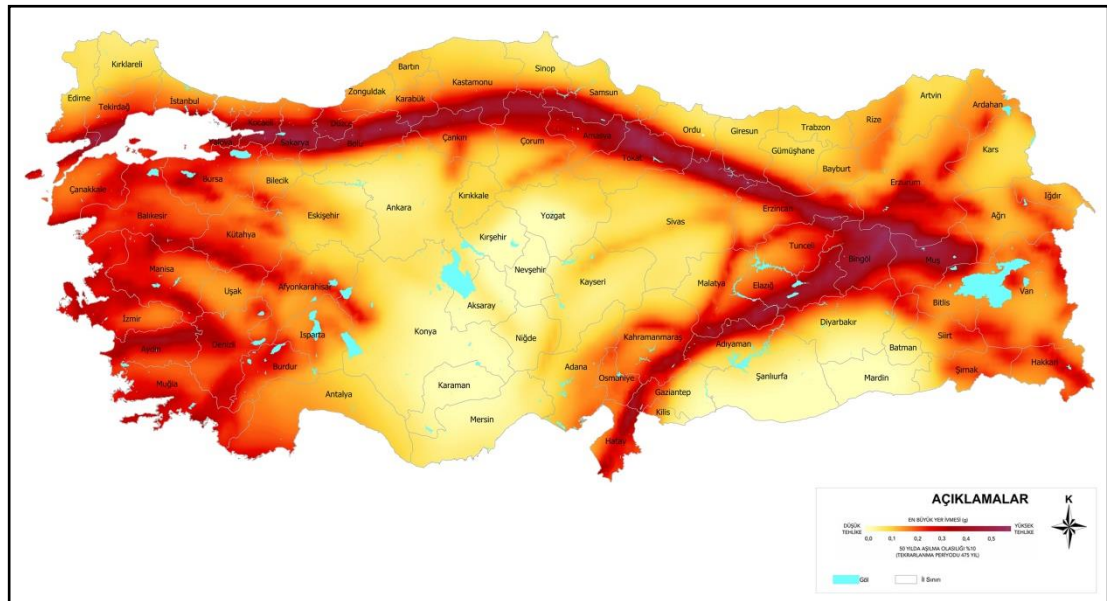
Niğde, Kapadokya Bölgesi'nde (Nevşehir, Aksaray, Kayseri Kırşehir ve Niğde il sınırlarını kapsayan) yer alan, volkanik patlamalar sonucu oluşan bölge yüzeyinde sertlik ve kalınlık olarak farklılıklar gösteren tuf tabakalarından oluşan bir coğrafyadır. Kapadokya bölgesinde 3. Jeolojik zamanda, yaklaşık 13,7 milyon yıl önce meydana gelen volkanik faaliyetler ve atmosferik olaylar bölgenin jeolojik yapısını oluşturmuştur (Yıldırım, 2019). Bölgenin topoğrafik yapı ve jeolojik oluşumunda önemli yer tutan Erciyes, Hasan ve Melendiz Volkanik Dağları bölgenin mimari karakterini büyük ölçüde etkileyerek, mimaride kullanılacak nitelikte

yapı taşı sağlamış ve bölgenin yapı tipini belirlemişlerdir (Şahin 2014). Niğde yöresinde, farklı dönemlere ait birçok kültürel mirasta rastlanan sarı trakit taşı bölgedeki mimari karakterin oluşumunda etkili olmuştur.

Şekil 3.1. Türkiye'deki volkanik dağlar (URL-30)

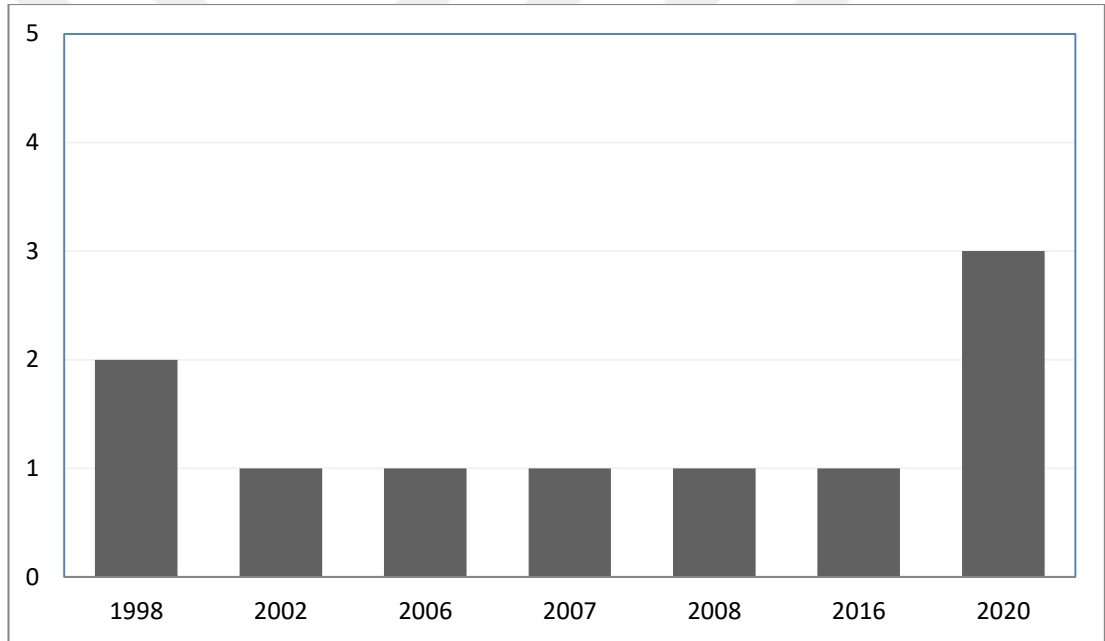
1972 yılından itibaren yürürlükte bulunan Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası düzenlenerek 1996 yılında yürürlüğe girmiştir ve haritaya göre Türkiye beş deprem bölgesine ayrılmıştır. Bahsedilen haritaya göre Niğde IV. derece deprem bölgesinde yer almaktadır (URL-10).

Şekil 3.2. Türkiye deprem tehlike haritası (URL-10)

Bölgede bulunan en önemli fay hattı olan Ecemiş Fay Kuşağı, Kuzey Anadolu Fayı'ndan sonra ülkemizin büyük faylarından birini oluşturur (Altın ve Altın, 2003). Aladağlar'ın batı tarafında kuzeyden güneye uzanan Ecemiş Fay Zonu (EFZ) bölgedeki tektonik açıdan en önemli ve hassas noktayı oluşturmaktadır (Demirkesen, 2009). EFZ, Erzincan'dan Sivas, Şarkışla, Gemerek, Kayseri, Çamardı (Niğde), Gülek hattını takip ederek Mersin'in batısına kadar uzanır (Yetiş ve Uçar, 2001).

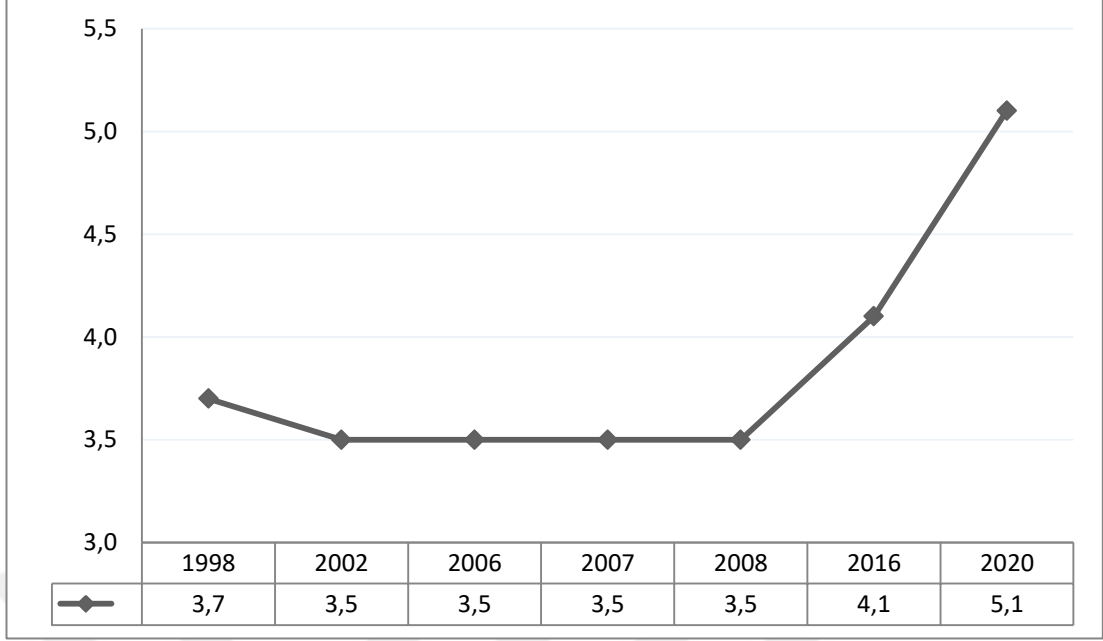
Anadolu'daki diğer aktif faylarla karşılaştırıldığında Ecemiş Fayı'nın bin yıldır suskun durumda olması magnitudü (yerkabuğunun veya levhaların bir deprem anında boşalan jeolojik enerji potansiyelinin, sismik aletler tarafından ölçülen değeri) 6'dan büyük yıkıcı deprem potansiyeli beklentisi yaratmaktadır (Öner, 2010).

Şekil 3.3. Niğde İlinde 1950-2021 yılları arasında gerçekleşen 3,5 ve üzeri depremlerin yıllara göre sayıca dağılımı (URL-34)

Niğde iline tarihsel açıdan bakıldığında Ecemiş fayının kırılması sonucu 10.01.1940'ta meydana gelen 5 büyüklüğündeki depremde 58 kişi hayatını kaybetmiş, 586 konut-iş yeri zarar görmüştür (URL-31). Bu tarihten sonra görülen 4 ve üzeri depremler 2016 ve 2020 yıllarında meydana gelmiştir.

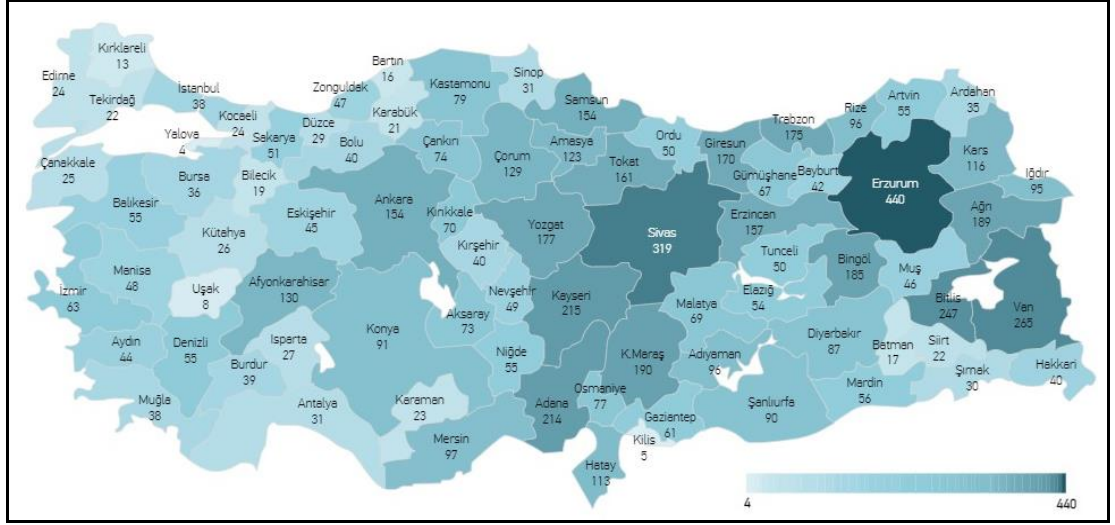
7 Nisan 2016 tarihinde meydana gelen 4,1 şiddetindeki deprem, aktif fay olarak tanımlanan Ecemiş Fay Zonu içerisinde meydana gelmiştir.

Şekil 3.4. Niğde İlinde gerçekleşen 3,5 ve üzeri deprem şiddetlerinin dağılımı (URL-34)

Orta Anadolu'nun en önemli aktif faylarından birisi olan Ecemiş Fayı'nın uzun yıllardır büyük bir deprem oluşturmaması fayın kırılması durumunda oluşacak deprem şiddetinin artacağını düşündürmektedir (URL-32). 20 Eylül 2020 tarihinde meydana gelen 5,1 şiddetindeki depremin ise Tuz Gölü fayından kaynaklandığı açıklanmıştır. Son 100 yılda yıkıcı deprem üretmemiş olan bu fayın büyüklüğünün 6,2 ile 7,2 arasında değişen büyüklükte deprem üretebilecek potansiyele sahip olduğu açıklanmıştır (URL-33).

Türkiye doğal özellikleri, sosyoekonomik ve kültürel yapısı nedeniyle sel ve sel afetinin yaygın ve sık yaşandığı bir ülkedir (Özcan, 2006). Ülkemizde maddi kayıplara depremden sonra en fazla neden olan afet türü sel ve taşkınlardır (Korkanç, 2005). Kayıtlara göre Türkiye'de meydana gelen meteorolojik afetler arasında %29'luk oranla sel ve taşkınlar yer almaktadır (Turgu ve Ceylan, 2008). Sel baskını yanlış arazi kullanımı, ormanların tahrip edilmesi, altyapı yetersizliği, nüfus artışı gibi nedenlerle ülkemizde son yıllarda artış gösteren bir afet olarak karşımıza çıkmaktadır (Yaşar Korkanç ve Korkanç, 2006). Veriler incelendiğinde, Türkiye'de etkili ve sürekli yağışlara bağlı olarak sel olayı hemen her bölgede yaşanmaktadır (Kömüşçü ve Ceylan, 2004).

Şekil 3.5. 1950-2019 Türkiye’de meydana gelen sel baskını olaylarının il bazında sayıları (AFAD, 2020)

Niğde’de gerçekleşen sel felaketleriyle ilgili geçmişe yönelik verilere erişimi sağlayan, AFAD tarafından yayınlanan sel baskını haritasına göre Niğde’de 1950-2019 yılları arasında 55 sel felaketi kaydedilmiştir. Bu sel felaketlerinin görüldüğü yerler Bor, Çiftlik, Bozköy, Divarlı, Edikli, Konaklı gibi farklı yerleşim birimleri olmuştur.

3.1.3. Niğde ilinin kültürel miras durumu

Tarih boyunca bütün toplulukların Niğde kent dokusuna yansımaları olmuştur. Yöre, tarihi ve kültürel miras açısından oldukça zengin bir yapıya sahiptir, birçok tarihi esere ev sahipliği yapmaktadır (Uğurlu ve Somuncu, 2018).

Tarihin binlerce yıllık sürecine tanıklık eden ve yerleşik hayat izlerinin on bin yıl öncesine kadar uzandığı Niğde ili, Kapadokya Bölgesi’nde bulunan, tarihi değerleri ve kültürel varlıklarıyla değerlendirilmesi gereken illerden biridir (Uğurlu ve Somuncu, 2018). Anadolu’nun en eski dönemlerinden beri yerleşme alanı olarak kullanılmış ve birçok kültürün merkezi olmuştur (Ekiz, 1998).

Niğde yöresinde şehrin stratejik önemine bağlı olarak değişik medeniyetler tarafından inşa edilen kale, cami, türbe, mescit, kilise, manastır, çeşme, hamam, bedesten, medrese, kervansaray, su kemerleri gibi birçok kültürel miras il sınırları içerisinde hayat bulmuştur (Eroğlu, 2018). Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından 2019 yılı sonunda yayınlanan, İllere Göre Korunması Gerekli

Taşınmaz Kültür Varlığı İstatistik Tablosu'na göre, Niğde'de toplam 417 taşınmaz kültür varlığı belirlenmiştir. Bu kültür varlıkları; idari yapılar(14), kültürel yapılar(90), askeri yapılar(1), endüstriyel ve ticari yapılar(3), dinsel yapılar(137), mezarlıklar(11), sivil mimari örnekleri(155) ve kalıntılar(6) olarak gruplandırılmıştır (URL-35).

Tanzimat Dönemi sonrasında başlayan ve 19. yüzyılın ikinci yarısında daha fazla artış gösteren yönetim ve ekonomik yapıdaki değişimler halkın yaşantısına da yansiyarak fiziksel çevrenin değişmesine ortam hazırlamıştır (Soydan, 2016).

Osmanlı Dönemi'nde gayrimüslimlerin yoğun olarak yaşadığı yerlerden biri olan Niğde'de, azınlıkların inançları gereğince inşa edilen çok sayıda kilise ve manastıra rastlanır (İri, 2009). Osmanlı idaresi altında yaşayan bu azınlıklar, dini hoşgörü sayesinde Niğde merkez ve merkeze bağlı küçük yerleşim yerlerinde birçok kilise inşa etmişlerdir (Yassıbaş, 2010). Niğde ve yakın çevresindeki anıtsal boyutlu kiliselerin yanı sıra, mütevazı kiliselerin de varlığı, 19. yüzyıldaki gayrimüslim halkın bölgedeki nüfus dağılımı ve yoğunluğu hakkında bilgi vermektedir (Çetinkaya Karafakı, 2015). Ancak ilerleyen süreçte yaşanan mübadele ile azınlıkların göç etmesi sonrasında bu kilise, şapel ve manastır yapıları kullanım dışı kalmıştır. Terk edilen yapıların bir kısmı camiye çevrilerek kullanılmaya devam edilmiştir. Geriye kalan kiliselerin büyük bir çoğunluğu çeşitli tahribatlara maruz kalarak günümüze kadar ulaşmıştır ancak bu süreçte birçok miras yapısı da kaybedilmiştir (Kocaman, 2016).

Miras yapılarının, kullanım ve korunma durumları arasında bir paralellik söz konusudur. Bir fonksiyon yüklenerek kullanılan miras yapılarının daha çok sahiplenildiği ve korunmaya çalışıldığı ancak kullanılmayan miras yapılarının korunması konusunda istenilen başarıya ulaşamadığı görülmektedir (Uğurlu ve Somuncu, 2018). Terk edilen kiliselerden bazıları ahır veya depo olarak kullanılmıştır (Çetinkaya Karafakı, 2015). Yapım amaçlarının dışında kullanılan kiliseler hakkında yapılan çalışmalar sonucu çeşitli tespitler ortaya koyulmuştur.

Hatır, Kapadokya Bölgesi 19. yy. Osmanlı kiliselerindeki bozulmaları ve nedenlerini incelediği çalışmasında, farklı işlevlerle kullanılan kiliselerin, kültür mirası olarak korunmaları düşüncesi ile değil, faydalı görülen herhangi bir konuda değerlendirilme

amacıyla ele alındıklarından, bozulma süreçlerinin devam ettiğini söylemektedir. Bu yapıları kullanmanın bir amaç değil, kiliseleri korumak için bir araç olduğunu hatırlatarak, yapının özgün mimari niteliklerine zarar vermeyecek işlevler seçilerek günümüz yaşamına katılmasını savunmaktadır (Hatır, 2019).

Uğurlu ve Somuncu, bu konu hakkında yapıların özgün niteliğine uygun olmayan fonksiyonların daha fazla tahribata yol açtığını savunmuştur (Uğurlu ve Somuncu, 2018). Niğde yöresindeki kültürel yapılar üzerine yapılan bir başka çalışmada ise, tarihi yapıların birçoğunun korunma konusundaki eksiklikler ve bakımlarının iyi yapılmaması nedeniyle günden güne yıpranmakta ve bunun sonucu olarak mimari, tarihi ve estetik özelliklerini kaybetmekte olduğu vurgulanmıştır (Turgut, 2019). Niğde ilinin yaşadığı değişimi koruma bağlamında inceleyen Kocalar ise, Niğde'nin tarihi özellikleriyle bütüncül bir planlamaya ihtiyaç duyduğunu ve tarihi kimliği ile birlikte korunması konusunda gerekenlerin acilen uygulamaya koyulmasını savunur (Kocalar, 2019).

Agios Georgios Kilisesi de bu tartışmaları temsil eden ve yapısal bütünlüğü büyük oranda korunmuş bir mimari miras olduğu için örnek olarak seçilmiştir. Yapının mimari özellikleri bir sonraki bölümde sunulmuştur.

3.2. Agios Georgios Kilisesi'ne Genel Bakış

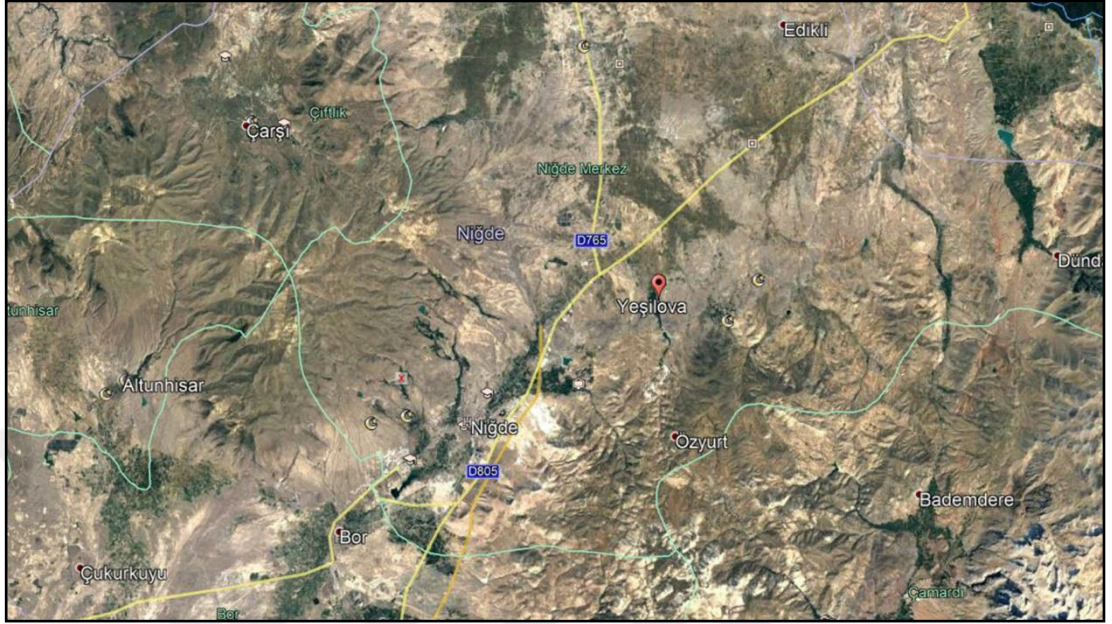
Bu bölümde, Agios Georgios Kilisesi'nin literatürde yer alan tarihi aktarılmıştır. Kilise hakkında genel bilgiler verilmiştir ve mimari özellikleri ile taşıyıcı sistemi incelenmiştir.

3.2.1. Agios Georgios Kilisesi'nin tarihi

Alman tarihçi Hans Rott, 1906 yılında Anadolu'ya Hristiyan eserlerini incelemek amacıyla teknik bir araştırma gezisi düzenlemiştir. Niğde'nin kuzeydoğusunda bulunan Yeşilova Köyü'ne de uğramıştır.

Rott, köydeki Agios Nikolaos ve Agios Haralambos adında iki kilisenin 1900 yılı civarında yıkıldığını, Agios Georgios'a adanan bir diğer kilisenin yeni inşa edildiğini belirtmektedir. Hatta daha da önceki mucizevi Agios Haralambos Kilisesi'nin

mevcut yapının bir kısmına dâhil olduğunu, üst kısmının kutsal kemik muhafazası için kullanıldığını belirtir (Pekak, 1999).

Şekil 3.6. Yeşilova Köyü'nün konumu (URL-36)

Şekil 3.7. Agios Georgios Kilisesi'nin doğu yönünden kuşbakışı görüntüsü (Songur arşivi, 27.10.2020)

Niğde Müzesi'nde Yeşilova'dan (Kıçağaç) geldiği belirtilen beş satırlık mermer bir kitabe bulunmaktadır. Envanter defterindeki kitabenin çevirisinde, köydeki Agios Haralambos Kilisesi'nin Konya Metropoliti Kyrillos Dönemi'nde 1850'de inşa

edildiği belirtilmektedir (Pekak, 1999). Dolayısıyla bu kitabe, Agios Georgios Kilisesi'ne ait değil, 1850'lerde yıkılan, mucizeler yarattığına inanılan iki katlı kiliseye ait olmalıdır. Kilise, Rott'un yerleşimi ziyaretinden kısa bir süre önce inşa edilen Agios Georgios Kilisesi olmalıdır, ancak kitabesi bulunmadığı için bu kesin değildir (KMKD, 2016).

Tablo 3.1. Agios Georgios Kilisesi Bilgi Tablosu (KMKD, 2016)

Konumu: Niğde Merkez İlçesi, Yeşilova Köyü	
İnşa dönemi/yılı: 19. yüzyılın ikinci yarısı	GPS: 38°03'44.3''K 34°50'20.5''D
Mevcut işlevi: Kullanılmıyor	Mülkiyet durumu: Özel mülkiyet

Agios Georgios Kilisesi, Endevit Ören yeri olarak bilinen kaya oyma mekânları ve şapelleri bulunan, Kapadokya Bölgesi'nin özelliklerini taşıyan Endevit Vadi'sinde yer alan Yeşilova (Kıçağaç) Köyü'nde bulunmaktadır. Günümüzde işlevsiz ve boş olarak bırakılan kilise geçmiş dönemlerde depo olarak kullanılmıştır (Pekak, 1999).

Şekil 3.8. Agios Georgios Kilisesi'nin batı yönünden kuşbakışı görüntüsü (Songur arşivi, 27.10.2020)

3.2.2. Agios Georgios Kilisesi hakkında genel bilgiler

Niğde, kısmen alüvyonlarla örtülü tuf ve lav gibi volkanik taşlardan meydana geldiği için mimari eserlerde ana malzeme olarak, bölgede bol miktarda bulunan sarımtırak renkte trakit taşı kullanılmıştır (Özkarıcı, 2001). Niğde mimari mirasından günümüze ulaşabilen yapıların çoğunda yöreye özgü olan bu taşın kullanıldığı görülmektedir (Gabriel ve Akif, 1964). Trakit taşı, ince taneli genelde açık tonlarda, kaba yüzeye sahip volkanik bir kayadır. Sahip oldukları doğal özelliklerinden dolayı yapıların cephelerinde kullanılmakta ve ısı yalıtımına olanak sağlamaktadır. Sarımtırak renge sahip olan bu taşlar zamanla, havanın kirletici etkisiyle kararmaktadır. Yumuşak, kolay işlenir bir taş çeşidi olması nedeniyle yapılarda sıklıkla karşımıza çıkar (Sert, 2010). 19. yüzyılın ikinci yarısında inşa edildiği belirlenen Agios Georgios Kilisesi'nin duvarları da yerel malzeme olan sarı renkli trakit taşından yığma tekniğiyle inşa edilmiştir (KMKD, 2016).

Şekil 3.9. Agios Georgios Kilisesi'nin doğu-güney cephesi (Songur arşivi, 27.10.2020)

3.2.3. Agios Georgios Kilisesi'nin mimari özellikleri

Agios Georgios Kilisesi'nin plan özellikleri: Bazilikal plan tipine sahip olan yapı, doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlı ve simetriktir. Naosa girildiğinde kilisenin doğu-batı doğrultusunda sıralanmış olan sütunlar ile üç bölüme ayrılmış olduğu

görülür. Nefler, naostan sıralı üç taş sütunla ayrılmıştır. Orta nefin doğusunda bir apsis ve yan neflerin doğusunda apsidoller yer almaktadır (Bkz. Ek-C).

Şekil 3.10. Agios Georgios Kilisesi'nin iç mekân genel görüntüsü (Songur arşivi, 27.10.2020)

Agios Georgios Kilisesi'nin batı cephesi: Batı cephesi, ana giriş cephesidir. Kilisenin tek girişi vardır. Yaklaşık olarak 105x170 cm ölçülerindeki kapı boşluğu, cephenin ortasında bulunur ve günümüzde yapının mevcut halinde bir kapı bulunmamaktadır.

Kapı açıklığı söve taşları ve lento ile çerçevelenerek kuşatılmış, duvar yüzeyinden içe girinti yapılarak oluşturulmuştur. Kapı lentosunun hemen üzerinde kemer alınlığı gibi düzenlenen kilisenin kitabesinin koyulacağı bir bölüm yapılmıştır. Ancak günümüzde burada bir kitabeye rastlanmaz. Kapının iki yanında ölçüleri yaklaşık 50x40 cm olan nişler bulunur.

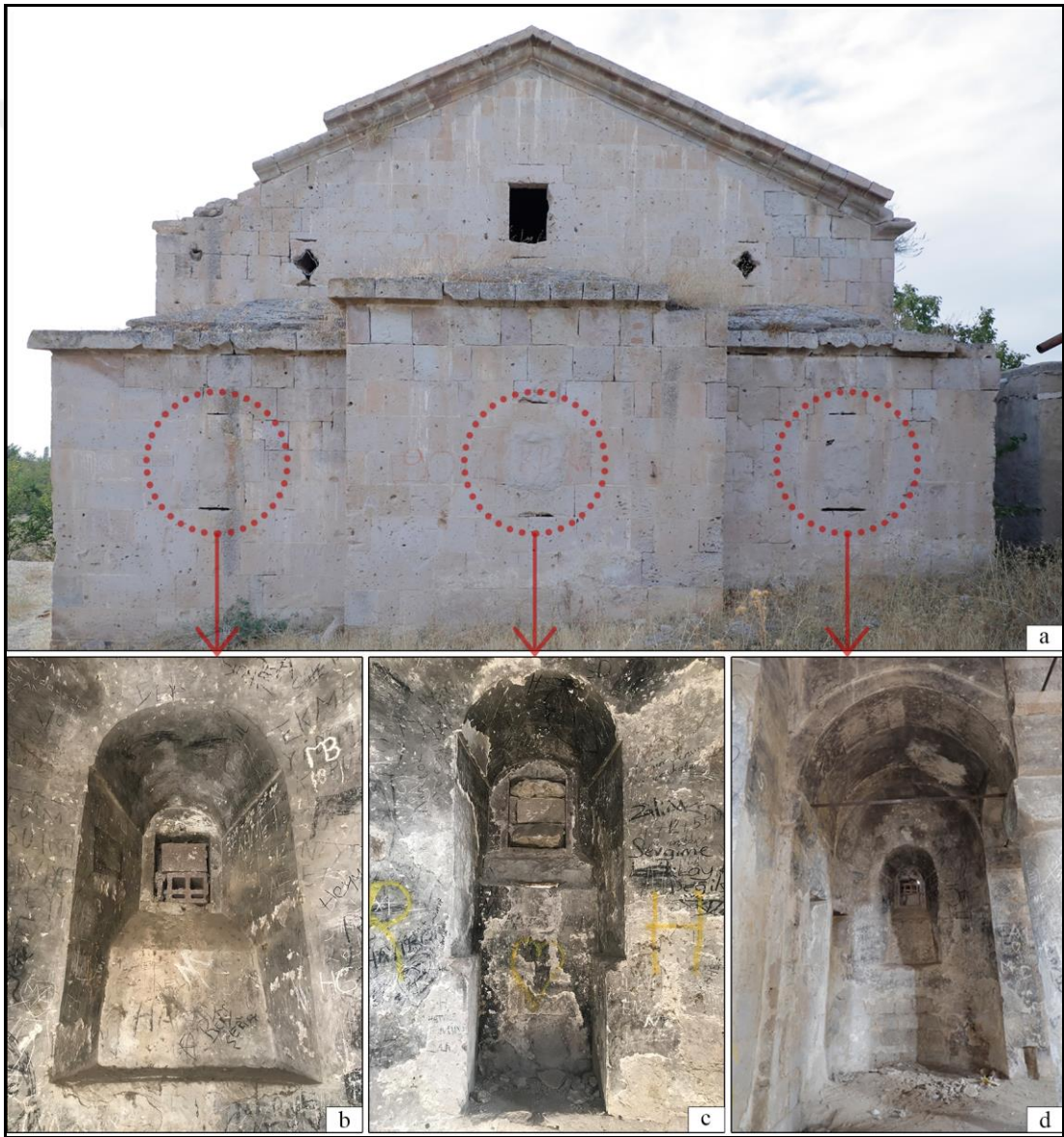
Şekil 3.11. Agios Georgios Kilisesi'nin batı cephesinde bulunan girişi (Songur arşivi, 27.10.2020)

Batı cephesinde iki tip pencere bulunmaktadır. Oval formdaki pencereler yaklaşık aynı boyutlardadır. Cephenin merkezinde yer alan dikdörtgen formlu pencere kapının hizasında konumlandırılmış olup diğer iki pencereye göre kotu yaklaşık 35-40 cm yukarıdadır. Doğu cephesinde bu pencerelerin aynı konumunda simetrik karşılıkları vardır. Batı cephesinde bulunan dikdörtgen formdaki pencere ile iki yanında bulunan oval formdaki pencerelerde demir parmaklıklar mevcuttur.

Şekil 3.12. Agios Georgios Kilisesi'nin batı cephesi (Songur arşivi, 27.10.2020)

Agios Georgios Kilisesi'nin doğu cephesi: Apsis cephesi olarak tanımlayabileceğimiz doğu cephesinde apsis ve apsidoller yer almaktadır ve her birinde uzunlamasına dikdörtgen formlu söve taşlarıyla çerçeveslenmiş birer adet pencere mevcuttur. Günümüzde apsis ve apsidoller sağır duvarlardır, ancak hem içeriden hem dışarıdan yapılan müdahalelerden yola çıkarak daha sonraki dönemlerde kapatılmış olan açıklıkların var olduğunu söylemek mümkündür. Bu pencere açıklıkları içeriden taş veya tuğla ile doldurulmuş, dışarıdan ise bir harç ile kapatılmıştır.

Şekil 3.13. a) Agios Georgios Kilisesi'nin doğu cephesindeki harç ile kapatılan pencere açıklıkları, b) Güney apsidolde bulunan pencere açıklığı, c) Apsiste bulunan pencere açıklığı, d) Kuzey apsidolde bulunan pencere açıklığı (Songur arşivi, 27.10.2020)

Doğu cephesinde, apsisin üst kısmına rastlayan hizada, merkezde bir tane düz atkılı, apsidollerin paralelinde ise merkezdekine göre daha küçük, dört yapraklı yonca formunda birer pencere bulunur. Cephenin merkezinde yer alan dikdörtgen formlu pencere apsisin orta hizasında konumlandırılmış olup diğer iki pencereye göre kotu yaklaşık 35-40 cm yukardadır. Pencereler tamamen açık durumda olup demir parmaklık bulunmamaktadır. Doğu ve batı cephesinde bulunan oval ve yonca şekilli pencere açıklıkları aynı zamanda bir bezeme ögesi olarak işlev görürler (KMKD, 2016). Planda yer alan apsis ve apsidoller, içten yarım daire dıştan ise düz duvar ile sonlandırılmıştır. Dolayısıyla bu bölümler cephede dörtgen bir form olarak algılanır.

Agios Georgios Kilisesi'nin kuzey cephesi: Yola bakan cephedir ancak bu cephenin hemen önünde yer alan bahçe duvarı kilisenin bu açıdan görülmesini engeller. Kuzey cephesinde ortalama aynı boyutta olup, yaklaşık olarak 70x95 ölçüsünde olan üç pencere bulunur. Lento yekpare ve söveleri süslemesizdir.

Şekil 3.14. Agios Georgios Kilisesi'nin kuzey cephesinin kuzeydoğu yönünden görünüşü (Songur arşivi, 27.10.2020)

Pencereler dıştan dikdörtgen, içten ise yarım daire kemerlidir ve içeriye doğru genişleyen bir şekilde yapılmıştır. Bu teknikle ışığın dağılarak daha fazla aydınlatma sağlaması mümkün kılınmıştır.

Şekil 3.15. Agios Georgios Kilisesi'nde kullanılan içeriye doğru genişleyen pencere tipi (Songur arşivi, 27.10.2020)

Agios Georgios Kilisesi'nin güney cephesi: Kilisenin güney cephesi, kuzey cephesi ile aynı düzenlemeye sahiptir. Bu cephede, kuzey cephede yer alan pencereler ile aynı aks üzerine yerleştirilen üç pencere açıklığı bulunmaktadır.

Şekil 3.16. Agios Georgios Kilisesi'nin güney cephesi (Songur arşivi, 27.10.2020)

3.2.4. Agios Georgios Kilisesi'nin taşıyıcı sistemi

Temel: Yapı temelinin tekniği, boyutu ve derinliği hakkında bilgiye yapıya yönelik bir araştırma kazısı yapılmadığından ulaşılamamaktadır.

Taşıyıcı Sistem: Yapının taşıyıcı sisteminin düşey elemanlarını sürekli taşıyıcı olarak çalışan yığma taş duvarlar ve taş sütunlar oluşturmaktadır. Yapının ana malzemesi olarak yörede yoğun olarak bulunan sarı trakit taşı kullanılmıştır. Sütunlar ve duvarlar birbirine kemerler ile bağlanmıştır. Sütunlar arasında gergi demirler görülmektedir.

Şekil 3.17. Agios Georgios Kilisesi'nin güney duvarı ve sütunlar (Songur arşivi, 27.10.2020)

Duvarlar: Yapının duvarları yığma teknikle inşa edilmiştir. (KMKD, 2016).

Sütunlar: Yapıdaki en önemli taşıyıcı öğelerden olan taş sütunlar, orta ve yan nefleri birbirinden ayırmaktadır. Taş sütunların çapları yaklaşık olarak 28 cm'dir ve zeminde yaklaşık 60x60 ölçüsünde olan taş kaidelere oturmaktadır.

Kilisede toplamda altı sütun bulunmaktadır. Birbirlerine kemer ile bağlanan sütunların başlıkları arasında demir yapı elemanları görülmektedir. Sütun başlıklarına sade bir üslupla yapılan bezemelerde kalem işi çiçek ve garland motifleri görülür (KMKD, 2016).

Şekil 3.18. Agios Georgios Kilisesi'nin genel görüntüsü (Songur arşivi, 02.07.2021)

Şekil 3.19. a) kilisedeki sütunlardan biri, b) taş kaide, c) kalem işi motif (Songur arşivi, 27.10.2020)

Örtü Öğeleri ve Çatı: Kilise üst örtüsü, yapıda kullanılmış taş ile kaplı olan beşik çatıdır. Profilli çatı silmesi tüm yapıyı çevreler (KMKD, 2016). Naosunun üzerini örten kırma çatı düzgün kesme taşlar ile kaplanmıştır. Kilise tavanı tonoz örtüden

oluşur. Yapının naosunun üzeri dıştan kuzey-güney eğimli kırma bir çatı ile kapatılırken, apsis bölümlerinin kırma çatı saçakları beden duvarından dışarı doğru taşma yapmaktadır. Mekânın tavanı tahrip olmuştur. Tonozlarda yer alan işlemlerin bozulmaya maruz kaldığı görülmüştür.

Şekil 3.20. a) tonoz örtü, b) tavadaki yıldız figürü detayı, c) tonoz kenarlarındaki süslemeler (Songur arşivi, 27.10.2020)

Orta nef tonozundaki renkli bir freskte ‘İsa’nın Göğe Yükselişi’ resmedilmiştir (KMKD, 2016).

Şekil 3.21. Agios Georgios Kilisesi’nin orta nefinde bulunan İsa’nın Göğe Yükselişi’nin tasvir edildiği fresk uygulaması (Songur arşivi, 27.10.2020)

Döşeme: Yapı döşemesinin izinsiz kazılar sonucunda büyük ölçüde tahribata uğradığı görülmektedir. Kilise genelinde görülen bu bozulmalar nedeniyle orijinal döşemenin büyük bir kısmının yerinde olmadığı gözlemlenmiştir.

Şekil 3.22. Agios Georgios Kilisesi’nin güney yönündeki tahrip edilen yan nef döşemesi (Songur arşivi, 27.10.2020)

3.3. Agios Georgios Kilisesi'nin Önem Derecesi

3.3.1. Miras değeri

Kültürel varlıkların miras değerlerini anlamamıza yardımcı olması amacıyla bazı kategoriler oluşturulmuştur. Bu değerler genel çerçevede, kültürel değerler (kimlik, artistik ya da teknik, nadirlik) ve sosyoekonomik değerler (ekonomik, fonksiyonel, eğitim, sosyal, politik) olarak belirtilmiştir (Feilden ve Jokilehto, 1998). Yapılan bir başka çalışmada ise miras değerleri; kültürel değerler, (tarihsel, belgesel, simgesel, sanat, eğitim), morfolojik değerler (anlam, özgünlük, homojenlik, ölçeklik, denge, estetik), duygusal değerler (ortam, mesaj), işlevsel değerler, kullanıma ait değerler (yararsal, maddesel, malzeme) olarak sınıflandırılmıştır (Kıraç, 2001). Özellikle yaş, özgünlük, estetik, benzersizlik ve anıtsallık, yapının miras değerlerinin ölçütleridir (Dewi, 2017).

Bulunduğu çevrenin sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamından izler taşıyan ve böylece sonraki nesillere bu konuda bilgi aktaran Agios Georgios Kilisesi, yaşam biçiminin mekâna yansması olduğu için inşa edildiği dönemi yansıtan bir örnek olarak “belge değeri” taşır. Tasarlandığı dönemin ve onu tasarlayan birey/bireylerin içinde yaşadığı toplumun anlayış, gereksinim ve ilişkilerinin somut göstergesi olarak ait olduğu dönemin resmini veren bir belge niteliğindedir. 19.yy.da yapılan bu kilisenin geçmiş yıllara ait olması ve dolayısıyla yaş kazanmış olması ona “tarihi değeri” kazandırır. Tarihi yapılarda önemli bir nitelik olarak değerlendirilen yaşanmışlık ve malzemelerinde görülen fizikî eskime yani malzemenin yaş alması sebebiyle “eskilik değeri”ne sahiptir. Yeryüzünde, doğa veya insan eliyle oluşmuş her ögenin işlevsel ve ekonomik değeri vardır. Ekonomik değer sadece parasal karşılığı olan, ölçülebilir bir değer olarak anlaşılmalıdır. Yapının, kültür varlığı olmasından ya da koruma eylemine konu olmasından kaynaklanan değer de bu bağlamda düşünülmelidir (Madran, 2006). Toplum tarafından bir gereksinimin karşılanması amacıyla yapılan her yapının bir işlevsel değeri vardır. Agios Georgios Kilisesi, dini gereksinimler sonucunda şekillenen mekânsal ihtiyacı karşılamak amacıyla ibadet mekânı olarak kullanılması açısından değerlendirildiğinde “işlevsel ve ekonomik değeri”ni karşılamış olmaktadır ancak günümüzde kullanım dışı olması sebebiyle işlevsel ve ekonomik değerini kaybetmiştir. Yapının kullanımına uygun bir

fonksiyon verilmesi işlevsel değerini geri kazandırabilir. Agios Georgios Kilisesi, yapıldığı dönemin tasarım ve mimari anlayışının görüntüsü olması, dönemin özelliklerini aksettirmesi, yapının inşasına katkı sunan bireylerin meslekî tavırları hakkında bilgi vermesi sebebiyle “mimari ve sanatsal değer” kazanır. Kilisenin yapım sistemi, işçiliği, strüktürel ve fonksiyonel özellikleri gibi mimari unsurları sebebiyle sanatsal ve teknik bir miras değeri taşır. Miras değeri taşıyan her yapı özgündür ve “nadirlik değeri”ne sahiptir. Agios Georgios Kilisesi, mimari doku ve tarihselliği ile “kültürel miras değeri” taşımaktadır.

Yapının mimari biçiminden; dönemin üslup, tip ve yapım sistemlerini, estetik niteliklerini okuyabilmemiz mümkündür. Yapı ya da mimari ögeler, ait olduğu dönemin mimari anlayışını, süsleme anlayışını, yapı malzemesinin kullanım biçimini günümüze özgün haliyle ulaştırabilmiş ise, o yapıyı ve temsil ettiği dönemi tanımamız, gerekli bilgileri edinmemiz de kolaylaşacaktır. Bu özelliklere ek olarak ilk tasarım ilkeleri ve uygulama tekniklerini içermesi bakımından Agios Georgios Kilisesi, “özgünlük değeri” taşır. Mimari özelliklerine bağlı olarak edindiği somut miras değeri dışında simgesel anlamı, yapıldığı dönemin sosyal yaşamları, inançları, tecrübeleri ile ilgili taşıdığı anlamları da soyut miras değeri açısından yapıyı özgün kılmaktadır. Bu soyut miras değerleri, yapının bulunduğu bölge belleğinin bir parçası olarak da “kimlik değeri” taşır.

Endevit Ören yeri olarak bilinen bölgedeki, Yeşilova (Kıçağaç) Köyü’nde bulunan Agios Georgios Kilisesi inşa edildiği dönemde burada yaşayan topluluğun ibadet ihtiyacını giderebilecek bir mekân olarak tasarlanmıştır. Nüfus mübadelesinden sonra Yeşilova Köyü’nden gönderilen Rumların yerine Balkanlardan gelen Türklerin yerleştirilmesi birçok sosyal değişikliğin yaşanmasına neden olmuştur. Agios Georgios Kilisesi farklı toplulukların yaşamış olduğu tarihi dönemlere, o topluluğu oluşturan bireylerden daha uzun süre tanıklık etmiş olması nedeniyle geçmiş, bugün ve gelecek arasında kurduğu bağ açısından büyük önem taşır. Bölgenin mimari dokusuna yaptığı katkı nedeniyle bu kültür varlığının korunarak gelecek nesillere aktarılması oldukça önemli bir görevdir.

Agios Georgios Kilisesi’nin içerdiği tüm bu somut ve somut olmayan unsurlar, miras değerine katkı sağlamaktadır. Agios Georgios Kilisesi, bu kapsamda

değerlendirildiğinde çağdaşı olan kiliseler arasında mimari tekniği, süsleme detayları ve dayanıklılığı ile önemli bir yerde durmaktadır. Dikkat çekilen tüm bu detaylar sebebiyle tarihin derinliklerinden koparak günümüze kanıt olarak ulaşan bu mirasın korunması temel sorumluluklarımızdan biridir. Tarihsel ve kültürel değerler taşıyan yapının özellikle belgesel, mimari, özgünlük, kimlik değerlerinin kaybedilmemesi ve bu değerlerin gelecek kuşaklara aktarılabilmesi adına risklere karşı koruma önlemleri alınmalıdır.

3.3.2. Yapı bütünlüğü

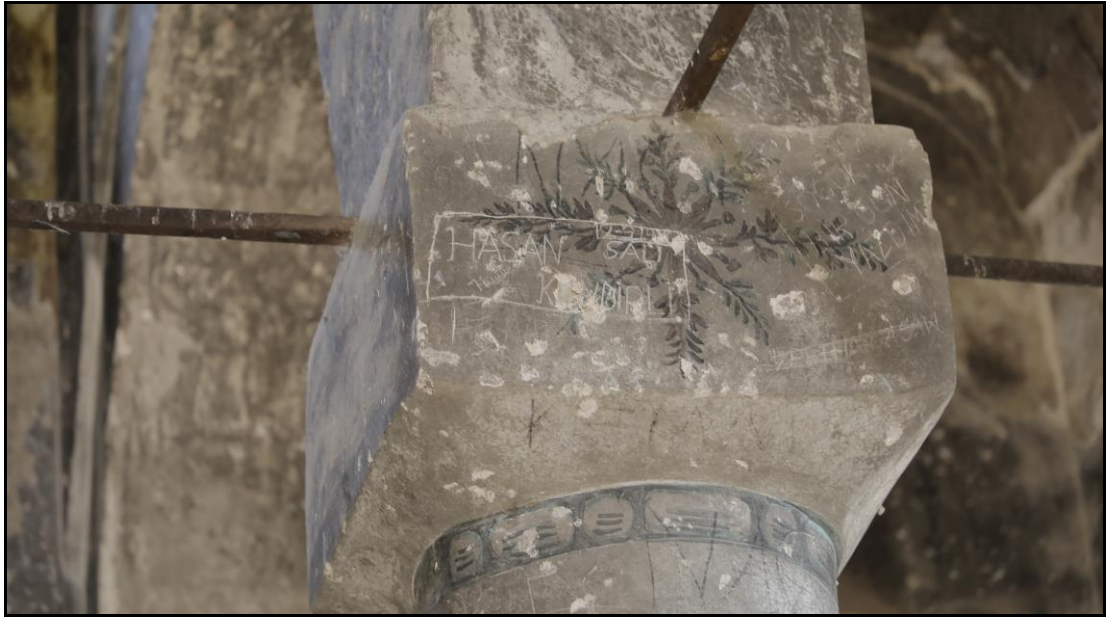
Tarihte yapılar, toplumun yaşadığı bölgenin coğrafyasına, iklim şartlarına ve yöresel imkânlarına göre çeşitli yapı malzemeleri kullanılarak inşa edilmiştir. Bölgenin iklim şartlarını, bitki örtüsünü, toprak ve diğer doğal çevre faktörlerini yansıtan yapı malzemeleri ile inşa edilen yapılar; onu inşa eden birey/bireylerin geleneklerini, tarihi ve ekonomik şartlarını da yansıtır (Turgay ve Erkuş Buyruk, 2017). Geleneksel yapıların sahip olduğu değerlerin yitirilmemesi ve korunması gerekir. Bu yapılırken tarihi eserin özgün niteliklerini bozmadan korumaya çalışmak esastır (Örnek Özden, 2017). Tarihi eserlerin korunmasında temel amaç, onların yapısal bütünlüklerini koruyarak geleceğe güvenle aktarılmasının sağlanmasıdır (Örmecioğlu, 2010). Korumaya yönelik yapılacak müdahalede hassas yaklaşılarak yapısal bütünlüklerinin korunması sağlanmalıdır (Bilgili, 2015). Mimari miras varlıklarının yapısal bütünlükleri bozulmaksızın korunması için yapı özelinde risk değerlendirmesi yapılmalıdır. Miras üzerindeki riskler belirlenerek gereken önlemler alınmalıdır. Agios Georgios Kilisesi, günümüze yapı bütünlüğünü koruyarak gelebilmiş eserlerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tespit çalışmaları sonucunda Agios Georgios Kilisesi'nin yapısal olarak bütünlüğünü koruduğu anlaşılrsa da maruz kaldığı riskler zaman içerisinde yapı bütünlüğünü tehdit eder hale gelmiştir. Zamanla meydana gelen bozulmaların strüktürel olarak yapıya zarar verecek boyutlara ulaşabileceği, bitkilenme, sıva dökülmeleri, yapı malzemelerindeki bozulmalar ve vandalizmin verdiği zararlar tespit edilmiştir. Bununla birlikte yapıyı etkisi altına alan rutubet ve nem, yapısal dayanıksızlığı olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle, risk analizi sonucunda elde edilen veriler ışığında ihtiyacı olan onarım, güçlendirme ve güvenlik sağlanmalıdır.

En az müdahale ile en fazla koruma sağlayacak yöntemler tespit edilmelidir. Temel yaklaşım sahip olduğu miras değerlerinin mümkün olduğu kadar korunması olmalıdır. Yapılacak müdahaleler yapının estetik, tarihi ve fiziksel bütünlüğüne saygı duyularak yapılmalıdır.

3.3.3. İç süslemeler

İç mekânda sıva üzerine yapılmış olan kalem işlemleri hem İncil'den sahneler, hem de süsleme öğelerinden oluşmaktadır. Dini resimlerin çoğu yazılar ile zenginleştirilmiştir. Kilisenin naosunda iki farklı bezeme kompozisyonunun görüldüğünü söylemek mümkündür, bu kompozisyonlar: bitkisel formların ağırlıklı olarak kullanıldığı süslemeler ve figürlerdir (KMKD, 2016). Yapılan saha çalışmalarında bitkisel formların ağırlıklı olarak kullanıldığı süslemelerin; sütun başlıklarında, kemerlerin yan ve alt yüzeylerinde, naosta bulunan beşik tonozun alt yüzeyinde, ana apsisin iki yanında yer alan aedikula nişlerinde ve naosa açılan pencerelerin etrafını çevreleyen bordürlerde uygulandığı görülmüştür. Sütunların başlık kısmında görülen uygulamalardan bir tanesi, merkezde yer alan bir ana figür ve bu figürden dağılan küçük dallar üzerinde yerleştirilen yapraklardan meydana gelmektedir (Bkz. Şekil 3.23).

Şekil 3.23. Agios Georgios Kilisesi sütun başlıklarına uygulanan bitkisel formlu işlemler (Songur arşivi, 27.10.2020)

Bir diğerk uygulama perde motifleridir. Perde motifleri merkezde olup, küçük yaprakları olan kıvrım dallar tarafından sarılır vaziyette işlenmiştir (Bkz. Şekil 3.24).

Şekil 3.24. Agios Georgios Kilisesi sütun başlıklarına uygulanan perde motifi (Songur arşivi, 27.10.2020)

Yapılan motif işlemlerinden bir diğeri ise, merkeze yerleştirilmiş bir bitki figürü ile merkezden çıkarak iki yöne doğru dağılan dallardan oluşmaktadır (Bkz. Şekil 3.25).

Şekil 3.25. Agios Georgios Kilisesi sütun başlıklarına uygulanan perde motifi ve bitkisel formlu işlemler (Songur arşivi, 27.10.2020)

Kemerin yan ve alt yüzeylerinde, naos beşik tonozunun alt yüzeyinde, ana apsisin içinde yer alan aedikula nişlerinin ve naosa açılan pencerelerin etrafını çevreleyen bordürlerde yapılan uygulamalar, sütun başlıklarında görülen uygulamalar ile benzer nitelik taşır (Bkz. Şekil 3.26).

Şekil 3.26. Agios Georgios Kilisesi kemer yan ve alt yüzeylerinde uygulanan işleme motifleri (Songur arşivi, 27.10.2020)

Şekil 3.27. Agios Georgios Kilisesi pencere etrafını çevreleyen bordürlere uygulanan bitkisel formlu işlemler (Songur arşivi, 27.10.2020)

Kilisedeki duvar resimleri genelinde yapılan uygulama bitkisel formlardır. Apsisin içinde yer alan ve bitkisel süsleme bordürü ile çevrelenen aedikula² nişinin üst kısmında yer alan duvar resmine perde motifleri ve birer vazo eklenmiştir (Kocaman, 2016).

Şekil 3.28. a) Agios Georgios Kilisesi apsisinde bulunan aedikula nişi üzerine uygulanan duvar resmi, b) Agios Georgios Kilisesi apsisinde bulunan diğer aedikula nişi üzerine uygulanan duvar resmi (Songur arşivi, 27.10.2020)

Yapılan saha çalışmasıyla figürler ve bu figürler ile ilişkilendirilen objelerden meydana gelen duvar resimlerini doğu duvarı üzerindeki orta nefin açılan pencerenin iki yanında ve orta nefin beşik tonozu altında görmek mümkündür.

Doğu duvarının orta nefine açılan pencerenin her iki yanında melek figürü bulunmaktadır. Bu melekler tasvir edilirken sarı, mavi, siyah ve gri renklerinin kullanıldığı görülmektedir. Meleklerin birer eli göğüs hizasında resmedilmiştir. Her iki melek figürünün hemen alt kısmında bütünlüğü bozulmuş yalnızca oval formlu olduğu okunabilen bir çalışma olduğu görülmektedir.

² Aedikula: Roma mimarisinde, genellikle içine heykel koymak için tapınak ya da mezarlarda yapılan niş (URL-37).

Şekil 3.29. Agios Georgios Kilisesi doğu duvarı üzerindeki pencerede bulunan melek figürleri (Songur arşivi, 27.10.2020)

Diğer figürlü duvar resmi ise orta nefin beşik tonozunun alt yüzeyinde bulunur. Hz. İsa'nın göğe yükselişi ve dört İncil yazarının betimlendiği duvar resminin orta bölümünde; Hz. İsa, dairesel bir yazı kuşağı ve sekiz melek figürü görülür. Bu sahnenin etrafına işlenen yıldız motifleri ile göğe yükseliş sahnesi canlandırılmıştır.

Şekil 3.30. Agios Georgios Kilisesi doğu duvarı üzerindeki pencerenin ve orta nefin beşik tonozundaki duvar resimlerinin genel görünüşü (Songur arşivi, 27.10.2020)

Merkezde yer alan Hz. İsa'nın göğe yükseliş sahnesinin alt kısmındaki tonoz başlangıcının köşelerinde ise dört İncil yazarı olan Matta (Melek), Marcos (Aslan), Luka (Boğa) ve Yuhanna (Kartal) sembolize edildikleri hayvanlar ile birlikte betimlenmiştir (Kocaman, 2016). Bütün İncil yazarları profilden tasvir edilerek, masa başındaki sandalyelerine oturarak İncillerini yazar vaziyettedir.

Şekil 3.31. Agios Georgios Kilisesi beşik tonozun iç yüzeyinde yer alan duvar resmindeki İncil yazarlarından Matta'nın tasviri (Songur arşivi, 27.10.2020)

Şekil 3.32. Agios Georgios Kilisesi beşik tonozun iç yüzeyinde yer alan duvar resmindeki İncil yazarlarından Marcos'un tasviri (Songur arşivi, 27.10.2020)

Günümüze ulaşan bu duvar resimlerinden Matta ve Marcos'a ait olanlar; Luka ve Yuhanna'nın duvar resimlerine göre daha fazla tahrip olmuştur.

Şekil 3.33. Agios Georgios Kilisesi beşik tonozun iç yüzeyinde yer alan duvar resmindeki İncil yazarlarından Luka'nın tasviri (Songur arşivi, 27.10.2020)

Şekil 3.34. Agios Georgios Kilisesi beşik tonozun iç yüzeyinde yer alan duvar resmindeki İncil yazarlarından Yuhanna'nın tasviri (Songur arşivi, 27.10.2020)

4. AGİOS GEORGIOS KİLİSESİ RİSK UNSURLARININ İNCELENMESİ

KMKD tarafından incelenen kiliselerde gözlenen bozulmaların daha çok atmosferik kökenli ve insan kaynaklı tahribatlar olduğu belirlenmiştir. İnsan kaynaklı olan; terk edilme, bakımsızlık, vandalizm ve define amaçlı kazılar bu yapılara büyük hasarlar vermiştir. Önem ve dayanıksızlık derecesi olarak en yüksek puana sahip olan Agios Georgios Kilisesi, dayanıksızlık derecesi bakımından 16 (on altı) puanla dayanıksızlığı yüksek olan kiliseler arasına alınmıştır (Bkz. Tablo 1.1). Tez kapsamında incelenen Agios Georgios Kilisesi kent içindeki konumu ve mimari değerleriyle inşa edildiği dönemden günümüze kalmış anıtsal yapılarından biridir. Bu anıtsal yapının korunması konusunda mevcut risklerin tanımlanması ve bu riskler karşısında uygun çözüm önerilerinin geliştirilmesi, sürekli bakımının sağlanması ve bulunduğu çevreden koparılmadan korunması için yapılabilecek etkili müdahalelerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Günümüz koşulları içinde Agios Georgios Kilisesi'nin bütünlüğünü tehdit eden doğa ve insan kaynaklı riskler belirlenmiş ve tanımlanarak risk analizi yapılmıştır. Agios Georgios Kilisesi'ni tehdit eden tehlikeler iç nedenler ve dış nedenler (uzun süreli doğal etkenler, doğal afetler, insanların neden olduğu hasarlar) üzerinden incelenmiştir.

4.1. İç Nedenler

Yapının tasarım ve inşa aşamasındaki uygulamalar, miras yapılarının bozulmasına neden olabilir. Malzeme seçimi yapıların bozulma hızını etkileyeceği için dikkat edilmesi gereken bir noktadır. Agios Georgios Kilisesi'nin yapımında kullanılan malzemeler bu kapsamda değerlendirildiğinde, sütun gergiler arasında ve bazı pencere açıklıklarında kullanılan demir bağlantı elemanlarının iyi izole edilmemesi zaman içerisinde bu elemanların korozyona uğramasına neden olmuştur. Paslanma sırasında demir malzemenin hacminin büyümesi sütun başlıklarıyla birleştiği noktalarda ek gerilmelere neden olarak dayanıklılığı olumsuz etkileyebilir. Sütunların taş kaideler ile birleştiği noktalarda ciddi kesit kayıpları göze çarpmaktadır. Hem sütun çaplarında hem de taş kaidelerde görülen bu kayıplar

strüktürel olarak yapıyı büyük bir tehlike altına sokmaktadır. Bu durum inşa aşamasında malzeme seçiminde yapılan bir yanlışlığı ortaya çıkarmaktadır.

Yumuşak, kolay işlenir, volkanik kökenli yerel bir malzeme olması nedeniyle yöredeki yapılarda sıklıkla karşımıza çıkan sarı trakit taşının kilisede kullanılmış olması yapı elemanlarında meydana gelen kesit kayıplarına, taşlarda hızlı aşınmalara ve kopmalara neden olmuştur. Yapının dış cephesinin değişen hava koşullarına açık olması, kullanılan malzemenin de kolay aşınabilir olmasıyla birleşerek taş aralarındaki derzlerin boşalmasına neden olmuştur. Bunun yanı sıra taş malzemede meydana gelen yüzey kaybı, boşluk-delik oluşumu, oyuklanma, yüzey kirliliği, kabuk oluşumu ve renk değişimi yapı genelinde görülmektedir (Bkz. Şekil 4.1). Yapı içerisinde meydana gelebilecek rutubet ve nem için önlem alınmamış olması nedeniyle özellikle tonozlarda sıva kayıpları görülmektedir. Yapının tonoz kısmında yer alan süslemelerde bu nedenle dökülmelerin meydana gelmiş olması duvar resimlerinde kayıplara sebep olarak, duvar resimlerinin geleceğe aktarılması konusunda risk oluşturmaktadır.

Şekil 4.1. Taş malzemede meydana gelen bozulmaların bir arada görülebildiği güney cephesi (Songur arşivi, 02.07.2021)

Agios Georgios Kilisesi, ana yola yakın ve araçla kolaylıkla ulaşım sağlanabilecek bir noktadadır. Çalışma alanında, köyü ana ulaşım akslarına bağlayan yollar ile köy içindeki dar ve parke taşı kaplı yollar yer almaktadır. Köy içindeki dar yollardan

ulaşımın m¼mk¼n olduğu kilise yapısı, yoldan içeri bir kısımda konumlanmış durumdadır.

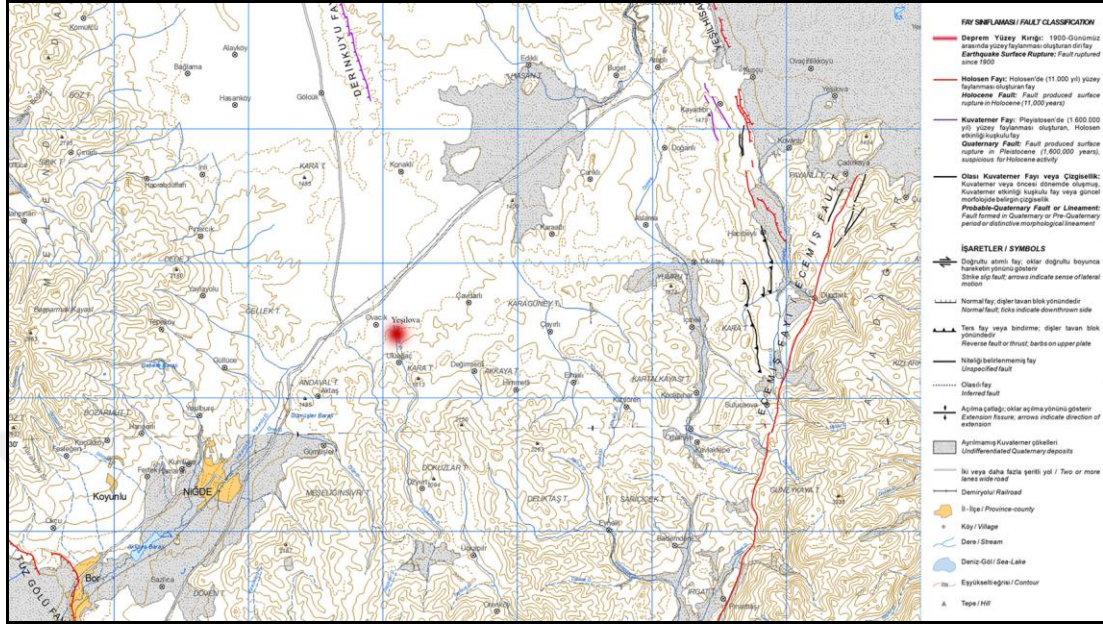
şekil 4.2. Agios Georgios Kilisesi'ne ulaşımı sağlayan yollar (URL-36)

şekil 4.3. Agios Georgios Kilisesi'ni çevreleyen bahçe duvarı (Songur arşivi, 27.10.2020)

Kiliseyi çevreleyen bahçe duvarı olmasına rağmen bu durum, girişleri kısıtlamamaktadır. Kiliseye girişlerin denetlenmiyor olması, mirası koruma farkındalığı olmayan kişilerce suiistimal edilmektedir. Yapının çevresinde ve içinde

ateş yakılması, yapı malzemelerine zarar verilmesi, duvarlarına grafiti yapılması, define amacıyla döşemeye hasar verilmesi yapılan kasıtlı tahribatlardan bazılarıdır.

Şekil 4.4. Türkiye Diri Fay Haritası (Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü)

Agios Georgios Kilisesi'ne yönelik iç nedenlerin oluşturduğu riskler incelenirken yapının konumundan kaynaklanan özelliklerden de bahsetmek gerekmektedir.

Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü'nden elde edilen haritaya göre, Yeşilova Köyü'ne en yakın fay hatlarının Ecemiş Fayı, Tuz Gölü Fayı ve Derinkuyu Fayı olduğu belirlenmiştir. Bu fay hatlarından deprem üretme açısından daha tehlikeli olduğu düşünülen Ecemiş fay hattının uzun yıllardır büyük şiddette bir deprem yaratmamış olması, olası depremin şiddetinin artacağını düşündürmektedir. Tuz Gölü fayının ise yakın bir tarihte neden olduğu 5,1 şiddetindeki deprem fayların değişen büyüklükte deprem potansiyelleri olduğunu hatırlatmıştır.

Bu kapsamda değerlendirme yapıldığında Agios Georgios Kilisesi bulunduğu konum itibarıyla yıkıcı şiddetteki depremlerin sıklıkla meydana geldiği bir bölgede değildir. Yapının güncel durumu göz önünde bulundurulduğunda zarar görülebilirlik seviyesi doğrultusunda alacağı hasarın artacağı düşülmektedir. Konum olarak deprem tehlikesi büyük bir noktada yer almıyor olsa da zarar görülebilirliği düşünüldüğünde küçük şiddetteki bir depremin kilise için ifade ettiği risk yüksek olabilir.

4.2. Dış Nedenler

Agios Georgios Kilisesi risk unsurlarının incelenmesi kapsamında dış nedenler; doğal afetler, insanların neden olduğu hasarlar ve uzun süreli doğal etkenler başlıkları altında incelenmiştir.

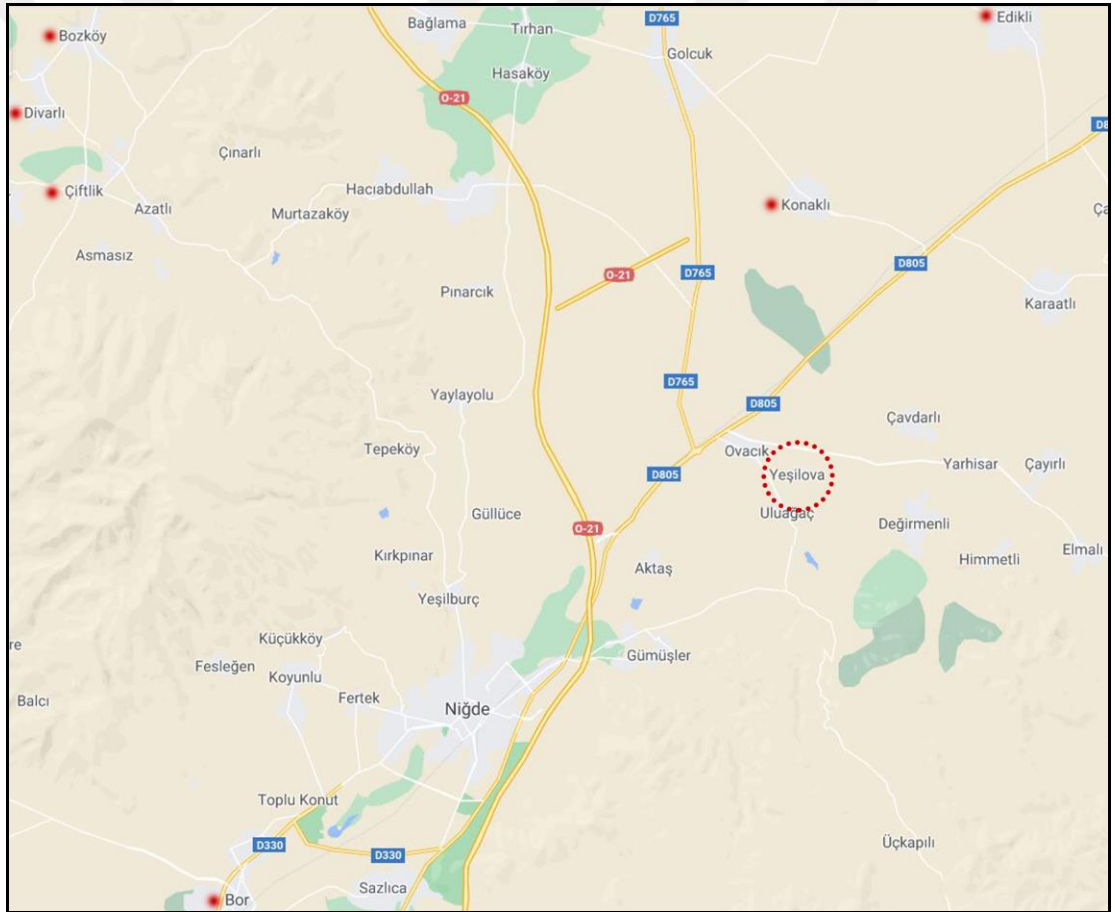
4.2.1. Doğal afetler

Deprem: Niğde, IV. Derece deprem bölgesinde bulunması sebebiyle çok yüksek şiddette depremlerin beklendiği bir kent değildir (Bkz. Şekil 3.2). Ancak AFAD verilerinden elde edilen bilgilere göre son yıllarda meydana gelen sarsıntılar nedeniyle 5 şiddetinde depremlerin olabileceği görülmüştür (Bkz. Şekil 3.4). Yapı elemanlarındaki kasıtlı tahribatlar, aşınma ve malzeme kopması yapısal dayanıksızlığa neden olmaktadır. Nem ve rutubet sorununun yapının tamamını etkisi altına alması sonucu strüktürel elemanlardaki tahribat artmaktadır. Yapı için söz konusu olan uzun süreli bakımsızlık ve yapının dış tehlikelere karşı savunmasızlığı, hasara açık duruma gelmesine neden olmaktadır. Kilisenin taşıyıcı unsuru olan sütunlarda izlenen tahribat, yapı içerisinde ve tonozlarda meydana gelen yoğun rutubet ve nem, duvarlarda zamanla oluşan malzeme kaybı, döşemede açılan büyük boşluklar sebebiyle yapının depreme karşı zarar görebilirlik durumu artmaktadır. Risk, tehlike ve zarar görebilirliğin birleşimi sonucu ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla, tehlike küçük olsa dahi zarar görebilirliğin yüksek olması riskin büyüklüğünü artırmaktadır. Tam bu noktada, Niğde’de meydana gelecek depremin şiddeti az olsa bile yapının zarar görebilirliğinin fazla olması kilise üzerindeki deprem riskinin boyutlarını değiştirmektedir. Bunlar göz önünde bulundurulduğunda yapının olası bir deprem durumunda alacağı hasar boyutu artmaktadır. Yığma teknikle inşa edilen Agios Georgios Kilisesi, olası bir depremde bütünlüğünü koruyamayarak bir yıkımla karşı karşıya kalabilir.

Sel baskını: TABB verilerinden ulaşılan sonuçlara göre en yakın tarihte gerçekleşen sel felaketlerinin çalışma alanına olan uzaklıkları harita üzerinde işaretlenmiştir.

TABB verilerine göre, Agios Georgios Kilisesi’nin bulunduğu bölgede sel baskını görülmemesine rağmen bu tehlikenin tamamen göz ardı edilmesi mümkün değildir. Son 10 yıl içerisinde Bor, Çiftlik, Divarlı, Bozköy, Konaklı ve Edikli’de gerçekleşen

sel olayları, bu felaketin yaşanma ihtimalini ortaya koymaktadır. Yaşanan sel baskını olaylarının meydana geldiği ilçeler haritada işaretlenmiştir (Bkz. Şekil 4.5). Buna göre sel tehlikesi Agios Georgios Kilisesi için büyük boyutta olmamasına rağmen yapının zarar görebilirliğinin yüksek olması oluşabilecek sel baskını durumunda riskin artmasına neden olabilir. Kilise Endevit vadisi olarak bilinen bölgede yer almaktadır ve bulunduğu alan itibariyle bir düzlükte konumlanmıştır. Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü'nden elde edilen haritadaki eş yükselti eğrileri değerlendirildiğinde Yeşilova Köyü'nün düz bir araziye sahip olduğu görülmektedir (Bkz. Şekil 4.4). Bu doğrultuda Yeşilova Köyü topografik yönden düzlük bir alan olarak tanımlanmaktadır.

Şekil 4.5. Niğde ilinde son 10 yılda gerçekleşen sel olaylarının meydana geldiği ilçelerin dağılımı

Elde edilen sonuçlar, önemi sebebiyle korunması gereken yapıya yönelik önlemlerin alınması ve olası bir sel olayına karşılık planlama yapılması gerektiğini

göstermektedir. İhtimallerin ciddiyle değerlendirilip hazırlık yapılması, afet boyutuna ulaşabilecek sel tehlikesinin kültürel mirasa zarar verme riskini azaltabilir.

4.2.2. İnsanların neden olduğu hasarlar

Terk, kötü kullanım ve onarım: Yapılan nüfus mübadelesi sonrası bölgede yaşayan toplumun Türk halkıyla yer değiştirmesi sonucu kilise kullanıcılarını kaybetmiştir. Agios Georgios Kilisesi'nin kullanım dışı kalmaya başlaması devamında bakımsızlık durumunun ortaya çıkardığı bozulmaların başlangıcı olmuştur. Günümüzde kilisenin mülkiyetine sahip olan kişilerce sahiplenme eksikliğinden dolayı yapı, terk edilmiş bir durumdadır. Bu durum yapının hatalı kullanımlarıyla sonuçlanmıştır. Pekak (1998), yapının bir dönem depo olarak kullanıldığını belirtmiştir. Yakın zamana kadar ise samanlık olarak kullanılan yapı günümüzde özel mülk olmasına rağmen kapı ve pencereleri eksik vaziyettedir. Yanlış ve kötü kullanım, kilisenin tahribatını hızlandıran önemli bir tehlikedir. Terk ve kötü kullanım bir risk unsuru olmasının yanı sıra birçok risk unsuruyla bağlantılı bir durumdadır. Terk edilen yapının malzemelerinin bir kısmı, süreç içerisinde sökülerek tahrip edilmiştir.

Şekil 4.6. Agios Georgios Kilisesi üst örtüsünde gözlenen malzeme kayıpları (Songur arşivi, 27.10.2020)

Özellikle çatı kaplamasında kullanılan taş malzemenin sökülmesi yapının çatıdan su almasına neden olmuştur. Kullanıcısının olmaması sebebiyle yapının ihtiyaç

duyduğu onarım gerçekleştirilmemiştir. Yapının su almaya başlamasıyla özellikle tonozlarda yoğun bir nem ve rutubet oluşmaya başlamıştır. Kilisede yoğun olarak gözlemlenen nem, strüktürü de suya maruz bırakarak taşıyıcı sistemi tehlikeye sokmaktadır. Duvar yüzeylerinde yoğun rutubet ve tuzlanmanın meydana geldiği görülmektedir. Yüksek riskin başlangıcı olabilecek tüm bu durumlar kullanıcı eksikliği ile başlayan, yapıya gereken bakımın sağlanmaması nedeniyle oluşan ve gün geçtikçe artan tehlikelerdir.

Terk edilen yapı, ihtiyaç duyduğu bakım ve onarım yapılmadığından zaman içerisinde daha fazla riske maruz kalmaya devam etmektedir. Yapının terk edilmesi ve girişlerin kontrol edilmiyor olması kiliseyi koruma bilinci eksik insanlara karşı savunmasız bırakmaktadır. Definecilik amacıyla yapılan kazılar, yapı elemanlarına yapılan grafitiler ve kesici aletlerle verilen zararlar, duvar süslemelerinin tahrip edilmesi gibi birçok risk faktörünün oluşması yapının terk edilmiş olmasıyla ilişkilendirilebilir. Korunmayan yapının bazı kişiler tarafından kötü kullanımlara maruz kalması olası kundaklama ve yangın tehlikelerini de gündeme getirmektedir.

Bu sebeple kiliseye yönelik sürdürülebilir korumanın sağlanması için yapının özgünlüğünü bozmayacak ve ek riskler oluşturmayacak bir işlevin yüklenmesi yapının korunması konusunda önemli bir yer tutmaktadır. Kullanımının teşvik edilmesi, yapının ihtiyaç duyduğu bakım ve onarımların gerçekleştirilmesi, yapının terk edilme nedeniyle oluşan tehditlerden korunması konusunda önemli bir adım olacaktır.

Yangın: Korunmayan yapı bilinçsiz kişiler tarafından yakılan ateş sonucu olası kundaklama ve yangınla karşı karşıya kalmaktadır. Hem yapı dışında hem de içinde yakılan ateşler yangın riskinin olduğunu göstermektedir.

Yakılan ateş, yapı malzemelerinde fiziksel ve kimyasal bozulmalara neden olmakta, çıkan is sebebiyle duvar resimlerinde tahribat yaratmaktadır. Ayrıca kilise çevresindeki bakımsızlık nedeniyle temizlenmeyen kurumuş otların, yangına sebep olabilecek bir başka risk faktörü olduğu belirlenmiştir.

Mevsimsel sıcaklık ve yağış farklılığı sebebiyle kilise çevresinde büyüyen otlar özellikle yaz aylarında çok kuru durumda olduğu için tutuşma riski taşımaktadır.

Kilise çevresinde yangın musluğu veya yangın tüpü gibi müdahale araçlarının bulunmaması riski büyük boyutlara taşımaktadır. Farklı zamanlarda yapılan alan ziyaretlerinde karşılaşılan manzara riskin boyutunu açıklama noktasında önemli olacaktır.

Şekil 4.7. Agios Georgios Kilisesi çevresinde bulunan kurumuş otlar (Songur arşivi, 27.10.2020)

Şekil 4.8. Agios Georgios Kilisesi çevresindeki otların yakılmış hali (Songur arşivi, 02.07.2021)

Şekil 4.9. Agios Georgios Kilisesi güney cephesi görüntüsü (Songur arşivi, 02.07.2021)

Şekil 4.10. Agios Georgios Kilisesi içinde ateş yakıldığını gösteren is kalıntıları (Songur arşivi, 27.10.2020)

Vandalizm: Güncel halinde kilisenin kapı ve pencerelerinin olmaması, yapının mülk sahibi olmayan kişiler tarafından zarara uğratılması ihtimalini artırmaktadır. Bu durum yapıyı vandalizm karşısında savunmasız hale getirmektedir. Kilise yapısı, vandalizm, defnecilik ve yapı içinde yakılan ateş sebebiyle yok olma tehdidi taşımaktadır. Yapı içerisinde; malzeme kayıpları, sıva kayıpları, is sebebiyle oluşan kararmalar, duvarlarda bulunan fresklere zarar verme, grafiti ve define arama sebebiyle yapılan kazıların oluşturduğu tahribatlar bulunmaktadır (Bkz Şekil 4.11 ve Şekil 4.12). Vandalizmin neden olduğu bu tahribatlar, Agios Georgios Kilisesi'nde yoğun şekilde görülmektedir. Vandalizm tehdit unsurunun etkileri yapıda; yüzeysel bileşen (boya, sıva vb.), donatılar (kapı, pencere vb.) ve yapısal sistem bileşenleri (sütun, kemer, duvar, döşeme vb.) üzerinde görülmektedir.

Agios Georgios Kilisesi'nin define arayan insanlar tarafından da tahrip edildiğini görmekteyiz. Özellikle kilisenin döşemesinde, yapının strüktürel durumunu etkileyebilecek boşluklar açılmıştır. Naos döşemesi define arayanlar tarafından tahrip edilmiş, birçok yerde boyutları birbirinden farklı boşluklar oluşmuştur (Bkz. Şekil 4.13 ve Şekil 4.14). Kilisenin zemininde gördüğümüz bu tahribat bahçede de görülmektedir. Kilisenin özellikle batı cephesinde bulunan bahçesinde para, altın ya da değerli eşya aramak amacıyla yapılan kazılar dikkat çekmektedir (Bkz. Şekil 4.15).

Şekil 4.11. Agios Georgios Kilisesi duvarlarında meydana gelen sıva kayıpları (Songur arşivi, 27.10.2020)

Kilise, günümüzde mimari bütünlüğünü korumaktadır. Ancak zamanın etkisi ve vandalizmden dolayı hasar görmeye başlamıştır. İnsan etkileri nedeniyle tahrip olan yapı öğelerinin mühendislik özelliklerinde de azalma olacağı için, tahribat hızları artacaktır.

Şekil 4.12. Agios Georgios Kilisesi duvarlarına grafiti ile verilen tahribat ve sıva kayıplarının durumu (Songur arşivi, 27.10.2020)

Şekil 4.13. Agios Georgios Kilisesi defnecilik sebebiyle tahrip edilen döşeme (Songur arşivi, 27.10.2020)

Şekil 4.14. Agios Georgios Kilisesi definecilik sebebiyle tahrip edilen apsis döşemesi (Songur arşivi, 27.10.2020)

Şekil 4.15. Agios Georgios Kilisesi definecilik sebebiyle kazı yapılan bahçesi (Songur arşivi, 27.10.2020)

Yapının taşıyıcı elemanlarından olan sütunlarda da vandalizm izlerine rastlamak mümkündür. Sütunların yüzeyindeki malzeme kazınarak sütunlar, dış tehditlere daha açık bir halde bırakılmıştır. Sütunların taş kaideler ile birleştiği kısımlarda yapılan tahribat bu bölgede sütun çevresinin malzeme kaybı sonucunda daralmasına sebep olmuştur. Bu da ilerleyen süreçte yapının strüktür özelliklerini etkileyebilecek bir

tehlhike olarak karşımıza çıkmaktadır (Bkz. Şekil 4.16). Sütunların aralarında kullanılan demir gergilerin de yer yer söküldüğü görülmüştür (Bkz. Şekil 4.17).

Şekil 4.16. Agios Georgios Kilisesi sütunlarda görülen vandalizm (Songur arşivi, 27.10.2020)

Şekil 4.17. Agios Georgios Kilisesi sütunları birbirine bağlayan demir gergiler (Songur arşivi, 27.10.2020)

Agios Georgios Kilisesi'nin naosunun duvar, tonoz ve kemerlerinde duvar resimleri yer almaktadır. Naos zemininden erişilebilir yüksekliğe kadar olan duvar yüzeylerinde oluşan tahribatlar burada mevcut kompozisyonların birçoğunun bozulmasına neden olmuş, ancak tonozlardaki resimler okunacak niteliklerini kısmen korumaktadır. Naosta yer alan duvar resimleri üzerinde bulunan yoğun vandalizm nedeni ile çok sayıda grafiti bulunmaktadır.

İnsanların sebep olduğu kundaklama veya yapı içerisinde yakılan ateşler yangın riskini oluşturmaktadır. Bilinçsiz insanların yaktıkları ateş, çıkardığı isin yüzeysel sorunu ile kısıtlı kalmamış özellikle yapı malzemesinde kimyasal tahribatlara neden olmuştur.

Şekil 4.18. Agios Georgios Kilisesi duvarında ise bağlı oluşan kararma (Songur arşivi, 27.10.2020)

Kimyasal nedenlere bağlı oluşan bozulmalar yapı malzemelerinde renk değişikliğine neden olmaktadır. Kilisenin genelinde oluşan lekelenmeye, ise bağlı kararmalara ve vandalizm etkisindeki grafitilere birçok yerde rastlanmaktadır. Kilise duvarlarının iç yüzeyi yazılarla kirletilerek duvar resimleri büyük oranda tahrip edilmiştir.

Agios Georgios Kilisesi cephelerinde çeşitli boyalar ya da kesici aletler ile yapı malzemeleri üzerine yapılan tahribatlar görülmektedir. Ulaşımı zor yerlerde dâhi bu izlere rastlamak mümkündür.

Şekil 4.19. Agios Georgios Kilisesi'ne uygulanan vandalizm sonucunda bütünlüğü büyük ölçüde bozulmuş bir duvar resmi (Songur arşivi, 27.10.2020)

Şekil 4.20. Agios Georgios Kilisesi'ne uygulanan vandalizm sonucunda bütünlüğü kısmen bozulmuş bir duvar resmi (Songur arşivi, 27.10.2020)

Şekil 4.21. Agios Georgios Kilisesi duvar resimlerine uygulanan vandalizm örnekleri (Songur arşivi, 27.10.2020)

Şekil 4.22. a) Agios Georgios Kilisesi kapı boşluğunun kuzey tarafında yer alan vandalizm izleri, b) Agios Georgios Kilisesi kapı boşluğunun güney tarafında yer alan vandalizm izleri (Songur arşivi, 27.10.2020)

Şekil 4.23. Agios Georgios Kilisesi duvarlarına yapılan vandalizm etkisindeki çizimler ve yazılar (Songur arşivi, 27.10.2020)

Şekil 4.24. Agios Georgios Kilisesi kapı boşluğunda bulunan vandalizm etkisindeki yazılar (Songur arşivi, 27.10.2020)

Kuzey apsidolde bulunan yonca formu pencere açıklığının etrafında taşlar üzerinde kazıma işlemi yapılarak oluşturulan şekil ve yazılar mevcuttur (Bkz. Şekil 4.27). Kilise mekânında karşılaşılan vandalizm, çatı örtüsünde karşımıza malzeme kaybı olarak çıkar.

Şekil 4.25. Agios Georgios Kilisesi üst kotlarda bulunan taşlara kazıma işlemi ile verilen tahribat (Songur arşivi, 27.10.2020)

Şekil 4.26. Agios Georgios Kilisesi doğu cephesinde yer alan vandalizm izleri (Songur arşivi, 27.10.2020)

Kilisenin üst örtüsünü kaplayan kesme taşların bir kısmının yerinde olmadığı görülmektedir. Düzenli bir şekilde söküldüğü görülen üst örtü taşlarındaki malzeme kaybı sebebiyle çatıya gelen su direkt olarak yapıya etki ederek beraberinde birçok sorunun meydana gelmesine ortam hazırlamaktadır (Bkz. Şekil 4.27).

Şekil 4.27. Agios Georgios Kilisesi çatısında görülen vandalizm (Songur arşivi, 27.10.2020)

Koruma faaliyetleri: Koruma faaliyetleri kapsamında yapıya yönelik hem kurumsal hem toplumsal anlamda yapılan/yapılmayan faaliyetler tartışılmıştır. Öncelikle kullanıcısının olmadığı bilinen yapı için koruma kurulu tarafından alınan kararlar araştırılmıştır. Niğde İli, Merkez İlçesi, Yeşilova (Kıçağaç) Köyü'nde bulunan, özel mülkiyete ait olan 1021 parsel içerisindeki Agios Georgios Kilisesi (Kıçağaç Kilisesi), Nevşehir Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından 04.09.2009 tarihinde alınan 2280 sayılı karar ile tescil edilmiştir. Yeni bir karar ile Agios Georgios Kilisesi'ne (Kıçağaç Kilisesi) komşu olan, 1023 parseldeki tarihi evin Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı özelliği gösterdiği anlaşıldığından koruma altına alınması kararı verilmiştir. Nevşehir Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından alınan 27.02.2020 tarih ve 4140 sayılı karar ile, 04.09.2009 tarih ve 2280 sayılı kararı ile tescil edilen 1021 parsel içerisinde yer alan Kıçağaç Kilisesi'ni de kapsayan alanın Koruma Alanı olarak belirlenmesine karar verilmiştir (Koruma Alanı'nın vaziyet planı Ek-I kısmında verilmiştir).

04.09.2009 tarihinde tescil edilen yapı için bu tarihten önce herhangi bir koruma kararının alınmamış olması yapıyı yıllar boyunca risklere açık halde bırakmıştır. Yapılan alan ziyaretlerinde, günümüzde yapı ve yapının bulunduğu alan için tescil ve koruma kararı çıkmasına rağmen yapının güvenliği için alınan hiçbir koruma planının olmadığı görülmüştür. 2016 yılında KMKD tarafından yapılan Niğde saha

değerlendirme ziyaretinde Aigos Georgios Kilisesi incelenmiş, güncel durumu değerlendirilmiştir. Ancak bu ziyaretten sonra sorumlu kurum, kuruluşlar tarafından yapı için alınan yeni bir karar olmamıştır.

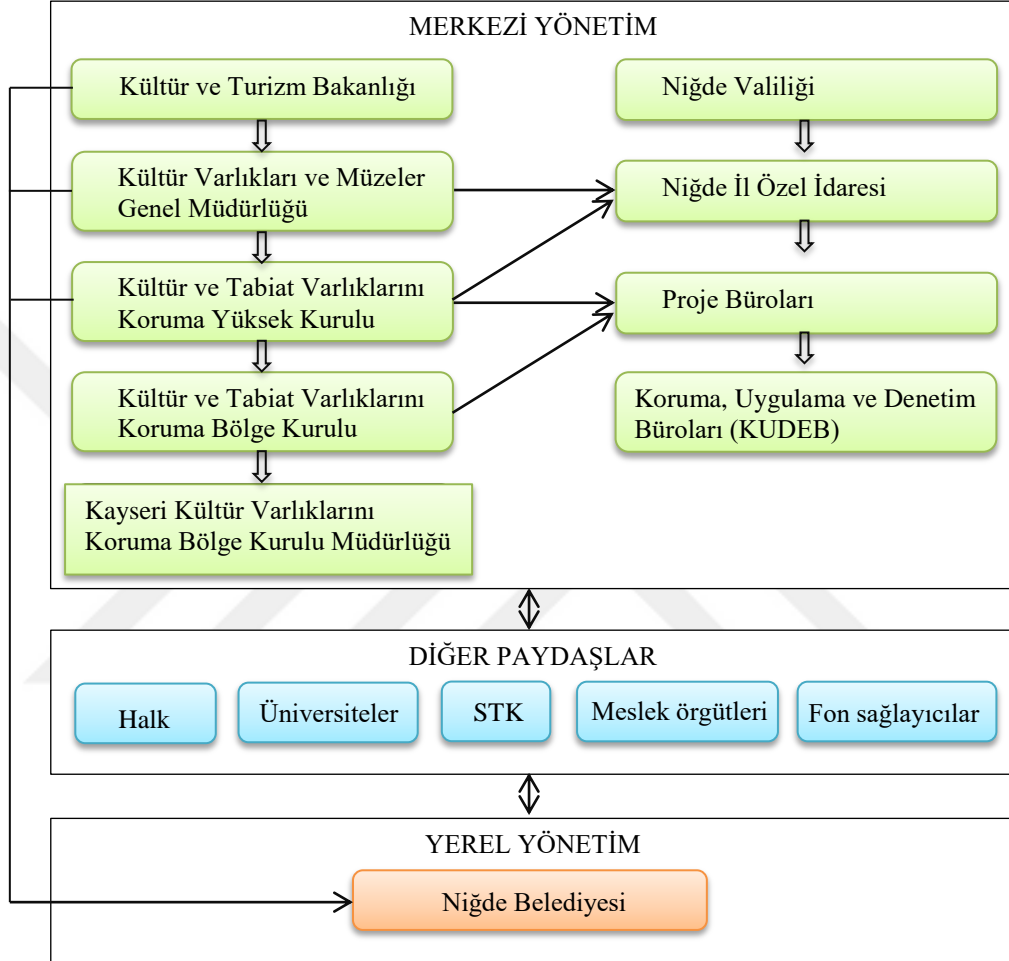
Koruma ve denetleme çalışmalarının yetersiz olması sebebiyle, halkın kaçak kazı çalışmaları yaparak yapının tahribatına yol açtığı bilinmektedir. Bu tahribatların dışında, bilinçli olarak yapı malzemelerini kırma, parçalama, yapı üzerine ve duvar resimlerine yazı yazma, karalama, kilise içinde ateş yakma gibi birçok yasa dışı faaliyetle de yapıya zarar verilmiştir. Bu anlamda koruma ve denetleme çalışmalarının eksikliği sonucu oluşan güvenlik açığının sonuçları somut olarak karşımıza çıkmaktadır.

Agios Georgios Kilisesi'ne yönelik risk analiz ve değerlendirme çalışmalarının eksikliği ve kiliseye ait bir risk yönetim sisteminin bulunmaması, kültürel miras yapısı olan kilisenin neredeyse iz bırakmadan yok olmasına sebep oluşturabilir. Kilise yapısının ve çevresinin doğal ve kültürel miras değerlerinin korunması, yönetilmesi, izlenmesi ve denetlenmesine yönelik yaşanan bu eksiklikler, Agios Georgios Kilisesi'ni tehdit eden risklerdendir. Bu aşamada kilisenin korunması sürecinde yer alan paydaşların incelenmesi yönetim ve koruma konusundaki eksikliklerden kaynaklanan riskleri anlamamız açısından yardımcı olacaktır.

Agios Georgios Kilisesi'nin korunması ile ilgili yönetsel yapıyı oluşturan kuruluşlar: merkezi yönetim (Kültür ve Turizm Bakanlığı, Niğde Valiliği), yerel yönetim (Niğde Belediyesi) ve diğer paydaşlar (halk, üniversiteler, STK'ler, meslek örgütleri, fon sağlayıcılar) olarak sınıflandırılabilir.

Agios Georgios Kilisesi'nin korunması ile ilgili sorumlu merkezi yönetim kurulları Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Niğde Valiliği'dir. Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde bulunan, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü ise, ilke koyucu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ile ilke kararları doğrultusunda uygulamaya yönelik kararlar alan Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurullarından oluşmaktadır. Niğde Valiliği, ilin en üst düzey idari yönetim birimi olarak; bünyesinde bulunan Niğde İl Özel İdaresi vasıtasıyla kültür varlıkları ile ilgili işlemleri yürütmekle yükümlüdürler. Niğde İl Özel İdaresi'ne bağlı olarak çalışan kurumlar ise Proje Büroları ve KUDEB'dir. Proje Büroları, kültür varlıklarının

korunmasına yönelik rölöve, restitüsyon ve restorasyon projelerini ve raporlarını hazırlamak ve uygulamak üzere kurulurlar. Koruma, Uygulama ve Denetim Büroları (KUDEB); il özel idareleri, büyükşehir belediyeleri ve bakanlıkça izin verilen belediyeler bünyesinde kurulan koruma, uygulama ve denetim bürolarıdır.

Şekil 4.28. Agios Georgios Kilisesi'nin korunmasında rol alan paydaşlar ve aralarındaki ilişki

Agios Georgios Kilisesi'nin korunması kapsamında etkili olan diğer paydaşlar; halk, üniversiteler, STK'ler, meslek örgùtleri ve fon sağlayıcılarıdır. Halkın miras varlığını koruma konusunda bilinçlendirilerek sürece katılımı kilisenin korunması konusunda büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda yapının önemi ve mirasın korunması konusunda topluma çeşitli eğitimlerin verilmesi, ayrıca yapının özgünlüğünü bozmayacak ve ek riskler oluşturmayacak bir işlevin yüklenmesi yapının korunması konusunda önemli bir yer tutmaktadır. Bu sebeple Agios Georgios Kilisesi için uygun bir işlevin tanımlanması ve kullanımı devam edecek olan bu yapının

kullanıcılar tarafından korunması ve halkın sürece katılımı, koruma politikaları kapsamında önemli bir yer tutmaktadır. Üniversitelerin koruma bilinci oluşturma ve uzman yetiştirme kapsamında katkısı bulunmaktadır. Ayrıca akademik yönden çalışmalar ile yapının miras değerini ortaya koyarak farkındalık oluşturma miras yapısının korunması sürecinde etkili olacaktır. Meslek örgütleri (TMMOB Mimarlar Odası, TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası, TMMOB Şehir Plancıları Odası, vb.) ve STK'ler çalışmaları ile yapının korunmasında etkili olmaktadır. 2016 yılında KMKD tarafından gerçekleştirilen çalışmada Agios Georgios Kilisesi'nin incelenmiş olması ve yapının güncel durumunun değerlendirilmesi STK çalışmalarına örnek olarak gösterilebilir.

Agios Georgios Kilisesi'nin korunmasında rol alan paydaşlardan birisi olan Niğde Belediyesi'nin konu ile alakalı düşüncelerini ve çalışmalarını öğrenmek amacıyla 2 Kasım 2020 tarihinde Niğde Belediye Başkanı Emrah Özdemir ile bir röportaj gerçekleştirilmiştir (Ek-A). Röportajda edinilen bilgilere göre kiliseye yönelik bir çalışmanın şuan gündemde olmadığı anlaşılmıştır. Ancak yapının kullanıma teşvik edilerek korunması konusuna olumlu bakıldığı görülmüştür. Uygun bir işlev verilerek yapının yaşatılması ve hayata kazandırılması konusundaki fikirlerin destekleneceği aktarılmıştır. Bu yöntemle kullanım eksikliğinin getirdiği ek risklerin ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır. Yüklenecek işlevin yapının benimsenmesine katkı sağlayarak toplumun yapının korunmasında aktif rol alması bu anlamda çok önemli bir yere sahiptir.

4.2.3. Uzun süreli doğal etkenler

Yapı atıl bir durumdadır. Bunun sonucu olarak da zaman içerisinde değişen koşullara bakımsızlığın da eklenmesiyle bozulmalar ortaya çıkmıştır. Yapının kullanıma terk edilmiş olması nedeniyle artan bakım ve onarım eksikliği, dışarıdan gelen tahrip edici müdahaleler ve doğal etkiler sebebiyle alınan hasarın boyutu giderek artmaktadır.

Yapının üst örtüsünde kullanılan kesme taşların bir kısmının yerinden söküldüğü tespit edilmiştir. Oluşan bu malzeme kaybı sebebiyle çatıya gelen su direkt olarak yapıya etki ederek ciddi tahribatlara neden olmuştur. Meydana gelen tahribatlar; duvar ve tonoz yüzeylerinde rutubet, nem, tuzlanma, yapı malzemesinde aşınma ve

derz boşalması, sıva dökülmeleri, duvar resimlerinin bozulması şeklinde kendini gösterir.

Şekil 4.29. Agios Georgios Kilisesi genelinde gözlenen rutubet, nem ve sıva dökülmeleri (Songur arşivi, 27.10.2020)

Şekil 4.30. Agios Georgios Kilisesi tonoz yüzeyinde gözlenen rutubet, nem ve sıva dökülmeleri (Songur arşivi, 27.10.2020)

Yapıda görülen sıva dökülmesinin özellikle üst kısımlarda, tonozun iç yüzeylerinde yoğunlaşması yapının üst örtüden su aldığı kanıtlanmaktadır. Yığma taş tekniği ile inşa edilen kilisenin sıva ya da alçı harç ile düzleştirilen duvar ve tonozlarına çeşitli

bitkisel motif ve figür işlemleri yapılmıştır. Çatı örtüsünden gelen su nedeniyle kilise genelinde gözlenen rutubet ve neme bağlı olarak duvar resimlerinin renkleri solmuştur ve süslemeler zarar görmüştür. Zarar gören duvar resimlerinin kabarak veya kırılarak yer yer dökülmelere maruz kaldığı gözlemlenmiştir. Sütun aralarında ve pencerelerinin bir kısmında bulunan demir öğeler kimyasal korozyona uğramıştır.

Şekil 4.31. Agios Georgios Kilisesi tonoz yüzeyinde meydana gelen tahribatlar (Songur arşivi, 27.10.2020)

Yapının dış ortamında bulunması sebebiyle rüzgârla sürekli etkileşim halinde olması zamanla dış cephe taşlarında aşınmalar meydana getirmiştir. Duvarlarda kullanılan taş malzeme cephelerde dış etkilere karşı daha savunmasız olduğu için yüzeysel aşınma ve kırılma gibi bozulmalar gözlenmiştir. Atmosferin kirlenmesine bağlı olarak oluşan gazlar, çevrede bulunan toz, is, kül gibi maddeler taşınarak yapının yüzeyine yapışmaktadır. Düzenli bakım yapılmamasına bağlı olarak bu maddeler zaman içerisinde yapı taşlarına nüfuz etmektedir.

Yapıda kullanılan taşın kolay işlenebilirliği açısından daha yumuşak olmasının da etkisiyle zaman içerisinde taş malzemede bozulmalar meydana gelmiştir. Yüzey kaybı, parça kopması, boşluk-delik oluşumu, oyuklanma, derz boşalması, yüzey kirliliği, kabuk oluşumu, bitki oluşumu ve renk değişimi yapının cephe duvarlarında açıkça gözlemlenebilir.

Şekil 4.32. Agios Georgios Kilisesi yapı taşlarındaki dış cephede meydana gelen bozulmalar (Songur arşivi, 02.07.2021)

Şekil 4.33. Agios Georgios Kilisesi doğu apsidol üst örtü silmesinde meydana gelen malzeme kaybı detayı (Songur arşivi, 27.10.2020)

Dış cephe duvarlarında zeminden başlayarak belirli bir yüksekliğe kadar devam eden tuzlanma ve renk değişimlerine rastlanmaktadır. Çatı saçağının kısmen yok olması sebebiyle duvarların üst kısımları su almış ve derzler boşalmaya başlamıştır.

Rüzgârın getirdiği bitki tohumlarının kilisenin cephesinde yoğun olarak görülen derz boşluklarına girmesi bitki oluşumunun hızlanmasına ortam hazırlamaktadır. Çatı kaplamasında kullanılan taşların büyük bölümünün kırılmış ya da sökülmiş olması yapıyı yağışlara karşı korunaksız hale getirerek bitkilerin büyümesi için elverişli bir ortam hazırlamıştır. Derz aralarında büyüyen bitkiler taş bozulmalarını hızlandırmaktadır.

Şekil 4.34. Agios Georgios Kilisesi güney cephesi çatı alınlığında meydana gelen malzeme kaybı detayı (Songur arşivi, 27.10.2020)

Şekil 4.35. Agios Georgios Kilisesi kısmen yok olan çatı saçağı ve buna bağlı gerçekleşen derz boşalması (Songur arşivi, 27.10.2020)

Şekil 4.36. Agios Georgios Kilisesi derz aralarında büyüyen bitkiler (Songur arşivi, 27.10.2020)

Kilisenin üst örtüsündeki bozulmalardan kaynaklanan hasarlar göze çarpmaktadır. Üst örtüden yapıya nüfuz eden suyun, tonozlarda oluşturduğu rutubet ve nem kilisenin yapısal dayanıklılığını olumsuz yönde etkilemektedir. Çatı saçaklarındaki malzeme eksikliği sebebiyle özellikle dış cephede taşların arasındaki derz boşluklarının belirgin şekilde açıldığı görülmektedir. Bu durum duvarların dayanımını azaltmaktadır. Yapının çatısında ve taşların arasında oluşan bitkilenme, bakımsızlığın yol açtığı bozulmalardan ve yapı malzemesinin ömrünü kısaltmaktadır. Doğal tahribata ek olarak insan etkisi nedeniyle hasara uğrayan yapının bozulma hızı ve strüktürel elemanların aldığı zarara bağlı olarak yapısal dayanıksızlığı büyük oranda artacaktır. Vandalizm, defnecilik, yağma gibi nedenlerle tahrip olan üst örtü ve yapının güvenliğini sağlayan kapı, pencerenin eksikliği yapıyı tehditlere açık hale getirmiştir. Yapı üzerinde etkili olan doğa ve insan kaynaklı risklere bakımsızlığın da eklenmesi ile yapının bozulma sürecinin hızlandığı görülmektedir.

Agios Georgios Kilisesi'ne yönelik mevcut riskler belirlenerek risk değerlendirmesi yapılmıştır. Yapıyı tehdit eden risk unsurları iç nedenler, dış nedenler (doğal afetler, insanların neden olduğu hasarlar, uzun süreli doğal etkenler) ABC Risk Analizi kapsamında ele alınarak belirlenen MR değerleri doğrultusunda risk önceliklendirilmesi yapılacaktır. Bu öncelik sıralamasına göre en acil önlem alınması

gereken risk unsuru belirlenecektir. MR değerleri bulunurken, risk unsurları ‘olay’ ve ‘kümülatif süreç’ olarak ayrılmıştır.

İç nedenler: İç nedenler, yapının tasarım ve inşa aşamasında yapılan uygulamaların zaman içerisinde yapıya yönelik tehlike oluşturup oluşturmadığına göre değerlendirilir. Bu sebeple iç nedenler kümülatif süreç kapsamında değerlendirilmelidir. Kilise yapısı için tehlike oluşturabilecek iç nedenler; kullanılan taş malzemenin yapısı, kilisenin konumu sebebiyle fay hatlarına olan uzaklığı ve konumun sağladığı ulaşılabilirlik kapsamında incelenmiştir. İç nedenler diğer tehlike unsurlarıyla birleştiğinde yapı için risk unsuru haline gelmiştir. İç nedenler yapının inşa edildiği dönemden (19. yüzyılın ikinci yarısı) günümüze kadar etkisini devam ettiren bir unsur olması nedeniyle A değeri yaklaşık olarak 170 yıl ($A= 2,5-3$) alınarak yapının aldığı hasar tahmin edilecektir. İç nedenlerin risk oluşturması için bir başka tehlike unsurunun ortama dâhil olması gerekmektedir. Örneğin, taş malzeme, uzun süreli doğal etkenler veya dışarıdan gelecek tahrip edici davranışlar sonucu çabuk aşınma özelliğinden dolayı bozulmalarla karşılaşmaktadır. Yapının bulunduğu konumun risk haline gelmesi için bulunduğu noktaya yakın bir yerde doğal afetin meydana gelmesi gerekmektedir. Ulaşılabilirlik ise bilinçsiz insanların bu durumu suiistimal etmesiyle riske dönüşmektedir. Bu yüzden belirlenen süre içerisinde (170 yıl) yalnız iç nedenlerden etkilenen her bir ögedeki değer kaybının yüzeysel ($B=2$) olacağı tahmin edilmektedir. İç nedenler olarak, IV. Derece deprem bölgesinde bulunması, fay hattına çok yakın bir konumda olmaması, sel baskınının yaygın görüldüğü bir yerde olmaması, strüktürel açıdan tasarım hatasının tespit edilmemiş olması gibi sebeplerden ötürü miras varlığının toplamda etkileneceği alanın yüzeysel ($C=2$) olacağı tahmin edilmektedir. Agios Georgios Kilisesi için iç nedenlerin oluşturduğu riskin MR değeri 6,5-7 olarak belirlenmiştir.

Deprem: AFAD kayıtlarından elde edilen verilere göre Niğde ilinde 4 ve üzeri depremlerin gerçekleşme sıklığı ortalama 20 yıl (Bkz. Şekil 3.3) olduğu için $A=2$ olarak belirlenir. Yapı malzemelerindeki kopma ve aşınmalar yapısal dayanıksızlığı artırmaktadır. Yapının genelinde görülen nem ve rutubet sorunu, strüktürel elemanlarda izlenen tahribatlar ve kilise döşemesinde açılan büyük boşluklar sebebiyle yapının depreme karşı zarar görebilirlik durumu artmaktadır. Yapının büyük bir deprem tehlikesi taşımayan bölgede yer alması ve kilisenin strüktürel

açından ayakta olması göz önünde tutularak bir depremin meydana gelmesi durumunda, etkilenen ögelerde yaşanacak değer kaybının küçük bir kısmı ($B=3$) etkileyeceği tahmin edilmektedir. Deprem gibi bir risk, miras varlığı ve içindeki tüm unsurları benzer şekilde etkiler. Dolayısıyla olası bir depremde toplamda, miras varlığının büyük bir kısmının ($C=4$) etkileneceği tahmin edilmektedir. Agios Georgios Kilisesi için deprem riskinin MR değeri 9 olarak belirlenmiştir.

Sel baskını: AFAD verilerinden elde edilen bilgilere göre son 20 yıl içerisinde Niğde'de kaydedilmiş sel felaketlerinden Yeşilova Köyü'ne ait bir veriye ulaşılmamıştır. Ancak Agios Georgios Kilisesi'nin yakın çevresinde meydana gelen sel olayları (Bkz. Şekil 4.5) bu bölge için de bir sel riski oluşabileceğini göstermektedir. Bu nedenle kilisenin bulunduğu bölge için sel olayının gerçekleşme sıklığı 30-100 yıl ($A=3-3,5$) olarak düşünülmüştür. Yakın bir dönemde kilisenin bulunduğu bölgede kaydedilen bir sel baskını olmaması nedeniyle A değeri 3 olarak alınacaktır. Sel baskınından etkileneceği öngörülen yapısal unsurlar zemin ve duvarların zemin kotuna yakın kısımlarıdır. Bu sebeple etkilenen ögelerde yaşanacak değer kaybının yüzeysel ($B=2$) olacağı tahmin edilmektedir. Niğde, sel baskınının çoğunlukla afete dönüştüğü bir il değildir. Miras varlığının toplamı göz önünde bulundurulduğunda yapısal olmayan miras değerleri olarak değerlendirebileceğimiz duvar resimlerinin bulunduğu kotların yüksek olması nedeniyle yapı toplamındaki miras kaybının yüzeysel ($C=1,5-2$) olacağı tahmin edilmektedir. Yapıya etki edecek su faktörünün, yapının toplamına oranla daha az alana etki edeceği tahmin edilmektedir. Agios Georgios Kilisesi için sel baskını riskinin MR değeri 6,5-7 olarak belirlenmiştir.

Terk ve kötü kullanım: Agios Georgios Kilisesi'nin kullanım dışı kalmaya başlaması devamında bakımsızlık durumunu ortaya çıkarmıştır. Yapının terk edilmesiyle başlayan ve bakımsızlık ile devam eden bu süreç önlem alınmaması sebebiyle yapı için süreklilik taşır. Kümülatif süreç olan terk ve kötü kullanımın oluşturduğu risk için alternatif bir periyod belirlenerek bu süre içerisinde oluşacak tahmini hasara göre B değeri için puanlama yapılacaktır. Terk ve kötü kullanımın devam eden bir tehlike olması sebebiyle 1 yıl ($A=5$) kapsamında değerlendirilecektir. Terk edilen yapının malzemelerinin bir kısmı süreç içerisinde sökülerek tahrip edilmiştir. Özellikle çatı kaplamasında kullanılan taş malzemenin sökülmesi yapının çatıdan su almasına

neden olmuştur. Yapının ihtiyaç duyduğu onarım gerçekleştirilmediği için zamanla rutubet ve nem yapısı etkisi altına alarak taşıyıcı sistemi, duvar yüzeylerini tehdit eder hale gelmiştir. Yapının terk edilmesi ve girişlerin kontrol edilmiyor olması birçok vandalizm davranışına karşı yapıyı savunmasız bırakmıştır. Yapının atıl durumda kalmasına yönelik bir önlem alınmaması ve oluşan hasarın birikerek artıyor olması, etkilenen her bir öge için değer kaybının büyük (B=4) olacağını düşündürmektedir. Terk ve kötü kullanım nedeniyle yapının tamamı tehlike altında olsa da yanılma payı düşünülerek C değeri 4,5 olarak değerlendirilmiştir. Agios Georgios Kilisesi için terk ve kötü kullanım riskinin MR değeri 13,5 olarak belirlenmiştir.

Yangın: Yapının sürekli bakımının sağlanmıyor olması kilise çevresindeki otların büyümesine ortam hazırlamaktadır. Mevsimsel sıcaklık ve yağış farklılıkları sebebiyle özellikle yaz aylarında kuruyan bu otlar küçük bir kıvılcımın oluşması durumunda dahi hızla yanarak kilise çevresini sarma riski taşır. Düzenli bir bakım sağlanmayan kilisenin çevresindeki bu otlar özellikle yaz aylarında yakılarak geçici süreliğine yok edilmektedir. Farklı zamanlarda yapılan alan ziyaretlerinde yapının çevresinde büyüyen otlar ve otların yakılmış durumu fotoğraflanmıştır. Gerçekleştirilen bu kontrolsüz ateşe verme eylemi kilise yapısını bir yangınla karşı karşıya bırakabilir. Yapının çevresinde yakılan ateş sonucu oluşan is doğrudan yapı malzemelerine nüfuz etmektedir. Bununla birlikte kilise içerisinde ateş yakıldığını gösteren kül kalıntıları da yapının sıklıkla alevlere maruz kaldığını göstermektedir. Kuruyan otların her yakıldığında yangın riski oluşturması ve bu eylemin yaz aylarında devam ediyor olması nedeniyle yapı için yangın riski 1-2 yıl (A=4,5-5) süreyle beklenebilir. Kilise yapısının dışında bir yangın meydana gelmesi durumunda yapı malzemesi üzerinde kimyasal ve fiziksel deformasyonlar, renk kaybı ve kurum birikmesi beklenmektedir. Yapının dış süslemesi olmadığı için süslemelerdeki değer kaybı yapının içinde yaşanacaktır. Yangının kilise içerisinde meydana gelmesi sonucu, yapının miras değerine büyük katkı sağlayan iç süslemelere vereceği zarar, yaşanacak olan değer kaybının büyük ölçüde artmasına neden olacaktır. Süslemelerin yoğunluğu göz önüne alınarak toplam yapıya oranla %1-%10 olacağı tahmin edildiğinden B değeri 3,5 olarak değerlendirilmiştir. Yapının bahsedilen özellikleri göz önüne alındığında, yangın meydana gelmesi durumunda yapı içerisinde tutuşarak

yangının artmasına neden olacak bir unsurun bulunmaması nedeniyle etki alanı büyük ölçüde artış göstermeyecektir. Etki alanının yapı ve çevresinde küçük bir kısmı (C=3) etkileyeceği tahmin edilmektedir. Agios Georgios Kilisesi için yangın riskinin MR değeri 11-11,5 olarak belirlenmiştir.

Vandalizm: Kümülatif süreç olan vandalizmin oluşturduğu risk için alternatif bir periyod belirlenerek bu süre içerisinde oluşacak tahmini hasara göre B değeri için puanlama yapılacaktır. Yapıya girişlerin kontrol edilmiyor oluşu, yapının yola çok yakın ve insanların rahatlıkla ulaşacağı bir noktada bulunması sebebiyle yapı, günümüze kadar birçok Vandal davranışla karşı karşıya kalmıştır. Mevcut durum incelendiğinde yapının korunması için nesnel bir adım atılmamış olması ve bahsedilen durumun devam etmesi yapının vandalizm kapsamındaki davranışlara sıklıkla maruz kalacağını göstermektedir. Bu nedenle yapı için vandalizm riskinin süreklilik taşıması sebebiyle 1 yıl (A=5) kapsamında değerlendirilecektir. Vandalizm izleri yapıda malzeme kayıpları, sıva kayıpları, is sebebiyle oluşan kararmalar, duvarlarda bulunan fresklere zarar verme, grafiti ve define arama sebebiyle yapılan kazıların oluşturduğu tahribatlar şeklinde görülmektedir. Vandalizmden etkilenen her bir ögede yaşanacak değer kaybı B değerine ulaşmamızı sağlayacaktır. Bu bağlamda özellikle zemine yakın kısımlardaki sıvaların sökülmiş olması, define arama sebebiyle zeminin farklı noktalarında boşlukların açılmış olması, yakılan ateş sebebiyle o kısımda bulunan duvar taşlarının tamamen isle kaplanması, duvar resimlerine kesici alet veya grafiti ile zarar verilmesi yaşanan değer kaybının tamamen olmasa da büyük bir kısmını ifade etmektedir. Vandalizm sebebiyle %100'lük bir değer kaybı olmadığını yapının mevcut durumunda bu tehlikeden etkilenmemiş kısımlara dayanarak söylememiz mümkündür. Tamamı değil ancak büyük bir kısmının etkilenmesi sebebiyle B değeri 4,5 olarak değerlendirilmiştir. Vandalizm riski sebebiyle miras varlığının toplamda ne kadarının etkileneceği C değerini bulmamıza yardımcı olacaktır. Bu kapsamda yapıdaki yüzeysel bileşenlerde, yapısal sistem bileşenlerinde ve duvar resimlerinde vandalizme rastlanıyor olması yapının toplamda büyük bir kısmının (C=4) etkilendiğini göstermektedir. Agios Georgios Kilisesi için vandalizmin oluşturduğu riskin MR değeri 13,5 olarak belirlenmiştir.

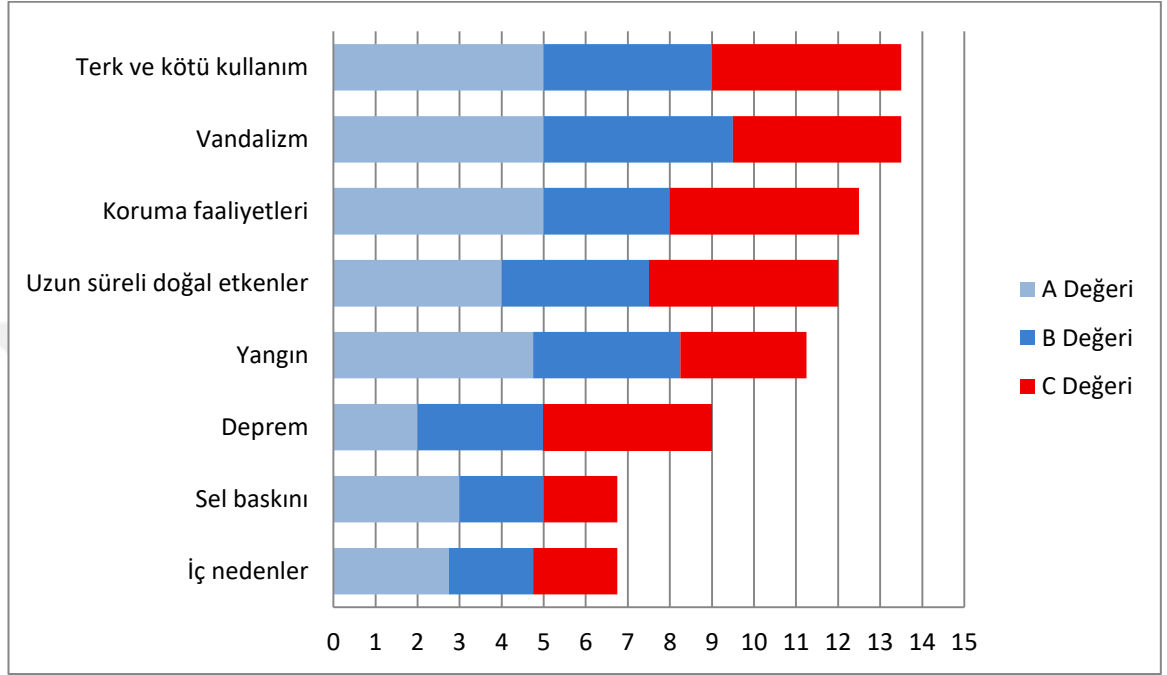
Koruma faaliyetleri: Yapı için koruma kararı 2009 yılında alınmıştır. Koruma kararı alınmasına rağmen yapıya yönelik aktif bir çalışma olmadığı görülmektedir. 2015-2016 yılında KMKD'nin yapmış olduğu çalışmada yapının korunmasına yönelik bir önlem alınmadığı belirtilmiştir. Tez kapsamında yapılan çalışmalar sonucunda koruma eksikliğinin günümüzde de devam eden bir durum olduğu anlaşılmıştır. Koruma tedbirlerinin alınmaması, terk edilmişlik ve kullanıcı eksikliğinin de getirdiği ek tehlikelerle birlikte bir risk haline dönüşmüştür. Yapıya verilen kasıtlı zararlar, kilisenin sahip olduğu miras değerinin farkında olunmamasından kaynaklanmaktadır. Zararlı eylemlere neden olan ziyaretçilerin yapıyı koruma konusunda bilinçsiz oldukları görülmektedir. Toplumun koruma faaliyetlerine dâhil olmasında yaşanan eksiklikler, sürdürülebilir bir korumanın sağlanmasında engel oluşturmaktadır. Koruma faaliyetlerinin yapı üzerindeki etkisinin sürekliliği nedeniyle kümülatif süreç kapsamında değerlendirilen bu risk unsuru için A değeri 1 yıl ($A=5$) kısas alınarak değerlendirilecektir. 1 yıl içerisinde yaşanacak tahmini değer kaybı B değerine ulaşmamızı sağlayacaktır. Koruma faaliyetlerinin riskten etkilenen ögelerde neden olduğu değer kaybı, süreç içerisinde birikim sonucu ortaya çıkmaktadır. Ögelerde yaşanan değer kaybının birikerek günümüzdeki hali almış olması 1 yıllık zaman içerisinde düşünüldüğünde küçük bir kısma ($B=3$) karşılık geleceği düşünülmektedir. Bu risk nedeniyle miras varlığının toplamda ne kadarının etkileneceği ise C değerini belirleyecektir. Koruma faaliyetlerindeki eksiklik doğrudan miras varlığını tehdit etmektedir. Bu nedenle yapının bahsedilen risk unsurundan yapının tamamı veya büyük bir kısmının ($C=4,5$) etkileneceği tahmin edilmektedir. Agios Georgios Kilisesi için koruma faaliyetlerinin oluşturduğu riskin MR değeri 12,5 olarak belirlenmiştir.

Uzun süreli doğal etkenler: Uzun süreli doğal etkenlerin oluşturduğu risk kümülatif bir süreci kapsadığı için alternatif bir periyod belirlenerek bu süre içerisinde oluşacak tahmini hasara göre B değeri için puanlama yapılacaktır. Yapının kullanım dışı olması ve bakımının yapılmıyor olması doğal etkenlerin uzun vadede yapıya vereceği hasarın devamlılığına neden olur. Doğal etkenler sebebiyle meydana gelen bozulmalar uzun zamanlar içerisinde birikerek gerçekleştiği için A değeri 10 yıl ($A=4$) alınarak oluşacak değer kaybı tahmin edilecektir. Uzun süreli doğal etkenlerden etkilenen her bir ögede yaşanacak değer kaybı B değerine ulaşmamızı

sağlayacaktır. Yapının su alması nedeniyle oluşan ve zamanla yapının geneline yayılmış olan rutubet ve nem, sıva dökülmelerine, duvar resimlerinin bozulmasına neden olmuştur. Duvar resimlerinin renkleri solmuş ve süslemeler zarar görmüştür. Yapıdaki demir ögeler zamanla korozyona uğramıştır. Bunların yanı sıra yapıda kullanılan taş malzemede meydana gelen aşınmalar ve yüzey kirlenmeleri yapının büyük bir bölümünde görülmektedir. Derz aralarında büyüyen bitkiler de taş bozulmalarını hızlandırmaktadır. 19. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilen yapıda uzun süreli doğal etkenlerin günümüze kadar neden olduğu bozulmaları görmekteyiz. Rutubet, nem, tuzlanma, yapı malzemesinde aşınma ve derz boşalmaları, sıva dökülmeleri, duvar resimlerinin bozulması, bitkilenme şeklinde kendini gösteren uzun süreli doğal etkenlerin sonuçlarının uzun vadede görüldüğü göz önünde tutularak belirlenen 10 yıl içerisindeki değer kaybının küçük bir kısmı (B=3,5) oluşturacağı tahmin edilmektedir. Uzun süreli doğal etkenler, miras varlığının bütününe tehdit etmektedir ancak yanılma payı düşünülerek, toplamda tamamı değil ancak büyük bir kısmının (C=4,5) etkileneceği tahmin edilmektedir. Agios Georgios Kilisesi için uzun süreli etkenlerin oluşturduğu riskin MR değeri 12 olarak belirlenmiştir.

Terk ve kötü kullanım, koruma politikaları, vandalizm, uzun süreli doğal etkenler, yangın, deprem, sel baskını, iç nedenlere ait MR değerlerini elde etmek amacıyla yapılan çalışmada risk unsurları 'olay' ve 'kümülatif süreç' olarak ayrılmıştır. Ancak risk unsurlarının MR değerleri tek tabloda işlenmiştir. Yapı için her biri risk oluşturan unsurları, bu tabloda bir arada görebilmek risklerin önceliklendirilmesi açısından gereklidir. Örneğin, 'kümülatif bir süreç' olan uzun süreli doğal etkenlerin çok yüksek (11,5) olduğu bu durumda 'olay' olan deprem, aşırı yüksek (14) bir risk olarak karşımıza çıkabilirdi. O zaman deprem, uzun süreli doğal etkenlerden daha öncelikli bir hale gelirdi. Bu sebeple MR değerlerini sıralarken tüm risklerin aynı tabloda yer alması gerektiği düşüldü. Ancak öneriler aşamasında kümülatif süreç ve olay olan risk unsurları arasında bir ayırım yapılmıştır. Kümülatif süreç kapsamında değerlendirilen terk ve kötü kullanım, koruma faaliyetleri, vandalizm, uzun süreli doğal etkenler ve iç nedenler için bir müdahale anı söz konusu değildir. Bu riskler zaman içerisinde birikerek oluşur ve bu risklere yönelik alınacak önlemler de bir süreci kapsamalıdır. Ancak olay kapsamında değerlendirilen deprem ve sel için

olayın meydana geldiğinde yapılması gereken bir müdahale anı söz konusudur. Bu sebeple sonuç kısmında risk unsurları için iki ayrı sınıflandırma yapılarak öneriler aktarılmıştır. Agios Georgios Kilisesi kapsamında risk unsurlarına yönelik elde edilen MR değerlerinin sınıflandırması aşağıda belirtilmiştir.

Şekil 4.37. Agios Georgios Kilisesi için belirlenmiş ve analiz edilmiş 8 risk unsurunun MR değerlerini gösteren öncelik grafiği

Tablo 4.1. Agios Georgios Kilisesi için belirlenmiş risk unsurlarının derecelendirme cetveli

4,5	5	5,5	6	6,5	7	7,5	8	8,5	9	9,5	10	10,5	11	11,5	12	12,5	13	13,5	14	14,5	15
Düşük						Orta					Yüksek				Çok Yüksek			Aşırı Yüksek			
•Sel baskını(6,5-7) •İç nedenler(6,5-7)						•Deprem(9)					•Yangın(11-11,5)				•Uzun süreli doğal etkenler (12) •Koruma politikaları(12,5)			•Terk ve kötü kullanım (13,5) •Vandalizm (13,5)			

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmaların sonucunda ulaşılan risk değerlendirme cetveli risk yönetimi planı geliştirilmesinde yardımcı olacak önemli bir çıktıdır ve öncelikli olarak hangi tehlikelere karşı hazırlık yapılması gerektiğine karar vermekte yardımcı olur. Bu kapsamda, Agios Georgios Kilisesi üzerindeki risk unsurlarına yönelik elde edilen öncelik grafiğine göre yapıyı tehdit eden risklerin öncelik sıralaması belirlenmiştir (Bkz. Tablo 4.1).

Agios Georgios Kilisesi için yapılacak risk yönetimi önerisi iki ayrı durum için incelenecektir. Terk ve kötü kullanım, koruma faaliyetleri, vandalizm ve uzun süreli doğal etkenlerin yapıya verdiği zarar bir süreç içinde birikerek oluşmaktadır. Dolayısıyla müdahale edilebilecek bir ‘an’ söz konusu değildir. Risk unsurlarının belirli süreç içinde yapıya zarar vermesi gibi yapılacak müdahale de bir süreci kapsmalı ve süreklilik sağlamalıdır. Oysa deprem ve sel baskını meydana gelecek doğal bir olayın sonucunda aniden gerçekleşmektedir ve bir ‘müdahale anı’ söz konusudur. Bu nedenle Agios Georgios Kilisesi’ne yönelik incelenen afet riski taşıyan deprem, sel baskını için afet sırasında ve afet sonrasında yapılması gerekenler hakkında öneriler sunulacaktır.

Terk ve kötü kullanım: Kullanıma terk edilen yapı ihtiyaç duyduğu ufak onarımlar dahi gerçekleştirilemediğinden ek risklere maruz kalmaktadır. Bu noktada kullanıma terk edilen yapının, bakım ve onarımı gerçekleştirilmelidir. Kilisedeki eksik parçaların yapının özgünlüğüne uygun bir şekilde tamamlanması gerekmektedir. Yapıda meydana gelen bitkilenme problemi çözülerek yapının su alması konusunda gerekli önlemler alınmalı ve malzeme kaybı giderilmelidir. Saçakların kırılan parçaları onarılmalı ve yüzey kaybına uğrayan taşların tamiri yapılmalıdır. Söküldüğü tespit edilen kapı ve pencereler kiliseye uygun bir şekilde tamamlanmalıdır. Nem sorunu görülen yapıda çatı ve zemin için uygun iyileştirmeler yapılmalıdır. Yapıda gözlenen yoğun rutubet için acil önlem alınmalıdır.

Pencere açıklığında cam olmaması, çatıdaki kaplamaların eksilmesi sebebiyle içeri giren yağmurun rutubet oluşumuna etkisinin büyük olduğunu göz önüne alarak aslına uygun pencere ve kapının takılması, yapının su almasına neden olan onarımların acilen yapılması önerilir.

Terk edilen yapıya yönelik çalışmalar sadece fiziksel iyileştirilme olarak kalmamalıdır. Yapının kullanımının teşvik edilmesi, yapının bölgedeki tehditlerden korunması konusunda önemli bir adım olacaktır. Bu sebeple Agios Georgios Kilisesi için uygun bir işlev tanımlanması ve kullanımı devam edecek olan bu yapının korunması için kullanıcıların bilinçlendirilerek miras yapısı olarak taşıdığı önem konusunda farkındalığın artırılması gerekmektedir. Bu konudaki çalışmalar toplumun kültürel yapısına, çevresine ve ihtiyaçlarına uygun bütünsel bir yaklaşımla olmalıdır. Yapıya işlevsel bir içerik kazandırarak kullanımının teşvik edilmesi sürdürülebilir bir koruma için önemli bir adım olacaktır.

Tablo 5.1. Terk ve kötü kullanım riskine yönelik Risk Yönetimi Önerisi

HAZIRLIK (Terk ve kötü kullanım)	Belgeleme	<ul style="list-style-type: none"> • Agios Georgios Kilisesi'nin tarihinin araştırılması ve Yeşilova Köyündeki konumu, • Agios Georgios Kilisesi hakkında genel bilgilerin araştırılması, • Agios Georgios Kilisesi'nin mimari özelliklerinin incelenmesi, • Agios Georgios Kilisesi'ne ait rölöve çizimlerinin yapılması.
	Riskin Değerlendirilmesi	<p>Agios Georgios Kilisesi için terk ve kötü kullanımın oluşturduğu risklerin analizi ve etkilerinin belirlenmesi kapsamında;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kilisenin kullanıcı eksikliği nedeniyle işlevsiz kaldığı, • Yapının terk edilmiş durumda olduğu ve hatalı kullanımlara maruz kaldığı, • Yapının su alması nedeniyle duvar resimlerinde hasarlar oluştuğu, • Müdahale edilmeyen malzeme kaybı sebebiyle nem, rutubet oluşumunun artarak devam ettiği, • Yapı malzemelerinde yüzeysel aşınma, kırılmalar ve derz boşalmalarının meydana geldiği, • Derz aralarında büyüyen bitkisel oluşumların olduğu, • Bakım ve onarım eksikliği sebebiyle alınan hasar boyutunun giderek arttığı gözlemlenmiştir. <p>'Terk ve kötü kullanım' risk unsurunun derecesi 13,5 (aşırı yüksek) olarak belirlenmiştir.</p>

Tablo 5.1. (Devam) Terk ve kötü kullanım riskine yönelik Risk Yönetimi Önerisi

HAZIRLIK (Terk ve kötü kullanım)	Risk Azaltma	<p>Agios Georgios Kilisesi üzerinde terk ve kötü kullanım tehlikesinin oluşturduğu riskleri azaltmak için;</p> <ul style="list-style-type: none">• Koruma-kullanma dengesi gözetilerek yapıya uygun bir işlev tanımlanması,• Duvar resimlerinin daha fazla tahribata uğramaması için gereken bakımın yapılması,• Yapı malzemelerinin arasında dahi oluşmuş olan bitkilerin temizlenmesi,• Su alma problemine yönelik çatı ve saçak onarımının yapılması, yapıya uygun olacak şekilde pencerelerin takılması,• Yapı içinde ve yapının yakın çevresinde oluşan kirliliğin temizlenmesi önerilmektedir.
-------------------------------------	--------------	--

Vandalizm: Kullanıma terk edilen yapı, bilinçsiz kişilerce hatalı kullanım, define aramak, ateş yakmak ve yapı üzerine karalamalar yapmak gibi zarar veren davranışlara hedef olması dolayısıyla büyük risk altındadır. Herhangi bir tedbir alınmadan isteyen herkesin yapıya ulaşabiliyor olması, kilise girişinde bir güvenlik önleminin olmaması yapıyı saldırılara açık hale getirmektedir. Bu noktada yapının, bulunduğu bölgedeki vandalizmden korunması amacıyla kiliseye girişlerin kontrol altında tutulabilmesi gerekli görülmektedir. Kilise içerisindeki duvar resimlerinin korunabilmesi için kapı ve pencerelerin takılması alınabilecek acil önlemlerden birisidir. İç mekândaki kalem işi süslemelerin, büyük ölçüde eksikleri tamamlamaya yeterli olduğu gözlenmiştir. Kilise duvarlarında, tonoz ve kemerlerinde bulunan duvar resimlerinin aslına uygun biçimde tamamlanması bu işlemlerin zamanla tamamen yok olmasının önüne geçecektir. Koruma bilinci yüksek kültür seviyesi ile gelişir, bu nedenle tarihi ve geçmiş kültürleri ile arasında bağlantı kuramayan, sosyal belleğin yitime uğradığı topluluklarda genele yayılmış bir koruma kültürü ile karşılaşmak oldukça zordur (Asatekin, 2004). Bu kapsamda toplumun yapının önemi hakkında bilinçlendirilmesi ve topluma kültürel mirasın korunması konusunda çeşitli eğitimlerin verilmesi, yapının uğradığı vandalizme karşı alınabilecek etkili önlemlerden biri olacaktır. Yapının ihtiyaç duyduğu bakım ve onarımların gerçekleştirilmesi, yapının bölgedeki vandalizm, definecilik ve kundaklama gibi tehditlerden korunması konusunda önemli bir adım olacaktır. Bu sebeple Agios Georgios Kilisesi'nin sürekli korunmasının sağlanması için kullanıcıların

bilinçlendirilmesi ve miras yapısı olarak taşıdığı önem konusunda farkındalığın artırılması gerekmektedir.

Tablo 5.2. Vandalizm riskine yönelik Risk Yönetimi Önerisi

HAZIRLIK (Vandalizm)	Belgeleme	<ul style="list-style-type: none">• Agios Georgios Kilisesi'nin tarihinin araştırılması ve Yeşilova Köyündeki konumu,• Agios Georgios Kilisesi hakkında genel bilgilerin araştırılması,• Agios Georgios Kilisesi'nin mimari özelliklerinin incelenmesi,• Agios Georgios Kilisesi'ne ait rölöve çizimlerinin yapılması.
	Riskin Değerlendirilmesi	<p>Agios Georgios Kilisesi için vandalizmin oluşturduğu risklerin analizi ve etkilerinin belirlenmesi kapsamında;</p> <ul style="list-style-type: none">• Kullanıma terk edilen yapıya izinsiz girilerek define kazılarının yapıldığı,• Yapı içinde ateş yakılmasıyla oluşan isin yapı duvarlarına zarar verdiği,• Yapı duvarları üzerine karalamalar yapıldığı ve duvar resimlerinin tahrip edildiği,• Sütun yüzeylerindeki kimi kısımlarının kesici aletler ile koparıldığı,• Özellikle çatı kaplamasında kullanılan taş malzemelerin söküldüğü gözlemlenmiştir. <p>'Vandalizm' risk unsurunun derecesi 13,5 (aşırı yüksek) olarak belirlenmiştir.</p>
	Risk Azaltma	<p>Agios Georgios Kilisesi üzerinde vandalizm tehlikesinin oluşturduğu riskleri azaltmak için;</p> <ul style="list-style-type: none">• Yapıya izinsiz girişlerin kontrol altında tutulabilmesi için kiliseye uygun kapı ve pencerelerin takılması,• Tahrip olan duvar resimlerinin tamamlanarak yok olmasının önüne geçilmesi,• Sökülen yapı malzemelerinin onarımının sağlanması,• Vandalizmi azaltmak amacıyla toplumun miras kavramı konusunda bilgilendirilmesine yönelik çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Koruma faaliyetleri: Yapıya yönelik detaylı bir envanter çalışması yapılarak yapının bütünüyle kayıt altına alınması, risk yönetimi ve koruma planı sonucunda belirlenen, yapının ihtiyaç duyduğu müdahaleleri gerçekleştirmek, kültür mirasının afetlere ve diğer risklere karşı hazırlıklı hale getirilmesi yapıya yönelik etkili bir koruma politikası oluşturulması konusunda önemli bir yere sahiptir. Kültür varlıklarının korunması konusunda görev alacak kurum, kuruluşlar ve yerel halk büyük rol oynamaktadır. Kilise için koruma kullanma dengesi gözetilerek sürdürülebilir

koruma yaklaşımları izlenmelidir. Koruma faaliyetlerini içeren her türlü çalışma bütüncül bir yaklaşımla yönetilmelidir. Bu kapsamda Nevşehir Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu, Ömer Halisdemir Üniversitesi, Niğde Belediyesi, Niğde Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Niğde Valiliği, Niğde İl Özel İdaresi ve bünyesinde yer alan KUDEB koruma sürecinin en önemli aktörleridir. Diğer önemli aktörler ise halkın katılımının sağlandığı sivil toplum örgütleridir. Halkın koruma çalışmalarına katılımının sağlanabilmesi için koruma konusunda bilinçlendirilmeleri gerekmektedir. Bu sebeple miras yapısının korunması konusu ile ilgili olarak toplantı, seminer ve eğitimler düzenlenerek farkındalığın ve bilincin artırılması önemli bir adım olacaktır. Yapının bulunduğu çevrede yaşayan veya burayı geçici süreyle ziyaret eden halkın bilinçlendirilerek alanla ilgili ortak bir çözüm arayışına girilmesi hem risk yönetiminin hem de koruma çalışmalarının etkinliğini artıracaktır. Ayrıca, alana kilisenin tarihini ve önemini kısaca anlatan bilgilendirme tabelasının koyulması önerilmektedir. Çünkü en önemli problemlerden bir tanesi, Agios Georgios Kilisesi'nin tarihi değerlere sahip olduğunun farkında olunmamasıdır. Bu tabelanın farkındalık oluşmasına yardımcı olarak yapının yerel halk tarafından korunmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Kullanımı devam eden tarihi yapılarda, işlevsiz ve kullanıcısız kalan yapılara oranla koruma eyleminin daha sağlıklı gerçekleşmesi nedeniyle yapının uygun bir işlev yüklenerek hayata dâhil edilmesi önerilmektedir. Afet risk yönetimi konusunda çalışacak ekibin kurulması ve yerel halkın afet durumunda nasıl davranmaları gerektiği konusunda eğitilmesi gerekmektedir. Yapı için gereken müdahalelerin uygulanabilmesi sebebiyle fon başvurusunda bulunulması maddi kaynak sağlanması açısından yardımcı olacak bir adım olabilir. Miras varlığı olarak gelecek nesillere aktarılması gereken yapı için etkili bir korumanın sağlanması amacıyla uzman kişilerle kapsamlı bir planlama yapılması gerekmektedir. Yapı için eksik olan koruma politikalarının belirlenmesi büyük önem arz etmektedir.

Tablo 5.3. Koruma faaliyetlerine yönelik Risk Yönetimi Önerisi

HAZIRLIK (Koruma Faaliyetleri)	Belgeleme	<ul style="list-style-type: none"> • Agios Georgios Kilisesi'nin tarihinin araştırılması ve Yeşilova Köyündeki konumu, • Agios Georgios Kilisesi hakkında genel bilgilerin araştırılması, • Agios Georgios Kilisesi'nin mimari özelliklerinin incelenmesi, • Agios Georgios Kilisesi'ne ait rölöve çizimlerinin yapılması.
-----------------------------------	-----------	--

Tablo 5.3. (Devam) Koruma faaliyetlerine yönelik Risk Yönetimi Önerisi

HAZIRLIK (Koruma Faaliyetleri)	Riskin Değerlendirilmesi	<p>Agios Georgios Kilisesi için koruma faaliyetlerinin oluşturduğu risklerin analizi ve etkilerinin belirlenmesi kapsamında;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yerel halk ve ziyaretçiler tarafından yapının korunmasına yönelik bir bilincin tam olarak oluşmadığı, • Miras değerlerinin korunması, yönetilmesi, izlenmesi ve denetlenmesine yönelik eksiklikler olduğu, • Tescillenmiş bir yapı olmasına rağmen yapının güvenliği için tedbir alınmadığı, • Koruma ve denetleme çalışmalarının yetersiz olması sebebiyle kaçak kazıların yapıldığı gözlemlenmiştir. <p>'Koruma faaliyetleri' risk unsurunun derecesi 12,5 (çok yüksek) olarak belirlenmiştir.</p>
	Risk Azaltma	<p>Agios Georgios Kilisesi üzerinde koruma faaliyetlerinin oluşturduğu riskleri azaltmak için;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yapının korunması konusunda sorumlu olan kuruluşlar tarafından yapının ihtiyaç duyduğu müdahalelerin gerçekleştirilmesi, • Kullanımı devam eden yapılarda sürdürülebilir korumanın , • Maddi problemlerin önüne geçmek amacıyla yapının korunması için gereken fon kaynaklarının oluşturulması, • Bulunduğu bölgede yapının fark edilmesini sağlamak ve önemini anlatmak amacıyla çalışmalar yürütülmesi, • Yapının kullanımı teşvik edilerek sürdürülebilir korumanın sağlanması, • Kilisenin miras yapısı olarak önemini anlatan ve mirasın korunması konusunda farkındalık oluşturan toplantı, seminer ve eğitimlerin düzenlenmesi önerilmektedir.

Uzun süreli doğal etkenler: Yapının kullanım dışı olması sebebiyle ortaya çıkan bakımsızlık durumu doğal etkenlerin zamanla yapıya zarar vermesine neden olmaktadır. Yapı malzemelerinde oluşan bitkiler temizlenmeli ve yeni bitki oluşumunun önlenmesi için tedbirler alınmalıdır. Yapının su alması nedeniyle büyük bir kısmı etkisi altına alan nem ve rutubet sorununun çözülmesi amacıyla, yapıya suyun nüfuz etmesinin önüne geçilmelidir. Özellikle üst örtüdeki eksik malzemeler tamamlanmalı, kapı-pencere yapıya uygun olacak biçimde eklenmelidir. Yapının ihtiyaç duyduğu onarımların gerçekleştirilmesi ve düzenli bakımının sağlanmasıyla uzun süreçlerde oluşan bozulmaların önüne geçmek mümkündür. Yapının aktif olarak kullanılması sürekli bakımının sağlanması konusunda yardımcı olabilecek bir unsur olarak düşünülmektedir.

Tablo 5.4. Uzun süreli doğal etkenlere yönelik Risk Yönetimi Önerisi

HAZIRLIK (Uzun süreli doğal etkenler)	Belgeleme	<ul style="list-style-type: none"> • Agios Georgios Kilisesi'nin tarihinin araştırılması ve Yeşilova Köyündeki konumu, • Agios Georgios Kilisesi hakkında genel bilgilerin araştırılması, • Agios Georgios Kilisesi'nin mimari özelliklerinin incelenmesi, • Agios Georgios Kilisesi'ne ait rölöve çizimlerinin yapılması.
	Riskin Değerlendirilmesi	<p>Agios Georgios Kilisesi için uzun süreli doğal etkenlerin oluşturduğu risklerin analizi ve etkilerinin belirlenmesi kapsamında;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yapı malzemeleri arasında büyüyen bitkilerin malzemelerin bozulmasını hızlandırdığı, • Yapının su alması nedeniyle nem ve rutubet sorununun olduğu, • Yapının atıl durumda olması sebebiyle doğal etkenlerin yapıya verdiği hasar boyutunun giderek arttığı gözlemlenmiştir. <p>'Uzun süreli doğal etkenlerin' risk derecesi 12 (çok yüksek) olarak belirlenmiştir.</p>
	Risk Azaltma	<p>Agios Georgios Kilisesi üzerinde uzun süreli doğal etkenlerin oluşturduğu riskleri azaltmak için;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yapının düzenli bakımının sağlanması, • Yapı malzemelerinin arasında büyüyen bitkilerin temizlenmesi ve yenilerinin oluşmaması için tedbir alınması, • Nem ve rutubet sorununa yönelik çalışmaların yapılması ve eksik malzemelerin tamamlanması, • İhtiyaç duyduğu bakım ve onarımın sürekliliğinin sağlanması için bilinçli bir kullanıcı kitlesinin oluşturulmasına katkı sunulması önerilmektedir.

Yangın: Kiliseye girişlerin kontrol edilmiyor olması yapıyı dış tehditlere karşı tamamen savunmasız hale getirmektedir. Bu savunmasızlık durumu, yapı dışında ve içinde ateş yakılması sebebiyle oluşan kararmalar ve kirlilik gibi unsurların oluşmasıyla sonuçlanmaktadır. Yapıya girişlerin kontrol edilmesi ve eksik olan yapı elemanlarının (kapı-pencere) tamamlanması kiliseye bilinçsiz kişilerin girmemesi için alınabilecek önlemlerdendir. Kilisenin yakın çevresinde bulunan kuru otlar, çabuk tutuşarak küçük bir kıvılcımı dahi hızla büyüterek çevreye yayabilir. Bu nedenle kuruyan bitkilerin temizliği düzenli olarak yapılmalıdır. Meydana gelebilecek yangın ihtimali düşünülerek yangın söndürme tüpü ya da yapının çevresine yangın musluğu gibi söndürücü sistemlerin eklenmesi önerilmektedir.

Tablo 5.5. Yangına yönelik Risk Yönetimi Önerisi

HAZIRLIK (Yangın)	Belgeleme	<ul style="list-style-type: none"> • Agios Georgios Kilisesi'nin tarihinin araştırılması ve Yeşilova Köyündeki konumu, • Agios Georgios Kilisesi hakkında genel bilgilerin araştırılması, • Agios Georgios Kilisesi'nin mimari özelliklerinin incelenmesi, • Agios Georgios Kilisesi'ne ait rölöve çizimlerinin yapılması.
	Riskin Değerlendirilmesi	<p>Agios Georgios Kilisesi için yangın riskinin analizi ve etkilerinin belirlenmesi kapsamında;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kilisenin yakın çevresinde bulunan kuru otların çabuk tutuşarak olası bir ateşi büyütme tehlikesi taşıdığı, • Yapı dışında ve içinde ateş yakıldığını gösteren kül kalıntıları ve kararmaların olduğu gözlemlenmiştir. <p>'Yangın' risk unsurunun derecesi 11-11,5 (yüksek) olarak belirlenmiştir.</p>
	Risk Azaltma	<p>Agios Georgios Kilisesi üzerinde yangın riskini azaltmak için;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kiliseye girişlerin kontrol edilmesi, • Kilisenin yakın çevresinde bulunan kurumuş bitkilerin temizliğinin düzenli olarak yapılması, • Yapının çevresine yangın musluğu gibi söndürücü sistemlerin veya yangın tüpünün eklenmesi önerilmektedir.

Agios Georgios Kilisesi için belirlenen risk faktörlerinden deprem ve sel ani gerçekleşen olaylar olduğu için ve meydana geldiği anda verdiği zararlar sonucu afete dönüşebilme potansiyeli taşıdığı için bu risklere yönelik risk yönetimi ve kriz yönetimi birlikte değerlendirilecektir. Risk yönetimi kapsamında risk değerlendirme, risk azaltma, hazırlık, tahmin/erken uyarı aşamaları yer alırken; kriz yönetiminde ise müdahale, iyileştirme aşamaları yer almaktadır.

Agios Georgios Kilisesi için hazırlanan afet risk yönetimi planı, afete hazırlık, afet sırasındaki müdahaleler, afet sonrasındaki onarım ve iyileştirme ile oluşturulan planın güncellenmesi çalışmalarını içermektedir.

Afet risklerini anlamak, bu risklerin yönetim süreçlerini daha etkin hale getirecektir. Daha doğru bir risk yönetimi için; afete hazırlık çalışmalarını geliştirmek, afet risklerinin azaltımı yönünde yatırım yapmak, iyileştirme ve yeniden yapılanma yönünde çalışmalar yapmak afetin meydana getirdiği olumsuz koşulların düzeltilmesi için gerekli adımlardır.

Tablo 5.6. Afete yönelik Risk Yönetimi Önerisi

HAZIRLIK	Belgeleme	<ul style="list-style-type: none"> •Agios Georgios Kilisesi'nin tarihinin araştırılması ve Yeşilova Köyündeki konumu, •Agios Georgios Kilisesi hakkında genel bilgilerin araştırılması, •Agios Georgios Kilisesi'nin mimari özelliklerinin incelenmesi, •Agios Georgios Kilisesi'ne ait rölöve çizimlerinin yapılması, •Agios Georgios Kilisesi'nin yapı malzemelerinin fiziksel, kimyasal ve mekanik davranışının incelenmesi, •Agios Georgios Kilisesi'nin yapı malzemesinin higrotermal özelliklerinin incelenmesi, •Agios Georgios Kilisesi'nin strüktürel özellikleri ve yükler altındaki davranışı, zemin özellikleri gibi detay bilgilerin öğrenilmesi.
	Riskin Değerlendirilmesi	<p>Olası risklerin analizi;</p> <ul style="list-style-type: none"> •İç nedenler, •Uzun süreli doğal etkenler, •Doğal afetler, •İnsanların neden olduğu hasarlar, •Belirlenen riskleri ve etki düzeylerini anlamak.
	Risk Azaltma	<p>Risk azaltma önerileri;</p> <ul style="list-style-type: none"> •Bakım, onarım ve sağlamlaştırma, •İzleme ve denetleme, •Koruma politikaları ve paydaşların düzenlenmesi, •Risklerin azaltımı yönünde yatırım yapmak.
	Hazırlık	<ul style="list-style-type: none"> •Acil durumlar için hareket planları hazırlamak, •Acil durum ekibinin kurulması ve ekipler arasındaki koordinasyonun sağlanması, •Tatbikat ve eğitimlerin yapılması, •Tahmini ve erken uyarı sistemlerinin oluşturulması ve kontrol edilmesi, •Geçici depolama ve güvenli bölgelerin oluşturulması, •Daha etkin bir müdahale için hazırlık çalışmalarını geliştirmek.
MÜDAHALE	Afet Sırası	<p>Agios Georgios Kilisesi için afet sırasında yapılacaklar;</p> <ul style="list-style-type: none"> •Hazırlanan acil durum planlarını uygulamak, •Koruma uzmanlarını aşamaya dâhil etmek.
İYİLEŞTİRME	Afet sonrası	<p>Agios Georgios Kilisesi için değerlendirme ve kurtarma planlaması;</p> <ul style="list-style-type: none"> •Çevresel, alansal ve yapısal zararın değerlendirilmesi, •İyileştirme (onarım, restorasyon ve güçlendirme) çalışmalarının belirlenmesi, •İyileştirme çalışmaları için uygulamadan sorumlu kişilerin belirlenmesi, •İyileştirme çalışmaları için gerekli bütçenin sağlanması.

Tablo 5.6. (Devam) Afete yönelik Risk Yönetimi Önerisi

İYİLEŞTİRME	Planın Güncellenmesi	<ul style="list-style-type: none">•Hazırlık ve müdahale çalışmalarındaki eksik noktaların belirlenmesi,•Hazırlık ve müdahale planındaki eksiklikleri gidererek daha iyi bir risk yönetim modeli oluşturulması,•Afet öncesinde tatbikat ve simülasyonlarla, oluşturulan yeni planın gözden geçirilmesi, denetlenmesi ve güncellenmesi.
-------------	----------------------	---

Deprem tehdidi: Niğde’de meydana gelecek depremin şiddetinin az olacağı öngörüle bile, yapının zarar görebilirliğinin fazla olması kilise üzerindeki deprem riskinin boyutlarını değiştirmektedir. Bunlar göz önünde bulundurulduğunda yapının olası bir deprem durumunda alacağı hasar boyutu artmaktadır. Kilisenin, meydana gelebilecek bir depreme bağlı olarak alacağı hasarın azaltılması, bu yapının bakımının yapılması ile mümkün olacaktır. Yapının depremden korunması afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılacak olan faaliyetlere bağlıdır. Deprem öncesinde taşıyıcı sisteminin depreme karşı güvenlik durumu belirlenip yapısal sorunları saptanarak gereken önlemler alınmalı ve olası bir afet durumuna karşı hazırlıklar tamamlanmalıdır. Yapı malzemesine yönelik araştırmalar yapılmalıdır. Yapı malzemesinin fiziksel, kimyasal, mekanik davranışı ve higrotermal özellikleri incelenmelidir. Higrotermal özellikleri değerlendirilerek, yapının duvar konstrüksiyonunu oluşturan katmanların her birinin iç ve dış fiziksel etkenlere karşı duvarı ne oranda koruduğu, duvar konstrüksiyonunun değişen iklimsel koşullara karşı verdiği tepki ve uzun dönem boyunca gösterdiği çalışma performansının bilinmesi gereken önemli kriterlerden biridir. Yapının strüktrel özellikleri ve yükler altındaki davranışı, zemin özellikleri gibi bilgiler programlı ve titiz bir çalışmayla elde edilmelidir. Böylelikle yapının deprem sırasındaki davranışı tahmin edilebilir ve buna göre önlemler alınarak afet sırasında uygulanabilir bir plan hazırlanabilir.

Afet sırasında, hazırlanan plana göre hareket edilmelidir. Afet sonrasında ise acil müdahale yöntemleri ile yapı desteklenerek onarımı sağlanmalıdır. Deprem gerçeği, kilisenin miras öğelerinin bütünlüğünü, taşıdığı değerleri, özgünlüğünü tehdit etmekte ve bu öğelerin kayıpları ya da hasar görmeleri; kültürel değerlerinin, geçmişe dair bilgilerin yok olması anlamına gelmektedir. Bu durum, risk olgusunun kendisi gibi çok yönlü bir bakış açısı ve müdahale yöntemi gerektirmektedir. Yapının

daha uzun süre ayakta kalması için olası bir depreme karşı gereken önlemler en kısa sürede alınmalıdır.

Risk değerlendirmesi: Agios Georgios Kilisesi için yapılan çalışmada deprem risk unsurunun derecesi 9 (orta) olarak belirlenmiştir.

Risk azaltma:

- Yapının ihtiyaç duyduğu bakım, onarım faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi,
- Yapının depreme dayanıklılığını artırmak için yapısal elemanların depreme karşı güçlendirilmesi,
- Yapısal strüktürü olumsuz etkileyen su faktörünün yapıdan uzaklaştırılması amacıyla çatıdaki malzeme onarımlarının yapılması ve uygun drenaj sisteminin uygulanması,
- Depremden sonra meydana gelebilecek yangın düşünülerek yangın söndürme tüpü ya da yapının çevresine yangın musluğu gibi söndürücü sistemlerin eklenmesi, yangını tetikleyebilecek kilise çevresindeki kuruyan otların bakımının sağlanması,
- Kültürel miras yapısı olan kilisenin karşı karşıya olduğu riskler konusunda toplumda ve yerel / ulusal hükümette farkındalığının artırılması önerilmektedir.

Hazırlık:

- Deprem anındaki acil durum için planlama yapılması,
- Deprem afeti risk yönetimi konusunda çalışacak ekibin kurulması ve ekipler arasındaki koordinasyonun sağlanması, sorumlu kişilerin rolleri arasında net bir ayrımın yapılması,
- Yerel halkın deprem gerçekleşmesi durumunda nasıl davranmaları gerektiği konusunda bilinçlendirilmesi,
- Geçici depolama alanlarının ve güvenli bölgelerin belirlenmesi,
- Deprem için erken uyarı sistemlerinin kurulması, düzenli aralıklarla bakımlarının yapılması, olası durumlardaki değişikliklerle tekrar güncellenmesi,
- Fon başvurusunda bulunulması,
- Depreme müdahale tatbikatları ve simülasyonlarının yapılması önerilir.

Müdahale (Afet sırası):

- Acil duruma hazırlık aşamasında belirlenen acil durum planlarının uygulanması,
- Acil müdahale ve acil onarımı sağlamak için eğitimli ve deneyimli koruma uzmanlarının alanda hazır bulunması önerilir.

İyileştirme (Afet sonrası):

- Ayrıntılı durum değerlendirmesinin yapılması, uzmanlar tarafından yapısal sistemlerin taşıma kapasitesinin ve stabilitesinin değerlendirilmesi,
- Daha fazla hasar olasılığını önlemek için gereken çalışmaların yapılması,
- Hasar tespitinin yapılması ve hasarlı elemanların dokümantasyonunun çıkarılması, yapının deprem sonrası durumunun belgelenmesi (çizim, fotoğraf vb.),
- Yapıya ait değer taşıyan her unsurun kurtarılmasını sağlamak için koruma uzmanlarının gözetimi altında moloz ve enkazın dikkatlice kaldırılması,
- Taşınabilir durumdaki her ögenin gerektiği durumda güvenli bölgelere ve depolama alanlarına aktarımlarının sağlanması,
- Durum tespitinin ardından iyileştirme planları için çalışmaların başlatılması önerilir.
- Afet sonrasında, hazırlanmış olan planın aksayan yönlerinin belirlenmesi ve bir sonraki afet riski için planın tekrar gözden geçirilmesi ve güncellenmesi gerekmektedir.

Sel baskını tehdidi: Doğru ve erken tahmin yapılarak uyarı sistemleriyle sel baskını tahmin edilebilir ve yapılan doğru planlama ile riski minimize etmek ve zararları azaltmak mümkündür. Miras niteliğindeki bu yapı için etkili bir sel koruma stratejisinin oluşturulmasında ele alınması gereken konular arasında riskin azaltılması, sele karşı direncin artırılması, sel erken uyarı ve tespiti ile sel felaketine karşı müdahale planlaması yer alır. Diğer afetlerde olduğu gibi sel baskını durumunda da zarar görebilirlik büyük ölçüde yapılan planlamanın etkili olmasına bağlıdır. Afet sonrasında sel sonucunda zarar gören yapının ayrıntılı durum değerlendirilmesi yapılarak tahribatsız teknikler ile hasarlar tespit edilmeli ve iyileştirme faaliyetleri yapılmalıdır. Devam eden tehlikenin gerçekçi bir tanımı ile belirlenen yapısal dayanıksızlığın birleştirilmesi gerekir. Görevli olan kurum ve kuruluşlar tarafından gerekli önlemler alınarak afet yönetim planı oluşturmalıdır, özellikle yerel halkın afet konusunda bilinçlendirilmesi meydana gelecek zararların azaltılması konusunda yardımcı olabilir.

Risk değerlendirmesi: Agios Georgios Kilisesi için yapılan çalışmada sel baskını risk unsurunun derecesi 6,5-7 (düşük) olarak belirlenmiştir.

Risk azaltma:

- Yapının ihtiyaç duyduğu onarım faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi (atı, oluk onarımı, drenaj sistemlerinin geliştirilmesi vb.), düzenli bakımının sağlanması,
- Su girişi olasılığını azaltmak için gereken çalışmaların yapılması (açıklıklar için geçici kapatmalar veya koruyucu kapakların sağlanması gibi),
- Yapının sel kuvvetlerine dayanma yeteneğini artırmak için yapısal sistemlerin güçlendirilmesi (temel ve zeminle olan bağlantılarının güçlendirilmesi gibi),
- Kültürel miras yapısı olan kilisenin karşı karşıya olduğu riskler konusunda toplumda ve yerel / ulusal hükümette farkındalığının artırılması önerilmektedir.

Hazırlık:

- Sel anındaki acil durum için planlama yapılması,
- Sel afeti risk yönetimi konusunda çalışacak ekibin kurulması ve ekipler arasındaki koordinasyonun sağlanması, sorumlu kişilerin rolleri arasında net bir ayırım yapılması,
- Yerel halkın sel baskını gerçekleşmesi durumunda nasıl davranmaları gerektiği konusunda bilinçlendirilmesi,
- Sudan etkilenen yapı unsurlarının korunması için geçici depolama alanlarının ve güvenli bölgelerin belirlenmesi,
- Sel için erken uyarı sistemlerinin kurulması, düzenli aralıklarla bakımlarının yapılması, olası durumlardaki değişikliklerle tekrar güncellenmesi,
- Fon başvurusunda bulunulması,
- Sel baskınına müdahale tatbikatları ve simülasyonlarının yapılması önerilir.

Müdahale (Afet sırası):

- Acil duruma hazırlık aşamasında belirlenen acil durum planlarının uygulanması,
- Acil müdahale ve acil onarımı sağlamak için eğitimli ve deneyimli koruma uzmanlarının alanda hazır bulunması önerilir.

İyileştirme (Afet sonrası):

- Daha fazla hasar olasılığını önlemek için gereken çalışmaların yapılması,
- Sel afetinin yapıda meydana getirdiği olumsuz sonuçlar ele alınarak tahribatsız tekniklerle yapının sudan etkilenme düzeyinin belirlenmesi,
- Yüzen cisimlerden kaynaklanan hasarın incelenmesi,
- Hasar tespitinin yapılması ve hasarlı elemanların dokümantasyonunun çıkarılması, yapının sel baskını sonrası durumunun belgelenmesi (çizim, fotoğraf vb.),
- Sürüklenen malzemelerin, su ve çamurun temizlenmesi,
- Nem gidericiler kullanılarak yapının kurutulması,
- Durum tespitinin ardından iyileştirme planları için çalışmaların başlatılması önerilir.
- Afet sonrasında, hazırlanmış olan planın aksayan yönlerinin belirlenmesi ve bir sonraki afet riski için planın tekrar gözden geçirilmesi ve güncellenmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada, Agios Georgios Kilisesi'ni tehdit eden tehlikeler tespit edilerek belirlenen riskler karşısında kültür varlığının yok oluş sürecinin durdurulabilmesi ve bu tehlikelerin kontrol altına alınarak risklerin önlenmesini sağlamak amacıyla risk yönetim önerileri sunulmuştur. Tüm bu çalışma ve sonuçlar dikkate alındığında çeşitli risklere maruz kalan yapı için risk azaltma çalışmalarına en kısa sürede başlanması gerekmektedir.

Çalışma kapsamında detaylı olarak incelenen, mevcut durumu gözlemlenerek elde edilen veriler sonucunda risk altında olduğu anlaşılan yapının yok olmasının engellenmesine yönelik önerileri içeren bu çalışmanın, Agios Georgios Kilisesi'nin korunması amacıyla yapılacak çalışmalara katkı sağlaması hedeflenmiştir.

KAYNAKLAR

AFAD, Afet Yönetimi Kapsamında 2019 Yılına Bakış ve Doğa Kaynaklı Olay İstatistikleri, Ankara, 2020.
(https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Kurumsal-Raporlar/Afet_Istatistikleri_2020_web.pdf)

Ahunbay Z., ICOMOS 50. Yılına Kutluyor, *Mimarlık Dergisi*, <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=398&RecID=3697> (Ziyaret Tarihi: 12 Mart 2021).

Ahunbay Z., Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, 5. Baskı, Yem Yayınları, İstanbul, 1996.

Aladağ H., Kültür Varlıklarının Korunmasında Koruma Yönetimi Süreci, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2010, 295684.

Alkış Y., Taşınmaz Kültür Varlıkları Niteliğindeki Kamu Yapılarında Yangın Güvenliği; Galatasaray Üniversitesi ve Haydarpaşa Garı Yangınları, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2013, 365683.

Altaş N. T., Kentsel Dönüşümde Kültürel Miras Değerlerinin Korunması: Erzurum Örneği, *Doğu Coğrafya Dergisi*, DOI:10.17295/dcd.61407.

Altın T., Altın B. N., Aladağlar Neotektonik Dönem Jeomorfolojik Şekillenmesinin Değerlendirilmesi, *Türkiye Kuvaterner Sempozyumu IV*, İstanbul, 29-30 Mayıs 2003.

Altuner Eyier H., Niğde Evleri, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1999, 82014.

Armağan K., Tarihi Yapılarında Kullanılan Fonksiyonelliğin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, 2012, 320777.

Arslan Kalay H., Şahin S., Meriç S., Mimari Mirasın Turizme Açılmasının Mimari Mirasın Korunmasına Etkisi: Sanat Tarihi ve Turizm Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma, *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2018, **8**(1), 65-78.

Asatekin N. G., *Kültür ve Doğa Varlıklarımız Neyi, Niçin, Nasıl Korumalıyız*, DÖSİMM Basımevi, Ankara, 2004.

Aygün H. M., Kültürel Mirası Korumada Katılımcılık, *Vakıflar Dergisi*, <https://core.ac.uk/download/pdf/50612813.pdf> (Ziyaret tarihi: 10 Nisan 2021).

Aysu G., Kültürel Mirasın Korunması Sürecinin Yönetiminde Stratejik İletişim Yönetiminin Yeri, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2013, 327873.

Bilgili B., Kaybolan Kültür Varlıkları ve Yeniden Yapımlarının Değerlendirilmesi: İstanbul Tarihi Yarımada'dan Örnekler, 5. *Tarihi Eserlerin Güçlendirilmesi ve Geleceğe Güvenle Devredilmesi Sempozyumu*, Erzurum, Türkiye, 1-2 Ekim 2015.

Bonazza A., Maxwell I., Drdácý M., Vintzileou E., Hanus C., *Safeguarding Cultural Heritage from Natural and Man-Made Disasters: A comparative analysis of risk management in the EU*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2018.

Bor F., Denizli Müzesi Tarafından Hierapolis Antik Kenti Kuzey Nekropolde Gerçekleştirilen Koruma ve Onarım Uygulamaları, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Arkeoloji Enstitüsü, Denizli, 2019, 562959.

Borri A., Corradi M., Architectural Heritage: A Discussion on Conservation and Safety, *MDPI*, DOI: 10.3390/heritage2010041.

Bülbül A., Haj İsmail S., Çetin R., Halep Minarelerinin Rekonstrüksiyonu için Alternatif Yaklaşım, *Çukurova Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 2017, **32**(3), 165-174.

Canitez T., Trakya Bölgesi Ortak Tarihsel Kültürel Gelişim Süreci ve Türkiye Trakyası Koruma Yaklaşımları Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne, 2010, 269623.

Chiabrando F., Colucci E., Lingua A., Matrone F., Noardo F., Spanò A., A European Interoperable Database (EID) to Increase Resilience of Cultural Heritage, *ISPRS Journal of Photogrammetry and Remote Sensing*, DOI: 10.5194/isprs-archives-XLII-3-W4-151-2018.

Çakır N., Tek Yapı Koruma ve Onarım Uygulamalarında Sorunların Yasal ve Yönetimsel Yönden Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1995, 46604.

Çakırca D., Savaşın Savunmasız Düşmanı-Kültürel Miras, *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (MÜSBİD)*, 2015, **4**(6), 16-35.

ÇEKÜL Vakfı, *Yerelden Ulusala Ulusaldan Evrensele Koruma Bilincinin Gelişim Süreci*, Stil Matbaacılık, İstanbul, 2010.

Çelepi M., Somut Olmayan Kültürel Miras ve Üniversite Gençliği, *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, DOI: 10.30803/adusobed.288155.

Çelik S., Mimari Mirasın Deprem Riskine Karşı Korunmasında Geliştirilecek Kılavuza Yönelik Bir Ön Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2016, 439355.

Çelikkilek A., Çakır Öztürk Ş. M., 6306 Sayılı Kanun Kapsamında Yürütülen Kentsel Dönüşüm Çalışmaları ve İzmir Uygulamaları, *İMÜ Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 2017, **3**(2), 187-213.

Çetinkaya Karafakı F., Tarihi Coğrafya Çalışmaları Kapsamında Niğde Kenti Şekillenışı Üzerine Bir Araştırma, *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 2015, **7**(3), 159-174.

Çibuk K., Gölcük R., 17 Ağustos 1999 Marmara Depreminin Kocaeli Müzesi'ne Etkileri, *International University Museums Association Platform*, 2020, **3**(1), 1-14.

Çiftçi E., *Yer Bilimleri Teknik Terimler Sözlüğü*, Hamle Ofset Yayın, Niğde, 2003.

Daşkiran F., Ak D., 6306 Sayılı Kanun Kapsamında Kentsel Dönüşüm, *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 2015, **13**(3), 264-288.

Demirkesen A. C., Quantifying Geological Structures of the Nigde Province In Central Anatolia, Turkey Using SRTM DEM Data, *Environmental Geology*, DOI: 10.1007/s00254-008-1187-2.

Dewi C., Rethinking Architectural Heritage Conservation In Post-Disaster Context, *International Journal of Heritage Studies*, DOI: 10.1080/13527258.2017.1300927.

Diñer İ., Kültür Mirasının Korunmasında "Risklere Hazırlık" Kavramının Gelişimi, *Mimarlık Dergisi*, <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=378&RecID=2906> (Ziyaret tarihi: 10 Nisan 2021).

Diñtürk S., Türkiye'de Vandalizmin Sosyal, Ekonomik ve Psikolojik Boyutları, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2007, 205947.

Doru S. R., *Kentsel Dönüşüm Hukuku (Kentsel Dönüşüm Kavramı ve Tarihsel Gelişimi)*, 1.Baskı, İstanbul Üniversitesi S.S.ONAR İdare Hukuku ve İlimleri Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, İstanbul, 2013.

Döndüren M. S., Şişik Ö., Demiröz A., Tarihi Yapılarda Görülen Hasar Türleri, *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 2017, (13), 45-58.

Drdácký M., Impact of Floods on Heritage Structures, *Journal of Performance of Constructed Facilities*, DOI: 10.1061/(ASCE)CF.1943-5509.0000152.

Ekiz M., Niğde Alaaddin Camii'nin Anadolu Selçuklu Mimarisi İçerisindeki Yeri ve Önemi, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde, 1998, 72206.

Erdik M., Fahjan Y., Damage Scenarios and Damage Evaluation In Assessing and Managing Earthquake Risk, *Springer*, DOI: 10.1007/1-4020-3608-6_10.

Erim M., Türkiye'deki Restorasyon Çalışmaları ve Restorasyon İşletmelerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin, 2007, 205756.

Eroğlu S., Turizmde Destinasyon Markalaşması: Niğde Üzerine Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir, 2018, 508022.

Ersoy Yılmaz A., Afet Yönetimi I, <https://docplayer.biz.tr/190977836-Afet-yonetimi-i-acil-durum-ve-afet-yonetimi-uzaktan-egitim-onlisans-programi-aysel-ersoy-yilmaz.html>.

Feilden B., *Conservation of Historic Buildings*, 3rd ed., Routledge, Londra and New York, 1982.

Feilden B. M., Jokilehto J., *Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites*, 2nd ed., ICCROM, Roma, 1998.

Gabriel A., (çev.) Tütenk A. A., *Niğde Türk Anıtları*, Türk Kültür Derneği Niğde Şubesi Yayınları, Ankara, 1964.

Genç F. N., Türkiye'de Kentsel Dönüşüm: Mevzuat ve Uygulamaların Genel Görünümü, *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 2008, **15**(1) 115-130.

Gençer İ., Kültürel Mirasın Korunmasında İklim Değişikliğinin Oluşturduğu Tehditler, *Mimarist*, 2017, **1**(58), 24-29.

Gündoğdu F. D., Tarihi Çevrelerde Afet Risk Yönetimi İçin Bir Model Önerisi, Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2014, 411562.

Gündoğdu S., 21. Yüzyıl Dönümünde İnsan Kaynaklı Afetlerde Toplu Göçler ve Geriye Dönüş Sürecinde Tarihi Çevreye Yönelik Risklerin Yönetimi, Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2019, 547683.

Güngör Açıkgöz Ş., Kayseri ve Çevresindeki 19. yy. Kiliseleri ve Korunmaları İçin Öneriler, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2007, 216843.

Gürer Ö. F., *Niğde : Kapadokya'nın Başkenti (Antik Çağdan Cumhuriyet'e)*, Maya Basın Yayın Matbaacılık, İstanbul, 2009.

Hasan S., Silahlı Çatışma Sonrası Halep'te Mimari Mirasın Rehabilitasyonuna Yönelik Bir Değerlendirme, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2019, 621616.

Hatır M. E., Kapadokya Bölgesi 19. yy. Osmanlı Kiliselerindeki Taş Malzemelerin Bozunma Nedenleri ve Rehabilitasyonu İçin Öneriler; Niğde Küçükköy Kilisesi Örneği, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya, 2019, 538932.

Holloway, J.A.M., Çeviren: Bulut Ö. G., *Yerel Yönetim ve Kriz Yönetimi*, 2.Baskı, IULA-EMME, İstanbul, 1995.

Hoşgören M. Y., İstanbul ve Deprem, *Türk Coğrafya Dergisi*, DOI:10.17211/tcd.13942.

ICOMOS (1964), Venedik Tüzüğü, Venedik, http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0243603001536681730.pdf, (Ziyaret tarihi: 15 Ocak 2021).

UNESCO (1972), Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına İlişkin Sözleşme, Paris, <https://www.unesco.org.tr/Pages/161/177>, (Ziyaret tarihi: 15 Ocak 2021).

ICOMOS (1975), Amsterdam Bildirgesi, Türkiye, http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0458320001536681780.pdf, (Ziyaret tarihi: 15 Ocak 2021).

ICOMOS (1987), Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması Tüzüğü, Washington, http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0627604001536681570.pdf, (Ziyaret tarihi: 15 Ocak 2021).

ICOMOS (1994), Nara Özgünlük Belgesi, Nara, http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0756646001536913861.pdf, (Ziyaret tarihi: 15 Ocak 2021).

ICOMOS (2013), Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi, İstanbul, http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_en0605852001542305046.pdf, (Ziyaret tarihi: 15 Ocak 2021).

İri R., İnal M. E., Türkmen H. H., Şehir Pazarlamasında Bilinirliğin Önemi: Niğde Yöresi Bilinirliğinin Ölçülmesine Yönelik Bir Araştırma, *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2011, 4(1), 81-96.

İri R., Niğde İlinin Turizm Açısından Pazarlanması, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde, 2009, 235547.

İSMEP Rehber Kitaplar Beyaz Gemi Sosyal Proje Ajansı, *Kültürel Mirasın Korunması*, İstanbul, 2014.

Jigyasu R., Arora V., *Disaster Risk Management of Cultural Heritage In Urban Areas*, Research Center for Disaster Mitigation of Urban Cultural Heritage, Ritsumeikan University, Japonya, 2019.

Kadioğlu M., *Afet Yönetimi Beklenilmeyeni Beklemek, En Kötüsünü Yönetmek*, 1. Baskı, Marmara Belediyeler Birliği, İstanbul, 2011.

Kadioğlu M., Türkiye’de İklim Değişikliği Risk Yönetimi, *Türkiye’nin İklim Değişikliği II. Ulusal Bildiriminin Hazırlanması Projesi*, Ankara, Aralık 2012.

Kahya Y., Izmit Sultan Abdülaziz Imperial Hunting Lodge: Restoration following the 1999 earthquake, *ITU A/Z*, 2012, **9**(2), 135-151.

Kamacı E., 2863 Sayılı KTVKK'nın Uluslararası Yasal Düzenlemeler Bağlamında Değerlendirilmesi, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi*, DOI: 10.4305/METU.JFA.2014.2.1.

Kaplan M., *Kültür ve Dil*, Dergah Yayınları, İstanbul, 1999.

Karaman E., *Yapısal Jeoloji ve Uygulamaları*, 4. Baskı, Yazarın Kendi Yayını, Ankara, 2013.

Kesepara K., İzmir Levanten Köşkleri Koruma Uygulama Süreçleri ve Risk Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2015, 427963.

Kesimli İ. G., Saldırganlık ve Vandalizm, *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 2013, **3**(1), 157-170.

Kıraç A. B., Türkiye'deki Tarihi Sanayi Yapılarının Günümüz Koşullarına Göre Yeniden Değerlendirilmeleri Konusunda Bir Yöntem Araştırması, Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2001, 105843.

Kışalı E., B., Türkmenoğlu Bayraktar N., Şener M., Kocaeli Tarihi Cami Örnekleri Üzerinden Planlı Koruma Kapsamında Hasarsız Test Uygulamaları: Çoban Mustafa Paşa Camii, Fevziye Camii ve Pertev Paşa Camii, *METU Journal of the Faculty of Architecture*, DOI: 10.4305/METU.JFA.2018.2.6.

Kocaman M., Niğde'nin Geç Dönem Osmanlı Kiliseleri, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2016, 448028.

Kömüşçü A. Ü., Ceylan A., Yağış Şiddeti ve Tekerrür Periyotlarına Göre Türkiye'de Sel ve Taşkın Oluşumuna Eğilimli Alanların Belirlenmesi, *IV. Ulusal Hidroloji Kongresi*, İstanbul, Türkiye, 23-25 Haziran 2004.

Kültürel Mirası Korumada Bir Farkındalık Aracı Olarak Sanal Gerçeklik, *ARTIUM*, 2016, **4**(1), 13-26.

Kültürel Mirası Koruma Derneği, Niğde Mimari Kültürel Mirası Değerlendirme Raporu, *KMKD Anadolu Kültür*, 12-17, 2016.

Kocalar A. C., Niğde'de Tarihi Siluetin ve Kentsel Kimliğin Değişiminin Koruma Bağlamında Analizi, *International Journal of Interdisciplinary and Intercultural Art*, DOI: 10.29228/ijia.91.

Koçak H., Tolanlar M., Kentsel Dönüşüm Uygulamaları (Aydın ve Afyonkarahisar Örnekleri), *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 2008, **10**(2), 397-415.

Licciardi G., Amirtahmasebi R., *The Economics Of Uniqueness - Investing In Historic City Cores and Cultural Heritage Assets for Sustainable Development*, The World Bank, Washington DC, 2012.

Madran E., Modern Mimarlık Ürünlerinin Belgelenmesi ve Korunması Süreci için Bazı Notlar, Mimarlık Dergisi, <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=50&RecID=1207> (Ziyaret Tarihi: 12 Mart 2021).

Madran E., Özgönül N., Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması, 1. Baskı, TMMOB Mimarlar Odası Yayınları, Ankara, 2005.

Mahrebel, H. A., Tarihi Yapılarda Taşıyıcı Sistem Özellikleri, Hasarlar, Onarım ve Güçlendirme Teknikleri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2006, 223367.

Meier H. R., Petzet M., Will T., *Cultural Heritage and Natural Disasters; Risk Preparedness and the Limits of Prevention*, Special ed., ICOMOS, Paris, 2007.

Michalski S. W., An Overall Framework For Preventive Conservation and Remedial Conservation, *ICOM Committee for Conservation 9th Triennial Meeting*, Dresden, 26–31 August, 1990.

Negiz N., Yalçın Ö., Kentsel Dönüşümün Kent Kültürü ve Kentsel Kimlik Üzerindeki Etkisi: Kentsel Dönüşüm Çalışmaları Üzerinden Nitel Bir İnceleme, *III. Taras Shevchenko International Congress on Social Sciences*, Kiev, Ukrayna, 12-14 Temmuz 2019.

Niğde Valiliği, *Niğde Kültür Envanteri*, Tekten Basın Yayın LTD. ŞTİ., Niğde, 2009.

Nişancı Z. N., Toplumsal Kültür-Örgüt Kültürü İlişkisi ve Yönetim Üzerine Yansımaları, *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 2012, **1**(1), 1279-1293.

Oflaz M., Niğde, TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/nigde#1> (Ziyaret tarihi: 2 Mayıs 2021).

Oktay S., Taş N., Taş M., Kültürel Miras Alanlarının Korunması ve Afet Yönetimi İlişkisi, *Dirençlilik Dergisi*, DOI: 10.32569/resilience.710387.

Olçay Uçkan Y., *Restorasyon ve Koruma İlkeleri*, 1. Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2013.

Öksüz Kuşçuoğlu G., Taş M., Sürdürülebilir Kültürel Miras Yönetimi, *Süleyman Demirel Üniversitesi Yalvaç Akademi Dergisi*, 2017, **2**(1), 58-67.

Öner Z. S., Türkiye’de Afet Yönetimi ve Niğde Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde, 2010, 277439.

Örmecioğlu H. T., Tarihi Yapıların Yapısal Güçlendirilmesinde Ana İlkeler ve Yaklaşımlar, *Politeknik Dergisi*, 2010, **13**(3), 233-237.

Örnek Özden E., Koruma Sorunlarını Farklı İşlevlerde Tek Yapı ve Doku Ölçeğindeki Uygulama Örnekleri Üzerinden Tartışmak, *Uluslararası Katılımlı 6. Tarihi Yapıların Korunması ve Güçlendirilmesi Sempozyumu*, Trabzon, Türkiye, 2-4 Kasım 2017.

Öter Z., Ünal E., Somut Olmayan Kültürel Miras ve Turizm Etkileşiminin Beypazarı İlçesinde Yerel Ekonomiye Katkıları, 8th International Turkish Folklore Congress, İzmir, Türkiye, 21-24 Kasım 2011.

Özcan E., Sel Olayı ve Türkiye, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2006, **26**(1), 35-50.

Özdikmen T., *Afet ve Acil Durum Yönetimi Saha Uygulamalı Afet Yönetimi ve Acil Durum Metodolojileri*, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.

Özel M., Kentsel Gelişme ve Kentleşme Sürecinde Niğde, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2005, **5**(2), 120-144.

Özgünler M., Tarihi Binalarda Yangına Karşı Korunma ve Mevzuatın İrdelenmesi, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, DOI: 10.29048/makufebed.354779.

Özkarcı M., *Niğde'de Türk Mimarisi*, 1.Baskı, Atatürk Kültür Dil ve Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2001.

Özlem A., Importance of "Cultural Heritage and Conservation" Concept In the Architectural Education, *Journal of Human Sciences*, DOI: 10.14687/jhs.v15i3.5380.

Özzaim M., Yaşayan Miras Alanlarında Afet Risk Yönetim Sürecine Kullanıcıların Katkısının Değerlendirilmesi: İstanbul Tarihi Kapalı Çarşı Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2019, 559974.

Paolini A., Vafadari A., Cesaro G., Quintero M. S., Van Balen K., Pinilla O. V., *Risk Management At Heritage Sites: A Case Study Of The Petra World Heritage Site*, UNESCO, Paris, 2012.

Pedersoli Jr. J. L., Antomarchi C., Michalski S., *A Guide to Risk Management of Cultural Heritage*, ICCROM and Canadian Conservation Institute, 2016.

Pekak S., 18.-19. Yüzyıllarda Niğde ve Çevresinde Hıristiyan Dini Mimarisi, *T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü XVI. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Mersin, Türkiye, 25-29 Mayıs 1998.

Resuloğlu D., Koruma Olgusu ve Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurullarının Yaklaşımları, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2005, 202654.

SARAT(Safeguarding Archaeological Assets of Turkey) Projesi, Arkeolojik Varlıkların Korunması ve Kurtarılması Online Programı, Koç Üniversitesi, 2019.

Seçkin N., Anıtlarda Bozulmaya Neden Olan Etkenler, Denizli Kent Merkezi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Arkeoloji Enstitüsü, Denizli, 2016, 449896.

Selekoğlu Y. H., Kültür Varlıklarını Tehdit Eden Unsurların Risk Analizi Yoluyla Değerlendirilmesi, Denizli Kent Merkezi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Arkeoloji Enstitüsü, Denizli, 2016, 449896.

Sert M., Isparta ve Nevşehir Yöresi Volkanik Kökenli Taşların Fiziko Mekanik Özelliklerinin Belirlenerek Kullanım Alanlarının İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta, 2010, 268691.

Seydioğulları H. S., Yeni Yasal Düzenlemelerle Kentsel Dönüşüm, *Journalagent*, DOI: 10.5505/planlama.2016.542542016.

Sezik M., Kentlerin Tarihi ve Kültürel Dokusunun Korunması Bağlamında Kentsel Dönüşüm Uygulamaları, *Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergi*, 2018, **11**(4), 600-608.

Soydan O., Kültürel Miras Olarak ‘Nahitiya’ Niğde, Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/383302> (Ziyaret tarihi: 10 Nisan 2021).

Stovel H., *Risk Preparedness: A Management Manual for World Cultural Heritage*, ICCROM, Rome, 1998.

Sürücü O., Başar M. E., Kültürel Mirası Korumada Bir Farkındalık Aracı Olarak Sanal Gerçeklik, *Artium Dergisi*, 2016, **4**(1), 13-26.

Smith K., *Environmental Hazards: Assessing Risk and Reducing Disaster*, 5th ed., Routledge, Londra and New York, 2001.

Şahin C., Sipahioğlu Ş., *Doğal Afetler ve Türkiye*, 2. Baskı, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara, 2003.

Şengün H., Afet Yönetimi Sistemi ve Marmara Depremi Sonrasında Yaşanan Sorunlar, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007, 218129.

Tandon A., ed. ICCROM, *First Aid to Cultural Heritage in Times of Crisis*, 1st ed., ICCROM, Roma, 2018.

Tercan B., Koruma Politikaları: Tarihi, Kültür Ve Doğa Varlıklarının Afetlere Karşı Korunması, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/664299> (Ziyaret tarihi: 10 Nisan 2021).

Toksöz E., Kültürel Miras ve Koruma Bağlamında Avrupa Birliği Mevzuat ve Politikalarının Türk Hukuk Sistemine Uyarlanma Koşulları Üzerine Bir Yaklaşım, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2001, 105834.

Tunçer M., *Dünden Bugüne Kültürel Miras ve Koruma*, 1. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2017.

Turgay T., Erkuş Buyruk P., Geleneksel Taraklı Evleri ve Yapılarda Bozulma Nedenleri, *İleri Teknoloji Bilimleri Dergisi*, 2017, **6**(2), 35-46.

Turgu E., Ceylan A., ECMWF Yağış Verileri Yardımıyla Türkiye’de Sel Tahmini Çalışmaları, *Uluslararası Katılımlı VI. Atmosfer Bilimleri Sempozyumu*, Ankara, Türkiye, 25-28 Mart 2008.

Turgut A., Niğde Yöresindeki Kültürel Yapılarda Kullanılan Yapı Taşlarının Kaynak Alanları, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Niğde, 2019, 577173.

Uğurlu Ö., Somuncu M., Niğde Kentinde Kültürel Miras ve Kentsel Kimliğin Korunması Konusunda Bir Araştırma, *TÜCAUM 30. Yıl Uluslararası Coğrafya Sempozyumu*, Ankara, Türkiye, 3-6 Ekim 2018.

UNESCO (1954), Lahey Sözleşmesi: Silahlı Çatışma Halinde Kültürel Varlığın Korunması Sözleşmesi, Lahey, <https://kumid.net/euproject/admin/userfiles/dokumanlar/K-Lahey-Sozlesmesi-UNESCO%2C-1954.pdf>, (Ziyaret tarihi: 15 Ocak 2021).

UNESCO, *Final Recommendations Third Expert Working Group Meeting for the Old City of Herat and the World Heritage property of the Minaret of Jam and its Archaeological Remains*, World Heritage Center, İtalya, 2012.

UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN, *Managing Cultural World Heritage*, UNESCO, Paris, 2013.

UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN, *Managing Disaster Risks for World Heritage*, UNESCO, Paris, 2010.

UNISDR, Marsh, ICCROM, ICOMOS, ICORP, UNESCO, *Heritage and Resilience; Issues and Opportunities for Reducing Disaster Risks*, 2013.

UNESCO, *Understanding World Heritage in Asia and the Pacific: The Second Cycle of Periodic Reporting 2010-2012*, UNESCO, Paris, 2012.

URL-1: <https://www.youtube.com/watch?v=M08K2UTO3AU>, (Ziyaret Tarihi:1 Eylül 2021).

URL-2: <http://www.unesco.org/new/en/unesco/about-us/who-we-are/history>, (Ziyaret Tarihi: 9 Kasım 2020).

URL-3: <https://en.unesco.org/>, (Ziyaret Tarihi: 12 Mart 2021).

URL-4: <https://icom.museum/en/>, (Ziyaret Tarihi: 12 Mart 2021).

URL-5: <https://www.iccrom.org/>, (Ziyaret Tarihi: 12 Mart 2021).

URL-6: <http://www.icomos.org.tr>, (Ziyaret Tarihi: 12 Mart 2021).

URL-7: https://www.tursab.org.tr/apps/OldFiles//dosya/14744/avrupa-mimari-mirasinin-korunmasi-sozlesmesinin-onaylanmasinin-uygun-bul_14744_4747938.pdf, (Ziyaret Tarihi: 9 Kasım 2020).

URL-8: <https://iscarsah.org/documents/>, (Ziyaret Tarihi: 12 Mart 2021).

URL-9: <http://icorp.icomos.org/>, (Ziyaret Tarihi: 12 Mart 2021).

URL-10: www.afad.gov.tr, (Ziyaret Tarihi: 12 Mart 2021).

URL-11: <http://whc.unesco.org/archive/opguide11-en.pdf>, (Ziyaret Tarihi: 3 Mayıs 2021).

URL-12: http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/programlar/insaat/tas_restorator-moduller/MODUL%204_TAS%20BOZULMALARINI%20TESHIS%20ETME.pdf, (Ziyaret Tarihi: 29 Nisan 2021).

URL-13: <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss549.pdf>, (Ziyaret Tarihi: 19 Mayıs 2021).

URL-14: https://www.researchgate.net/figure/a-The-Arg-e-Bam-before-the-earthquake-photo-courtesy-Iran-Tourism-Organization-b_fig1_237761219, (Ziyaret Tarihi: 28 Nisan 2021).

URL-15: http://inapcache.boston.com/universal/site_graphics/blogs/bigpicture/italy_04_08/q29_18582307.jpg, (Ziyaret Tarihi: 28 Nisan 2021).

URL-16: <https://yenibaslayanlaricinitalya.com/2019/11/22/4-kasim-1966-floransa-taskini/>, (Ziyaret Tarihi: 28 Nisan 2021).

URL-17: <https://www.unescodunyamiraslari.com/italya/pompei-antik-kenti/>, (Ziyaret Tarihi: 28 Nisan 2021).

URL-18: <https://en.wikipedia.org/wiki/Pompeii>, (Ziyaret Tarihi: 28 Nisan 2021).

URL-19: <https://arkeofili.com/1906-yilindan-gunumuze-haydarpasa-gari/>, (Ziyaret Tarihi: 28 Nisan 2021).

URL-20: <https://www.businessinsider.com/why-notre-dame-paris-burns-fast-2019-4>, (Ziyaret Tarihi: 28 Nisan 2021).

URL-21: <https://i.pinimg.com/originals/88/82/90/888290a7e2ffce33dcd21c1d16f0e507.jpg>, (Ziyaret Tarihi: 28 Nisan 2021).

URL-22: <https://whc.unesco.org/en/list/946/gallery/&maxrows=30>, (Ziyaret Tarihi: 28 Nisan 2021).

URL-23: <https://arkeofili.com/talibanin-yok-ettigi-buda-heykelleri-projeksiyonla-geri-dondu/>, (Ziyaret Tarihi: 28 Nisan 2021).

URL-24: https://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/04/160412_vert_tra_palmira, (Ziyaret Tarihi: 28 Nisan 2021).

URL-25:<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2863.pdf>, (Ziyaret Tarihi: 28 Nisan 2021).

URL-26:<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5366.pdf>, (Ziyaret Tarihi: 28 Nisan 2021).

URL-27:<https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=16849&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeli&mevzuatTertip=5>, (Ziyaret Tarihi: 28 Nisan 2021).

URL-28: <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/25828219.asp>, (Ziyaret Tarihi: 28 Nisan 2021).

URL-29:www.nigde.gov.tr, (Ziyaret Tarihi: 12 Mart 2021).

URL-30: <https://s.milimaj.com/others/image/harita/turkiye-volkanik-daglar-haritasi.png>, (Ziyaret Tarihi: 28 Nisan 2021).

URL-31:<http://www.nigde.gov.tr/kurumlar/nigde.gov.tr/HaberResimler/OCAK%202017/nigep1.pdf>, (Ziyaret Tarihi: 28 Nisan 2021).

URL-32: <https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/nigde/nigde-de-depremler-ile-ilgili-onemli-aciklama-11319629>, (Ziyaret Tarihi: 4 Ağustos 2021).

URL-33: <https://www.cnnturk.com/turkiye/son-dakika-5-1lik-nigde-depreminden-sonra-volkan-uyarisi-geldi>, (Ziyaret Tarihi: 4 Ağustos 2021).

URL-34:<https://deprem.afad.gov.tr/ddakatalogu#>, (Ziyaret Tarihi: 28 Nisan 2021).

URL-35: <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44799/illere-gore-korunmasi-gerekli-tasinmaz-kultur-varligi-i-.html>, (Ziyaret Tarihi: 12 Mart 2021).

URL-36: <https://www.google.com/intl/tr/earth/>, (Ziyaret Tarihi: 9 Kasım 2020).

URL-37:<https://www.arkeolojikhaber.com/haber-aedacula-11380/>, (Ziyaret Tarihi: 24 Ağustos 2021).

Uzer Von Busch E., Kentsel Kültür Mirasına Yönelik Risk Azaltımı İçin Bir Yönetim Modeli Önerisi: İstanbul-Büyükada Örneği, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2010, 293686.

Uzun Ö., İstanbul ve Antakya Şehirlerinin Depremsellikleri, Afet Risk Yönetimi Çalışmalarının Nicelik ve Nitelik Üzerinden Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, 2,020, 644953.

Ünal Z. G., Ertürk N., *Kültür Varlıklarına Yönelik Afet Risklerinin Yönetimi*, 1. Baskı, Maviay Ofset Etkilet Matbaa San. ve Tic. Ltd. Şti., İstanbul, 2019.

Ünal Z. G., Ertürk N., Tarihi Çevrede Afet Risklerinin Yönetimi: Gri Bölgeleri Azaltmak, *Mimar.ist.*, 2015, 15(54), 41-45.

Ünal Z. G., Vatan M., Doğal Afetlere Yatkın Bölgelerde Geleneksel Dokuyu ve Mekânın Ruhunu Korumak, *Mimarlık Dergisi*, <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=379&RecID=2954>, Ziyaret Tarihi: 12 Mart 2021.

Ünsev B., Kültürel Miras Değerlerinin Korunarak Yaşatılması: İstanbul, Üsküdar, Çiçekçi Bölgesi Eylem Planı Yaklaşımı, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2019, 598307.

Vakıflar Genel Müdürlüğü, Tarihi Yapılar İçin Deprem Risklerinin Yönetimi Kılavuzu, *Tarihi Yapılarda Deprem Risklerinin Yönetimi Uluslararası Sempozyumu*, İstanbul, Türkiye, 5-6 Ekim 2017.

Vatan M., Nepal Depremi Sonrası Kültür Mirasının Korunması, *Mimarlık Dergisi*, <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=399&RecID=3749> (Ziyaret tarihi: 30 Nisan 2021).

Waller R., ed: Rose C. L., Hawks C. A., Genoways H. H., *Risk Management Applied to Preventive Conservation*, Volume 1, York Graphics, USA, 1995.

World Bank Group, GFDRR, *Promoting Disaster Resilient Cultural Heritage*, Washington DC, 2017.

Yalçinkaya H., 'Hiçbir savaşın galibi olmaz' Savaşlara kurban giden 14 tarihi eser, *Jurnalist*, <https://www.gzt.com/jurnalist/hicbir-savasin-galibi-olmaz-savaslara-kurban-giden-14-tarihi-eser-3411243>, (Ziyaret Tarihi: 30 Nisan 2021).

Yalçinkaya H., *Savaş Uluslararası İlişkilerde Güç Kullanımı*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2008.

Yaldız E., Asatekin N. G., Anıtsal Yapıların Yeniden Kullanımında Kullanıcılar Üzerinden Kültürel Algı Performansı Değerlendirmeleri; Sivas Buruciye Medresesi Örneği, *MEGARON Dergisi*, DOI: 10.5505/megaron.2016.66487.

Yasin M., Şahin C., E., *Kentsel Dönüşüm Hukuku*, 2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2013.

Yassıbaş E., Niğde'de Ortodokslar, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde, 2010, 249099.

Yaşar Korkanç S., Korkanç M., Sel ve Taşkınların İnsan Hayatı Üzerindeki Etkileri, *ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 2006, 8(9), 42-50.

Yaşar Korkanç S., Sel ve Taşkınlardan Korunmada Erken Uyarı ve Önemi, *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, DOI: 10.17099/jffiu.32003.

Yazgan İ. O., Tarihi Yapıların Bütüncül veya Parçalı Taşınmasında Strüktürel Performanslarının Değerlendirilmesi, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2020, 626103.

Yetiş C., Uçar L., Ecemiş Fay Kuşağı ile İlgili Terminoloji ve Önceki Çalışmalar, Ecemiş Fay Kuşağı Çalışma Grubu Workshop-1 Bildiriler, Niğde, Türkiye, 2001.

Yıldırım Ö. C., Özal C., Özmertyurt G., Niğde Kalesi ve Çevresi Kültürel Mirasını Tehdit Eden İnsan Kaynaklı Riskler Üzerine Bir İnceleme, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, DOI : 10.29228/ASOS.36624.

Yıldırım Ö. C., UNESCO Dünya Miras Alanlarını Tehdit Eden Riskler Üzerine Bir Araştırma: Göreme Milli Parkı ve Kapadokya, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, 2019, 584298.

Yılmaz M., Yok Olma Riski Altındaki Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunma Yöntemleri, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara, 593149.

Zakar L., Eyüpgiller K.K., *Mimari Restorasyon Koruma Teknik ve Yöntemleri*, Ömür Matbaacılık, İstanbul, 2015.

Zeybek O., Arslan M., Examining Cultural Heritages Harmed By Religious Fanaticism: Sample of the Palmyra Ancient City, *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 2017, **19**(2), 1-10.

Zıvralı İ., Cabbar Ü. N., Kültür Varlıklarında Risk Yönetimi; Gelişimi, Güncel Durum ve Öneriler, *Tarihi Eserlerin Güçlendirilmesi ve Geleceğe Devredilmesi Sempozyumu*, Ankara, Türkiye, 1-3 Ekim 2015.

EKLER

Ek-A

2 Kasım 2020 tarihinde Niğde Belediye Başkanı Emrah Özdemir ile gerçekleştirdiğim röportaj:

1. Niğde ilinde yer alan korumaya ihtiyaç duyan kültürel miras varlıkları üzerinde çalışacağınız projeleri nasıl belirliyorsunuz, bu yapıları seçerken dikkat ettiğiniz noktalar nelerdir?

Bu yapıların birçoğu kültür varlığı ve kimi yapılar vakıflar kimi yapılar ise özel mülkiyet bünyesinde bulunmaktadır. Ancak yapılara yönelik çalışmaların kontrol altında tutulabilmesi amacıyla tarihi değer taşıyan her yapı tescillenmektedir. Öncelikle mülkiyetin kimde olduğu önem taşımaktadır. Niğde Belediyesi olarak imkânlarımızın el verdiği ölçüde kültür varlığı olan yapıları kamulaştırarak restorasyonlarını gerçekleştiriyoruz. Restorasyon çalışmalarımızın büyük bir kısmını Niğde şehir merkezindeki yapılar oluşturmaktadır. Şehir merkezi dışında bulunan miras varlıklarının restorasyonu ise genellikle Kültür Bakanlığı tarafından yapılmaktadır. Yapının vakıflara ait olması durumunda ise, gerekli restorasyon çalışmaları Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmektedir. Niğde şehir merkezinde yer alan kiliseler üzerinde belediyenin çalışmaları bulunmaktadır. Mülkiyeti İl Özel İdaresine ait Eskisaray Mahallesi'ndeki 19.yy.a ait Ermeni Kilisesi'nin restorasyonu tamamlandı ve şuan sanat galerisi olarak kullanılmaktadır. Kültürel mirasın korunması konusunda en büyük hedeflerimizden biri Niğde Kale'sinin bulunduğu bölgeyi canlandırmak ve korumak. Bu anlamda kale bölgesini koruma ve yenileme alanı ilan ettik. Bölgede bulunan tarihi yapıları koruyarak yenilemeyi hedefliyoruz. Çalışmamız tamamlandığında Niğde'nin hem kültür hem turizm açısından kaderinin değişeceğini düşünüyorum. Kentin önde gelen tarihi yapılarından Aşağı Kayabaşı Mahallesi'ndeki Kadıoğlu Konağı'nı kamulaştırılarak restorasyon çalışmasına başlandı. 1409 yılında yapılmış olan Akmedrese'yi Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan devraldık ve belediye olarak yapıyı uygun faaliyetler için kullanıma açmayı düşünüyoruz. Niğde Belediyesi olarak kültür varlıklarının korunması konusunda duyarlı olmaya ve hassas çalışmaya özen gösteriyoruz.

2. Deneyimlerinize göre Niğde'de kültürel mirası koruma alanında yaşanan en büyük sıkıntılar nelerdir?

Özel mülkiyette bulunan yapılar, miras kaldığı için çok hisseli olma durumu kamulaştırma sürecini uzatıyor. Ulaşamadığımız hissedarlar veya onlarla anlaşamadığımız durumlarda mahkeme süreçleri başlıyor ve sonuçlanması uzun zaman alıyor. Karşılaştığımız diğer bir sorun ise, restorasyon çalışmalarının yüksek maliyet gerektirmesi. Maddi imkânlarımızın daha iyi olması durumunda daha farklı, daha hızlı projeler yapabiliriz.

3. Turizm göz önünde bulundurulduğunda kiliselerin ziyaretçileri oluyor mu? Bu kiliselerin Niğde'nin turizmine katkısı var mıdır?

Şimdiye kadar maalesef olmadı ama çalışmalarımızdan sonra olacağına inanıyorum. Kilise yapılarına müze, kütüphane gibi işlevler yükleyerek günümüz yaşamına kazandırmaya çalışıyoruz. Özellikle kale çevresindeki dönüşümün turizme büyük katkısı olacağını düşünüyorum. Ziyaretçileri Niğde'ye çektikten sonra bir merkez olmasını gerektiğini düşünüyorum. Merkez olarak tanımlayabileceğimiz bir yer konusunda eksiklerimiz vardı, bu sorunumuzu çözdük. Kale bölgesini merkez ilan edip ziyaretçilerin orda konaklamasını sağlayarak gün içinde vakit geçirebilecekleri mekânları oluşturacağız. Buldukları süre içinde ise çevredeki kültürel miras yapılarını tanıtmaya imkân bulacağız.

4. Çalışma konum olan Agios Georgios Kilisesi'ne (Yeşilova Kilisesi) yönelik gündemde olan koruma projeleri var mıdır, detaylarını öğrenebilir miyiz? Yapıların kamusal kullanımı için bir koruma planı yapıldı mı/yapılacak mı?

Yeşilova Kilisesi'nin mülkiyeti belediyeye ait değil. Bizim için kültürel varlıkların korunması konusunda bu durum çok önemli değil tabii ki ama belediye olarak daha çok şehir merkezinde bulunan yapılara yoğunlaştık. Niğde'de yüzün üzerinde tarihi kilise bulunmaktadır. En eski kilise olan ve tarihlendirilmesi 6.yy.a ait Andaval Kilisesi gün yüzüne çıkarıldı ve turizme kazandırıldı. Elimizden geldiği kadar bütün miras varlıklarına sahip çıkmaya çalışıyoruz ama bu noktada maddi imkânlar devreye giriyor. Miras varlıklarının hepsine aynı anda müdahale etmemiz mümkün olmuyor, bu noktada seçim yapmak zorunda kalıyoruz. Koruma, bakım ve yenileme çalışmalarına şehir merkezinden başlamış olduk.

5. Agios Georgios Kilisesi'ni (Yeşilova Kilisesi) işaret eden, ziyaret etmek isteyen kişiler için bilgi tabelası bulunmamaktadır, bununla ilgili bir bilgilendirme tabelası koyulması gündemde midir?

Bu konu İl Özel İdaresi'nin çalışma kapsamına girmektedir. Belediye hizmetlerinin direkt müdahil olacağı bir konu değil ancak böyle bir ihtiyaç olduğunu sizin aracılığınız ile öğrenmiş olduk. Bu konuyu değerlendirerek il kültür müdürümüzle görüşerek ihtiyaç durumunda Niğde Belediyesi olarak bu konuda gerekli desteği sağlarız.

6. Agios Georgios Kilisesi'nin (Yeşilova Kilisesi) mülkiyet haklarına hangi kurum/kişi ya da kişiler sahip bilginiz var mı?

Niğde ilinde bulunan tarihi yapıların korunması kapsamında çalışmalara başladığımızda yapı özelinde araştırmalar yaparak mülkiyet haklarına sahip olan kurum/kişi ya da kişileri belirliyoruz. Ancak şuan Yeşilova Kilisesi'ne dair mevcut bir çalışmamız olmadığı için bu konuyla alakalı bilgiler araştırılmamıştır.

7. Yaptığım literatür çalışmasında Agios Georgios Kilisesi'nin özel mülkte olan bir yapı olduğu bilgisine ulaştım. Mülkiyet sahibinin köy ile bir protokol imzalayarak, kilisenin köyün sosyal ihtiyaçlarını karşılayan, ancak yapının dokusuna zarar vermeyen bir işlev için kullanılmasına izin verilmesi fikri konusundaki düşünceleriniz nelerdir?

Belediye olarak restorasyonunu gerçekleştirdiğimiz kiliselere verilecek işlevi, kilisenin formunu ve büyüklüğünü de göz önünde bulundurarak bölgenin ihtiyaçları doğrultusunda belirliyoruz. Verimli bir şekilde nasıl kullanılabilir sorusuna cevap arıyoruz. Kısacası, kilisenin bulunduğu bölgenin ihtiyaçları belirlendikten sonra yapı formunun el verdiği işlevler değerlendirilerek kilise kullanıma açılabilir. Şunu görüyoruz ki, biz kiliselerin restorasyonunu yapsak dahi kapılarına kilit vurduktan sonra bir anlamı olmuyor. Bu yüzden tarihi yapıların uygun işlevlerde kullanılarak yaşatılması ve hayata kazandırılması gerektiğini düşünüyorum ve bu konudaki fikirleri destekliyorum.

Ek-B

Kilisedeki duvar resimlerinde yer alan yazıların çevirisinde yardımcısı olması amacıyla Ioannis Papachristou ile iletişime geçildi.

Şekil B.1. Orta nefteki pencere kenarında bulunan duvar resmi (Songur arşivi, 27.10.2020)

[Ο ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ] ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ - The Annunciation of Theotokos/ Virgin Mary

Ioannis Papachristou, Şekil B.1’de yer alan duvar resminde tasvir edilen kişinin üzerinde bir meleğin başı olduğu için, bu meleğin Başmelek Cebrail olduğunu

düşünerek, bu duvar resminin Bakire Meryem'in Müjdesi olduğu sonucuna ulaştığını belirtmiştir.

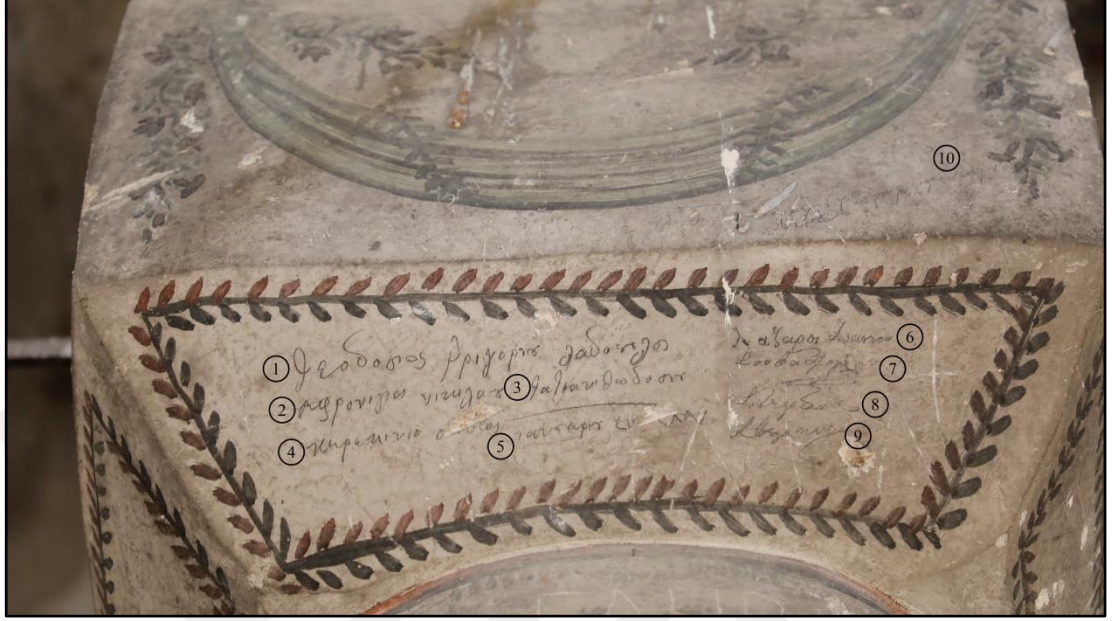
Şekil B.2. İncil yazarlarından Luka'nın tasviri (Songur arşivi, 27.10.2020)

[ὁ ἅγιος ἀπόσ]τολος καὶ [εὐαγγελιστής] Λουκάς - [The Holy Apos]tle and [Evangelist] Loukas

Şekil B.3. İncil yazarlarından Yuhanna'nın tasviri (Songur arşivi, 27.10.2020)

ὁ ἅγιος ἀπόστολος καὶ εὐαγγελιστὴς Ἰω(άννης) ὁ θεολόγος - The Holy Apostle and Evangelist John the Theologian

Şekil B.4. Sütun başlığında yer alan süsleme motifi içerisindeki yazılar (Songur arşivi, 27.10.2020)

Ioannis Papachristou, Şekil B.4'te yer alan yazıların kişilere ait isimler olduğunu belirtmiştir. Kişilerin, Aziz Georgios'dan yardım istemek, vefat eden yakınları için dua etmek hatta kilise için yardım teklif etmek amacıyla isimlerini yazdığını aktarmıştır. Ayrıca, 5 numaralı yazıda Osmanlı Devleti'nin kullandığı rakamlara yer verilmiş olmasına dikkat çekmiştir.

Şekil B.1.'de numaralandırılan yazıların çevirileri aşağıda verilmiştir:

1. Θεοδόσιος Γριγορίου Λαδόπουλος - Theodosios Grigoriou Ladopoulos
2. Σωφρόνιος Νικολάου - Sofroniyos Nikolaou
3. Τατιάνα Θεοδοσίου - Tatiani Thodosiou
4. Κηρικήνις [...].ος - Kirikinis [...].os
5. Ιανουαρίου ʹʹ [=27] ʹ^ʹʹ [=1897] - January 27, 1897
6. Λάζαρος Ιωάννου - Lazaros Ioannou

7. Σουβαδζόγλου - Souvadzoglou

8. Στέφανος - Stefanos

9. Σβε;..... - Sve?...

10. ...ενθίμιον - ...souvenir

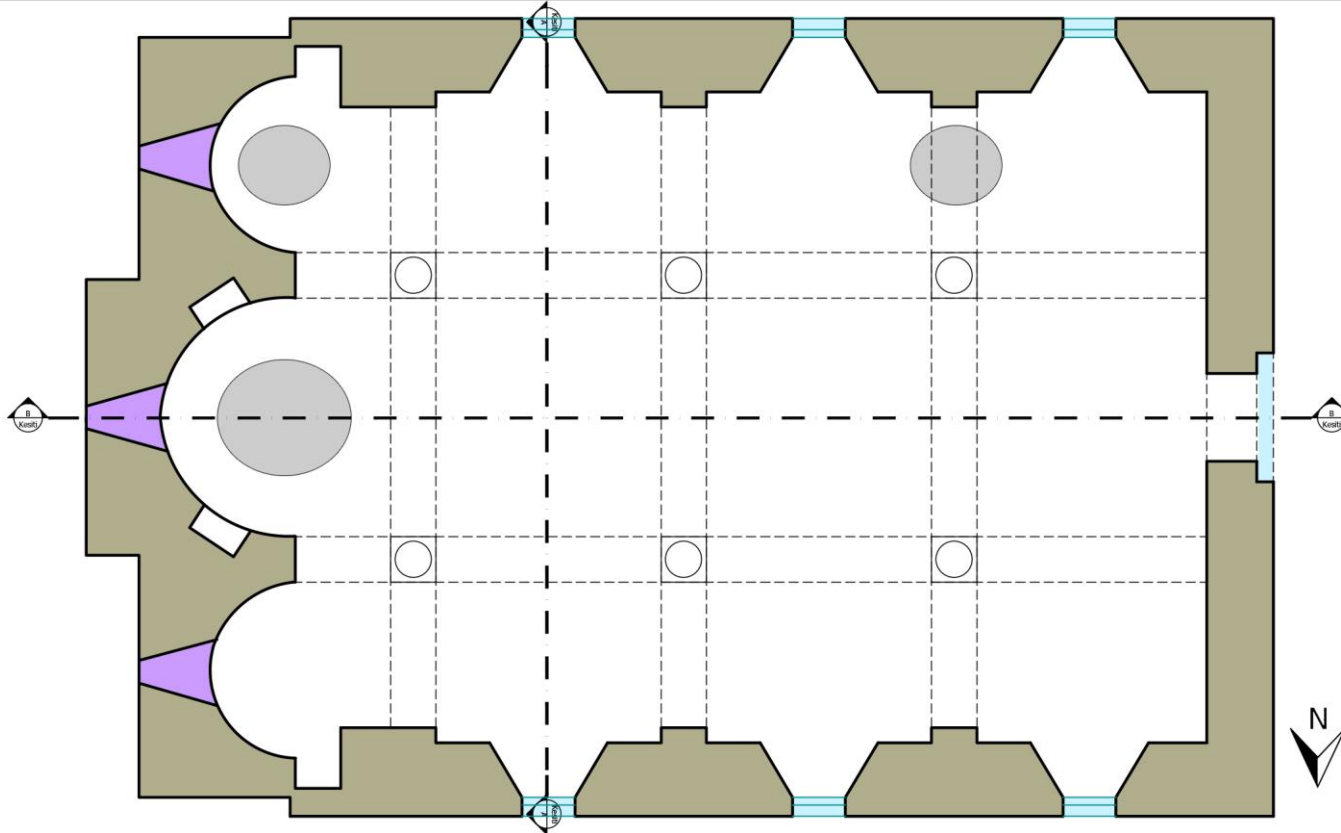

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI

KÜLTÜREL MİRASI TEHDİT EDEN RİSK UNSURLARININ İNCELENMESİ: AGİOS GEORGIOS KİLİSESİ ÖRNEĞİ

Plan

- pencere/kapı boşluğu
- kapatılmış açıklık
- duvar
- define amacıyla açılan çukur

Ölçek: 1/100

Plan çizimi için KMKD'nin çalışmasında yer alan plandan yararlanılmıştır.

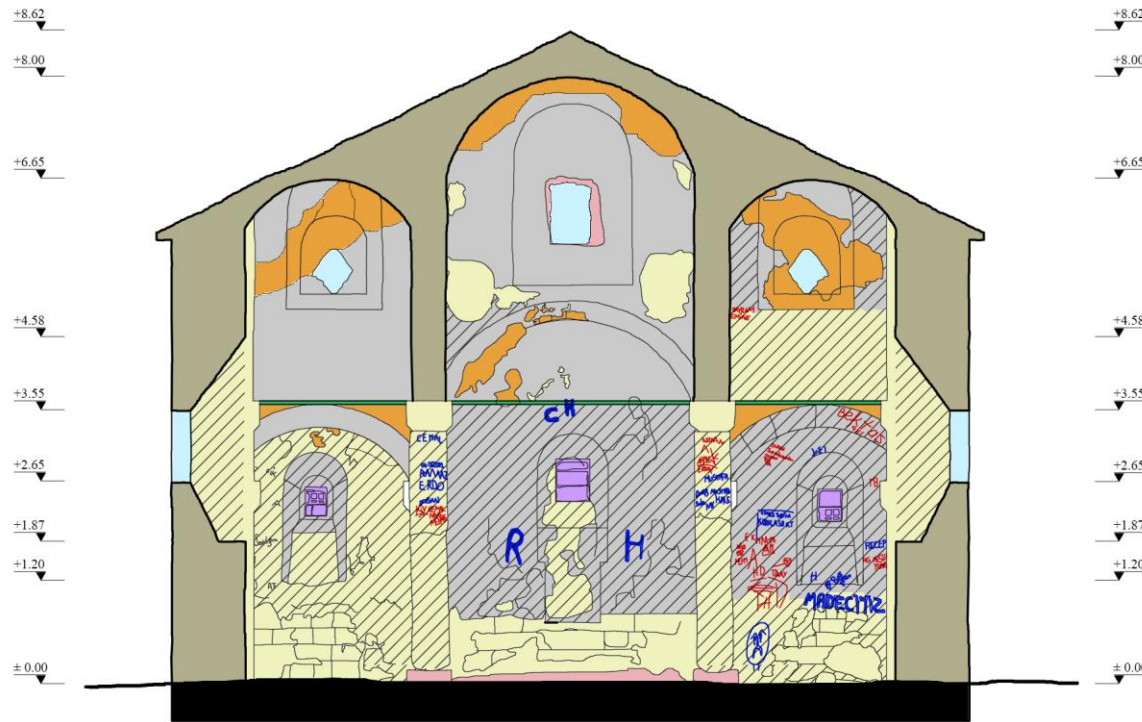
Hazırlayan: Merve SONGUR

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI

KÜLTÜREL MİRASI TEHDİT EDEN RİSK UNSURLARININ İNCELENMESİ: AGİOS GEORGIOS KİLİSESİ ÖRNEĞİ

Analitik Rölöve
A-A Kesiti

- mimari öğede eksiklik
- kapatılmış açıklık
- bitki oluşumu
- malzeme kaybı
- yüzey kaybı
- kabuk oluşumu
- derz boşalması
- vandalizm
- korozyon
- tuzlanma
- keskin aletlerle yapılan izler
- grafiti

Ölçek: 1/100

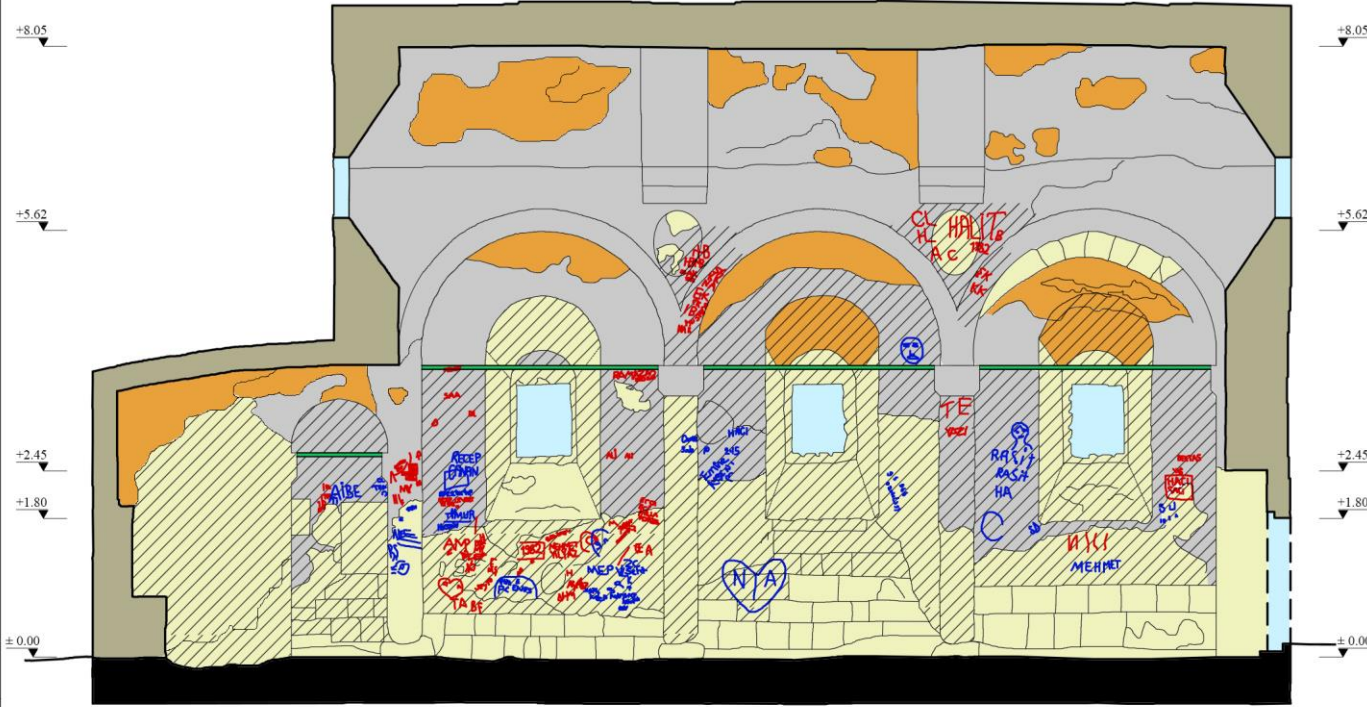
Hazırlayan: Merve SONGUR

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI

KÜLTÜREL MİRASI TEHDİT EDEN RİSK UNSURLARININ İNCELENMESİ: AĞİOS GEORGIOS KİLİSESİ ÖRNEĞİ

Analitik Röölve
B-B Kesiti

- mimari öğede eksiklik
- kapatılmış açıklık
- bitki oluşumu
- malzeme kaybı
- yüzey kaybı
- kabuk oluşumu
- derz boşalması
- vandalizm
- korozyon
- tuzlanma
- keskin aletlerle yapılan izler
- grafiti

Ölçek: 1/100

Hazırlayan: Merve SONGUR

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI

KÜLTÜREL MİRASI TEHDİT EDEN RİSK UNSURLARININ İNCELENMESİ: AGİOS GEORGIOS KİLİSESİ ÖRNEĞİ

Analitik Rölöve
Batı Cephesi

- mimari öğede eksiklik
- kapatılmış açıklık
- bitki oluşumu
- malzeme kaybı
- yüzey kaybı
- kabuk oluşumu
- derz boşalması
- vandalizm
- korozyon
- tuzlanma
- keskin aletlerle yapılan izler
- grafiti

Ölçek: 1/100

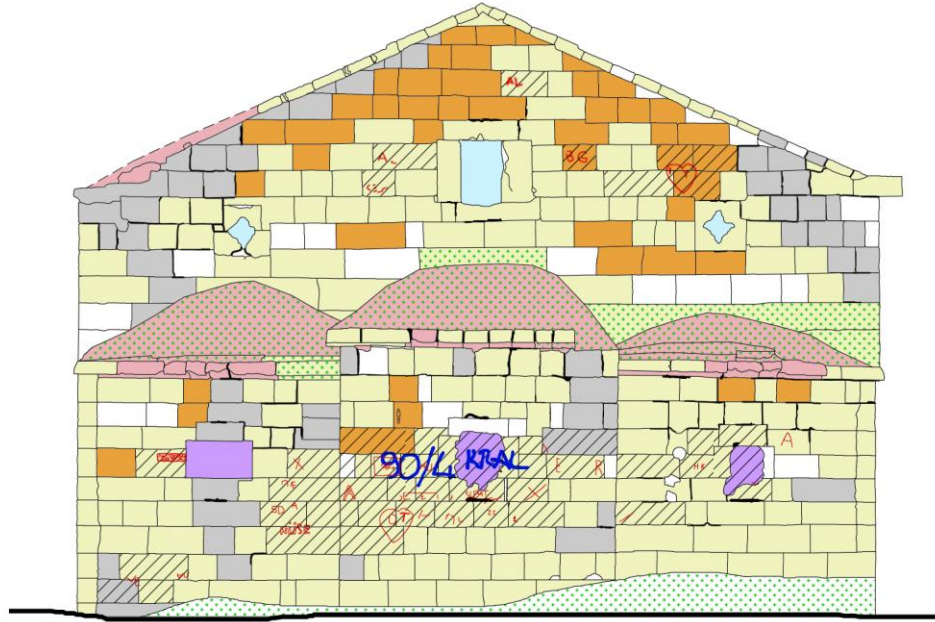
Hazırlayan: Merve SONGUR

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI

KÜLTÜREL MİRASI TEHDİT EDEN RİSK UNSURLARININ İNCELENMESİ: AĞİOS GEORGIOS KİLİSESİ ÖRNEĞİ

Analitik Rölöve
Doğu Cephesi

- mimari öğede eksiklik
- kapatılmış açıklık
- bitki oluşumu
- malzeme kaybı
- yüzey kaybı
- kabuk oluşumu
- derz boşalması
- vandalizm
- korozyon
- tuzlanma
- keskin aletlerle yapılan izler
- grafiti

Ölçek: 1/100

Hazırlayan: Merve SONGUR

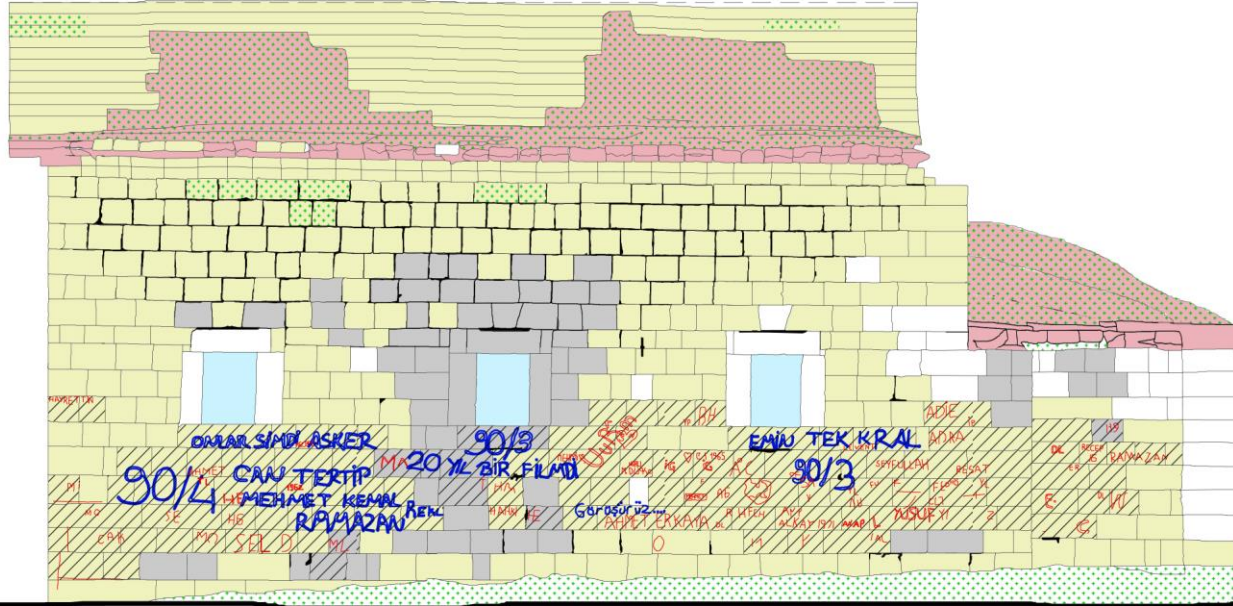
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI

Ek-H

KÜLTÜREL MİRASI TEHDİT EDEN RİSK UNSURLARININ İNCELENMESİ: AGİOS GEORGIOS KİLİSESİ ÖRNEĞİ

Analitik Rölöve
Güney Cephesi

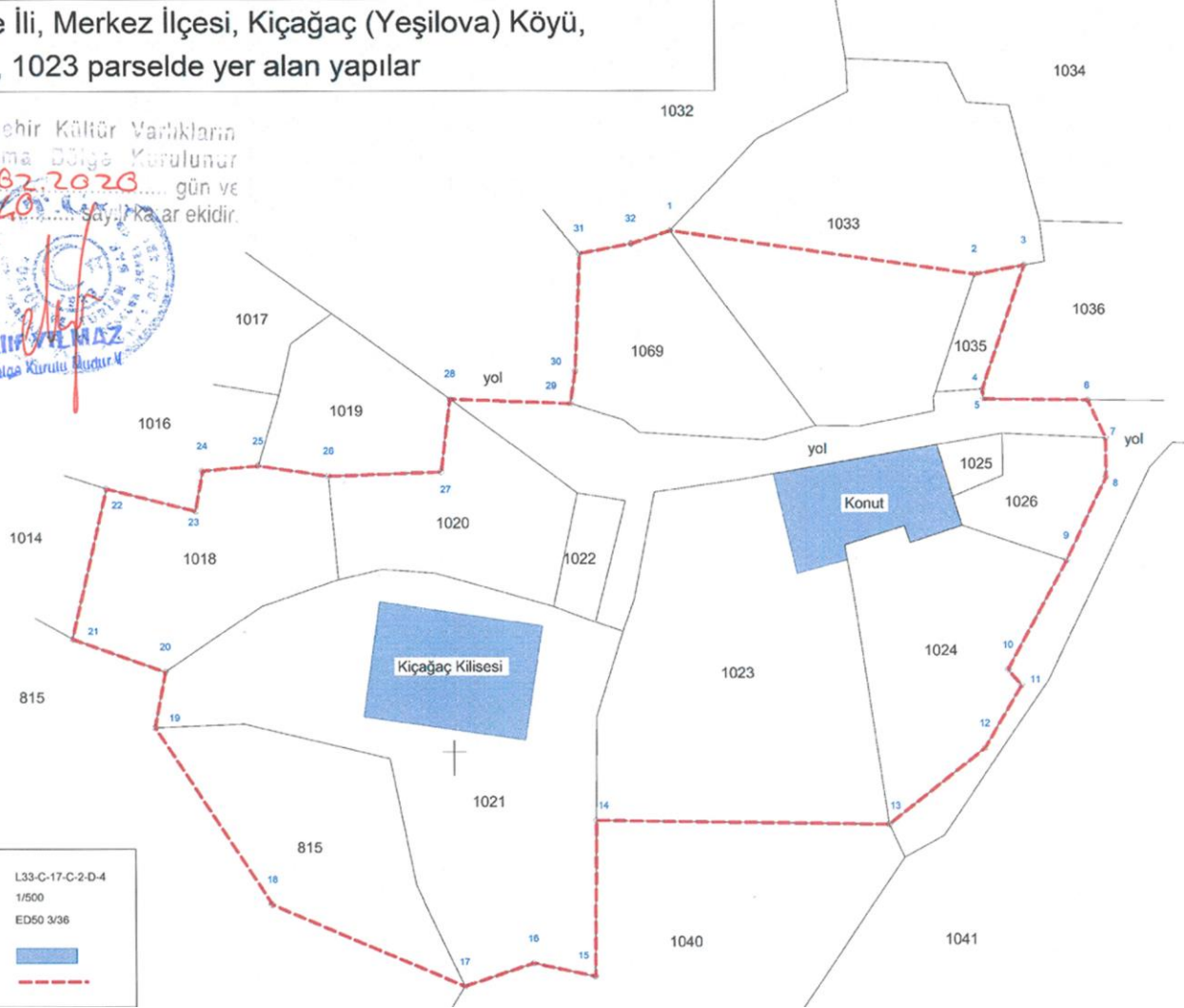

Ölçek: 1/100

Hazırlayan: Merve SONGUR

Niğde İli, Merkez İlçesi, Kıçağaç (Yeşilova) Köyü,
1021, 1023 parselde yer alan yapılar

Nevşehir Kültür Varlıklarını
Koruma Bölge Kurulunun
27.02.2020 gün ve
4140 sayılı karar ekidir.

Altlık Pafta	L33-C-17-C-2-D-4
Çizçek	1/500
Projeksiyon	ED50 3/36
Yapı (Tescilli)	
Koruma Alanı	

Handwritten signature and initials in blue ink.

Nokta No	Y	X
1	398163.648	4215269.564
2	398191.408	4215265.574
3	398195.907	4215266.387
4	398192.051	4215254.960
5	398192.163	4215254.060
6	398201.643	4215253.966
7	398203.257	4215250.472
8	398203.271	4215246.846
9	398199.635	4215239.098
10	398194.260	4215228.920
11	398195.513	4215227.492
12	398192.129	4215221.669
13	398183.346	4215214.645
14	398156.616	4215215.039
15	398156.475	4215200.596
16	398150.933	4215201.845
17	398144.540	4215199.690
18	398127.010	4215207.321
19	398116.440	4215223.650
20	398117.389	4215228.809
21	398106.948	4215231.833
22	398112.114	4215245.815
23	398120.229	4215243.734
24	398120.874	4215247.459
25	398125.971	4215247.910
26	398132.359	4215246.959
27	398142.624	4215247.321
28	398143.498	4215254.062
29	398154.472	4215253.654
30	398154.924	4215256.631
31	398155.388	4215267.481
32	398160.077	4215268.391

KİŞİSEL YAYIN VE ESERLER

Kishalı E., Karakoyunlu R., **Songur M.**, Resilience over Cultural Heritage: The Post-Earthquake Challenges of Architectural Conservation in Gölcük, *Resilience Journal*, DOI: 10.32569/resilience.544333.

ÖZGEÇMİŞ

Merve Songur, ilk ve orta öğrenimini farklı şehirlerde tamamladıktan sonra 2013 yılında Niğde Anadolu Öğretmen Lisesi'nden mezun oldu. Aynı yıl, Kocaeli Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Mimarlık Bölümü'nde lisans eğitimine başladı. 2017 yılında Mimar olarak mezun oldu. 2018 yılında Kocaeli Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başladı.

